
Samlede værker: bd. Digte. Kejser og Galilæer. Samfundets støtter
Henrik Ibsen
HANSEN SC
Digitized by Google

HENRIK IBSENS
SAMLEDE VÆRKER
MINDEUDGAVE

HENRIK IBSEN

SAMLEDE VÆRKER

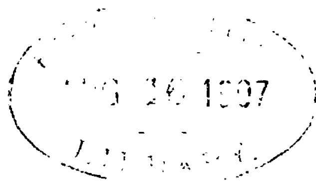
MINDEUDGAVE

TREDJE BIND

KRISTIANIA OG KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

CENTRALTRYKKERIET
KRISTIANIA
1907

DIGTE

(ca. 1850–1892)

INDHOLD:

PÅ AKERSHUS.

(1851)

Sommernattens slør med milde
folder sig om jorden spænder;
enkle stjerner, store, stille,
blege bagom skodden brænder.

Fjorden letter nu sit trange
bryst med dump og dæmpet stemme.
Hør, det er som barndomssange,
dem en aldrig ret kan glemme.

Gamle Akershus ser roligt
gennem tågen over sjøen;
stundom nikker han fortroligt,
tykkes mig, mod Hovedøen.

Akershus, den gamle hvide,
står så visst i stærke drømme;
sikkert styrer han med stride
åretag mod mindets strømme.

Ja — de gæster ham, de svundne
blodværksmænd fra mørke tider; —
linombundne, floromvundne
gennem hallen stilt de skrider.

Og se der —, jeg ser og gruer,
snart i brand og snart i frysning —
bag de høje salsvinduer
dirrer der en blålig lysning.

Hvem er han, hin tunge ridder
med den røde glød i øjet, —
han, som stur i salen sidder,
i sin stol fremoverbøjet?

Ja, forvisst! Kong Kristjern er det!
Panden skrukket, kinden gusten; —
hånden famler efter sværdet,
sliren er af blodskvæt rusten. —

Lig en gravlagt storheds minde,
fyrstefager end at skue,
i karnappet står en kvinde;
det er visst Knut Alfsøns frue.

Danske flåden er i fjorden;
hendes husbond gik at værne
værgeløs om fædrejorden, —
kom som gæst til Gyldenstjerne.

Liglagt ror de ham tilstrande
uden sang og uden kerte; —
hugget i Knut Alfsøns pande
var et hugg i Norges hjerte. —

Se den bundne mand i kåben.
Let, jeg tænker, navnet gættes;
hundred hærmænd under våben; —
Herlof Hyttefad skal rettes.

Bål er reist i Ormegården;
blodet blommer dødning-linet;
fire svende står ved båren, —
Kristjern glytter bag gardinet.

Rige frihedsmand, som strøde
for dit folk i døden roser!
Mer end kirkevirak søde
blodrøg, som fra bålet oser!

Martyrblod med sædens kræfter, —
sæd fra Norges ulivs sårdag,
som tre hundred år derefter
sprat ved Ejdsvolds Værk en vårdag!

Og se der —! Nej, unda gled det,
thi „løs af“ det lød fra vagten; —
Akershus har åndeklædet
byttet bort mod hverdagsdragten.

SPILLEMÆND.

(1851)

Til hende stod mine tanker
hver en sommerlys nat;
men vejen den bar til elven
i det duggede orekrat.

Hej, kender du gru og sange,
kan du kogle den dejliges sind,
så i store kirker og sale
hun mener at følge dig ind!

Jeg maned den våde af dybet;
han spilled mig bent fra Gud; —
men da jeg var bleven hans mester,
var hun min broders brud.

I store kirker og sale
mig selv jeg spilled ind,
og fossens gru og sange
veg aldrig fra mit sind.

EDERFUGLEN.

(1851)

Ederfuglen i Norge bor;
der holder han til ved den blygrå fjord.

Han plukker af brystet de bløde dun,
og bygger sig rede både varm og lun.

Men fjordens fisker har stålsat hug;
han plyndrer redet til sidste fnug.

Er fiskeren grum, så er fuglen varm;
han ribber igen sin egen barm.

Og plyndres han atter, så klæder han dog
sit rede pany i en velgemt krog.

Men røves hans tredje, hans sidste skat, —
da spiler han vinger en forårs-nat.

Da kløver han skodden med blodigt bryst; —
mod syd, mod syd til en solskins-kyst!

BERGMANDEN.

(1851)

Bergvæg, brist med drøn og brag
for mit tunge hammerslag!
Nedad må jeg vejen bryde,
til jeg hører malmen lyde.

Dybt i fjeldets øde nat
vinker mig den rige skat, —
diamant og ædelstene
mellem guldets røde grene.

Og i dybet er der fred, —
fred og ørk fra evighed; —
bryd mig vejen, tunge hammer,
til det dulgtes hjertekammer!

Engang sad som gut jeg glad
under himlens stjernerad,
trådte vårens blomsterveje,
havde barnefred i eje.

Men jeg glemte dagens pragt
i den midnatsmørke schakt,
glemte liens sus og sange
i min grubes tempelgange.

Dengang først jeg steg herind,
tænkte jeg med skyldfrit sind:
dybets ånder skal mig råde
livets endeløse gåde. —

End har ingen ånd mig lært,
hvad mig tykkedes så sært;
end er ingen stråle runden,
som kan lyse op fra grunden.

Har jeg fejlet? Fører ej
frem til klarhed denne vej?
Lyset blinder jo mit øje,
hvis jeg søger i det høje.

Nej, i dybet må jeg ned;
der er fred fra evighed.
Bryd mig vejen, tunge hammer,
til det dulgtes hjertekammer! —

Hammerslag på hammerslag
indtil livets sidste dag.
Ingen morgenstråle skinner;
ingen håbets sol oprinder.

STORMSVALEN.

(185—)

Stormsvalen ruger, hvor landet glipper; —
jeg har hørt det selv af en gammel skipper.

I skumkammens fråde vingerne dynker hun;
rullingen træder hun; aldrig synker hun.

Med havet hun daler; med havet hun stiger;
i havblik hun tier; mod storm hun skriger.

Det er en færd mellem flyven og svømmen,
som midt mellem himmel og afgrund drømmen.

For tung for luften, for let for bølgerne —;
digterfugl, digterfugl, — der har vi følgerne!

Ja, og hvad værst er, — i lærdes øjne
gælder det meste for skipperløgne.

FUGL OG FUGLEFÆNGER.

(185—)

Gutte-kåd, af granepinde
snitted jeg en fuglefælde.
Førend jeg til ti kan tælle,
flakser fuglen stængt derinde.

Og jeg bar med grusom glæde
fælden ind i barnestuen,
skræmte fangen med mit vrede
blik, med fagter og med truen.

Da jeg ret mig havde moret,
og tilgagns min grumhed mættet,
lod jeg fælden stå på bordet, —
åbned så forsigtig brættet.

Ej, hvor bruger han sin vinge!
Liv og frihed er ham buden; —
ud mod lyset vil han svinge
sig, men tumler knust — mod ruden! —

Fugl i fælden, du er hævnet!
Nu er selve gutten hildet
i et stængsel, hvor han evned
kun at flakse om forvildet.

Også ham et øje stirrer
skræmsomt på igennem gitret.
Dette blik hans sind forvirrer;
rædsel har ham gennemsitret.

Og når han på gab tror ane
vinduet, som til frihed bringer,
dratter han med brudte vinger,
bums, ifra sin stængte bane.

LYSRÆD.

(ca. 1855)

Den tid jeg gik i skolen
var mod nok i mit sind, —
at sige, så længe til solen
gik under bag bergets tind.

Men lagde sig nattens skygge
udover ås og myr,
da skræmte mig spøgelser stygge
fra sagn og fra eventyr.

Og bare jeg lukked øjet,
jeg drømte så meget og mangt, —
og alt mit mod var fløjet —
Gud vide må hvor langt.

Nu er der en forandring
med alting i mit sind;
nu går mit mod på vandring
ved morgensolens skin.

Nu er det dagens trolde,
nu er det livets larm,
som drysser alle de kolde
rædsler i min barm.

Jeg gemmer mig under fligen
af mørkets skræmsels-slør;
da ruster sig al min higen
så ørnedjærv som før.

Da trodser jeg hav og flammer;
jeg sejler som falk i sky,
jeg glemmer angst og jammer —
til næste morgengry.

Men fattes mig nattens fórværk,
jeg véd ej min arme råd; —
ja, øver jeg engang et storværk,
så blir det en mørkets dåd.

MIN UNGE VIN.

(ca. 1856)

Du kaldte dig min unge vin,
mig karret løvomkranset.
Du dufted sød, du perled fin,
du gæred hed, og du var min; —
da blev processen stanset.

Min vin blev stjålen af en fløs;
men karret bærmen aver.
Jeg skal ej knalde dig af døs;
jeg eksploderer ej, min tøs, —
jeg falder blot i staver.

ØRNULFS DRAPA.

(Af „Hærmændene på Helgeland".)

(1857)

Sind, som svær-mod stinger,
savner Brages glæde;
sorgfuld skald så såre
kvides ved at kvæde.

Skaldeguden skænked
evne mig at sjunge; —
klinge lad min klage
for mit tab, det tunge!

Harmfuld norne hærjed
hårdt mig verdens veje,
listed lykken fra mig,
ødte Ørnulfs eje.

Sønner syv til Ørnulf
blev af guder givet; —
nu går gubben ensom,
sønneløs i livet.

Sønner syv, så fagre,
fostret mellem sværde,
værned vikings hvide
hår, som gævest gærde.

Nu er gærdet jævnet,
mine sønner døde;
glædeløs står gubben,
og hans hus står øde.

Torolf — du, min yngste!
Boldest blandt de bolde!
Lidet gad jeg klage,
fik jeg dig beholde.

Vén du var, som våren,
mod din fader kærlig,
arted dig at ældes
til en helt så herlig.

Ulivs-sår, usaligt,
værste ve mon volde,
har min gamle bringe
klemt, som mellem skjolde.

Nidsyg norne nødig
nægted mig sit eje, —
dryssed smertens rigdom
over Ørnulfs veje.

Vekt er visst mit værge.
Fik jeg guders evne,
én da blev min idræt:
nornens færd at hævne.

Én da blev min gerning:
nornens fald at friste, —
hun, som har mig røvet
alt — og nu det sidste!

Har hun alt mig røvet?
Nej, det har hun ikke;
tidlig fik jo Ørnulf
Suttungs mjød at drikke.

Mine sønner tog hun;
men hun gav min tunge
evnen til i kvæder
ud min sorg at sjunge.

På min mund hun lagde
sangens fagre gave; —
lydt da lad den klinge,
selv ved sønners grave!

Hil jer, sønner gæve!
Hil jer, der I rider!
Gudegaven læger
verdens ve og kvider!

KONG HÅKONS GILDEHAL.

(1858)

Du gamle hal med de mure grå,
hvor uglen bygger sin rede, —
så tidt jeg dig ser, må jeg tænke på
kong Lear på den vilde hede.

Han gav sine døtre kronens skat,
han gav dem sit dyreste eje;
da jog de ham ud en uvejrs-nat,
at færdes på vildsomme veje.

Du hal, som tynges af tidens vægt,
du måtte det samme friste; —
du gav en utaksom efterslægt
den dyreste skat, du vidste.

Du gav os mindernes gyldne høst,
en saga med billeder rige.
Men hørtes en eneste sønne-røst
sit „tak“ gennem natten skrige?

Der måtte du stå, som Albions drot,
til leg for de kåde vinde;
seks hundrede år hven stormens spot
omkring din grånende tinde. —

Nu dages det, gubbe; dit folk er vakt;
nu prøver vi fejlen at rette:
vi flikker med klude din kongedragt;
du har alt en narrehætte.

Og derfor, du hal med de mure grå,
hvor uglen bygger sin rede, —
så tidt jeg dig ser, må jeg tænke på
kong Lear på den vilde hede.

BYGGEPLANER.

(1858)

Jeg mindes så grant, som om idag det var hændt,
den kveld jeg så i bladet mit første digt på prent.
Der sad jeg på min hybel og med dampende drag
jeg røgte og jeg drømte i saligt selvbehag.

„Et skyslot vil jeg bygge. Det skal lyse over Nord.
To fløje skal der være; en liden og en stor.
Den store skal huse en udødelig skald;
den lille skal tjene et pigebarn til hal .—“

Mig syntes at i planen var en herlig harmoni;
men siden er der kommet forstyrrelse deri.
Da mester blev fornuftig, blev slottet splittergalt:
storfløjen blev for liden, den lille fløj forfaldt.

MARKBLOMSTER OG POTTEPLANTER.

(1858)

„Min Gud, jeg kan ej Deres smag forstå,
véd ej, hvor De har Deres øjne!
Hun er ingen skønhed, og regnes må
så halvvejs til de forfløjne.“ —

Ja, visstnok det mere stemmende var
med tonen i dagens dramer,
ifald jeg mig kåred et eksemplar
iblandt de normale damer.

De pranger, som vinterens blomsterflor,
så sirligt i vinduskarmen;
som potteplanter i lunken jord
de grønnes ved kakkelsovns-varmen.

Og regelmæssigt hver blomstergren
forynges efter sin dvale; —
ja, var jeg fornuftig, jeg kåred mig en
imellem de mange normale.

Hvad hjælper fornuftens kløgtige garn!
Dens røst er mig led og vammel;
thi hun er et markens friluftsbarn
og seksten skærsommere gammel!

EN FUGLEVISE.

(1858)

Vi gik en dejlig vårdag
alléen op og ned;
lokkende som en gåde
var det forbudne sted.

Og vestenvinden vifted,
og himlen var så blå;
i linden sad en fuglemor
og sang for sine små.

Jeg malte digterbilleder
med legende farvespil;
to brune øjne lyste
og lo og lytted til.

Over os kan vi høre
hvor det tisker og ler; —
men vi, vi tog et smukt farvel,
og mødtes aldrig mer. —

Og når jeg ensom driver
alléen op og ned,
så har for de fjærede småfolk
jeg aldrig ro og fred.

Fru Spurv har siddet og lyttet,
mens vi troskyldigt gik,
og gjort om os en vise,
og sat den i musik.

Den er i fuglemunde;
thi under løvets tag
hver næbbet sanger nynner om
hin lyse forårsdag.

SKOLEHUSET.

(Ved indvielsen.)

(1858)

Mens lien gulner og skogens flor
for løvfalds-stakken må vige,
her vier ind vi en urtegård
for åndens evige rige.
Den ligger højt på klippegrund,
den står med mure trygge; —
Gud signe mildt fra denne stund
det værk, vi her fik bygge!

Vi fjeldets sønner, vi véd så vel,
at urt kan artes på hejen,
at tallens top, der den gror på fjeld,
mod himlen kækt finder vejen; —
vi véd, at strå bag bergets urd
kan aksets kronguld bære;
så trives og bag skolens mur
den grøderige lære!

Thi Gud vil sende sit godvejr ned
til urtegården herinde,
så tankens spirer, så åndens sæd
sig frem til modning kan vinde;
han skænke frimarks luftning mild,
og lys fra livets vidder;
thi friluft trænger tanken til,
som våren fuglekvidder. —

Så vær da viet til sjælerøgt,
du åndens fredlyste have!
Det frø, her lægges, det spire trygt
udover slægternes grave!
Skil aldrig livets vårnatur
fra lære-hjemmets tanke, —
og hvælv dit tag og højn din mur
som værn, men ej som skranke!

PRISET VÆRE KVINDEN!

(Ved en sangerfest.)

(1859)

Med sommer i sind fór vi frem gennem sund og fjord;
livsmodet svulmed i bølgende kor.
I løvspring under led,
i fuglesangen med,
fandt vi samme higende drift, som i os, —
længsel imod lyset med jubel og trods!

Ja, sangerens sind er som birken i solvarm vår;
gærende saft gennem årerne går;
der modnes den tilsidst
som løvkrans over kvist;
se, da er hans fylde i kvad sprungen ud:
længsel imod lyset er livsgådens bud.

Men hist i det lokkende lysland er kvindens hjem;
kvad-frøets spirer fra hende gik frem.
Til hende de pány
som voksne kvad skal fly.
Priset være kvinden, hvor sangbølgen går;
hun er fagrest dag-glans i sangerens vår!

4DE JULI 1859.

(Kong Oskars fødselsdag.)

Unge Norge, sænk dit flag,
lad det foldes tungt om stangen;
der er sorg i glædens lag,
gråvejrs-tyngsel over sangen.
Sommersol i li og lund
bær ej smil til folkemund:
helbud over landet rider,
melder at kong Oskar lider.

Ja, han lider langt herfra,
har ej syn for sol og sommer.
Unge Norge, ræk ham da
folkehjertets fagre blommer!
Luft fra livets friske væld
tør ham lindre for en kveld.
Sæt dig stille ved hans leje,
skænk ham, hvad du har i eje!

Han for dig har stridt og tænkt,
from og folkekær i lande.
Nu har fulest sot sig sænkt
som et slør om kongens pande; —
gæst ham nu med vuggesang,
tag ham som dit barn i fang,
lad mod drømmens strand ham stævne, —
fager drøm har lægdoms-evne.

Kongen lider. Højt og hult
går hans bryst som sjø for stormen;
kongens bryst, så rigt og fuldt,
er nu hjem for helsots-ormen.

Unge Norge, hvert dens hugg
svale du med sangens dugg; —
folkets kvad for kongens helse
lindring har, om end ej frelse.

Sænk dig, konge, sødt i blund;
folket om dit leje sidder;
gæst i drømme Norges lund,
furumo og fjeldets vidder.
Langs med led i hver en bugt
er der søndagsligt og smukt;
kvæg dig, konge; — fromt og stille
fejres folkesorgens gilde.

Did i drøm, hvor elvesus,
under urd og højfjelds-rygge,
dugger bondens bjelkehus,
mellem liens løv i skygge!
Gubben med det hvide skæg
står på hellen udfor væg,
stanser mænd, som opad rider,
spør om kongen endnu lider.

Styr din flugt udover vik.
Ser du guttens leg i haven?
Se, hvor han den røde flig
fæster højt på gærdestaven.
Han har hørt af far en dag:
flaget er kong Oskars flag; —
derfor han fra lysthus-taget
leger konge, — frigør flaget.

Svanevinget under sejl
kløver briggen bølgetoppe.
Konge, læs dit navn i spejl;
konge, hils, — dit flag er oppe!
Skuden træder, let og kæk,
havfru-dans med krænget dæk; —
Norges sejler evig bære
Norges flag til Oskars ære!

Ak, min konge, — stakket drøm
folkets vuggesang dig skænker;
ormens helbid, smertens strøm,
magtløs dig til lejet lænker.
Men så tidt en lindring sval
vifter over al din kval, —
tag det for en bøn, som svinger
sig mod Gud fra folkets bringer!

FOLKESORG.

(1859)

Nu bær de tusend klokker bud
vidt over fjord og fjeld;
to frændefolk i sorgeskrud
tar med sin drot farvel.
I hjemlig krog, på alfart torg,
er tanken én idag, —
fra bjelkehus og kongeborg
en æt i gråd, to folk i sorg
om Oskars sarkofag.

Tilsammen længst har folk og drot
i smertens nætter lidt.
Nu er det stilt på kongens slot;
thi ud har kongen stridt.
Snart gravkapellets port blir lukt;
der blunder han i fred; —
men udenfor skal blomstre smukt
en sæd igennem tiders flugt, —
den skær ej døden ned.

Hans ben i kirken hviler sødt,
hans ånd mod højden fór.
Forvisst han far og søn har mødt
i kårne sjæles kor.
Som sagnets helt til himmelport
i faldnes følge kom,
så fór kong Oskar sejrrig bort;
han gik med vidners følge stort
ind til sin herres dom.

Men følget var ej valens høst,
sværdbidte mænd på rad;
hans sag er talt med bedre røst
i folkets takke-kvad.

Fra Oskars milde kongespor
slog alfers fylking ud;
de gik at vidne der han fór, —
og derfor var hans hird så stor,
da ind han tren for Gud. —

Så hvil dig, drot, hos Herren ud, —
her er din gerning endt;
dit virke står i sommerskrud,
som fagrest monument.
Den sorgens sky, som har sig bredt
om land, vil spredes ad, —
men Oskars kamp for sandt og ret
skal bo hos folk og konge-æt
i Nordens minders rad.

ÅBENT BREV.

(Til digteren H. Ø. Blom.)

(1859)

Kristiania, 1859.

Da det til agters gik for Nordens guder,
da Balder fældet var og Odin sad
som sløvet bedstefar på Lidskjalfs puder
iblandt de blundende einherjers rad, —
mens selve Tor lar stå det fyldte fad,
og Brage døsig over harpen luder, —
da spåde Vala: „Snart står verden tom!“
Nu rejser Wiehe; — nu spår H. Ø. Blom.

Du er den Vala, som profetisk lyner,
imens for folket du poetisk spår;
du melder metrisk om de sikre „syner“,
som foran råheds-sildestimen går;
af svartalf-flokken, som ved grænsen står,
du skimter alt et glimt af horn og tryner; —
men hvad du så, på vingehesten flyvende,
blev trykt i „Morgenbladet“ for den 7de.

Du ræddes for et ragnarok, som alt
står med „barbaries“ for døren truende.
For så vidt klæber tankehalen luende
til digtkometens korpus, tyndt og skralt;
men, tro mig, alle muser finder gruende
dit billed-figenblad for spædt og smalt.
Hold derfor op, som skald, vor kunst at kværke; —
gør prosa; — verset kommer dig på tverke.

Husk, af din gerning kendes skal din tro;
lad derfor ej på glat-is ud dig narre.
Du tror dig selv en smagens ridder jo, —
og dog du vil vor gamle moder „parre“.

med en af kobbelet for Thespis karre, —
ja, Gud forlade dig, med begge to!
Den køter-tanke er i kernen råden; —
den tanke-køter er på vers for lodden!

Du digter om et rollefags dublering,
men folket kræver krigssang for sin kamp;
du fantaserer over „remplacering“;
dit øje blænder tevandsbordets damp; —
du har en hippogrif med god dressering,
men lejer læredigtets vognmands-gamp; —
højt foran står en borg med tind og takke;
du vælger farten baglængs nedad bakke.

De trak engang fra pyramidens indre
et balsameret lig i dagen ud.
Det lå så stolt i sit forstenings-skrud;
det havde glemt, hvor dejligt sol kan tindre;
hvad nyt det så, det skatted tifold mindre,
end sunkne oldtids bankerotte gud.
„Et bittert smil“ om mumiens mund mon spille,
med hån mod tiden — for den ej stod stille.

På samme sæt du åbned denne dyst.
Med vold du tiden vil i slummer tvinge;
du harmes ved at høre livet klinge,
du længes ned igen i gruben tyst.
Dog var der engang sangbund i dit bryst;
derinde mangen skønheds-alf fik vinge,
fløj ud, erobred land, forplanted ætten;
men du — fornægter ægtefødsels-retten!

Dog, nu tilbage til din mørke spådom,
at ragnarok er ventendes bag jul.
Op, alle mand, mød frem og læg nu råd om
det bedste surrogat for kunstens sul!
Vor egen barkekost er besk og ul;
det hjælper hverken bønner eller gråd om.
Men verdensborger kunsten er, véd læserne; —
så før en trup da hjem fra — Japaneserne.

Nej, tingen er at Kongens København
har enerat på den trafik i landet; —
thi som Madeiras most, skønt falsk og blandet,
blir ædel vin på fad i skudens stavn,
så skibes op til os mangt navnløst navn,
som først får værd ved farten over vandet.
Her bænkes den ved kunstens højbords-brædder,
som hist kun gældte for en sjællandsk skrædder.

Din skylden var, ifald jeg nu tog post,
og passed op i lejren hver som snøvler,
og brændte løs på hver en udslidt vrøvler,
som tapper dig din Dry-Madeira-most.
Mon ej koturnen blev til gamle støvler,
og smagens gudeflesk til husmandskost
ved analytisk plukken-op i kransen
for nummer 3 til korets formand Hansen?

Dog, lad det fare til en anden gang; —
jeg finder snart igen vel tid og stunder
at kikke indom dør til hint vidunder,
hvis nære fald begrædes i din sang.
Vi vil ej veje nogen enkelts rang;
men på dit eget kvad min dom jeg grunder:
den tid, som kommer, ragnarok du kalder; —
så er det altså Valhall da, som falder.

Thi foran Valhalls fald går ragnarok,
det véd vi alle fra vor første lærdom.
Andhrimner har man, det er sikkert nok,
og ingen tviler på hans kost er nærsom, —
for torsdags-maver da, — om ej så svær som
det fordum krævedes af asers kok.
Einherjer mangler ej; kritiken slår dem,
men ej ihjel; thi publikum dog får dem.

Men hvor er Tor med hammeren dernede?
Den stærke Tor, som kløved fjeldets væg
og henter Freja hjem til Nordens glæde,
mens troldet bider ræd i eget skæg.

Og hvor er Freyr, som ejer magt at brede
ud over land et skrud af birk og hæg?
Og hvor er Yduns-æblet? Find det, kære —
jeg kan kun se en overmoden pære.

Nej, Yduns-æblet fattes, det er sagen,
og Balder flytter senest i april;
se, derfor lakker det mod endskabs-dagen,
trods slag af køller og trods skud med pil; —
hæng altså tålsomt dit gevær i hvil, —
stig op på bordet, sy de faldnes lagen;
thi det du vide må: en gud, som blunder,
kan aldrig ruskes op; han får gå under.

Men vær du trøstig. Ragnarok får ende,
der gryr en fremtids sol bag åsens bryn; —
det dæmrer alt for slægtens friske syn,
den bedre morgen er alt grant at kende.
Du skal få se, at dagens lys kan brænde,
hvor trøskne stammer knak for nattens lyn; —
du skal få se: den højeste blandt himle
er ikke Valhall, men det unge Gimle.

HØJFJELDSLIV.

(1859)

I dalen er der sommernat
med lange skyggers slør;
i højden går om bergvæg brat
en sjø for kveldens bør:
der vælter skyens bølger grå,
og intet syn når op
til jøklen, som i dagen lå
og vidt udover bygden så,
med solguld om sin top.

Men over tågebølgers brand,
i glans af guld og rav,
der højner sig et fredlyst land,
lig øflok spredt i hav.
Den store fjeldfugl sejler slig
som skibet videst ud,
men tinders rad bag jøkelflig
står, hærklædt troldefylking lig,
og truer vest mod Gud.

Dog se, der borte sel og kve
i slør af fonnens bræm!
Der blåner fjeld, der glitrer sne
omkring det stille hjem.
Det er en verden for sig selv,
og folket er som den, —
fra bygden skilt ved urd og elv,
det har et større himmelhvælv,
og bedre sol til ven.

Se sæterjenten lydløs stå
i glød og skygger svøbt.
Den alvors-alf, hun stirrer på,
har intet ordlag døbt.

Hun véd ej selv hvor langt han vil,
så lidt hun véd hans navn;
men under lur og bjeldespil
det bærer bort i solfalds ild; —
mon tro, der findes havn?

Det er så kort, dit højlands-liv
på sætervold ved bræ;
snart foldes snevejrs-kåben stiv
udover sel og kve.
Da sidder du ved ovnens kul
i vintrens vante færd; —
men spind du trøstig hamp og uld:
et syn på højfjelds-kveldens guld
er vel sin vinter værd.

PÅ VIDDERNE.

(1859—60)

I.

Nu skræppen over ryggen slængt,
og riflen ladt i hånd,
og spjeldet lukt og døren stængt
med tap og vidjevånd;
så indom til min gamle mor
i stuen nærmest ved, —
et håndslag til farvel, — et ord, —
„jeg kommer hjem så snyg jeg fór, —
og indtil da — Guds fred!"

Opefter bugtes vejen smal,
det bær i holtet ind;
men bag mig ligger fjord og dal
i disigt måneskin.
Jeg fór forbi min grandes væg, —
på gården var så stilt;
men bortmed grinden under hæg
det lød som løv på linets læg,
det ringled let og mildt.

Der stod hun i det hvide lin,
og hilste mig godkveld;
hun var så vén, hun var så fin,
så frisk som blom på fjeld.
Ét øje lo hun med, og ét
hun gøned med så småt! —
jeg lo som hun, og med et sæt
jeg stod ved grinden ganske tæt,
men da var øjet vådt.

Jeg slog min arm om hendes liv,
og hun blev rød og bleg;
jeg kaldte hende for min viv,
og barmen faldt og steg.
Jeg svor, at nu — nu var hun min
tilbunds, — ej lidt — ej halv —!
Hun så — jeg tror, på skoen sin, —
der ringled løv på bringens lin:
det var fordi hun skalv.

Hun bad så vakkert, og jeg slap,
og spøgen gik som før;
men hjertet mit gik klap i klap,
min hug var vild og ør; —
jeg bad så vakkert, og hun taug, —
vi fulgtes ad, vi to;
mig tyktes som det sang i haug,
som elverfolk og nøk og draug
indunder løvet lo.

Så bar det opfor vejen smal,
det bar i holtet ind;
men nedenfor lå fjord og dal
i disigt måneskin.
Jeg sad så hed, hun sad så mat
tæt udpå stupets kant;
vi hvisked i den lumre nat, —
jeg véd ej selv hvor det var fat,
men véd min pande brandt.

Jeg slog min arm om hendes liv,
hun hvilte på mit fang, —
så fæsted jeg min unge viv,
mens nøk i natten sang;
om draugen lo, da hun blev min,
det mindes jeg kun halv; —
mig skræmte ingen vættes grin, —
jeg så kun hun var ræd og fin,
og kendte hvor hun skalv.

II.

Jeg lå i skardet vendt mod sør,
og så hvor solen randt;
om dybet lå et skyggeslør,
mens fonn og jøkler brandt.
Det røde hus, min mors og mit,
herovenfra jeg ser;
der har hun strævt, der har hun stridt,
der blev mit sind så friskt og frit, —
Gud véd hvad det blev mer!

Hun er alt oppe; røgens svev
jeg tror ivejret slår,
på blegen ved den hvide væv
det tykkes mig hun går.
Ja, driv du kun dit vante stell;
for det dig signe Gud!
Hos renen på det vilde fjeld
jeg henter dig en vakker feld,
og to-tre til min brud!

Ja, hvor er hun? Hun færdes visst
i drømmens spredte spil.
Kom ingenting ihug fra sidst,
drøm om det, hvis du vil!
Men er du vågen, — riv det ud
af mindet, — så gør jeg.
Lid på, du er min véne brud,
væv lin og sy dit bryllupsskrud;
kort er vor kirkevej!

Det tykkes tungt at skilles ad,
fra den ens sjæl har kær; —
men længslen er et tvætningsbad,
til mig den helse bær.
Her står jeg som pány besjælt,
så svalt er nu mit blod; —
et liv, ej halvt — langt mindre helt,
et liv i synd og anger delt,
jeg træder under fod.

Hver mørkets lyst, hvert vildt begær
af hugen drives ud;
jeg er så frisk, jeg står så nær
mig selv og nær min Gud!
Et syn udover ås og fjord,
udover furutop, —
og så tilfjelds i renens spor; —
Farvel, min viv! Guds fred, min mor!
Og nu på vidden op!

III.

I brand står skyen lavt i vest,
det flammer over fjeld;
men over dalens sidste rest
sig spænder tågens tjeld.
Tungt var mit syn og træt min fod,
og tankefuldt mit sind;
men udfor stupet, der jeg stod,
lå lyng og lyste som i blod,
og skalv for kveldens vind.

Jeg brak en kvist af lyngens dusk,
og stak den i min hat;
tæt bag mig stod en fattig busk,
der lå jeg lunt den nat.
Og tanker gik og tanker kom,
som folk på kirkesti;
de flokked sig og så sig om,
de satte ret og de holdt dom,
og skred så stilt forbi.

Var jeg dig nær i denne stund,
du blom, igår jeg brak, —
jeg lagde mig som trofast hund
for sømmen af din stak.
Jeg svam i dine øjne ind.
Der tvættet jeg min sjæl;
det trold, som heksebandt mit sind
igårkveld ved din faders grind,
jeg slog med spot ihjel!

Op sprang jeg sejersvarm og bad
en vinget bøn til Gud
om sol på alle dages rad
for dig, min lyse brud!
Dog nej, til det jeg er for stærk,
til det jeg er for ung;
Jeg véd og vil et bedre værk,
og derfor, Gud, min bøn dig mærk:
gør hendes livssti tung!

Stem elven op hvorhelst hun går,
gør kloppen smal og glat,
lad urden gnage foden sår,
gør sætervejen brat;
jeg løfter hende højt på arm
igennem stridets flom;
jeg bænker hende ved min barm, —
frist der at volde hende harm,
det vil vi strides om!

IV.

Langvejs sørfra er han kommen,
kommen over brede vande;
tause tanker ligger som en
nordlysbrydning om hans pande.

Gråden leger i hans latter,
læben taler, når den tier;
men om hvad? Jeg bedre fatter
vindens kvad i lund og lier.

Jeg er ræd hans kolde øje
har så lidt dets dybde fundet,
som det sortblå tjerns, af høje
jøklers barme født og bundet.

Tunge tankefugle stryger
lavt og langsomt over spejlet;
snart igen i råk det fyger, —
berg dig da, — tildæks med sejlet!

Midtpå vidderne vi mødtes,
jeg med rifle, han med hunde;
mellem os et forbund fødtes,
som jeg brød, ifald jeg kunde.

Hvorfor har hos ham jeg tøvet?
Tidt jeg gad mig fra ham skille;
nu jeg tror, han har mig røvet
selve evnen til at ville!

V.

„Hvorfor længter du om kvelden
nedad til din moders stue;
sov du bedre under felden,
end på viddens brune tue?"

Hjemme sad på sengestokken
gamle mor med mig og katten,
spandt og sang, til drømmeflokken
bar mig ud til leg i natten.

„Drømme, drømme, — hvorfor drømme?
Tro mig, dagens dåd er bedre!
Bedre livets støp at tømme,
end en blund blandt fældte fædre!"

„Over vidden flyger renen;
efter den i vind og væde! —
Bedre det, end bryde stenen
op af fattig jord dernede!"

Men jeg hører klokken ringe
op fra kirken udpå tangen!
„Lad det ringe, lad det klinge,
bedre klang har fossesangen!“ —

Gamle mor og hun til kirke
går med bogen svøbt i klædet.
„Tro mig, mand, du bedre virke
kan, end slide kirkeledet!“

Orglet synger indfor grinden;
der er lys ved altertavlen.
„Bedre synger storm om tinden,
bedre skinner sol på skavlen!“

Nu, så kom! I vejr og væde
over viddens hvide bølge!
Lad så kirkestien træde
hvo som vil, — jeg slår ej følge!

VI.

Høsten kommer; hør den sidste
bølings bjelder under åsen!
Viddens frihed må den miste,
får igen et liv — på båsen!

Snart er vintrens tepper hængte
foldrigt udfor stupets vægge;
snart er alle stier stængte, —
hjemad må jeg vejen lægge.

Hjemad? Har da der jeg hjemme,
hvor min hug ej længer færdes?
Han har længst mig lært at glemme,
selv jeg lærte mig at hærdes.

Dagens dåd har intet mærke,
slig som den dernede drives;
her blev mine tanker stærke,
kun på vidden kan jeg trives.

I den øde sæterstue
al min rige fangst jeg sanker;
der er krak og der er grue,
friluftsliv for mine tanker.

Der er vættespil i natten,
kløgtig skytte faren vejrer.
Han har skænkt mig tryllehatten;
jeg kan fristes, men jeg sejrer!

Vinterliv på vilde vidder
sætter stål i veke tanker, —
intet sagn om fuglekvidder
sygt igennem åren banker.

Er til vår i stål jeg drevet,
henter jeg de to fra dalen, —
løfter dem fra hverdagsstrævet,
bænker dem i højfjeldssalen,

lærer dem min nye visdom,
lokker latter over hjemmet;
snart er livet på de isom-
spændte vidder dem ej fremmed.

VII.

Her jeg sad i lange uger, —
kan ej ensomheden bære;
mindekrigen kraften sluger,
nedad må jeg til de kære.

Kun en dag, og så jeg stiger
op igen fra mor og hende, —
op til mine høje riger,
som til vår skal rumme trende.

Ud jeg maa; — Hu, sneen fyger!
Lidt for sent jeg mig betænkte.
Vintervejr langs vidden stryger, —
nu er alle stier stængte.

VIII.

Uger gik og jeg vandt mig selv,
min hjemve kom aldrig tilorde;
under isklædets folder lå bæk og elv,
månen stod rund over fonnens hvælv,
og stjernerne tindred sig store.

For frisk jeg var til at sidde stur
i stuen da dagen hælded;
så lidt som min tanke jeg trives i bur,
over vidden jeg jog, til den styrtende urd
stansed mig yderst på fjeldet.

I det gabende dyb lå dalen stilt;
da toned det ude på tangen —!
Jeg lytted —, det lød både lindt og mildt;
hvor hørte jeg før den slåtten blev spilt —?
Da kendte jeg klokkeklangen!

De ringede julens højtid ind
med de gamle hjemlige klokker.
Det lyser bagved min grandes grind,
fra min moders stue går ud et skin,
som selsomt mig maner og lokker.

Hjemmet med alt sit fattige liv
blev en saga med billeder rige!
Heroppe lå fjeldvidden stor og stiv,
dernede havde jeg mor og viv, —
til dem jeg måtte vel hige.

Da lo det bag mig så kort og tørt;
det var den fremmede skytte.
Han havde min ordløse tanke hørt:
„mig synes min unge ven er rørt, —
ak ja, den hjemlige hytte!"

Og atter jeg stod med stålsat arm,
og kendte jeg var den stærke;
viddernes luftning kølte min barm,
aldrig den mere skal banke sig varm
for et vinkende julemærke!

Da lyste det op om tun og tag
udfor min moders stue;
først var det som dæmrende vinterdag,
så rulled sig røgen i tunge lag,
og så kom den røde lue.

Det lyste, det brændte, det knak i grus;
af kvide jeg skreg i natten;
men skytten trøsted: „hvi så konfus?
Det brænder jo bare, det gamle hus,
med juleøllet og katten!"

Han talte så klogt i al min nød,
at fast mig voldtes en gysning;
han viste, hvor virksomt luens glød
over i månens streiflys flød
til en sammensat natbelysning.

Han kikked gennem den hule hånd
til vinding for perspektivet;
da toned en sang over fjeld og fonn,
da skønte jeg grant, min moders ånd
i englenes vold var givet:

„Stille du stelled, stille du led,
stille du vandred i vrimlen;
så lempeligt bære vi dig afsted
højt over vidden til lys og fred,
til julekvelds-glæde i himlen!"

Borte var skytten og månen dækt;
i blodet var brand og frysning, —
over vidden jeg bar min kvides vægt, — —
men det kan ikke nægtes, der var effekt
i den dobbelte natbelysning!

IX.

Midsommerdagen lå som bedst
og dirred hed over hejen;
klokkerne ringed til bryllupsfest,
dybt dernede fór folk tilhest
langsefter alfarvejen.

De skød fra min grandes låvebro,
der var birkebusker ved grinden,
på tunet var folksomt nok, kan du tro;
men jeg lå yderst på stupet og lo,
mens tårerne brandt i vinden.

Det var som jeg hørte gønende stev
og tankehvas latter at runge,
mig syntes et spottekvad op mod mig drev;
jeg lå over stupet; i lyngen jeg rev,
og bed i min egen tunge.

Afgårde de red i stadselig flok,
bruden sad rank i sadlen,
sidt over lænderne svam hendes lok,
den glitred, den lyste, — jeg kendte den nok
fra den sidste kveld-stund i dalen.

Over bækken red hun skridt for skridt
tæt indved brudgommens side. —
Da havde jeg sørget mit hjerte frit,
til ende havde jeg kampen stridt,
jeg havde ikke mere at lide.

Jeg stod for stupet med stålsat ånd,
og højt over sommerlivet.
Toget så ud som et blinkende bånd, —
jeg holdt for øjet den hule hånd
til vinding for perspektivet.

De flagrende skaut, det skinnende lin,
og mændenes kofter røde,
kirken med vigselens himmelvin,
bruden, den fagre, som engang var min,
og lykken, som fra mig døde, —

det alt tilhobe jeg stod og så
oppe fra livets vidder;
et højere lys over synet lå, —
men se, det kan nu ingen forstå,
som nede i sværmen sidder.

Da lo det bagved mig kort og tørt,
det var den fremmede skytte:
„kammerat, efter det jeg nu har hørt,
jeg ser jeg forgæves har skræppen snørt,
her er jeg til ingen nytte!“

Nej, nu er jeg mand for at hjælpe mig selv,
men tak for din gode mening;
det flommer ej længer i årens elv,
og jeg tror jeg mærker i bringens hvælv
alleslags tegn til forstening.

Den sidste styrkende saft jeg drak;
ej længer på vidden jeg fryser;
mit sejl gik under, mit livstræ knak, —
men se, hvor smukt hendes røde stak
mellem birkestammerne lyser.

Det går i galop, men se, der blev
de borte ved kirke-svingen.
Mit véneste minde, i lykke lev!
Nu bytted jeg bort mit sidste stev
for et højere syn på tingen.

Nu er jeg stålsat, jeg følger det bud,
der byder i højden at vandre!
mit lavlandsliv har jeg levet ud;
heroppe på vidden er frihed og Gud,
dernede famler de andre.

DIGTERENS VISE.

(Af „Kærlighedens komedie".)

(1860)

Solglad dag i hegnet have
skabtes dig til lyst og leg;
tænk ej på, at høstens gave
tidt nok vårens løfter sveg.
Æbleblomsten, hvid og vakker,
breder over dig sit tjeld, —
lad den så langs alle bakker
drysses vejrslåt næste kveld.

Hvad vil du om frugten spørge
midt i træets blomstertid?
Hvorfor sukke, hvorfor sørge,
sløvet under slæb og slid?
Hvorfor lade fugleskræmmen
klapre dag og nat på stang?
Glade broder, fuglestemmen
ejer dog en bedre klang!

Hvorfor vil du spurven jage
fra din rige blomstergren?
Lad den før som sangløn tage
din forhåbning én for én.
Tro mig, du ved byttet vinder,
tusker sang mod sildig frugt;
husk moralen „tiden rinder";
snart din frilufts-lund er lukt.

Jeg vil leve, jeg vil synge,
til den dør, den sidste hæk; —
fej da trøstig alt i dynge,
kast så hele stadsen væk!
Grinden op; lad får og kviger
gramse grådigt, hver som bedst;
j e g brød blomsten; lidt det siger,
hvem der tar den døde rest.

TIL PROFESSOR SCHWEIGÅRD.

(Studenternes sang ved hans jubilæum.)

(1860)

Lig et nybyg i de tykke skoge
lå vort fædreland.
Gagnløst grov sig bondens gamle ploge
gennem moens sand.
Det, som trængtes mest, var sol derinde,
det var dagens bad; —
frem da gik, med bilens blanke blad,
gæve rydningsmænd i signet minde.

Da kom liv iblandt de trøskne stammer,
på den golde mo;
der, hvor tyriroden sprat i flammer,
kunde kornet gro; —
og da rydningsværket først var øvet,
rejstes grænd ved grænd,
vokste op en slægt af stærke mænd, —
enkelt sanger kvad vel og blandt løvet.

Gæve rydningsmand i åndens rige!
Du er en af dem,
for hvis dagværk mørket måtte vige
i vort fædrehjem.
Solguld sænktes mellem vindfalds-graner
ved din biles blad; —
derfor hilses du ikveld med kvad,
som et taksomt sind fra hjertet maner.

For hvad spredt i livet var dit virke,
gør dig Saga skel;
vi, som sønner kun af tankens kirke,
hylder dig ikveld.
Længe glimte dine klare syner
over vidden ud; —
sagnet siger, sædens unge skud
trives fagrest, når i vest det lyner.

TIL TINGMÆNDENE.

(17de Maj 1860)

Tingmænd, mindes
I, hvad findes
gemt fra sagnets nat?
Eller mon I glemte
Egils tog til Jæmte-
jarlen gæve
for at kræve
norske kongens skat?

Egils følge
ræd sig dølge
gad, der gubben fór.
Én for én ham svigter;
Jæmten står og sigter
skjult i lien; —
rødt på stien
blodets roser gror.

Da går brede
drag af vrede
over gubbens bryn;
rundt sig fiender flokked;
skjoldeløs han lokket
står i fælde.
Saga melde
monne da et syn:

Bergets helle,
brudt i vælde,
surred han med bast,
bandt den frempå bringen,
skred, skønt fulgt af ingen,
bent mod målet; —
Jæmte-stålet,
Jæmtens hærmod brast.

Jarlen fandt han,
skatten vandt han,
sad i Jæmtens hal.
Vennesælt lød ordet;
mjøden gik om bordet,
slut var striden; —
aldrig siden
ønsktes Egils fald. —

Frihedsbårne,
folkekårne
mænd fra dal og strand, —
Egils hverv er eders;
thi skal og hans hæders-
klædte minde
sagabinde
hver, der står som han!

HILSEN TIL SVENSKERNE.

(I Trondhjem, ved stortingets fest for den svenske kronings-deputation.)

(1860)

Templet så I med de brustne buer
i det høje kor;
endnu, grå som gubben, vidt det skuer,
mæler mindets ord:
engang kvad derinde Svenskens sanger
kækt om sejr og blod;
og ved Olafs-skrinets alterfod
bandt den djærve svenske mand sin ganger.

Landet så I med de trange dale,
I så bræen hvid;
også den kan med om mindet tale
fra vor ufreds-tid:
templets sprængte mur kan pragt ej dække,
knust er Olafs skrin;
men deroppe, under viddens lin,
sover stilt en hær i rad og række.

Svenske broder! Over grænse-fjelde
banet vej nu går.
Templet har et yngre sagn at melde:
sagnet fra iår.
Her, hvor hedest had i hærtid brændte,
samles frænder nu;
mindehallen for en fortids gru
står, som løftets hal, med sejr i vente.

Ja, skønt Olafs-kirkens skat gik under,
lever folket end;
og om Svenskens mænd på vidden blunder, —
han har fler igen.
Signet være da hans hæders-fane
og vort unge flag; —
fælles vaje de for Nordens sag
under fælles drot på fælles bane!

TIL DE GENLEVENDE.

(Ved J. L. Heibergs død 1860.)

Nu er pris i mængdens munde; —
først dog måtte kæmpen blunde.

Han et lys i landet tændte;
I med det hans pande brændte.

Han et sværd jer svinge lærte;
I det prøved mod hans hjerte.

Hvast han stred mod døgnets trolde;
I ham klemte mellem skjolde.

Men en glansfuld vindings stjerne
tog I efter ham at værne. —

Slør den ej, hvis tornekronet
høvding sove skal forsonet!

TERJE VIGEN.

(1860)

Der bode en underlig gråsprængt en
på den yderste, nøgne ø; —
han gjorde visst intet menneske mén
hverken på land eller sjø;
dog stundom gnistred hans øjne stygt, —
helst mod uroligt vejr, —
og da mente folk, at han var forrykt,
og da var der få, som uden frygt
kom Terje Vigen nær.

Siden jeg så ham en enkelt gang,
han lå ved bryggen med fisk;
hans hår var hvidt, men han lo og sang
og var som en ungdom frisk.
Til pigerne havde han skemtsomme ord,
han spøgte med byens børn,
han svinged sydvesten og sprang ombord;
så hejste han fokken, og hjem han fór
i solskin, den gamle ørn.

Nu skal jeg fortælle, hvad jeg har hørt
om Terje fra først til sidst,
og skulde det stundom falde lidt tørt,
så er det dog sandt og visst;
jeg har det just ej fra hans egen mund,
men vel fra hans nærmeste kreds, —
fra dem, som stod hos i hans sidste stund
og lukked hans øjne til fredens blund,
da han døde højt opp'i de treds.

Han var i sin ungdom en vild krabat,
kom tidlig fra far og mor,
og havde alt drøjet mangen dravat
som yngste jungmand ombord.

Siden han rømte i Amsterdam,
men længtes nok hjem til slut,
og kom med „Foreningen“, kaptejn Pram;
men hjemme var ingen, som kendte ham,
der rejste som liden gut.

Nu var han vokset sig smuk og stor,
og var dertil en velklædt knægt.
Men døde var både far og mor,
og sagtens hans hele slægt.
Han stured en dag, ja kanhænde to, —
men så rysted han sorgen af.
Han fandt ej, med landjorden under sig, ro;
nej, da var det bedre at bygge og bo
på det store bølgende hav!

Et år derefter var Terje gift, —
det kom nok på i en hast.
Folk mente, han angred på den bedrift,
som bandt på et sæt ham fast.
Så leved han under sit eget tag
en vinter i sus og dus —
skønt ruderne skinned, som klareste dag,
med små gardiner og blomster bag,
i det lille rødmalte hus.

Da isen løsned for lindvejrs bør,
gik Terje med briggen på rejs;
om høsten, da grågåsen fløj mod sør,
han mødte den undervejs.
Da faldt som en vægt på matrosens bryst:
han kendte sig stærk og ung,
han kom fra solskinnets lysende kyst,
agter lå verden med liv og lyst, —
og for baugen en vinter tung.

De ankred, og kammeraterne gik
med landlov til sus og dus.
Han sendte dem endnu et længselsblik,
da han stod ved sit stille hus.
Han glytted ind bag det hvide gardin, —

da så han i stuen to, —
hans kone sad stille og hespled lin,
men i vuggen lå, frisk og rød og fin,
en liden pige og lo.

Der sagdes, at Terjes sind med ét
fik alvor fra denne stund.
Han trælled og sled og blev aldrig træt
af at vugge sit barn i blund.
Om søndagskvelden, når dansen klang
vildt fra den nærmeste gård,
sine gladeste viser han hjemme sang,
mens lille Anna lå på hans fang
og drog i hans brune hår.

Så lakked og led det til krigens år
i attenhundred og ni.
Endnu går sagn om de trængsels-kår,
som folket da stedtes i.
Engelske krydsere stængte hver havn,
i landet var misvækst og nød,
den fattige sulted, den rige led savn,
to kraftige arme var ingen til gavn,
for døren stod sot og død.

Da stured Terje en dag eller to,
så rysted han sorgen af;
han mindtes en kending, gammel og tro:
det store bølgende hav. —
Der vester har endnu hans gerning liv
i sagnet, som djerveste dåd:
„da vinden kuled lidt mindre stiv,
Terje Vigen rode for barn og viv
over havet i åben båd!"

Den mindste skægte, der var at få,
blev valgt til hans Skagensfart.
Sejl og mast lod han hjemme stå, —
sligt tyktes han bedst bevart.
Han mente nok, Terje, at båden bar,

om sjøen kom lidt på tvers;
det jydske rev var vel svært at gå klar, —
men værre den engelske „Man of war“
med ørneøjne fra mers.

Så gav han sig trøstig lykken i vold
og tog til årerne hvast.
Til Fladstrand kom han i god behold
og hented sin dyre last.
Gud véd, hans føring var ikke stor:
tre tønder byg, det var alt;
men Terje kom fra en fattig jord, —
nu havde han livsens frelse ombord;
det var hustru og barn det gjaldt.

Tre nætter og dage til toften bandt
den stærke modige mand;
den fjerde morgen, da solen randt,
han skimted en tåget rand.
Det var ikke flygtende skyer han så,
det var fjelde med tinder og skard;
men højt over alle åsene lå
Imenæs-sadlen bred og blå.
Da kendte han, hvor han var.

Nær hjemmet var han; en stakket tid
han holder endnu vel ud!
Hans hjerte sig løfted i tro og lid,
han var nær ved en bøn til Gud.
Da var det som ordet frøs på hans mund;
han stirred, han tog ikke fejl, —
gennem skodden, som letted i samme stund,
han så en korvet i Hesnæs-sund
at duve for bakkede sejl.

Båden var røbet; der lød et signal,
og det nærmeste løb var lukt;
men solgangsvinden blafrede skral, —
mod vester gik Terjes flugt.
Da firte de jollen fra rælingens kant,

han hørte matrosernes sang, — —
med fødderne stemte mod skægtens spant
han rode så sjøen fossed og brandt,
og blodet fra neglerne sprang.

Gæslingen kaldes de blinde skær
lidt østenfor Homborg-sund.
Der bryder det stygt i pålandsvejr,
under to fod vand er der bund.
Der sprøjter det hvidt, der glitrer det gult,
selv stilleste havbliksdag; —
men går end dønningen aldrig så hult,
indenfor er det som tiest smult,
med brækkede bølgedrag.

Didind Terje Vigens skægte fór
lig en pil mellem brot og brand;
men bag efter ham, i kølvandets spor,
jog jollen med femten mand.
Da var det han skreg gennem brændingens sus
til Gud i sin højeste nød:
„inderst derinde på strandens grus,
sidder min viv ved det fattige hus,
og venter med barnet på brød!"

Dog, højere skreg nok de femten, end han:
som ved Lyngør, så gik det her.
Lykken er med den engelske mand
på rov mellem Norges skær.
Da Terje tørned mod båens top,
da skured og jollen på grund;
fra stavnen bød officeren „stop!"
Han hæved en åre med bladet op
og hugg den i skægtens bund.

Spant og planker for hugget brast,
sjøen stod ind som en fos;
på to fod vand sank den dyre last,
dog sank ikke Terje trods.
Han slog sig gennem de væbnede mænd

og sprang over æsingen ud, —
han dukked og svømmed og dukked igen;
men jollen kom løs; hvor han vendte sig hen
klang sabler og rifleskud.

De fisked ham op, han førtes ombord,
korvetten gav sejerssalut;
agter på hytten, stolt og stor,
stod chefen, en attenårs gut.
Hans første batalje gjaldt Terjes båd,
thi knejste han nu så kæk;
men Terje vidste ej længere råd, —
den stærke mand lå med bøn og gråd
i knæ på korvettens dæk.

Han købte med tårer, de solgte ham smil,
de ågred med spot for bøn.
Det kuled fra øster, tilhavs med il
stod Englands sejrende søn.
Da taug Terje Vigen; nu var det gjort,
nu tog han sin sorg for sig selv.
Men de, som ham fanged, fandt sært hvor fort
et noget var ligesom vejret bort
fra hans pandes skyede hvælv.

Han sad i „prisonen" i lange år,
der siges, i fulde fem;
hans nakke bøjed sig, gråt blev hans hår
af drømmene om hans hjem.
Noget han bar på, men gav ej besked, —
det var som hans eneste skat.
Så kom attenhundred og fjorten med fred;
de norske fanger, og Terje med,
førtes hjem på en svensk fregat.

Hjemme ved bryggen han steg iland
med kongens patent som lods;
men få kun kjendte den gråsprængte mand,
der rejste som ung matros.
Hans hus var en fremmeds; hvad der blev af

de to, — han derinde erfor:
„da manden forlod dem og ingen dem gav,
så fik de til slutning en fælles grav
af kommunen i fattigfolks jord.“ — —

Årene gik og han røgted sin dont
som lods på den yderste ø;
han gjorde visst intet menneske ondt,
hverken på land eller sjø;
men stundom gnistred hans øjne stygt,
når det brød over båer og skær, —
og da mente folk, at han var forrykt,
og da var der få, som uden frygt
kom Terje Vigen nær.

En måneskinskveld med pålandsvind
kom der liv i lodsernes flok;
en engelsk yacht drev mod kysten ind
med revnet storsejl og fok.
Fra fortoppen sendte det røde flag
et nødskrig foruden ord.
Lidt indenfor gik der en båd over stag,
den vandt sig mod uvejret slag for slag,
og lodsen stod staut ombord.

Han tyktes så tryg, den gråsprængte mand;
lig en kjæmpe i rattet han greb; —
yachten lystred, stod atter fra land,
og båden svam efter på slæb.
Lorden, med lady og barn i arm,
kom agter, han tog til sin hat:
„jeg gør dig så rig, som du nu er arm,
hvis frelste du bær os af brændingens larm.“ —
Men lodsen slap ror og rat.

Han hvidned om kinden, det lo om hans mund,
lig et smil, der omsider får magt.
Indover bar det, og højt på grund
stod lordens prægtige yacht.
„Den svigted kommando! I bådene ned!

Mylord og mylady med mig!
Den slår sig i splinter, — jeg véd besked —
men indenfor ligger den trygge led;
mit kjøl-spor skal vise jer vej!"

Morilden brændte, der skægten fløj
mod land med sin dyre last.
Agter stod lodsen, stærk og høj,
hans øje var vildt og hvast.
Han skotted i læ mod Gæslingens top,
og til luvart mod Hesnæs-sund;
da slap han ror og stagsejl-strop,
han svinged en åre med bladet op
og hugg den i bådens bund.

Ind stod sjøen med skumhvidt sprøjt — —
der raste på vraget en strid —;
men moderen løfted sin datter højt
på armen af rædsel hvid.
„Anna, mit barn!" hun skreg i sin ve;
da bævred den gråsprængte mand;
han fatted om skødet, drev roret i læ,
og båden var fast som en fugl at se,
slig fór den i brot og brand.

Den tørned, de sank; men havet var smult
derindenfor brændingens kreds;
opover rak sig en langgrund skjult,
der stod de i vand tilknæs.
Da råbte lorden: „kend — båens ryg —
den svigter, — det er ingen flu!"
Men lodsen smilte: „nej vær De tryg!
en sunken skægte med tre tønder byg
er båen, som bær os nu."

Der jog et minde om halvglemt dåd
lig et lyn over lordens træk —,
han kendte matrosen, som lå med gråd
i knæ på korvettens dæk!
Da skreg Terje Vigen: „alt mit du holdt

i din hånd, og du slap det for ros.
Et øjeblik endnu, og gengæld er voldt — —"
da var det den engelske stormand stolt,
bøjed knæ for den norske lods.

Men Terje stod støttet til årens skaft,
så rank som i ungdommens år;
hans øjne brandt i ubændig kraft,
for vinden flommed hans hår.
„Du sejled i mag på din store korvet,
jeg rode min ringe båd;
jeg trælled for mine til døden træt,
du tog deres brød, og det faldt dig så let
at håne min bitre gråd.

Din rige lady er lys som en vår,
hendes hånd er som silke fin, —
min hustrus hånd den var grov og hård,
men hun var nu alligevel min.
Dit barn har guldhår og øjne blå,
som en liden Vorherres gæst;
min datter var intet at agte på,
hun var, Gud bedre det, mager og grå,
som fattigfolks børn er flest.

Se, det var min rigdom på denne jord,
det var alt, hvad jeg kaldte for mit.
Det tyktes for mig en skat så stor;
men det vejed for dig så lidt. —
Nu er det gengældelsens time slår, —
thi nu skal du friste en stund,
som vel kommer op mod de lange år,
der bøjde min nakke og blegte mit hår
og sænkte min lykke på grund."

Barnet han greb og svinged det frit,
med den venstre om ladyens liv.
„Tilbage, mylord! Et eneste skridt, —
og det koster dig barn og viv!"
På sprang stod Britten til kamp pány;

men armen var vek og mat; —
hans ånde brændte, hans øjne var sky,
og hans hår — så kendtes ved første gry —
blev gråt i den eneste nat.

Men Terjes pande bar klarhed og fred,
hans bringe gik frit og stilt.
Ærbødig løfted han barnet ned,
og kyssed dets hænder mildt.
Han ånded, som løst fra et fængsels hvælv,
hans stemme lød rolig og jævn:
„nu er Terje Vigen igen sig selv.
Indtil nu gik mit blod som en stenet elv;
for jeg måtte — jeg måtte ha hævn!

De lange år i „prisonens" kvalm,
de gjorde mit hjerte sygt.
Bagefter lå jeg som hejens halm,
og så i et brådyb stygt.
Men nu er det over; vi to er kvit;
din skyldner fór ej med svig.
Jeg gav det jeg havde, — du tog alt mit,
og kræv, om du tror du har uret lidt,
Vorherre, som skabte mig slig." — —

Da dagningen lyste var hver mand frelst;
yachten lå længst i havn.
Med nattens saga taug de nok helst,
men vidt fór dog Terjes navn.
Drømmenes uvejrsskyer grå
fejed en stormnat væk;
og Terje bar atter så rank, som få,
den nakke, der krøgtes hin dag han lå
i knæ på korvettens dæk.

Lorden kom, og mylady med,
og mange, mange med dem;
de rysted hans hånd til farvel og Guds fred,
der de stod i hans ringe hjem.
De takked for frelsen da stormen peb,

for frelsen fra sjøgang og skær;
men Teje strøg over barnets slæb:
„nej, den som frelste, da værst det kneb,
det var nok den lille der!“

Da yachten drejed for Hesnæs-sund,
den hejste det norske flag.
Lidt længere vest er en skumklædt grund, —
der gav den det glatte lag.
Da tindred en tåre i Terjes blik;
han stirred fra højen ud:
„stort har jeg mistet, men stort jeg fik.
Bedst var det, kan hænde, det gik, som det gik, —
og så får du nu tak da, Gud!“

Slig var det jeg så ham en enkelt gang,
han lå ved bryggen med fisk.
Hans hår var hvidt, men han lo og sang,
og var som en ungdom frisk.
Til pigerne havde han skemtsomme ord,
han spøgte med byens børn;
han svinged sydvesten og sprang ombord,
så hejste han fokken, og hjem han fór
i solskin, den gamle ørn.

Ved Fjære kirke jeg så en grav,
den lå på en vejrhård plet;
den var ikke skøttet, var sunken og lav,
men bar dog sit sorte bræt.
Der stod „Thærie Wiighen“ med hvidmalt skrift,
samt året, han hvile fandt. —
Han lagdes for solbrand og vindes vift,
og derfor blev græsset så stridt og stivt,
men med vilde blomster iblandt.

STORTINGS-GÅRDEN.

(1861)

Kirkespir og kongeborg,
rejst i store fædres dage,
står på hæld, i landesorg,
som en stum, forstenet klage,
Norges gamle røde flag
slog sin vinge der en dag,
slakked så, og sørged siden,
halvt på stang, i ulivs-tiden.

Folkefane, fri og stærk,
flyv igen for fjeldets vinde;
bølg dig om vort nutids-værk,
som du bølged om vort minde.
Blæs det livsens-ånde ind,
viftende fra tagets tind;
lad din treklangs-tunge tale
gennem mænd fra strand og dale.

Hvisk dem til, at folkets gård
bygges ej af døde stene;
mind dem om, at år for år
højnes den med ånd alene.
Ve, om ingen der forstod
tanken i din tales flod; —
sænk dig da i sørgefolder,
som du engang sank ved Svolder!

Ve, om ej din røst fik nå
inderst til den kårnes øre; —
lad da korsets stærke blå
sorgtungt sig om stangen sløre;
lad dit friske friheds-rødt
foldes sammen, tungt og dødt; —

stryg da, flag, dit rene hvide,
sne-skavl lig om fjeldets side!

Nej, så vil det aldrig ske!
Frilufts friske pust fra fjeldet
løfter nok de farver tre,
bær til dem nok livsens-vældet.
Højt sig spænder hallens tag;
der er rum for åndens sag.
Haralds store norske tanke
aldrig husvild der skal vanke.

Folkets gård og kongens gård
over mod hinanden højne!
Frit som grander to de står,
ser hinanden ind i øjne.
Der går lyn af ånd og ild
ud fra dette øjenspil; —
Sverres, Håkons, Oskars skygger
stilt men stødt i dagen bygger.

Minders hærvagt, sejersstærk,
vogt og værg om folkets virke;
skærm udover alt dets værk
i vort unge samfunds kirke!
Lad så murens sten forgå! —
dådens støtte dog skal stå,
løfte land og mægtigt bære
folket op mod lys og ære.

FORVIKLINGER.

(1862)

Der stod i en have et æbletræ;
det var dryssende fuldt af blomster-sne.

Der vimsed i haven en liden bi;
en æbleblomst han forelsked sig i.

Så misted de begge sin hjertero.
Men så forloved de sig, de to.

Bien fløj vidt på sin sommerfart.
Da hjem han vendte, var blomsten kart.

Bien sørged og karten led!
men det var nu intet at gøre ved.

Tæt under træet, i murens grus,
leved en fattig men dydig mus.

I løn han sukked: du kart så fin,
min kælder var himlen, hvis du var min!

Den trofaste bi gik atter på flugt.
Da hjem han vendte, var karten frugt.

Bien sørged og frugten led;
men det var nu intet at gøre ved.

Tæt under tagskægget hang, som en kurv,
et fuglerede; der bode en spurv.

I løn han sukked: du frugt så fin,
mit rede var himlen, hvis du var min.

Og bien sørged og frugten led,
og musen kæmped og spurven stred.

Men alt gik stilt; der fik ingen besked; —
den ting var jo intet at gøre ved.

Så trilled frugten fra grenen og sprak.
Og musen faldt død i et halvkvalt ak!

Og spurven faldt ligervis; — i sit skjul
lå han da kornstangen rejstes til jul.

Da bien var fri, stod nøgen hver hæk,
og alle sommerens blomster var væk.

Så gik han i kuben; der fred han fandt,
og døde omsider som voksfabrikant. —

Se, al denne jammer og nød var spart,
var bien bleven mus, da blomsten blev kart.

Og alt kunde endt så godt og smukt,
var musen bleven spurv, da karten blev frugt.

VUGGEVISE.

(„Af Kongsemnerne".)

(1863)

Nu løftes laft og lofte
til stjernehvælven blå;
nu flyver lille Håkon
med drømmevinger på.

Der er en stige stillet
fra jord til himlen op;
nu stiger lille Håkon
med englene til top.

Guds engle små, de våger
for vuggebarnets fred;
Gud sign' dig, lille Håkon,
din moder våger med.

KVINDERNES BØN.

(Af „Kongsemnerne".)

(1863)

Slagen er slangen!
Ydmyg og fangen
synderen kommer!
Slut ham i armene,
milde, forbarmende
jordlivets dommer!

Vindende viger han,
flygter mod tronen;
sejrende stiger han —:
nu har han kronen!

MED EN VANDLILJE.

(1863)

Se, min bedste, hvad jeg bringer;
blomsten med de hvide vinger.
På de stille strømme båren
svam den drømmetung i våren.

Vil du den til hjemmet fæste,
fæst den på dit bryst, min bedste;
bag dens blade da sig dølge
vil en dyb og stille bølge.

Vogt dig, barn, for tjernets strømme.
Farligt, farligt der at drømme!
Nøkken lader som han sover; —
liljer leger ovenover.

Barn, din barm er tjernets strømme.
Farligt, farligt der at drømme; —
liljer leger ovenover; —
nøkken lader som han sover.

TIL EN BORTDRAGENDE KUNSTNER.

(Ved afskeds-festen for skuespiller Jørgensen.)

(1863)

Nordpå, fra de danske strande,
djærv og frisk han fór;
al hans arv var ånd i pande,
høvdings magt i ord.
Viking lig han vilde prøve
værgets vægt, og storværk øve,
vilde vokse, vilde stige,
vinde sig et rige.

I hans sind var ungdomsfloden,
vårflom i hans mod;
i den norske fjeldgrund foden
slog som granen rod.
Der gik ry, hvor helten mødte;
stundom hændtes vel, han blødte; —
men det får nok hvermand sige,
at han vandt sit rige.

Nu står gubben ved sin banes
mål og ser mod sjø,
lyster høre hjemmets svanes
sang ved Sundets ø.
Sænk dit skjold, læg sværd og bile;
du har stridt, kan trøstig hvile. —
Sent skal tidens storme vejre
bort din sagas sejre!

Thi som bautastenes række
langs med Norges hav
mæler mægtigt om det kække,
der gik længst i grav, —
så skal du i skønheds rige
mindes gennem tusend slige, —
vidne for en rad af slægter,
hvad en høvding mægter!

PÅ SANGERTOG.

(1863)

Frem gennem holmernes række,
den hellige skinnende dag,
damper vor stolte snekke,
pyntet med hundrede flag.

Ungdommens sang inden borde,
jubel fra bryst og mund,
vælter sig vidt over fjorde,
fylder de trange sund.

Fremmest i stavnen klinger
hornets og tubaens slag.
Kirkeklokkerne ringer; —
dem hører ej Strilen idag.

Han hører ej klokker kime,
han glemmer sin salmebog,
han glemmer højmessens time
for sangernes søndags-tog.

Men, tro mig, som der han sidder
og undres og stirrer ud
over de tonende vidder, —
han er ikke langt fra Gud.

Han skønner ej togets tanke,
véd ej, hvad slig færd har voldt, —
men kender nok blodet banke
i veksling, snart varmt, snart koldt.

Han letter sig fra sin tue
der borte på næssets knat;
og sangeren svinger sin hue,
og Strilen tar til sin hat.

Gennem leden, skaldet og nøgen,
vi stryger på rullinger blå;
han sidder og ser efter røgen
så langt, som øjet kan nå.

Vi flyver med flagrende faner,
vi synger os fuglefri;
han sidder igen og aner:
nu strøg noget stort forbi.

Vi stævner til strålende fester
med blomster og lampe-skær;
han kender ej andre gæster,
end alvorets tause hær.

Og dog, lad det aldrig dig nage,
du hindred hans kirkegang;
visst tog han fra mødet tilbage
en afglans af lys og sang. —

Se, slig skal vi brødre, vi unge,
på livsfærden, festlig og rig,
vidne med vækkende tunge
langs landet i bugt og vik.

Der er ej så taus en hule,
lidt genlyd ejer den jo.
Vi er som de sjungende fugle
med frøkorn i næb og klo.

Hvorhelst end vingerne stryger,
langs fjeldryg, som lavt over fjord,
et frøkorn fra flokken fyger
til trivsel i længtende jord.

EN BRODER I NØD!

(December 1863)

Nu flokker sig om Tyras borg, —
kan hænde, sidste gang, —
et folk i nød, et folk i sorg,
med flaget halvt på stang.
Forladt, forladt på farens dag,
forladt i stridens stund!
Var sådan ment det nævetag,
der loved godt for Nordens sag
i Akselstad og Lund?

De ord, der flød, som om de kom
fra hjertet lige hid, —
de var da kun en frase-flom;
og nu er tørkens tid!
Det træ, som blomstrings-løfter gav
i festens solskinsvæld,
det står, af stormen kvistet af,
som kors på Nordens ungdoms grav,
den første alvorskveld!

Det var da løgn i gildeskrud,
kun giftigt Judas-kys,
hvad Norges sønner jubled ud
ved Sundets strande nys!
Hvad taltes mellem drot og drot
ved sidste kongefærd?
O, legtes om igen da blot
kong Gustafs leg på Stockholms slot
med Karl den tolvtes sværd!

Et folk i sorg, på dødsens tog
af hver en ven forladt, —
så ender Danmarks sagabog. —
Hvo har dens *Finis* sat?

Hvo tålte fejgt, den slutted slig:
og tysk blev Tyras vold,
mens Dannebrogs forrevne flig
slog om den sidste Danskes lig
sit rosenlagens fold?

Men du, min frelste norske bror,
som står på fredlyst grund
i kraft af løftets fagre ord,
forglemt i farens stund, —
stryg du på flugt fra fædrestavn,
jag over havets hvælv,
gå glemselsgang fra havn til havn,
og list dig til et fremmed navn,
og gem dig for dig selv!

Hvert stormsuk, som i Norge går
langs li fra Danmarks hav,
dig spørgende med rædsel slår:
min bror, hvor blev du af?
Jeg stred en livsens-strid for Nord;
mit hjemland blev en grav; —
jeg spejded over belt og fjord
forgæves dine snekkers spor.
Min bror, hvor blev du af? —

Det var en drøm. Vågn stærk og kæk
fra folkesøvn til dåd!
En bror i nød! Hver mand på dæk; —
her gælder rappe råd!
End kan det stå i saga slig:
dansk, dansk er Tyras vold.
End Dannebrogs forrevne flig
kan over Nordens fremtid rig
slå ud sin røde fold!

FREDRIK DEN SYVENDES MINDE.

(Sang i studentersamfundet.)

(1864)

Dansken står på Dannevirke,
spejder spændt mod syd.
Fredriks hjem er Roskilds kirke,
stængt for stridens lyd.
Dansken slår for liv og æren;
Fredrik kommer ej til hæren;
„Jens“ om Nordens grænsestene
værge må alene.

Nej, — går blodværk frem af twisten
ved den jydske grind,
rejser Fredrik sig af kisten,
kløver nattens vind,
suser frem, som Ossians helte,
svingende sit sværd fra belte:
„Fremad, børn, til kamp for æren; —
Fredrik er i hæren!“

Thi han lever stærk i mindet,
Danmarks danske drot, —
kongemod i folkesindet
vidner det så godt.
Derfor frem til sandheds-sejren!
Fredrik er i danskelejren; —
Slaven, Venden og Kroaten
slår ej landsoldaten!

TROENS GRUND.

(1864)

Jeg slynged på rim et klokke-klemt
over landet ud; der blev ingen skræmt.

Min gerning var gjort; jeg steg ombord
og stævned for damp fra det kære Nord.

Vi lå for tåge på Kattegat;
der var ingen som sov den første nat.

Kahytten var bleven en krigsråds-hal;
passagererne drøfted Dybbøls fald.

De drøfted alting, fortalte adskillige
vilde træk om de unge frivillige.

Fra én var en attenårs brorsøn rendt;
en anden havde mistet sin handelsbetjent.

Så var det naturligt man næsten led;
man var jo selv på en måde med.

I sofaen, ret under lampens skærm,
sad en aldrende frue, frejdig og ferm.

Til hende var vendt de flestes røster;
enhver vilde være den bedste trøster.

Og damerne ytred med suk og støn
sin angst for fruens eneste søn.

Jeg ser hende endnu, hvor trygt hun nikker,
og smiler og siger: for h a m er jeg sikker!

Hvor vakker hun var, den sølvgrå kvinde
med grundmuret tro i syn og sinde.

Det risled mig varmt gennem marg og blod;
det satte stål i mit slappe mod.

„Dit folk er ej dødt, om end det blunder; —
det lever i kvinde-troens vidunder!"

Dog siden jeg fandt hende mere klog
på livets gang end på livsens bog.

Og derfor blev hun mig også en gåde.
Hvor kom den fra, denne trygheds nåde? —

Forklaringen lå så snublende nær:
sønnen var krigsmand i vor norske hær.

FRA MIT HUSLIV.

(1864)

I huset var stille, på gaden dødt.
Jeg sad med skærm over lampen;
stuen var hyllet i skygger blødt; —
ind kom børnene, nikkende sødt
under slør af Havana-dampen.

De kom, mine vingede børn, på rad,
viltre gutter og piger
med kinder blanke, som efter et bad.
Hej, hvor legen gik yr og glad
gennem alle de dejlige riger.

Men just som legen gik aller bedst,
jeg traf til at se mod spejlet.
Derinde stod en adstadig gæst
med blygrå øjne, med lukket vest,
og med filtsko, hvis ej jeg fejled.

Der faldt en vægt på min viltre flok;
én fingren i munden putter,
en anden står som en klodset blok; — —
i fremmedes nærhed, ved De nok,
forknyttes de raskeste gutter.

BORTE!

(1864)

De sidste gæster
vi fulgte til grinden;
farvellets rester
tog nattevinden.

I tifold øde
lå haven og huset,
hvor toner søde
mig nys beruset.

Det var en fest kun,
før natten den sorte;
hun var en gæst kun, —
og nu er hun borte.

MINDETS MAGT.

(ca. 1864)

Hør, véd De hvordan en dyretæmmer
får lært sin bjørn, hvad den aldrig glemmer?

I en bryggerkedel han binder dyret; —
så blir der tæt under kedlen fyret.

Imidlertid han på positivet
spiller for bamsen: „Fryd dig ved livet!“

Af smerte knapt kan den lodne sanse;
han kan ikke stå, og så må han danse.

Og spilles siden den melodi ham, —
flugs farer en dansende djævel i ham. —

Jeg selv sad engang i kedlen nede,
under fuld musik og forsvarlig hede.

Og dengang brændte jeg mer end skindet;
og det går aldrig mig ud af mindet.

Og hvergang genklang fra den tid lyder,
det er som jeg bandtes i gloende gryder.

Det kendes som stik under neglerødder; —
da må jeg danse på versefødder.

KLØFTEN.

(ca. 1864—65)

Tungt trak det op; en regnsky brast,
og kløften blev en elv i hast.

Og alt som uvejrs-flommen steg,
den bobled, bruste, sang og skreg.

Det trak forbi; det lufted væk,
og elven skrumped ind til bæk.

Der hvisled dråbers regnbu-støv;
der rasled perler over løv.

En vakker hundedag — som før
lå kløftens grusbund ganske tør.

Men klangen blev: der hvisled støv,
der knirked kvas, der rasled løv.

Det minded fjernt om kildevæld.
Jeg selv har sværmet der en kveld.

AGNES.

(Af „Brand".)

(1865)

Agnes, min dejlige sommerfugl,
dig vil jeg legende fange!
Jeg fletter et garn med masker små,
og maskerne er mine sange!

„Er jeg en sommerfugl, liden og skær,
så lad mig af lyngtoppen drikke;
og er du en gut, som lyster en leg,
så jag mig, men fang mig ikke!"

Agnes, min dejlige sommerfugl,
nu har jeg maskerne flettet;
dig hjælper visst aldrig din flagrende flugt, —
snart sidder du fangen i nettet!

„Er jeg en sommerfugl, ung og blank,
jeg lystig i legen mig svinger;
men fanger du mig under nettets spind,
så rør ikke ved mine vinger!"

Nej, jeg skal løfte dig varligt på hånd
og lukke dig ind i mit hjerte;
der kan du lege dit hele liv
den gladeste leg, du lærte!

DE USYNLIGES KOR.

(Af „Brand".)

(1865)

Aldrig, aldrig blir du lig ham, —
thi i kødet er du skabt;
gør hans gerning eller svig ham,
lige fuldt er du fortabt.

Orm, du aldrig vorder lig ham, —
dødens bæger har du tømt;
følg ham efter eller svig ham,
lige fuldt din dåd er dømt.

Aldrig, drømmer, blir du lig ham, —
arv og odel har du tabt;
alt dit offer gør ej rig ham;
for dit jordliv er du skabt!

EN SVANE.

(ca. 1865)

Min hvide svane,
du stumme, du stille;
hverken slag eller trille
lod sangrøst ane.

Angst beskyttende
alfen, som sover, —
altid lyttende,
gled du henover.

Men sidste mødet,
da eder og øjne
var lønlige løgne, —
ja da, da lød det!

I toners føden
du slutted din bane.
Du sang i døden; —
du var dog en svane!

EN KIRKE.

(ca. 1865)

Kongen han bygged
dagen lang.
Når natten skygged,
kom troldet og rygged
med spid og stang.

Så rejstes kirken
til spirets pil;
men kongens virken
og troldets lirken
gav dobbelt stil.

Døgn-folk flytted
dog ind i tro;
thi dags-udbyttet,
til nattens knyttet,
er døgnets jo.

ABRAHAM LINCOLNS MORD.

(1865)

De løsned et skud der over i vest,
og det skaked Europa op.
Hej, hvilket liv der med ét blev blæst
i den hele broderte trop!
Du gamle Europa, med orden og ret,
med lov for hvert eneste steg,
med rygte foruden mén og plet,
med dydig harm mod alt sort og slet, —
du blev så forunderlig bleg!

På sørgelak trykkes enhjørning og ørn
og alle de andre dyr;
paketbåden stikker på kabelens tørn;
depecherne myldrer og kryr.
Bomulds-magnaten, gloirens søn,
de tusend fra løgnens land,
de stod alt og greb efter fredspalmen grøn,
så knalded det ene revolver-drøn,
og så faldt han, den ene mand.

Og så tog I skræk. Europas råd,
er det som sig hør og bør?
En Preusser-gerning, en Dybbøl-dåd,
var verden vel vidne til før.
Sin broder hakker da ingen ravn; —
I kommer dog Polen ihug?
Og Engelskmanden for København?
Og graven ved Flensborg? Og Sønderborgs navn?
Men hvorfor da harmes nu?

Den røde rose, som blommer hist
og skræmmer jer med sin flor,
til den gav Europa sin podekvist
og Vesten sin yppige jord.

I planted som stikling hin frodige vånd,
der rødmer Amerikas kyst; —
jer var det, som bandt med højst-egen hånd
martyriets blodrøde ridderbånd
på Abraham Lincolns bryst.

Med glemte løfter, med svegne ord,
med traktaters forrevne ark,
med brudd fra iår på jer ed fra ifjor
har I gødet historiens mark.
Og så vented I endda, trygge i sind,
en høst af det ædleste slags!
Se, nu spirer jer sæd. Hvilket flammende skin!
I undres; I véd hverken ud eller ind, —
thi der vokser stiletter for aks!

Hvor loven sidder på knivens spids
og retten på galgen bor,
er dagningens sejr mer nær og viss,
end her, hvor der myrdes med ord.
En vilje våger, og holder dom,
og knuser hvert løgnens bur; —
men ormen må først æde skallen tom,
og tiden må først få krænget sig om
til sin egen karrikatur.

Der råder en dæmon med evig magt.
Prøv kun på at byde ham trods!
I støv måtte domus aureas pragt,
i grus måtte Neros kolos.
Men først måtte Romer-forbrydelsen nå
over jorden fra pol til pol,
tyrannen sin apoteose få,
og kejsernes gyldne billeder stå
som guder på Kapitol.

Så ramled det sammen; cirkus og slot,
templer, kolonners skov,
buer, arkader, alt trampedes småt
under bøffelens skoede hov.

Så byggedes nyt på det gamles grund,
og luften var ren til en tid.
Nu varsler det mod foryngelsens stund;
nu stiger der pest fra den svampede bund,
og vifter, snart hid snart did.

Men er det i rådenskabs sumpe vi går,
jeg råber ej ak og ve
over hver en brammende giftblomst, som står
i fylde på tidens træ.
Lad ormen kun hule. Før skallen er tom,
før brister ej væg og tag.
Og lad kun „systemet“ få vrængt sig om:
des før kommer hævnen og holder dom
på tids-løgnens yderste dag!

I EN KOMPONISTS STAMBOG.

(1866)

Orfeus slog med toner rene
ånd i vilddyr, ild i stene.

Stene har vort Norge nok af;
vilddyr har vi og en flok af.

Spil, så stenen spruder gnister!
Spil, så dyrehammen brister!

STAMBOGSRIM.

(ca. 1866)

Jeg kaldte dig mit lykkebud;
jeg kaldte dig min stjerne.
Du blev da også, sandt for Gud,
et lykkebud, der gik — gik ud; —
en stjerne —, ja, et stjerneskud,
der slukned i det fjerne.

I GALLERIET.

(1868—69)

Som dejlig kvinde,
ved staffeliet,
hun sad derinde
i galleriet.

Hvilke Kastaler
drikker hun mon af —
Hun eftermaler
Murillos Madonna.

Men øjets svømmende
langsyn siger,
hun bygger drømmende
skønheds-riger. —

Atten år senere
kom jeg tilbage,
hilste de renere
gamle dage.

Som falmet kvinde,
ved staffeliet,
hun sad derinde
i galleriet.

Men hvad er dette?
Det samme spil jo!
Den samme nette
kopi af Murillo.

Hun sidder og virker,
og livet frister
med pynt for kirker
og stads for turister.

Og så har hun siddet
i alle årene,
og længslen spiddet,
og bleget hårene.

Men øjets svømmende
langsyn siger:
hun bygger drømmende
skønheds-riger.

TIL MIN VEN REVOLUTIONS-TALEREN!

(1869)

De siger, jeg er bleven „konservativ".
Jeg er, hvad jeg var mit hele liv.

Jeg går ikke med på at flytte brikker.
Slå spillet overende; da har De mig sikker.

En eneste revolution jeg husker,
som ikke blev gjort af en halvheds-fusker.

Den bær for alle de senere glorien.
Jeg mener naturligvis syndflods-historien.

Dog selve den gang blev Lucifer luret;
thi Noah tog, som De véd, diktaturet.

Lad os gøre det om igen, radikalere;
men dertil kræves både mænd og talere.

I sørger for vandflom til verdensmarken.
Jeg lægger med lyst torpedo under Arken.

UDEN NAVN.

(1869)

Til den ridderligste sender
jeg mit digt foruden navn.
Jeg forstår, hvor sværdet brænder
i de djærve bundne hænder;
jeg forstår, hvor naget tænder
i hans pandes tankefavn.

Viljen vendt mod sejers-baner, —
viljen lænkelagt i skjul;
hånden strakt mod fædres faner,
sindet fyldt af storværks-planer, —
flugten stængt af vindfalds-graner, —
arme kongelige fugl!

Dagen gryr og hornet klinger.
Hej, det blir en verdensjagt!
Jeg forstår, hvor skårne vinger
værke kan, der buret tvinger:
jeg forstår, hvor længslen stinger,
der, hvor dverge slutter vagt.

Dagen går og hornet tier;
alle våben lægges ned.
Navn for navn på melodier
bæres rundt i lund og lier; —
jeg forstår, hvor smerten svier
ham, som ej fik nævnes med.

Ånden lys af skjønheds-larver,
skabertrang i sind og syn, —
digtets spil hans dådskraft arver,
blomster gror i leg med farver; —
glemsels-leg, mens savnet harver
sindet, som et nedslags lyn!

Måtte nægte, hvad står malet
midt på pandens åbne hvælv!
Måtte svigte idealet,
lig apostlen, der han daled,
dommens nat, til hanegalet
drog ham opad mod ham selv!

Kval, — og stumhed! Kan I, dverge,
fatte ofrets fulde vægt?
Véd I, hvad det er at sværge
troskabs-ed på fremmed værge, —
alt tilhobe for at berge
skindet for en rådløs slægt?

I vil svare, det er drømme,
drømme kun, som ofres her.
Ja, lad gå; lad kløgten strømme;
det er let for jer at dømme;
I har aldrig trængt til tømme, —
aldrig vidst, hvad drømme er.

Mer end livet, mine herrer,
er en drøm, som ej fik liv.
Den er lig det digt, jeg spærrer
ind i sjælens stængte kærrer;
løve-vildt det hugger, snærrer,
kræver nat og dag mit: bliv!

I vil råbe på, det heder:
størst, hvo selv sig overvandt. —
Gylden visdom for asketer!
Ly for løjheds Paul og Peter!
Bjeldeklang kun for atleter,
i hvis årer blodet brandt.

Puk saa ei på „høje pligter“! —
Har I købt hans sunde sjæl?
Har I købt den djærve digter,
så han kaldets epos svigter?
Købt ham, købt ham, så han sigter
hadsk mod selvets bedste del? —

Til den ridderligste sender
jeg som krans et navnløst digt.
Jeg forstår, hvor sværdet brænder,
rustent, i de bundne hænder;
jeg forstår, hvor naget tænder; —
kan I, vismænd, skønne sligt?

Martyrdom, af purpur dækket, —
kval i taushed, fængslet trang,
blomsters håb, af gråvejr gækket, —
grenes frugt i utid brækket,
drøm, til livets drøjhed vækket, —
sættes kors ved i min sang.

Versets mindesten jeg rejser
for et ugjort storheds-værk;
og mens kløgtens flikværk dejser, —
for hans fejl jeg flaget hejser,
skriver, hvor min ridder knejser:
Skalden i ham var for stærk!

VED PORT SAID.

(1869)

Østerlands dag
over havnen glitred;
alle jordklodens flag
fra masterne sitred.
Musikens toner
bar frem koralen;
tusend kanoner
døbte kanalen.

Damperne drog
forbi obelisken.
På hjemmets sprog
traf mig nyheders hvisken:
det digt-spejl, jeg pudsed
for mandlige tøjter,
var hjemme smudset
af stænk fra fløiter.

Gift-fluen stak;
det gav mindelser vamle. —
Stjerne, hav tak, —
mit hjem er det gamle!
Vi prajed fregatten
fra flodbåds-taget;
jeg svinged hatten
og hilste flaget.

Til fest, til fest,
trods giftkrybs-kløerne!
Som udvalgt gæst
gennem „Bitter-søerne“!
Er dagen sluknet,
jeg drømmende sover,
hvor Farao drukned
og Moses slap over.

TIL FREDERIK HEGEL.

(I anledning af Gyldendalske boghandels 100-årige jubilæum den 30te december 1870.)

Tag mit håndslag fra det fjerne;
tag min tak i døde ord!
Sikkert véd De selv, hvor gerne
jeg sad med ved festens bord.

Kunde ønsker jævne banen,
da blev Deres uden sten,
sluttet af på livs-altanen
i en aften lys og sen.

Indtil da De uforfærdet
bygge med på Nordens slot; —
muren højnes alt bag gærdet;
tårnet stiger alt så smått.

Stille bygværksmand, som brækker
stenen til vort fælleshjem, —
lid på: i dets byste-rækker
hules nischen og for Dem!

BALLONBREV

til en svensk dame.

(1870)

Dresden, 1 december 1870.

Ja, jeg frister det idag,
jeg, som ved min tausheds længde,
tvert mod alle løfters mængde,
frygter jeg har tabt min sag, —
jeg, som fór fra Stockholm, bunden
af en takskyld uden lige,
gæsted Faraonens rige,
løfted Isis-slørets flige, —
og til dato kunde svige,
hvad med hånden og med munden
jeg på „Lyran“ sidste kvelden
både loved og besvor, —
nemlig: med et skrevet ord
at betale lidt på gælden.

Tør jeg? Har jeg endnu ret?
Ak, Gud-nå's, hvem spør om retten?
Nuomstunder skilles trætten
af et magtsprog ret og slet.
Altså kort og godt: jeg vil;
men på anti-preussisk måde;
ej i kraft af ret for nåde.
Vær mig stumme flygtning mild!

Her jeg lever på en vis,
som de lever i Paris.
Svære tyske floskelhelte,
som med vold vil verden vælte,
pral og skrål og flag på stang,
„Wacht am Rhein“, som kaldes sang, —
det er mit cernerings-belte.
De kan tro, at mangen gang
kendes kredsen krap og trang.

Ølhus-snak, politisering,
er min køterstegs servering,
og i stadsavisens spalter,
hvor den tyske verskunst halter,
diskes op den kost, mig gotter,
som en fransk ragout af rotter. —

Værre dog, når genlyds-toner
fra vort Nord hidover slår;
når mit håb mod lys og vår
skydes ned af plebs-kanoner;
når i råheds-kravet hviner
fremtids himmelsprængte miner,
og jeg våbenstækket står
på en brusten drøms ruiner.

Altså er, for ej at lyve,
nøden det, som nu mig drev
til at sende Dem et brev, —
og jeg lar ballonen flyve.
Duer har jeg ingen af;
duer er jo håbets fugle,
og i denne klamme grav
bygger bare ravn og ugle.
Men per ravn, per ugle, skikke
brev til damer, duger ikke.

Nu da — som De véd, ifjor,
dengang Mälar-himlen mulned,
frosten skar og løvet gulned,
ned til Deltas vang jeg fór.
Der var sol og sommerdage.
Lyset slog med blink tilbage,
som hos os en bræ fra fjorden.
Palmelunden, sykomoren,
skygged blågrøn over jorden;
Beduinen og hans mage,
båren højt på dromedaren,
så vi gennem ørknen drage.
Første gang en uerfaren
nordbo så det, skreg han studsende:
„mine herrer, ser De strudsene?“

Fra Kairo opad Nilen
fløj vi på „Ferus“ som pilen,
gæsted Cheops-pyramiden,
hvor Napoleon proklamerte,
medens sfinksen mediterte
både før og da og siden.

Beni Hassans kongegrave
krøb vi ind i på vor mave.
Seklerne har hærjet stygt dem;
hver en tidsberegning brister;
kun så meget får man ud, —
tør man tro ægyptologer, —
og, ej sandt, vi tror jo trygt dem —:
de blev til i fortids tåger,
dengang Farao var gud
og herr Potifar minister,
samt at herr ministrens svoger,
Josef Jakobsen, har bygt dem.

Memnonstøtten, stenkolossen,
han, De véd, som sang et stykke,
gæsted vi en morgenstund;
men den gamle holdt sin mund.
Det er nu en skaldenykke
fra den tid Kambyses dømmende
gik ham efter lidt i sømmene
og, måske for ubehændigt,
recenserte ham indvendigt.
Sligt gør mangen sanger frossen, —
og så svigter mælet tossen.
Men så er beundrings-stolen
vederlag for sang mod solen.

Sådan gubben Memnon troner
på sit ry for brustne toner,
stryger ind tributens mynt,
gir i al sin oldtidspynt
audiens, ej blot til stormænd,
men sågar til norske normænd,
som min ringhed og Peer Gynt.

Dog, hvem mægter gøre rede
for en 6—7 ugers drøm?
Derfor beder jeg Dem, tag
disse løse pennedrag
fra min færd i lys og hede
opad krokodillens strøm.

Gal-mands værk at spilde ord
på vort pascha-liv ombord
i de fire Noæ arker; —
vi var fire, skal De vide,
og desuden to par barker
for et genus, kaldt det blide.

I „Ferus“ var sat på fór
bjørne tre fra gamle Nord;
elleve haner af de franske;
fire hingster — de var spanske —
lutter fyr- og flamme-foler,
drevne stærkt i kaprioler,
og med gester som El Ol'er.
Tar vi med vor skibsbetjening,
fandtes efter fælles mening
flere dyr af slægten „Asen“.
Et slags buk fra Schweizerlandet;
et amfibium af racen,
der skal bo „lidt under vandet“, —
samt, naturligvis, en skok
olden- eller old-germanske
vildsvin, næsten ganske tamme,
og som afart af de samme,
et par militære rovdyr;
et entrüstungs-fæigt skovdyr;
et af de brasilianske
bogmøl, og en hel hob smådyr,
under fællesnavnet rådyr;
item — nej, nu er det nok!

Tænk Dem så når dragomanen,
snart mod øst og snart mod vest,
førte hele karavanen
til en oldtids kæmperest.

Over ørknens gule slette
fløi vi som paa vinger lette,
skønt i virkligheden toget
gik til æsels, og tildels,
for de kække, til kamels.
Hvilken jubel, hvilken bråget
stim og stimmel i vor barne-
glade flok! Hin uerfarne
strudse-seer var den eneste,
som for skydsen gjorde styr,
råbte: „æsler! Er det dyr
for en mand i pressens tjeneste!
Jeg vil ha en rigtig ildhest;
finds her ingen fuldblods Nilhest?"

Luksor, Déndera, Sakkara,
Edfu, Assuan og Philæ
vil i fart forbi jeg ile,
og kun foreløbig hvile
ved en skildring fra Sahara.
De har sikkert engang hørt,
at når karavanen rykker
gennem ørkenhavets bølger,
sandets flom, af samum ført,
viser frem hvad dybet dølger,
og den ser stillebens-stykker.
Eller rettere, den vader
gennem endeløse gader,
hvor den levende natur
har med døden sig forenet,
og i tiden sig forstenet
til en vild arkitektur.
Ribben, ryggehvirvler, knokler
rager op som søjlesokler;
hjerneskaller af kameler
er de faldne kapiteler;
tænders gule gisne rader
er balkoners balustrader;
fingre, som i vejret vinker,
er de brustne løftegesimser,
og som mølne ridderfaner
svajer pjalter af kaftaner.

Tænk Dem så det hele billed,
dirrende i sol og stilhed,
vokse, vokse, fylde, fange,
højnes, højnes tusend gange; —
tænk Dem denne gravens verden
som en oldtids karavane,
brat forstenet på sin bane, —
og De har Ægypter-færden.

Ja, så er det. I en tidens
morgenstund drog ud et tog;
prester forrest med sin videns
hieroglyf-beskrevne bog;
gudekonger, kongeguder
red henover seklers vidder; —
Isis og Osiris sidder
i sin stumheds pragt og luder
på de høje sadelpuder;
Horus, Hathor, Thme og Ptah,
Ammon Re og Ammon Ra
kaster glans til alle sider,
der de midt i skaren skrider;
Apis med den gyldne pande
ledes langsmed flodens vande,
fulgt af slavers millioner, —
og hvor følget slår sin lejr,
rejses sfinkser og pyloner.
Over grav og over sejr
mindetavler, obelisker
står i billedskrift og hvisker;
tusend templers søjlerader
pæler karavanens gader;
tusend pyramiders belte
er dens efterladte telte.

Se, da kom et pust fra nord,
steg til storm på ørkenhavet,
pisked karavanens spor; —
prester tumled, konger raved,
hele guder sank i grus;
Faraonen og hans hus
lå i glemsels sand begravet.

Der, hvor sværmen frem var dragen,
faldt den livløs, stum og stur; —
tusend år i sarkofagen,
gemt for lyset og for dagen,
mumien lig i svøbets bur,
smuldred bort en dømt og slagen
fire tusend års kultur.

Denne karavanes rester
var det, vi, Khedivens gæster,
drog forbi til Nubiens grænse.
Fellah-flokken så vi lænse
ørkenbølgen om Abydos,
og lidt længer op mod syd os
mødte Karnaks skog af sokler
som en urtids kæmpeknokler;
Rhameseums kapiteler
lå som skaller af kameler;
Luksors hal med hundred søjler,
slavers arme lig i bøjler,
vidned stumt om stormens stund i
et „*sic transit gloria mundi*“!

Dette billed har mig fulgt,
hvor jeg siden gik i landene;
og som ånden over vandene
aned jeg en mening dulgt.
Tor i juleskreden tuder
forrest i det vilde lag;
Grækerfolkets faldne guder
lever jo den dag idag.
Zeus bor end på Kapitol,
hist som „tonans“, her som „stator“.
Men Ægyptens livs-idol?
Hvor er Horus? Hvor er Hathor?
Intet mærke, intet minde;
ej en sagnstump er at finde.

Svaret ligger ganske nær.
Hvor personligheden mangler,
hvor ej formen i sig bær
hadet, harmen, jublen, glæden,

pulsens slag og blodets skær,
der er hele herligheden
kun en benrads tørre rangler.
Hvor er ikke Juno sand,
bleg og høj i vredens brand,
når hun gubben overrasker —?
Hvor er ikke Mars en mand —
under garnets gyldne masker?

Men hvad var Ægyptens guder?
Tal i rækker og i ruder.
Hvad var deres kald i livet?
Blot og bart at være til,
sidde malet, strammet, stivet,
på en stol ved altrets ild.
En fik høgenæb at bære,
og en anden strudsefjære;
en var gud for dag, for nat,
en for dit og en for dat; —
ingen fik det kald at leve,
ingen det at synde, famle,
og af synden sig at hæve.
Derfor ligger nu det gamle
fire tusend års Ægypten
som et navnløst lig i krypten.

Ser De vel, min kære frue, —
i belejringsringen spændt,
lukker jeg min lune stue
for at leve indadvendt.
Ude flyver fra mig trøsten,
som en flytfugl-flok om høsten,
men med øjet mod det indre
ser jeg håbets løvspring tindre.
På begravne karavaner
bygger jeg vor fremtids baner.
Lovfast er jo slægtens gang
ad en evig vindeltrappe;
kredsen blir den samme krappe,
vejen altid lige trang;
viljen blir den samme higende; —
punktet kun bestandig stigende.

Og så står vi nuomstunder
lodret over Faraonen.
Atter er kong Gud på tronen,
atter flyder bort personen
i et mylr, som kaver, stunder,
bryder, bygger, grubler, grunder
rundt omkring og nedenunder.
Atter rejses pyramiden
som produkt af hele tiden.
Atter svulmer alle årer,
atter flommer blod og tårer,
for at verden stort skal se
kongegudens mausolé.

Det er samtids-karavanen
med sit Hathor, med sin Horus,
og, for alting, med sit chorus,
der i blinde svær til fanen.
Hvilke storværk bygges ej
langs den lige sejersvej!
Hvilken magt i folke-stormen!
Hvor ægyptisk hver og én
fuger ind sin lille sten
på dens plads i helheds-formen!
Hvor uklanderlig er tegningen;
og hvor sikker er beregningen!

Ja, i sandhed, det er stort,
stort, så verden står og gaber; —
og dog dirrer der et „aber"
midt i gabets åbne port.
Tvilen kommer lindt tilorde:
er det rigtig stort, det store?
Ja, hvad gør vel stort et værk? —
ikke værkets store følger,
men personen klar og stærk,
som i værkets ånd sig dølger.

Godt; men nu Germaner-skaren
på sin stormgang mod Paris?
Hvem står hel og klar i faren;
hvem bær enligt sejrens pris?

Når slog ud i glans personen,
så at millioners munde
bar ham hjemmet rundt i sang? —
Regimentet, eskadronen,
staben — alias spionen —
koblets slupne flok af hunde,
sporer vildtet på dets gang.

Derfor véd jeg, glorien svigter. —
Denne jagt får ingen digter;
og kun det kan fremad leve,
som en digters sang kan hæve.
Tænk på Gustav Adolf bare,
forrest i sin svenske skare;
husk den fangne mand i Bender, —
Peder Wessel på fregatten,
lig et lyn i mørke natten, —
Kongedybets muntre helte; —
over dem sig mindet spænder
som et kor, der høres vælte
sine tonebølgers belte,
under klap af tusend hænder,
fra en vårfests smykte telte.

Og så tænk Dem dagens mænd,
disse Fritzer, Blumenthaler,
og de herrer generaler,
nummer den og nummer den!
Under Preussens dødning-farver —
sorgens sorte-hvide klud —
bryder dådens lodne larver
ej, som sangens fjærild, ud.
De kan sagtens silke spinde
til en tid, men dør derinde. —

Just i sejren bor forliset.
Preussens sværd blir Preusser-riset.
Aldrig svulmer der en løftning
af et regnestykkes drøftning.
Intet dåds-digt blir at tolke
fra den stund af, da en folke-
rejsning, skønhedsfyldt og fri,

blev et stabs-maskineri,
spækket ud med kløgtens dolke, —
fra den stund da herr von Moltke
myrded kampens poesi.

Så dæmonisk er den magt,
som fik verdens gang at råde:
sfinksen, på sin visdoms vagt,
dødes af sin egen gåde.

Siffer-sejren får sin dom.
Øjeblikkets blæst slår om;
lig en storm på ørken-sletten
vil den fælde afguds-ætten.
Bismarck og de andre gubber
vil, som Memnons søjle-stubber,
sidde sprød på saga-stolen
uden sang mod morgensolen.

Men som vi, Khedivens gæster,
efter færden blandt de døde,
under lys og klang af fester
drog en nyfødt tid imøde, —
ja, som vi, med flag på stang,
under verdenskorets sang,
fejred hist kanalens åbning,
og som vi fra Suez' strand
fik et glimt af løftets land, —
så vil åndens livs-forhåbning,
ad det vordendes kanaler,
i et verdens festtogs-møde,
under hymner og koraler,
under skønheds-lampers brand,
styre frem til morgenrøde
på sejlads mod løftets land.

Thi mod *skønhed* hungrer tiden.
Men det véd ej Bismarcks viden.

Skal vi med til festen, frue?
Ja, hvem véd når budets due
bringer kortet? Vi får se.

Indtil da jeg i min stue
går med hansker af glacé;
indtil da jeg søger fredning,
digter fornemt på velin;
det vil harme godtfolks slæng,
jeg blir sagtens skældt for hedning;
men jeg har en skræk for sværmen,
vil ej stænkes til af bærmen,
vil forvente tidens nærmen
i en pletfri bryllupsklædning.

Og med disse ord, farvel!
Flyv, ballon! På farten hold!
Luften er en digters rige;
styr mod nord, og sænk dig lige
ned på Mälarstadens strande;
der er fuldt så nemt at lande,
som på Telemarkens fjeld!

Alfen i gondolen spanker.
Gid nu snart mig bud blir bragt,
at han med sin lette fragt —
lette vers og lette tanker —
har på Norrmalm kastet anker!

TAK.

(ca. 1870)

Hendes sorg var de vånder,
som knudred min sti, —
hendes lykke de ånder,
som bar mig forbi.

Hendes hjem er her ude
på frihedens hav,
hvor digterens skude
kan spejle sig af.

Hendes slægt er de skiftende
skikkelsers rad,
som skrider med viftende
flag i mit kvad.

Hendes mål er at tænde
mit syn i glød,
så ingen fik kende,
hvo hjælpen bød.

Og just for hun venter
ej tak engang,
jeg digter og prenter
en takkens sang.

RIMBREV

til fru Heiberg.

Dresden, i påske-ugen 1871.

Havde jeg på engang sendt
alle takkens små billetter,
i de vågne vinternætter
    sammenskrevne
    sønderrevne,
skulde, lig en snesky spændt
    over himlen,
    hele vrimlen,
    stumpen, strimlen,
    hver bemalet
med et magtløst takkens ord,
som et prosa-snefog dalet
over Rosenvængets flor.

Kunde jeg på engang sendt,
uden bur af skrift og prent,
alle tankens løse fugle, —
    ind dem smugle
skulde jeg, hvor stilhed råder,
under Rosenvængets tag,
der. hvor åndens dunkle lag,
der, hvor skønheds glade gåder
op imod forklaring stunder
og, som knop en forårsdag,
foldes ud i et vidunder. —
Brydes skulde stuens fred,
der min fugleflok slog ned;
lytte skulde børn derinde,
som i skog til jagten fjern; —
bag usynlighedens værn
mine fugle skulde tvinde,

i en anings trillers rad,
takkens kvad,
kredse let og vinger ryste
om den store seers byste.

Løse tanker,
tørre breve
slår ej til; jeg vælger vers.
Over daglig-dækkets planker
må jeg hæve
synet vidt og rundt fra mers.
Prosa-stil er for ideer,
vers for syner.
Sindets lyst og sindets veer,
sorg, som på mit hoved sneer,
harm, som lyner,
fyldigst liv jeg friest skænker
just i versets lænker.

Men når takken, som mig brænder,
nu jeg sender, —
mon det da er blot mit stykkes
scene-lykkes
skaberinde,
hvem jeg fletter
disse versets små buketter?

Nej, et glansfuldt større minde
lægger ordet på min mund, —
mindet om en skønhedsfyldig
højtids-stund,
mindet om en rad af timer,
langt tilbage,
da jeg så Dem sejrrig drage
smykket, gratie-fulgt og sand
gennem kunstens under-land.
Da just blev jeg takken skyldig;
derfor er det nu jeg rimer.

Se, da jeg ifjor Dem gæsted,
var jeg stum;
skønheds-gældens runde sum
bar jeg, i mit hjerte fæstet,

med tilbage.
Nætter, dage
har med renter summen øget,
og trods alt, hvad her jeg maler,
får jeg, som en slet betaler,
aldrig denne gældspost strøget. —

Underligt til Danmark bundet
står De altid for mit øje, —
bundet til en dag ved Sundet,
mellem bøgekroner høje.
Sol i luften, sol på fladen.
Sejler-gaden
fures af en blålig krusning;
sommer-susning,
født i „Skoven“,
dirrer som et digt foroven.
Det er søndag; glade klynger
ler og synger;
både gynger
under ly af kystens skrænt.
Lyse kjoler
blinker, soler
sig, hvor klokker og violer
har sit danske teppe spændt.

Men derude, —
helt fra nord, hvor Kronborg troner,
indtil syd, hvor fjernt Tre Kroner
synet raner, —
hvilken rad af ranke svaner;
hvilken stimmel,
hvilket tog af hvide sejl!
Skude slutter sig til skude,
lysglans i de hvalte klude;
Vimplers vrimmel,
højdens himmel
ser sig selv i dybets spejl.
Slank og smekker,
drømfyldt jomfru mellem snekker,
glider en mig just forbi.
Hun er lig et sagn, der bæver

bag det slør, det hylles i;
hun er lig et syn, der hæver
sig og svæver
ad en lukket gåde-sti.
Ellepiger
vinker, viger,
svøbt i skum om baugens stavn;
alfer følger
kølens bølger;
men i flagets folder dølger
sig „Agnetes“ navn.

Og se der, — et modsat billed!
Hvilke kække kast i dansen!
Lunets gratie-bundne vildhed
bær dog kransen.
Vimpler vinder sig langs riggen;
flag fra stranden hilser briggen;
halvvejs hjemlig, halvveis fremmed,
halvt en havfrue, halvt et tæmmet
barn fra heden,
svajer „Dina“ op på reden.

Som iblinde
ledet frem af milde vinde,
som i drømme
løftet af de lette strømme, —
se felukken!
Al Provences livsglød taler
i dens stigen, i dens dukken;
elskovs sukken,
dæmpet båren
citarklang, fra dækket maler
sjæle-våren;
madrigaler
over stumme klynger daler,
som på strandens grønne hynde
vugges i „Jolanthes“ ynde.

Hvo kan tælle
hele flåden,
som i solskin følger efter,

som for medbør skummer frem!
Over fråden
„Ragnhild“ hælder,
som om dybets dulgte kræfter
lokked hjem; —
Lotos lig på strømme stride,
hist „Ophelia“, den fagre,
ses at flagre,
ses at glide; —
rang-fregatter,
klipper-skarer,
hjemad farer
under landets klap og latter. —
Sådan De til Danmark bundet
står i mindet for mit øje, —
bundet til en dag ved Sundet,
mellem bøgekroner høje. —

Stundom har jeg spurgt mig selv:
mon vel slægten
engang i sin travle fægten
og fornægten
sænke skal i glemsels elv
denne skat af geniers nåde?
Skal en tid, hvem afstand døver,
rane, lig en engelsk røver,
denne danske stormagts-flåde?

Se, vi andre,
farve-, form- og ord-poeter,
arkitekter,
og hvad vi for resten heder,
vi, som fik det kald at bygge
vore skønheds-skuders rygge
af lidt mer solide lægter,
vi tør ej vor skæbne klandre,
om vor flåde
ej blir hver en tid til måde.
Mangen klipper, mangen studser,
rigget til med sang og klang,
får engang
plads og rang
mellem skibs-Jeronimusser.

Mangt et skrog af form og toner, —
af sin samtid assureret, —
engang, på de våde veje
havareret,
hales ind i flådens leje,
uden takkel og kanoner,
til de andre Magdeloner.
Der vi prise kan vor lykke,
hvis en nykke
vore værfters mesterstykke
venligst sparer
for de herrer antikvarer.

Man har sagt at scenens kunst,
født og bunden
kun til stunden,
må, som sæbeboblers dunst,
må, som mørkets meteor,
blænde, briste,
for at friste,
uden spor,
hænders værkers lod på jord.

Sving Dem som en fugl i luften
op fra denne trange tanke!
Just fordi
Deres kunst er barn af duften,
af beånden,
af en stemning,
af person og fantasi, —
ej et værk af sten og planke,
ej en tanke
klistret fast med sort på hvidt,
men en alf på skønheds ranke,
hvor den evig gynger frit, —
just fordi den fattes form,
som med hånden
gribes kan, der sættes dæmning
for hvert bid af ældens orm.

Underfuldt til Danmark bundet
skal De stå for slægters øje, —
bundet til en nat ved Sandet,
under mindets stjerner høje.
Hvilke sagnets syner vide!
Hele flåden,
fra fregatten
ned til båden,
ser jeg glide
gennem natten,
langs med landets lune side;
tågen slører sejl og master;
halvlys kaster
over stang og rå tilsammen
svanehammen;
hvad i afstand øjet svigter,
ind man digter;
kvinder, som fra stranden drømmer,
mænd, som dømmer
efter egen fordrings lov,
slægt, som efter slægt befolker
kyst og skov, —
synets skønheds-form fortolker
efter skiftende behov.

Og se det er livet just,
liv i mindet,
det, at stå for folkesindet
ren for ælders møl og rust, —
det er livet, det, at bøje
eget indhold, åndigt, rigt,
i den form, som folkets øje
kræver for sit eget digt;
det er livet, —
myte-vorden,
vekselfuld som alfepigen,
følge slægten i dens stigen,
følge tiders krav og orden, —
og se, denne lod på jorden
blir Dem givet.

I en skønheds-fattig tid
har det kvæget mig at følge
Deres færd på kunstens bølge
under sol og medbør blid, —
kvæget mig at stirre did,
hvor i skær af svale nætter
sagnet sig om færden fletter.

Tag, som tak for synets trøst,
råbet af en seers røst:
underfuldt til Danmark bundet
skal De stå for slægters øje, —
bundet til en nat ved Sundet,
under mindets stjerner høje!

BRÆNDTE SKIBE.

(1871)

Han vendte sine skuders
stavne fra nord,
søgte lysere guders
legende spor.

Snelandets bauner
slukned i hav;
solstrandens fauner
stilled hans krav.

Han brændte sine skibe; —
blånende røg
som en bro-banes stribe
nordover føg. —

Mod snelandets hytter,
fra solstrandens krat,
rider en rytter
hver eneste nat.

VED TUSENDÅRSFESTEN

den 18de Juli 1872.

Mit folk, som skænkte mig i dybe skåler
den sunde, bitre styrkedrik, hvoraf
som digter jeg, på randen af min grav,
tog kraft til kamp i døgnets brudte stråler, —
mit folk, som rakte mig den landflugts-stav,
den sorgens bylt, de angstens rappe såler,
det tunge alvors-udstyr til min færden, —
dig sender jeg en hilsen hjem fra verden!

Jeg sender den med tak for alle gaver,
med tak for hver en smertens lutrings-stund.
Hver vækst, som lykkes i mit livskalds haver,
har dog sin rod i hine tiders grund; —
at her de spirer fyldigt, rigt og gerne,
det skyldes gråvejrs-brisen fra det fjerne;
hvad solbrand løsned, det fik tågen fæste; —
mit land, hav tak, — du skænkte mig det bedste.

Ja, did, hvor tågen tumler sig om tinden,
hvor gråvejrsbrisen over vidden slår,
hvor der er lydt foruden og forinden,
hvor der er øde mellem gård og gård, —
did ser jeg, som en lods fra skansens tremme.
I natten og min digtning bor jeg hjemme.
Og mest i denne meningsmørke tid,
da hjemmets liv et tvesyn slutter inde:
et folk, som kløver sig i spredtheds splid
og flokker sig om samlings-tankens minde.
Men når jeg ser mod disse festens dage,
mit syn går mer end tusend år tilbage.

Der ser jeg højne sig af sagas skodde
hint træ, som sprat i dronning Ragnhilds drøm.
Jeg ser det brede sig fra Næssets odde,
rundt Nordkaps væg, øst over Glommens strøm.

Jeg ser dets røde læg, dets grønne grene,
jeg ser dets kviste, skinnende som sne; —
men under løvet er en slægt at se,
som sidder nidsyg, hver for sig alene,
på næs, i vik, i hver en afdals læ.
Kun én står sorgløs midt iblandt de spredte.
Han kaster legende sit livsmåls terning;
thi han har håb og tro, og er den rette,
og har et verdensviljens krav at mætte, —
og store drømmes løvtag om sin gerning.

Så går det løs! Den unge mod de gamle;
det nye syn imod den vante sed.
Rundt Trondhjem ser jeg otte riger ramle;
i otte slag blir otte konger fældte.
Af høvdingstolen glider Rollaug ned,
og sætter sig på jarlesædets skamle; —
i Naumdal stikker Herlaug sværd i belte —
og går i haug med alle sine helte.

Da enes de, som står mod landets ening;
da samles de, som slår for spredtheds værk;
da nytter de hårfagre kongens mening:
at ryg mod ryg gør kæmpen tifold stærk.
Da flokkes Egder, Teler, Hørder, Ryger;
da skinner spildte sejl langs Listers strand;
der stritter vimpler, skum for stævnen fyger,
og som de rundt om Jæder-revet stryger,
der bæres hæse hærskrig ind mod land.
De søger Haralds flok. Nu skal det fristes,
om hævdens træ fra farfars tid tør kvistes.
To tanker går i stål imod hinanden;
to tidehverv vil skifte hvasse ord. —
Fra løftningen ser Roald Rygg mod nord;
kong Køtve bryner sværd mod skjolderanden.
Lidt frem endnu! I Hafsfjord venter manden.

Ser I de hundrede tjærede snekker,
langskibes rader, som ligger for anker?
Ser I, hvor Hårfagres hærklædte rækker
fylder og dækker
tofternes tiljer og æsingens planker?

Hører I duren af Hafsfjords-gnyet?
Hornkloves drapa har båret det frem.
Stridsmænd for kvelden og stridsmænd for gryet;
stridsmænd for næet mod stridsmænd for nyet; —
— snekker og knærrer,
med højbårne stavne,
tørner og snærrer
som måger mod ravne;
fjordvidden mørknes af pilskyens bræm.
Drottningens drømtræ er stedt i fare!
Egder og Teler vil løve dets tag af!
Har ingen nød. Med økser snare
ringer om roden sig Hårfagres skare,
bøder de hvislende bilers slag af, —
berger den vordende tusendårs-saga.

Dagen lider og langskyggen falder.
Roald og Sote og Tore blunder.
Solen går under.
Men den går under en udlevet alder; —
det nybårne kalder. —
Kong Køtve løber med skam af striden, —
skønner, han kan ikke løbe fra tiden, —
løber endda, som Hornklove melder,
længtende hjemad
til sulet og mjøden.

Men Harald han tjelder
knærrer og snekker.
Så frister de fremad,
de fremdjærve rækker,
mod morgenrøden.

Og så gik tusend år. Snart strengt, snart blidt,
spandt norner gennem dem på skæbne-tenen.
Men folkedrømmens træ fik vokse frit,
med løv i toppen og med frugt på grenen.
Nu stanser slægtens tog og skuer vidt
fra skillet agterud. Nu rejses stenen, —
hin landets tause lovsang i granit. —
På vagt, mit folk! Bryd lag og leg og gilde; —
i mørket tusler det, som vil os ilde.

Jeg ser mit hjem med tågers fold om tinden, —
mit hjem, hvor gråvejr over hejen slår,
hvor der er lydt foruden og forinden,
hvor der er ensligt mellem gård og gård. —
Hvad lusker der ved kveld på krogte veje?
Hvem er han, skyggen? Har jeg sét ham før?
Han løfter klinken let på bondens dør,
går som på sokker bent til mandens leje; —
han hvisker ord i øret på den hvilende, —
og så til næste nabo — lydløst, smilende.

Og det er ikke én jeg ser, men mange.
Og det er ej blot ord, jeg kan fornemme;
jeg hører som en dur af dumpe sange,
en døs, som tager sind og sans til fange,
et bys, som summer drømmens digt i glemme.
Hvem er de, skyggerne? Hvor har de hjemme?
Af Hafsfjord stiger de! Op, dagens mænd!
Til Haralds-dyst! De døde går igen!

Ja, Roald, Sote, Tore Haklang lever
sit midnatsliv som dødning og som draug; —
og Rollaug rører på sig; Herlaug stræver,
den gamle muldvarp, i sin sunkne haug.
Sligt er det, som går lumsk på bygdens veje,
budstikken bærende fra grænd til grænd;
sligt er det, som tar plads ved bondens leje,
og byder lønlig leding ud igen. —
Op, dagens stridsmænd, fæld, hvad natten fødte!
Og drømmens træ slå ringen tæt og rund!

Hårfagre Harald kræver dådens støtte; —
det, som skal rage højst i denne stund, —
det, vi skal ramme ned i Norges grund,
det er en pæl igennem dem, han mødte.

Thi vi har liv til sag, og de har døden; —
de har kong Køtves mål, vi morgenrøden.
Se ud i verden! Hafsfjords dag er oppe,
lysvågen, over alle jordens toppe.
Den sol, som brandt på Solferinos sletter, —
den sol, som farved Lissas vinblå dyb, —
som bruned Porta Pias røde spetter
og jog i kælder Vatikanets kryb, —
den sol, som lumred om Sadowas volde,
var Hafsfjords-solen i vort nye døgn;
det var den sol, som lyste for den bolde,
da riget rejstes mellem holmer golde, —
en sol, som slog i flint de samme trolde
og damped giften af den samme løgn. —
Mærk hvor du står, du dagens norske broder!
Tyd tidens tegn; med den er du i pagt.
Idag er kun en ringe grundsten lagt
til større støtte for vor stammes moder.
Læs tidens lov! Den tåler ingens trods.
Cavour og Bismarck skrev den og for os, —
og dødninger og drauger vog han fler af,
hin dådsmand og hin drømmer på Caprera.

Ja, Haralds-tanken går igennem tiden,
og Hafsfjords-slaget står den dag idag;
thi det er ånd mod ånd, som ildner striden, —
kong Haralds ånd med rigets helheds-sag
mod søndrings-ånden under småheds flag.
Dog, svigter du, mit folk, i samlings-dysten, —
da ned med støtten på din høvdings grav!
Lad ikke stenen hykle over hav
og pege som en nidstang ind mod kysten.
Men har du høvding-sind, og vil du sejre,
da ser jeg, lys og glad: du sejre får!
Da kan en slægt, som kommer efter vor,

den rette samlingsstøttes rejsning fejre;
men den skal bygges over døgnets lejre,
højt over bygdens stræv og byens bulder;
dens plads er given: det er Dovres skulder.

Da er det sket, hvad dronning Ragnhild skued.
Da først, mit land, du yder højsind ly.
Da er din gamle stortid vorden ny,
og spådoms-gåden herligt løst i nuet.
Da ser jeg dig, mit folk, som trøstig voved,
hvad du i samlings-festens rus har lovet, —
jeg ser dig træde tidens åbne spor
imod et frit, et helt, et mægtigt Nord;
jeg ser dig som en slægt, der tungt har sovet,
men sund er vågnet ved et manings-ord;
jeg ser dig som en slægt, der vil og tror, —
med kraft til mer end dont på land og fjord, —
med længslers hærgang rundt den vide jord,
og store drømmes løvtag om dit hoved!

NORDENS SIGNALER.

(1872)

I Wien stod et slag mellem diplomaterne.
På Nordslesvigs sletter ramtes soldaterne;

Bedre soldater du aldrig finder,
end hin blødende rad af mænd og kvinder.

To hundrede tusend truffne i brystet;
to hundrede tusend i dødskval krystet.

Der måtte de ligge, med døden drages
en otte års nat, som ej end vil dages.

En otte års folkenat, uforbundne
de ligger derude og blir ikke fundne.

Hvor var Danmarks drenge i al den tid?
i flok om en fane rød og hvid.

Det var ikke Danebrog, storm-udslaget.
De stod under ambulance-flaget.

De stod ikke klædte i hadets våben.
Den højre var sværdløs, den venstre åben.

Men vejen var stængt; bajonet-ombeltet
fra øst og til vest var slagmarks-feltet.

Det røde kors på den hvide grund
fik ikke køle den såredes mund.

Det gabende dødshugg blev ikke svalet; —
der var ingen fremkomst for frelsens-signalet.

Og dog holdt de ud, de danske drenge,
tålmodigt, parat, hver mand oven senge.

Da lød et myndigt kommando-ord:
Retræt, ambulance; helt om; mod nord!

„Stik flagdugen ind i tornistrets hjørne;
I forstyrrer de kredsende sorte ørne.

De springende løver skal logre med halerne.
De vågende mænd skal forandre signalerne!"

Der råder ej tvil; en skald har fortalt det, —
og gamle Grundtvig og Gud har befalt det.

Godt! Altså retræt. Til forsoningsfest!
På tribunen står pangermanismens præst.

De nye brødre, med brystet mod brystet,
holder hverandre og glasset omkrystet.

Alle lamper er tændte; vor olteårs-drøm
drejer lettende af på en festsals strøm.

Musiken bølger og røgelsen dufter.
Det vordende stort gennem sindene lufter.

Hvad plumrer musiken? Et rallende skrig.
Hvad lumrer i røgelsen? Duft af lig.

Et pust af sydvest strøg lindt gennem luften.
Det bar til os både skriget og duften.

Stem højere i, så døves det over!
Den døende sømmer sig bedst, at han sover.

Hans skrig vil nok stanse, når ej det blir ænset.
Et pust fra Nord, så er luften renset. —

Der er omslag i vente! Klem på med talerne!
Vejrhanen på fløjen har forandret signalerne.

VED ET BRYLLUP

den 9de Oktober 1874.

Løvet rasler, blade falder;
nær er Nordens høst;
gennem skovens brudte haller
går farvellets røst.
Derfor samler Nordens evne
sig til hjemmets hjerte-stævne,
værner varmt i stuen inde
om sit frilufts-minde.

I, som har hinanden kåret,
unge par, I to, —
gå med vårens krans i håret
ind i eders bo.
Ude lad Oktober-dagen
brede tungt sit tåge-lagen;
lad jert hjem en løvsal være,
rejst til ungdoms ære.

Det er leve-kunstens kerne:
gennem let og tungt
om sit forårs-sind at værne,
holde hjertet ungt;
det, — når aftensolen daler,
løfte morgnens idealer
glansfuldt, kækt og højt ivejret.
Hvo det kan, har sejret.

Did at nå er samlivs gåde,
samlivs gyldne krans;
ingen kløgt kan vejen råde,
ingen visdoms-sans.
Men hvor stien er at finde
aner kærlighed iblinde.
Vogt da tro i eders stue
denne frelsens lue.

Husk, at hvo det livslys sætter
på sit alterbord,
lampen har i sorgens nætter,
blus for fodens spor.
Og når engang løvet falder
rundt om jer i høstens alder, —
sku med dette lys tilbage
på jert vårlivs dage!

ET RIMBREV.

(1875)

Min kære ven!

De skriver mig bekymret til og spørger
hvi slægten går så underlig fortrykt,
ej ildnes op i fryd og ikke sørger,
men synes ruge på en uklar frygt, —
hvi intet held formår at live ånderne,
hvi ingen er sin egen modgangs dommer,
hvi hvermand tager skæbne-gunst og vånderne
med sløvheds ro, og venter hvad der kommer.

Kræv ikke, ven, at jeg skal gåden klare;
jeg spørger helst; mit kald er ej at svare.

Men da De nu har dyppet Deres pen,
så skal det dog ej være gjort forgæves,
at sige, hvis ej med bestemthed kræves
et svar, som svarer sådan ligehen.
Kort, jeg til svar vil spørge Dem igen;
og undskyld at — da hånden med i spillet
en digter har — der spørges i et billed.

Så sig mig da, om De har nogensinde
tilfældigvis ved vore kyster sét
et skib stå ud tilhavs for friske vinde
og sætte kursen endefrem og ret?
Det har De visst, og de har sikkert mærket
det liv, den lyst, den virksomhed ombord,
den trygge sorgløshed, der driver værket,
det sikre bydende kommando-ord;
som om det var en regelbunden verden
med fastsat bane, lig vor egen jord,
med lov, som den, for farten og for færden.

Tidt går et sådant skib på lange rejser;
det søger fjerne lande, mange havne;
man losser lasten, og ombord man hejser
nyt stykgods under udenlandske navne;
man stuver rummet mellem begge stavne
med en utallighed af kasser, baller,
og hverken skipper eller mandskab véd
til punkt og prik, hvad skibet fører med;
alt går iflæng, alt tages som det falder.

Så lægges atter ud på vide veje;
kækt graver baugen i det salte skum;
det er som havet ikke havde rum
og bølgens rygning ej gav bredt nok leje
for den usigelige livsmods-sum,
som stormvejr ikkun øger og formerer
hos skipper, mandskab og hos passagerer.

Begribeligt. Er ikke skuden tæt?
Er ikke lasten stuvet jævnt og sikkert?
Er ej kompas, sekstant og stjernekikkert
i orden til at holde kursen ret?
Er ej det skøn, den dygtighed tilstede,
som vækker lid og holder mishåb nede?

Og dog, tiltrods for alt, det kan sig hænde
en godvejrsdag, foruden synlig grund,
at der ombord, på hvermands sind og mund,
en selsom trykket lumring er at kende.
Først tykkes få af denne tunghed grebne,
så fler, så mange, så til slutning alle;
sløvt sættes sejl og sløvt håndteres rebene;
sløvt purres ud; sløvt høres piben kalde.
Der tages varsler af hver liden ting.

Havblikkets døs, ja føjelige vinde
mismodigt tydes; selv et marsvins spring,
en stormfugls skrig man lægger sig på sinde.
Sløvt går de dage, af samme lønsot smittede,
skønt ingen røbed og skønt ingen frittede.

Hvad er da skét? Hvad er vel hændt ombord?
Hvad er den gådefulde grund til trykket,
som lamslog sind og vilje, arm og ord?
Er nød påfærde, — nogen forulykket?
Nei, ingenlunde. Alting går sin gang, —
men uden håb og mod, og uden sang.
Og hvorfor? Jo, fordi en lønlig tvil,
et rygte sniger sig foruden hvil
fra forlugaren og til agtermasten:
De tror de sejler med et lig i lasten.

Den sømands-overtro er vel bekendt;
engang brudt ud den fylder alles tanker.
Hvordan med sagen selv det er bevendt,
erfares først, hvis rejsen vorder endt,
trods alle varsels-tegn, trods skær og banker,
i havnen trygt fortøjet og for anker. —

Se, kære ven, — Europas damp-paket
står ud tilhavs med kurs mod nye lande;
og både De og jeg har løst billet
og taget plads på agterdækkets bræt,
med hatten løftet mod de gamle strande.
Heroppe svales både sind og pande;
heroppe kan vi ånde frit og let; —
i lasterummet ligger al bagagen,
og kok og steward sørger for menagen.

Hvad kræves mere til en sorgløs færd?
Maskinen gør sin pligt; hør kedlen buldre;
se stempelstangen løfte sine skuldre;
se skruen kløve vandet som et sværd; —
stagsejlet holder skibet frit for krængning;
rormanden bøder af hver overdængning;
rumt farvand går vi i; kaptejnen oppe
på brættet er vor fulde tillid værd
og holder udkig over alle toppe; —
hvad kræves mere til en sorgløs færd?

Og dog, — vidt ude på det åbne hav,
midtvejs imellem hjemmets land og målet,
det lader je som farten sakked af,
som al vor frejdighed var fra os stjålet.

Mandskab og passagerer, mænd og kvinder,
går om med sløve øjne, slappe kinder;
man sukker sammen, ruger, grubler, lytter
i forlugarer og i pragt-kahytter.

De spørger mig om grunden, gode ven!
Har De ej mærket, noget vilde komme?
Forstod De ej, et tidehverv var omme,
der vejred tryghed og fortrøstning hen?
Hvad grunden er, det ligger ej for dagen;
men De skal høre, hvad jeg véd om sagen.

Jeg sad en nat alene her på dækket,
en lummer nat med stjerner og med stilhed;
luftdraget var så blødt, så fuldt af mildhed,
og aftenvindens vinger ganske stækket.
Tilkøjs var alle passagerer gangne,
og døsigt brændte lamperne dernede;
ud fra kahytten flød en kvalmfuld hede,
der holdt de trætte i en halvsøvn fangne.
Men hvileløs og uden fred var blunden;
jeg så det; skylights-lugen stod halvt åben; —
hist lå en statsmand og fordrejed munden
som til et smil, der endte med en måben;
en lærd professor vælted sig til siden,
splidagtig, lod det, med sin egen viden;
en teolog trak teppet over panden;
i hovedpuden grov sig ned en anden;
og højt og lavt lå kunstnere, skribenter,
som folk i drøm, der frygter og forventer; —
men over alt det halvsøvns-liv dernede —
en rødlig, ósende og kvalmfuld hede.

Jeg vendte øjet fra det sløve røre;
jeg stirred fremad i den friske nat;
jeg så mod øst, hvor alt en dagning mat
begyndte alle stjerners glans at sløve.

Da traf et ord hist nedefra mit øre;
det traf mig dér jeg lænet sad mod masten.
En sagde højt og, som det syntes, midt
imellem usund søvn og mareridt:
Jeg tror vi sejler med et lig i lasten!

LANGT BORTE.

(1875)

Snart samles i Upsal alle de unge;
taler skal strømme og sange skal runge.

Selv har jeg digtet til ungdoms-mødet,
kendt mig ildnet i ånden og kødet.

Jeg nytted et øjebliks tro mellem tvilene,
og stod alt med foden mod stævnet stilende.

Nu er det over. Afgørelsens porte
slog jeg i lås og blir ensom, langt borte.

Held over al eders sorgløse flok!
Held over eder, hvem legen er nok!

Sommerens magter lad skydækket dele!
Skogduft for alle de stundende sjæle!

Godvejr, så koret kan bæres for vindene!
Bris under fanerne, sol over sindene!

Glitrende dage, og nætter klare,
hvor I skal færdes og hvor I skal fare!

Langt borte jeg ser eder stryge forbi;
jeg hører den velkendte melodi.

Og dog så forunderlig fjernt og fremmed
mig tykkes det jublende tog gennem hjemmet.

Genfærd af afdøde tider og mænd
går i vor ynglinge-skare igen.

Af frasernes tåger og festernes røgelse
formes et verdenshistoriens spøgelse.

Sligt tog, som nu suser der oppe i Nord,
har sust over hele Italiens jord.

Ungdoms-toget langs Apenninerne
rusked af søvnen folke-ruinerne.

Det var i århundredets skyfulde morgen.
Idag vajer fanen fra Engelsborgen.

Sligt tog, som nu suser der oppe i Nord,
har sust over hele den tyske jord.

Der drømtes om enhed ad spredte baner;
der drømtes om sortrøde gylden-faner.

Så kom den alvorlige del af festerne.
Grånede gubber var ungdoms-gæsterne.

Uryggeligt dog for den samme sag,
som ildned til leg, de højned sit flag.

Gennem trængsler og storme de bar den frem;
de mured sit hus og de gærded sit hjem.

De vilde sin drøm; så kom sejren siden.
Europa er voksent, og vågen er tiden.

Se, derfor så underlig fjernt og fremmed
mig tykkes det jublende tog i hjemmet.

Genfærd af afdøde tider og mænd
går i vor ynglinge-skare igen.

Af frasernes tåger og festernes røgelse
formes et verdenshistoriens spøgelse.

Hvi tier den eneste myndige mund,
som bryder alt blændværk og vækker af blund?

Jeg skal sige jer det. Den blev stum som graven,
da et ufærdigt folk fik friheds-gaven.

Det er farligt at tage sig selv som skænk;
den ballast kan krænge en skude isænk.

Man stak os ihænde et fuldgodt sværd,
men lærte os ikke sligt værges værd.

Se, derfor vor skæbne vipper og vender,
som kniven i barnets legende hænder.

Der står vi og lytter til forsker og gransker,
og taster på tingen med silkehansker.

Der går vi og drømmer og véd ikke råd
til en bristende eller bærende dåd.

Når kommer og rusker os op af døsen
århundredets ånd med århundredets løsen?

München, den 2den Juni 1875.

SANGER-HILSEN TIL SVERIG.

(Ved studenter-mødet i Upsala 1875)

Tak for kald til ungdoms-stævne
i jer gamle stad!
Fyldt er Kølens kløft og revne,
sprængt dens røsers rad;
grænsens knejsende geleder
hæmmed ej vort tog;
bent går vejen nu til eder
fra den norske skog.

Lad da sangen bent som banen
slå sin streng af stål;
sang er jo, som sus i granen,
Svenskens modersmål.
Dette sprog for norske røster
bær vor hilsning frem;
svenske svarets væld fra øster
bær det til vort hjem.

Altfor længe har vi sunget
spredt i verdens kor;
der, hvor Svenskens røst har runget,
taug det norske ord;
der, hvor vi har æsket ordet,
krævet lyd omkring,
stod ej svenske folke-koret
i vor sanger-ring.

Drapa under Jorsals palmer,
kvad i Bretlands sund,
Narvas stormsang, Lützens salmer,
gik for halv-kor kun.
Lad så fædres faner smuldre
i sin blege pragt;
friske krav på slægtens skuldre
har dens ånder lagt.

Nystemt vårsang er at høre
 gennem tiden gå; —
lydhørt er en sangers øre;
 nyn må han forstå.
Sanger-skaren er de unge,
 og i folkets sind
sanger-hvervet er at sjünge
 nye tider ind.

Lyt med os mod det, som vorder;
 lyt mod gryets nyn;
og fornemmer I akkorder,
 der slår ned som lyn, —
blæs til samling da i luren
 mod den norske skog!
Vi skal komme! Grænse-muren
 hæmmer ej vort tog.

ET VERS.

(1878)

At leve er — krig med trolde
i hjertets og hjernens hvælv.
At digte, — det er at holde
dommedag over sig selv.

STJERNER I LYSTÅGE.

(1886)

Just under min kometfærd mod en egn,
hvorhen jeg stævned før at finde hjemmet,
i verdensrummet viste sig en fremmed
uventet gæst ved Andromedas tegn.

Der bæres bud ned til vor gamle jord,
at ude i det højtidsstille fjerne
der havde kaos skabt sig til en stjerne,
da det slog ind på samlingslovens spor. —

Jeg fandt et andet kaos rundt omkring,
med spredte viljer og med skilte veje
og uden drift til fælles banesving
og uden higen mod et midtpunkts leje.

Men da jeg atter stod i fjernets stilhed,
da tog jeg varsel af hvad der var sket, —
tog varsel af hvad selv jeg havde sét:
lystågers samling til en stjernes billed.

Lystågen tror jeg på, skønt uden orden,
kaotisk løst den vælter sig i nord;
jeg tror den er på samlingslovens spor, —
en lysrig stjerne i sin første vorden.

DE SAD DER, DE TO —.

(Første forarbejde til „Bygmester Solness".)

(1892)

De sad der, de to, i så lunt et hus
ved høst og i vinterdage.
Så brændte huset. Alt ligger i grus.
De to får i asken rage.

For nede i den er et smykke gemt, —
et smykke som aldrig kan brænde.
Og leder de trofast, hænder det nemt,
at det findes af ham eller hende.

Men finder de end, de brandlidte to,
det dyre, ildfaste smykke, —
aldrig hun finder sin brændte tro,
han aldrig sin brændte lykke.

(16/3 1892)

KEJSER OG GALILÆER

(1873)

INDHOLD:

CÆSARS FRAFALD,

SKUESPIL I FEM AKTER

PERSONERNE:

KEJSER KONSTANTIOS.
KEJSERINDE EUSEBIA.
FYRSTINDE HELENA, kejserens søster.
FYRST GALLOS, kejserens fætter.
FYRST JULIAN, Gallos's yngre halvbroder.
MEMNON, en Æthiopier, kejserens livslave.
GULDSMEDEN POTAMON.
FARVEREN FOKION.
HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.
EN FRUGTHANDLER.
EN VAGTFØRER.
EN SOLDAT.
EN SMINKET KVINDE.
EN VÆRKBRUDEN MAND.
EN BLIND BETLER.
AGATHON, en vingårdsmands søn fra Kappadokia.
VISDOMSLÆREREN LIBANIOS.
GREGOR FRA NAZIANZ.
BASILIOS FRA CÆSAREA.
SALLUST FRA PERUSIA.
SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS.
MYSTIKEREN MAXIMOS.
HUSMESTEREN EUTHERIOS.
KVÆSTOREN LEONTES.
SLAVINDEN MYRRA.
TRIBUNEN DECENTIUS.
STALDMESTEREN SINTULA.
HÆRFØREREN FLORENTIUS.
HÆRFØREREN SEVERUS.
LÆGEN ORIBASES.

UNDERFØREREN LAIPSO.
UNDERFØREREN VARRO.
FANEBÆREREN MAUROS.
SOLDATER, KIRKEGÆNGERE, HEDENSKE TILSKUERE, HOFFOLK, PRESTER, LÆRLINGER VED VISDOMS-SKOLERNE, DANSERINDER, TJENERE, KVÆSTORENS FØLGE, GALLISKE KRIGSFOLK.
SYNER OG RØSTER.

(Første akt foregår i Konstantinopel, anden akt i Athen, tredje akt i Efesos, fjerde akt ved Lutetia i Gallien, og femte akt i Vienna sammesteds. Tiden omfatter mellemrummet mellem året 351 og året 361.)

FØRSTE AKT.

(Påskenat i Konstantinopel. Skuepladsen forestiller et åbent anlæg med træer, busker og omstyrtede billedstøtter i nærheden af det kejserlige slot. I baggrunden, rigt oplyst, ligger hofkirken. Til højre et marmorrækværk, hvorfra en trappe fører ned til vandet. Mellem pinjer og cypresser udsigt til Bosporus og den asiatiske kyst.)

(Gudstjeneste. *Kejserlige hustropper* på kirketrappen. *Store skarer af andægtige* strømmer ind. *Betlere, krøblinger* og *blinde* ved indgangen. *Hedenske tilskuere, frugthandlere* og *vandsælgere*, opfylder pladsen.)

LOVSANG (inde i kirken).

Evindelig være
korset pris og ære!
Slangen er henvejret
i afgrundens svælg;
lammet har sejret;
på jorden er helg!

GULDSMEDEN POTAMON (med en papirlygte, kommer fra venstre, pikker en af soldaterne på akslen og spørger): Pst, gode ven, — når kommer kejseren?

SOLDATEN. Véd ikke.

FARVEREN FOKION (vender hovedet i trængselen). Kejseren? Jeg synes der var nogen, som spurgte om kejseren? Kejseren kommer lidt før midnat. Ganske lidt før. Jeg har det fra Memnon selv.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (kommer ilfærdig løbende og støder en frugthandler tilside). Af vejen, hedning!

FRUGTHANDLEREN. Sagte, herre!

GULDSMEDEN POTAMON. Svinet mukker!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hund, hund!

FARVEREN FOKION. Mukke imod en velklædt kristen; — imod en mand af kejserens egen tro!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (støder frugthandleren omkuld). I smudset med dig!

GULDSMEDEN POTAMON. Ret så! Søl dig der, ligesom dine guder.

FARVEREN FOKION (slår ham med sin stok). Tag d e t, — og d e t, — og d e t!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (sparker ham). Og d e r; og d e r! Jeg skal mygne dit gudsforhadte skind. (*Frugthandleren* skynder sig ud.)

FARVEREN FOKION (med den øjensynlige hensigt, at det skal høres af vagt-føreren). Jeg vilde højligen ønske, at en eller anden bragte dette optrin for vor velsignede kejsers øren. Kejseren har nylig udtalt sit misnøje med, at vi kristne borgere holder samkvem med hedningerne, ret ligesom om intet skilte imellem os —

GULDSMEDEN POTAMON. Du sigter til hint opslag på torvene? Det har jeg også læst. Og jeg synes, at ligesom der findes både ægte og uægte guld i verden —

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Man bør ikke skære alle over én kam; det er m i n mening. Der gives dog, Gud være lovet, endnu ivrige sjæle iblandt os.

FARVEREN FOKION. Vi er langtfra ikke ivrige nok, I kære brødre! Se blot hvor kæphøje disse spottere ter sig. Eller tror I det er mange af disse lurvede, som bærer korsets og fiskens tegn på armen?

GULDSMEDEN POTAMON. Nej, — tænk bare, de myldrer og kryr foran selve hofkapellet —

FARVEREN FOKION. — i slig en høj-hellig nat —

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. — spærrer vejen for kirkens rene lemmer —

EN SMINKET KVINDE (i trængselen). Er Donatister rene?

FARVEREN FOKION. Hvad? Donatist! Er du en Donatist?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvad nu? Er ikke du det samme?

FARVEREN FOKION. Jeg? Jeg! Gid lynet slå din tunge!

GULDSMEDEN POTAMON (gør korsets tegn). Gid pest og bylder —!

FARVEREN FOKION. En Donatist! Du ådsel; du rådne træ!

GULDSMEDEN POTAMON. Ret så; ret så!

FARVEREN FOKION. Spån på Satans ildsted!

GULDSMEDEN POTAMON. Ret så! Skæld ham; skæld ham, kære broder!

FARVEREN FOKION (støder *guldsmeden* bort). Hold mund; vig langt ifra mig. Nu kender jeg dig; — du er Manikæeren Potamon!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. En Manikæer? En stinkende kætter! Tvi, tvi!

GULDSMEDEN POTAMON (holder sin papirlygte frem). Eja! Det er jo farveren Fokion fra Antiokia! Kainiten!

HÅRSKÆRBREN EUNAPIOS. Ve mig, som er kommen i løgnens samkvem!

FARVEREN FOKION. Ve mig, som hjalp en djævelens søn!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (slår ham på øret). Tag det, som løn for hjælpen!

FARVEREN FOKION (slår igen). O, du ryggesløse køter!

GULDSMEDEN POTAMON. Forbandet, forbandet være I begge!

(Almindeligt slagsmål; latter og spot mellem tilskuerne.)

VAGT-FØREREN (råber til soldaterne) Kejseren kommer!

(De stridende skilles ad og strømmer med de øvrige andægtige ind i kirken.)

LOVSANG (fra højaltret).

Slangen er henvejret
i afgrundens svælg; —
lammet har sejret, —
på jorden er helg!

(Hoffet kommer i stort optog fra venstre. *Prester* med røgelsekar går foran; derefter *drabanter* og *fakkelbærere, hofmænd* og *livvagt*. I midten *kejser Konstantios*, en firogtreti-årig mand af fornemt ydre, skægløs og med brunt krøllet hår; hans øjne har et mørkt og mistroisk udtryk; hans gang og hele holdning forråder uro og svækkelse. Ved hans venstre side går *kejserinde Eusebia*, en bleg og fin kvindeskikkelse af samme alder som kejseren. Bag efter kejserparret følger *fyrst Julian*, en endnu ikke fuldt udviklet yngling på nitten år. Han er sorthåret, med begyndende skægvækst, har spillende brune øjne med et pludseligt kast; hofdragten vanklæder ham; hans lader er kejtede, påfaldende og heftige. Kejserens søster, *fyrstinde Helena*, en yppig femogtyve-årig skønhed, følger efter, ledsaget af *jomfruer* og ældre *kvinder*. *Hoffolk* og *drabanter* slutter toget. Kejserens livslave, *Memnon*, en sværbygget, prægtigt klædt Æthiopier er iblandt følget.)

KEJSER KONSTANTIOS (standser pludselig, vender sig om til *fyrst Julian* spørger hvast): Hvor er Gallos?

FYRST JULIAN (blegner). Gallos? Hvad vil du Gallos?

KEJSER KONSTANTIOS. Der greb jeg dig!

FYRST JULIAN. Herre —!

KEJSERINDE EUSEBIA (fatter kejserens hånd). Kom; kom!

KEJSER KONSTANTIOS. Samvittigheden skreg. Hvad pønser I to på?

FYRST JULIAN. Vi?

KEJSER KONSTANTIOS. Du og han!

KEJSERINDE EUSEBIA. O, kom; kom, Konstantios!

KEJSER KONSTANTIOS. Så sort en dåd! Hvad svar gav oraklet?

FYRST JULIAN. Oraklet? Ved min hellige frelser —

KEJSER KONSTANTIOS. Lyver nogen jer på, så skal han bøde på bålet. (drager fyrsten tilside.) O, lad os holde sammen, Julian! Dyre frænde, lad os det!

FYRST JULIAN. Alt ligger i dine hænder, elskede herre!

KEJSER KONSTANTIOS. Mine hænder —!

FYRST JULIAN. O, stræk dem i nåde over os!

KEJSER KONSTANTIOS. Mine hænder? Hvad tænkte du om mine hænder?

FYRST JULIAN (griber hans hænder og kysser dem). Kejserens hænder er hvide og kølige.

KEJSER KONSTANTIOS. Hvad skulde de ellers være? Hvad tænkte du? Nu greb jeg dig igen!

FYRST JULIAN (kysser dem atter). De er som rosenbladene her i måneskinsnatten.

KEJSER KONSTANTIOS. Ja, ja, ja, Julian!

KEJSERINDE EUSEBIA. Fremad; det er på tiden.

KEJSER KONSTANTIOS. At skulle ind for Herrens åsyn! Jeg, jeg! O, bed for mig, Julian! De vil byde mig den hellige vin. Jeg ser den! Den spiller, som slangeøjne i guldkalken —. (skriger.) Blodige øjne —! O, Jesus Kristus, bed for mig!

KEJSERINDE EUSEBIA. Kejseren er syg —!

FYRSTINDE HELENA. Hvor er Cæsarios? Livlægen, livlægen, — hent ham!

KEJSERINDE EUSEBIA (vinker). Memnon, gode Memnon!

(hun taler sagte med slaven.)

FYRST JULIAN (dæmpet). Herre, hav barmhjertighed, og skik mig langt herfra.

KEJSER KONSTANTIOS. Hvor vilde du helst hen?

FYRST JULIAN. Til Ægypten. Helst did, hvis du så synes Der går jo så mange did, — ind i den store ensomhed.

KEJSER KONSTANTIOS. Ind i ensomheden? Så? I ensom heden grubler man. Jeg forbyder dig at gruble.

FYRST JULIAN. Jeg skal ikke gruble, hvis du blot vilde tillade mig —. Her vokser min sjælenød med hver dag. Onde tanker flokkes om mig. I ni døgn har jeg båret hårskjorte, og den har ikke værget mig; i ni nætter har jeg pisket mig med bodssvøben, men det fordriver dem ikke.

KEJSER KONSTANTIOS. Vi må være standhaftige, Julian! Djævelen er såre virksom i os alle. Tal med Hekebolios —

SLAVEN MEMNON (til kejseren). Nu er det på tiden —

KEJSER KONSTANTIOS. Nej, nej, jeg vil ikke —

SLAVEN MEMNON (tager ham om håndledet). Kom, nådigste herre; — kom, siger jeg.

KEJSER KONSTANTIOS (retter sig ivejret og siger med værdighed): Ind i Herrens hus!

SLAVEN MEMNON (sagte). Og siden det andet —

KEJSER KONSTANTIOS (til *Julian*). Gallos skal møde frem for mig.

FYRST JULIAN (bag kejserens ryg, folder hænderne bønligt imod kejserinden).

KEJSERINDE EUSEBIA (hurtig og dæmpet). Frygt ikke!

KEJSER KONSTANTIOS. Bliv udenfor. Ikke ind i kirken med det sind, du nu har. Når du beder for alteret, så er det for at nedbede ondt over mig. — O, læs ikke slig skyld på dig, min elskede frænde!

(Toget går imod kirken. På trappen flokkes betlere, krøblinger og blinde om kejseren.)

EN VÆRKBRUDEN. O, verdens mægtigste hersker, lad mig røre ved din kjortelflig, at jeg kan vorde helbredet.

EN BLIND. Bed for mig, du Herrens salvede, at jeg får mit syn igen!

KEJSER KONSTANTIOS. Vær trøstig, søn! — Memnon, strø sølvpenge for dem. Ind, ind!

(Hoffet bevæger sig ind i kirken, hvis port lukkes; menneskesværmen adspreder sig efterhånden; kun *fyrst Julian* bliver tilbage i en af alléerne.)

FYRST JULIAN (ser mod kirken). Hvad vil han Gallos? I denne hellige nat kan han da ikke tænke på at —! O, den, som vidste — — (vender sig og støder imod den bortgående blinde.) Se dig for, ven!

DEN BLINDE. Jeg er blind, herre!

FYRST JULIAN. Endnu? Kan du virkelig ikke se så meget som hin tindrende stjerne? Tvi dig, du lidet troende. Lovte ikke Guds salvede at bede for dit syn?

DEN BLINDE. Hvo er du, som spotter en blind broder?

FYRST JULIAN. En broder i vantro og blindhed.

(han vil gå ud ad vejen til venstre.)

EN STEMME (sagte, bag ham, mellem buskerne). Julian, Julian!

FYRST JULIAN (med et skrig). Ah!

STEMMEN (nærmere). Julian!

FYRST JULIAN. Stå, stå; — jeg er væbnet! Vogt dig vel.

EN UNG MAND (i ringe klæder og med vandringsstav, kommer tilsyne mellem træerne). Stille; det er mig —

FYRST JULIAN. Bliv hvor du er! Kom ikke nær mig, menneske!

DEN UNGE MAND. O, mindes du da ikke Agathon —?

FYRST JULIAN. Agathon! Hvad siger du? Agathon var jo en dreng —

AGATHON. For seks år siden. — Jeg kendte dig straks.

(kommer nærmere.)

FYRST JULIAN. Agathon; — ja, ved det hellige kors, tror jeg ikke det er dig!

AGATHON. Se på mig; se rigtig —

FYRST JULIAN (omfavner og kysser ham). Barndomsven! Legebroder! Du kæreste af dem alle! Og du er her? Hvilket under! Du har rejst den lange vej over bergene, og siden over havet, — hele den lange vej fra Kappadokia!

AGATHON. Jeg kom for to dage siden med et skib fra Efesos. O, hvor har jeg ikke forgæves søgt dig i disse to dage. Ved slotsportene vilde ikke vagten lade mig slippe ind og —

FYRST JULIAN. Nævnte du mit navn for nogen? eller at du søgte mig?

AGATHON. Nej, sligt turde jeg slet ikke nævne, thi —

FYRST JULIAN. Det har du gjort ret i; man bør aldrig lade nogen vide mere, end højst nødvendigt. —

Hid, Agathon; frem i det fulde måneskin, at jeg kan se dig. — Du; du! Hvor du er vokset, Agathon; — hvor du ser stærk ud.

AGATHON. Og du er blegere.

FYRST JULIAN. Jeg kan ikke tåle luften i slottet. Jeg tror her er usundt. — Det er ikke her, som i Makellon. Makellon ligger højt. Der ligger ingen anden stad så højt i hele Kappadokia; åh, hvor stryger ikke den friske snevind fra Tauros henover —! Er du træt, Agathon?

AGATHON. O, ingenlunde.

FYRST JULIAN. Lad os dog sætte os. Her er så stilt og ensomt. Tæt sammen; se så! (drager ham ned på en bænk ved rækværket.) — „Kan der komme noget godt fra Kappadokia“, siges der. Ja, — venner kan komme. Gives der noget bedre? (ser længe på ham.)

Ufatteligt, at jeg ikke straks kendte dig. O du, min elskede ejendom, er det ikke som i børneårene —?

AGATHON (med foran ham). Jeg for dine fødder, ligesom da.

FYRST JULIAN. Nej, nej, nej —!

AGATHON. O, lad mig ligge så!

FYRST JULIAN. Ak, Agathon, det er synd og bespottelse at knæle for mig. Du skulde vide, hvor skyldbetynget jeg er bleven. Hekebolios, min dyrebare lærer, har megen sorg af mig, Agathon. Han kunde fortælle dig — — —

Hvor dit hår er vorden fyldigt og fugtigt. Og hvor lokket det er. — Men Mardonios, — hvorledes går det ham? Nu er han vel næsten hvidhåret?

AGATHON. Han er ganske hvidhåret.

FYRST JULIAN. Hvor Mardonios forstod at tyde Homer! Jeg tror ikke min gamle Mardonios har sin lige i det stykke. — Helte mod helte i kamp; — og ildnende guder over dem. Jeg så det med øjnene.

AGATHON. Dengang stod dit sind til at vorde en stor og lykkelig kriger.

FYRST JULIAN. Det var glade år, hine seks i Kappadokia. Var årene længere i den tid, end nu? Det tykkes så, når jeg drages til minde alt, hvad de rummer. — —

Ja, det var glade år. Vi ved vore bøger, og Gallos på sin persiske hest. Som skyggen af en sky jog han over sletten. — O, men ét må du dog sige mig. Kirken —?

AGATHON. Kirken? Over den hellige Mamas's grav?

FYRST JULIAN (smiler svagt). Som Gallos og jeg bygged. Gallos fik sin fløj færdig; men jeg —; det vilde aldrig ret lykkes. — Hvorledes er det gåt siden?

AGATHON. Det gik ikke. Byfolkene sagde, at det var ugørligt på den måde.

FYRST JULIAN (tankefuld). Ja visst; ja visst. Jeg gjorde dem uret, da jeg mente, at de var ukyndige. Nu véd jeg, hvorfor det ikke kunde gå. Jeg skal sige dig det, Agathon; — Mamas var en falsk helgen.

AGATHON. Var den hellige Mamas?

FYRST JULIAN. Hin Mamas har aldrig været noget blodvidne. Det hele sagn om ham var en selsom vildfarelse. Hekebolios har med overmåde megen lærdom udfundet den rette sammenhæng, og jeg selv har for nylig affattet et ringe skrift om denne sag, et skrift, min Agathon, som visse visdoms-venner, ubegribeligt nok, skal have omtalt med ros i læresalene. —

Herren holde mit hjerte rent for al forfængelighed! Den onde frister har talløse snigveje; en kan aldrig vide —.

At det skulde lykkes for Gallos, men ikke for mig! Ak, min Agathon, når jeg tænker på hin kirkebygning, så ser jeg Kains alter —.

AGATHON. Julian!

FYRST JULIAN. Gud vil ikke vide af mig, Agathon!

AGATHON. O, tal ikke så! Var ikke Gud stærk i dig, da du ledte mig ud af hedenskabets mørke og gav mig lys for alle tider, — du, et barn, som du dengang var!

FYRST JULIAN. Ja, den sag er mig som en drøm.

AGATHON. Og dog så livsalig en sandhed.

FYRST JULIAN (tungt). Det skulde været n u! — Hvor tog jeg ordets ild fra? Der var lovsang i luften, — en stige mellem himmel og jord — — (stirrer ud.) Så du den?

AGATHON. Hvilken?

FYRST JULIAN. Stjernen, som faldt; d e r, bag de to cypresser. (tier lidt og slår pludselig om.) — Har jeg fortalt dig, hvad min moder drømte natten før jeg blev født?

AGATHON. Det mindes jeg ikke.

FYRST JULIAN. Nej, nej, det er sandt, jeg erfor det først senere.

AGATHON. Hvad drømte hun?

FYRST JULIAN. Min moder drømte, at hun fødte Akilleus.

AGATHON (levende). Tror du endnu lige stærkt på drømme?

FYRST JULIAN. Hvorfor spørger du?

AGATHON. Du skal få høre; thi det hænger sammen med hint, som drev mig over havet —

FYRST JULIAN. Du har et særligt ærend her? Det har jeg slet ikke tænkt på at spørge dig om —

AGATHON. Et selsomt ærend; og just derfor nøler jeg i tvil og uro. Der er så meget, jeg gad vide først, — om livet i staden, — om dig selv, — om kejseren —

FYRST JULIAN (ser vist på ham). Sig sandheden, Agathon; — hvem har du talt med her, før du traf mig?

AGATHON. Ikke med nogen.

FYRST JULIAN. Hvad tid kom du?

AGATHON. Det sagde jeg dig før, — for to dage siden.

FYRST JULIAN. Og straks vil du vide —? Hvad er det for ting, du vil vide om kejseren? Er der nogen, som har bedt dig —? (slår armene om ham.) O, tilgiv mig, Agathon, ven!

AGATHON. Hvad? Hvilket?

FYRST JULIAN (rejser sig og lytter). Hys! — Nej, det var intet; det var kun en fugl i buskene. — · —

Jeg er såre lykkelig her. Hvorfor tror du det ikke? Hvi skulde jeg ikke være lykkelig? Har jeg ikke her al min slægt samlet? ja, jeg mener — alle dem, som en nådig frelser har holdt sin hånd over.

AGATHON. Og kejseren er dig jo i faders sted?

FYRST JULIAN. Kejseren er over al måde vis og god.

AGATHON (som også har rejst sig). Julian, er det rygte sandt, at du engang skal være kejserens efterfølger?

FYRST JULIAN (hastig). Tal ikke om de farlige ting. Jeg véd ikke, hvad tåbelige rygter fortæller. — Hvorfor fritter du mig så meget? Ikke et ord får du ud, før du siger mig, hvad du vil i Konstantinopel.

AGATHON. Jeg kommer på Gud Herrens vegne.

FYRST JULIAN. Har du din frelser og din frelse kær, så drag hjem igen. (lytter ud over rækværket.) Tal sagte; der lægger en båd til. —

(han drager ham over mod den anden side.)

Hvad vil du her? Kysse splinten af det hellige kors? — Drag hjem igen, siger jeg! Véd du, hvad Konstantinopel er blevet i de sidste femten måneder? Et bespottelsens Babylon. — Har du ikke hørt det, — véd du ikke, at Libanios er her?

AGATHON. Ak, Julian, jeg kender ikke Libanios.

FYRST JULIAN. Du ensomme Kappadokier! Lykkelige egn, hvor hans røst og lære ikke har slåt ned.

AGATHON. Ah, han er en af hine hedenske vranglærere —?

FYRST JULIAN. Den farligste af dem alle.

AGATHON. Dog ikke farligere end Ædesios i Pergamon?

FYRST JULIAN. Ej, hvad; — hvem tænker længere på Ædesios i Pergamon? Ædesios er affældig —

AGATHON. Er han også farligere, end hin gådefulde Maximos?

FYRST JULIAN. Maximos! Tal ikke om denne gøgler. Hvem véd noget pålideligt om denne Maximos?

AGATHON. Han siger sig at have sovet tre år i en hule hinsides Jordan.

FYRST JULIAN. Hekebolios holder ham for en bedrager, og deri har han visselig ikke megen uret. — —

Nej, nej, Agathon, — Libanios er den farligste. Vor syndige jord har ligesom våndet sig under denne svøbe. Der gik tegn forud for hans ankomst. En pestagtig syge myrded mennesker for føde i staden. Og så, da den var over, i November måned, regned her ild hver nat fra himlen. Du må ikke tvile, Agathon! Jeg har selv sét stjernerne løsne sig fra sine ringe, dale ned imod jorden og slukne undervejs. —

Siden har han lært her, han, visdomselskeren, taleren. Alle kalder ham veltalenhedslærernes konge. Ja, det må de vel. Jeg siger dig, han er forfærdelig. Ynglinger og mænd flokkes om ham; han binder deres sjæle, så de må følge ham; fornægtelsen flyder dårende fra hans læber, lig digt og sang om Trojanere og Grækere —

AGATHON (i skræk). O, du har også søgt ham, Julian!

FYRST JULIAN (viger tilbage) Jeg! — Gud skærme mig mod sligt! Skulde visse rygter komme dig for øre, så fæst ikke lid til dem. Det er ikke sandt, at jeg har søgt Libanios om natten eller i forklædning. Hans nærhed vilde være mig en rædsel. Kejseren har desuden forbudt det, og Hekebolios endnu mere indtrængende. — Alle troende, som kommer denne spidsfindige mand nær, de falder fra og bliver spottere. Og ikke de alene. Hans ord bæres fra mund til mund lige ind i kejserslottet. Hans legende hån, hans uomstødelige grunde, hans spottedigte slår ned i min bøn; — alt dette tilhobe er for mig som hine uhyrer i fugleskikkelse, der fordum tilsølte maden for en from omflakkende helt. Jeg føler stundom med forfærdelse, at jeg ækles ved troens og ordets føde — (med et udbrud af ubændighed.) Havde jeg kejserlig magt, skulde jeg sende dig Libanios's hoved på et sølvfad!

AGATHON. Men hvor er det muligt, at kejseren tåler dette? Hvor kan vor fromme troende kejser —?

FYRST JULIAN. Kejseren? Priset være kejserens tro og fromhed! Men kejseren har ikke tanke for andet, end den ulykkelige Perser-krig. Den fylder alles sind. Ingen agter den krig, som her føres imod Golgatas fyrste. Ah, min Agathon, det er ikke nu som for to år siden. Dengang måtte mystikeren Maximos's tvende brødre bøde med livet for sine vrange lærdomme. Du véd ikke, hvilke

mægtige støtter Libanios har. En eller anden af de ringere visdomslærere udjages stundom af staden. Ham vover ingen at røre ved. Jeg har tryglet, jeg har bønfaldt både Hekebolios og kejserinden om at virke for hans udvisning. Men nej, nej! — Hvad hjælper det, at de andre fjernes? Dette ene menneske forgifter luften for os alle. O, du min frelser, om jeg kunde flygte fra al denne hedenske vederstyggelighed! At leve her, er at leve i løvens hule —

AGATHON (ilvfaldt). Julian, — hvad sagde du der!

FYRST JULIAN. Jo, jo; kun et under kan fri os.

AGATHON. O, så hør! Det under er sket.

FYRST JULIAN. Hvad mener du vel?

AGATHON. Du skal høre det, Julian; thi nu tør jeg ikke længer tvile på, at det er dig, det gælder. Hvad der drev mig til Konstantinopel var et syn —

FYRST JULIAN. Et syn, siger du!

AGATHON. En hellig åbenbaring —

FYRST JULIAN. O, for Guds nådes skyld, tal! — Hys; tal ikke. Vent; der kommer nogen. Stå her; ganske ligegyldig; — lad som intet. (de blir begge stående ved rækværket.)

(En høj smuk middelaldrende mand, klædt, efter visdomslærernes skik, i en kort kappe, kommer gennem alléen fra venstre. *En skare ynglinger* ledsager ham, alle i opklitrede klæder, med vedbend-kranse i håret og bærende bøger, papirer og pergamenter. Latter og højrøstet samtale mellem de kommende.)

VISDOMSLÆREREN. Tab intet i vandet, min glade Gregor! Husk på, hvad du bærer er mere værd, end guld.

FYRST JULIAN (som står lige ved ham). Med tilladelse, — gives der noget håndfast gode, som er mere værd, end guld?

VISDOMSLÆREREN. Kan du købe dit livs frugter igen for guld?

FYRST JULIAN. Sandt; sandt. Men når så er, skulde du ikke lide på de troløse vande.

VISDOMSLÆREREN. Menneskegunst er troløsere.

FYRST JULIAN. Det ord var visdom. Og hvor sejler du så hen med dine skatte?

VISDOMSLÆREREN. Til Athen. (han vil gå forbi.)

FYRST JULIAN (med undertrykt latter). Til Athen? O, rige herre, så ejer du jo ikke din egen rigdom.

VISDOMSLÆREREN (stanser). Hvi så?

FYRST JULIAN. Er det vismands værk at føre ugler til Athen?

VISDOMSLÆREREN. Mine ugler forliges ikke med kirkelyset i kejserstaden. (til en af de unge mænd.) Ræk mig hånden, Sallust!
(han vil stige ned.)

LÆRLINGEN SALLUST (halvt nede på trappen, sagte). Ved guderne, det er ham!

VISDOMSLÆREREN. Ham —?

LÆRLINGEN SALLUST. Så sandt jeg lever! Jeg kender ham! — jeg har sét ham gå sammen med Hekebolios.

VISDOMSLÆREREN. Ah! (han betragter *Julian* med dulgt opmærksomhed; derpå går han et skridt nærmere og siger): Du smilte nys. Hvad smilte du ad?

FYRST JULIAN. Da du klaged over kirkelyset, tænkte jeg på, om det ikke snarere var kongelyset i læresalen, som skar dig for stærkt i øjnene.

VISDOMSLÆREREN. Misundelse rummes ikke under den korte kappe.

FYRST JULIAN. Hvad ikke rummes, det stikker frem.

VISDOMSLÆREREN. Du har en spids tunge, høje Galilæer!

FYRST JULIAN. Hvorfor Galilæer? Hvad er mit Galilæermærke?

VISDOMSLÆREREN. Hofklædningen.

FYRST JULIAN. Jeg er visdomsven indenfor; thi jeg bærer en såre grov skjorte. — Men sig mig, hvad søger du i Athen?

VISDOMSLÆREREN. Hvad søgte Pontius Pilatus?

FYRST JULIAN. Ej, hvad! Er ikke sandheden her, hvor Libanios er?

VISDOMSLÆREREN (ser stivt på ham). Hm! — Libanios, ja! Libanios vil snart forstumme. Libanios er ked af kampen, herre!

FYRST JULIAN. Ked? Han,— den usårlige, den altid sejrende —?

VISDOMSLÆREREN. Han er ked af at vente på sin ligemand.

FYRST JULIAN. Nu spøger du, fremmede! Hvor kan Libanios tænke at finde sin ligemand?

VISDOMSLÆREREN. Hans ligemand findes.

FYRST JULIAN. Hvem? Hvor? Nævn ham!

VISDOMSLÆREREN. Det turde være farligt.

FYRST JULIAN. Hvorfor?

VISDOMSLÆREREN. Er du ikke hofmand?

FYRST JULIAN. Og hvad så?

VISDOMSLÆREREN (sagtere). Har du selv den forvovenhed at prise kejserens efterfølger?

FYRST JULIAN (gennemrystet). Ah!

VISDOMSLÆREREN (hurtig). Forråder du mig, så nægter jeg alt!

FYRST JULIAN. Jeg forråder ingen. Visselig, visselig ikke! — Kejserens efterfølger, siger du? Jeg véd ikke, hvem du mener; — kejseren har ingen kåret. — Men hvorfor hin spøg? Hvorfor talte du om Libanios's ligemand?

VISDOMSLÆREREN. Ja eller nej, — lever der ved kejserhoffet en yngling, som med magt og hårde bud, gennem bønner og overtalelser, holdes fjernt fra læresalens lys?

FYRST JULIAN (med hast). Sligt sker for at holde hans tro ren!

VISDOMSLÆREREN (smiler). Har denne unge mand så ringe tro til sin tro? Hvad véd han om sin tro? Hvad véd en kriger om sit skjold, før det har skærmet ham?

FYRST JULIAN. Sandt, sandt; — men det er kærlige frænder og lærere, hører du —

VISDOMSLÆREREN. Talemåder, herre! Jeg vil sige dig det. Det er for kejserens skyld, at hans unge slægtning holdes borte fra visdomsvennerne. Kejseren har ikke ordets gudommelige gave. Kejseren er stor for resten; men han tåler ikke, at hans efterfølger lyser over riget —

FYRST JULIAN (forvirret). Og det vover du —!

VISDOMSLÆREREN. Ja, ja, du vredes på din herskers vegne, men —

FYRST JULIAN. Langt fra; tvertimod —; ja, det vil sige — —
Hør, jeg står denne unge fyrste så temmelig nær. Det skulde være mig kært at erfare — (vender sig.)
Gå længere tilside, Agathon; jeg må tale i enrum med denne mand. (fjerner sig nogle skridt med den fremmede.)
Du sagde lyse? Lyse over riget? Hvad véd du, hvad véd I alle om fyrst Julian?

VISDOMSLÆREREN. Kan Sirios dølges af en sky? Vil ikke den drivende vind hist eller her flænge en rift i skyen, så at den —

FYRST JULIAN. Ligetil; jeg beder dig.

VISDOMSLÆREREN. Slottet og kirken er som et dobbelt bur, hvori fyrsten holdes fangen. Buret er ikke tæt nok. Stundom lader han et selsomt ord falde; — hofkrybet — tilgiv mig, herre — hofmændene bærer det ud, til spot; den dybe mening er ikke til

for disse herrer, — tilgiv, herre, — for de fleste af dem er den ikke til.

FYRST JULIAN. For ingen. Du kan trygt sige, for ingen.

VISDOMSLÆREREN. For dig synes det dog. Og ialfald for os. — —

Ja, han kunde lyse over riget! Går der ikke sagn om ham fra hans barne-år i Kappadokia, da han under ordkamp med sin broder Gallos tog gudernes sag og forsvarede dem mod Galilæeren?

FYRST JULIAN. Det var spøg, taleøvelser —

VISDOMSLÆREREN. Hvad har ikke Mardonios optegnet om ham? Og Hekebolios siden! Hvad kunst lå der ikke allerede i drengens tale, — hvad skønhed, hvad ynde i tankernes lette leg!

FYRST JULIAN. Og det tykkes dig?

VISDOMSLÆREREN. Ja, vel kunde han vorde os en modstander, som vi både måtte frygte for og længes efter. Hvad fattes der ham for at nå en så ærefuld højde? Fattes der ham andet, end at gå den samme skole igennem, som den Paulus gik igennem, og som han gik så uskadt igennem, at han bagefter kunde slutte sig til Galilæerne, lysende mere, end alle de andre forkyndere tilhobe, fordi han havde viden og veltalenhed! Hekebolios frygter for sin lærlings tro. O, jeg véd det godt; det er fra ham det kommer. Men glemmer han da, denne overvættes samvittighedsfulde mand, at han selv i sin ungdom har drukket af de kilder, som han nu vil tilstoppe for sin lærling? Eller er det ikke hos os, at han har lært at bruge de sprogets våben, som han nu med en så højt lovprist færdighed svinger imod os?

FYRST JULIAN. O, sandt, ustridig sandt!

VISDOMSLÆREREN. Og hvad gaver har så denne Hekebolios i sammenligning med de gaver, der så underfuldt åbenbared sig hos hint fyrstelige barn, som, efter hvad der siges, i Kappadokia, på de henrettede Galilæeres grave, forkyndte en lære, hvilken jeg holder for vildfarende og som derfor desto vanskeligere vinder indgang, men som han dog forkyndte med en sådan åndens henrevethed, at — ifald jeg tør tro et såre udbredt rygte — mangfoldige børn af hans egen alder gav sig under ham og fulgte ham som lærlinger! Ah, Hekebolios er, som I andre, — mere nidsyg end nidkær; derfor har Libanios ventet forgæves.

FYRST JULIAN (griber ham om armen). Hvad har Libanios sagt? For Gud — jeg besværger dig, lad mig vide det!

VISDOMSLÆREREN. Han har sagt alt, hvad du nys har hørt. Og han har sagt mere end det. Han har sagt: se hin fyrstelige Galilæer; han er åndens Akilleus.

FYRST JULIAN. Akilleus! (sagtere.) Min moders drøm.

VISDOMSLÆREREN. Hist inde i de åbne læresale står kampen. Dag og glæde er over striden og over de stridende. Ordets pile hviner; viddets hvasse sværd knitrer i slaget; de salige guder sidder smilende i skyen —

FYRST JULIAN. O, vig fra mig med dit hedenskab —

VISDOMSLÆREREN. — og heltene går hjem til lejren, armomslyngede, uden nag, med blussende kinder, med blodets svulmende strøm i alle årer, med erkendelsens bytte og med løv om panden. Ah, hvor er Akilleus? Jeg ser ham ikke. Akilleus er vred —

FYRST JULIAN. Akilleus er ulykkelig! — Men kan jeg tro det! O, sig mig —; jeg svimler —; alt det har Libanios sagt?

VISDOMSLÆREREN. Hvi kom Libanios til Konstantinopel? Kom han hid af en anden grund, end for at søge en viss ynglings hædrende venskab?

FYRST JULIAN (spændt). Tal sandhed! Nej, nej, dette kan ikke være sandt. Hvorledes skulde det forliges med al den hån og spot, som —? Man håner ikke den, hvis venskab man søger.

VISDOMSLÆREREN. Galilæer-rænker, for at tårne en mur af had og vrede imellem de to kæmper.

FYRST JULIAN. Du vil dog vel ikke nægte, at det var Libanios —?

VISDOMSLÆREREN. Jeg vil nægte alt sligt til det yderste.

FYRST JULIAN. Spottedigtene skulde ikke komme fra ham?

VISDOMSLÆREREN. Ikke et eneste. De er alle tilhobe blevne til i kejserslottet og udspredte under hans navn —

FYRST JULIAN. Ah, hvad siger du der —?

VISDOMSLÆREREN. Hvad jeg tør vedstå for hvem det skal være. Du har en hvas tunge; — hvo véd, om ikke du selv —

FYRST JULIAN. Jeg —! Men kan jeg tro dette? Libanios skulde ikke have skrevet dem? Ingen af dem?

VISDOMSLÆREREN. Nej, nej!

FYRST JULIAN. Ikke engang det skændige digt om Atlas med de skrå skuldre?

VISDOMSLÆREREN. Nej, nej, siger jeg.

FYRST JULIAN. Heller ikke hint tåbelige og højst uforskammede vers om abekatten i hofklæder?

VISDOMSLÆREREN. Ha-ha; det er skrevet i kirken og ikke i læresalen. Du tror det ikke? Jeg siger dig, det er Hekebolios —

FYRST JULIAN. Hekebolios!

VISDOMSLÆREREN. Ja, Hekebolios; Hekebolios selv, som for at lægge ondt imellem sin uven og sin lærling —

FYRST JULIAN (med knyttede hænder). Ah, om så var!

VISDOMSLÆREREN. Havde denne forblindede og bedragne yngling kendt os visdomsvenner, så havde han ikke handlet så hårdt imod os.

FYRST JULIAN. Hvad taler du om?

VISDOMSLÆREREN. Nu er det før sent. Lev vel, herre!

(han vil gå.)

FYRST JULIAN (griber hans hånd). Ven og broder, — hvem er du?

VISDOMSLÆREREN. En mand, som sørger fordi han ser det guddoms-bårne gå under.

FYRST JULIAN. Hvad kalder du det guddoms-bårne?

VISDOMSLÆREREN. Det uskabte i det skiftende.

FYRST JULIAN. Lige mørkt for mig.

VISDOMSLÆREREN. Der gives en hel og herlig verden, som I Galilæere er blinde for. I den er tilværelsen en højtid mellem billedstøtter og under tempelsange, med fyldte skummende skåler og med roser i håret. Svimlende broer spænder sig mellem ånd og ånd, lige til de fjerneste lys i rummet. —

Jeg kender den, som kunde være hersker i dette store solfulde rige.

FYRST JULIAN (angst). Ja; med salighedens forlis!

VISDOMSLÆREREN. Hvad er salighed? Genforening med ophavet.

FYRST JULIAN. Ja, i medvidende liv; genforening for m i g, som den jeg er!

VISDOMSLÆREREN. Genforening, som regndråbens med havet, som det smuldrende løvs med den jord, der fostred det.

FYRST JULIAN. O, havde jeg lærdom! Havde jeg våben at løfte mod dig!

VISDOMSLÆREREN. Hent dig våben, unge mand! Læresalen er en tankernes og evnernes fægtesal —

FYRST JULIAN (vigende). Ah!

VISDOMSLÆREREN. Se hine glade ynglinger derborte. Der er Galilæere iblandt dem. Vildfarelser i de guddommelige ting volder ingen splid imellem os. —

Lev vel! I Galilæere har gjort sandheden landflygtig. Se nu du, hvorledes vi bærer skæbnens slag. Se os med løv om de løftede pander. Således går vi bort, — kortende natten med sang, og forventende Helios.

(han stiger ned af trappen, hvor lærlingerne har blet på ham; derpå hører man båden ro bort med dem.)

FYRST JULIAN (ser længe ud over vandet). Hvem var han, den gådefulde mand?

AGATHON (kommer nærmere). Hør mig, Julian —!

FYRST JULIAN (i livfuld bevægelse). Han forstod mig! Og Libanios selv; den store, uforlignelige Libanios —! Tænk dig, Agathon, Libanios har sagt — —. O, hvor skarpt må dog ikke det hedenske øje være!

AGATHON. Dette var et fristelsens værk, tro mig!

FYRST JULIAN (uden at agte på ham). Jeg holder det ikke længer ud imellem disse mennesker. Fra dem kom altså hine vederstyggelige spottedigte! Her forhånes jeg; de ler bag min ryg; her er ingen, som tror på det, jeg bærer i mig. De går efter mig; de vrænger ad mine lader og min tale; Hekebolios selv — ! O, jeg føler det, — Kristus viger fra mig; jeg bliver ond her.

AGATHON. O, du véd det ikke, — just du er særlig under nåden.

FYRST JULIAN (går op og ned ved rækværket). Jeg er den, som Libanios gad kæmpe med. Hvilket selsomt ønske! Libanios holder mig for sin ligemand. Det er mig, han venter på —

AGATHON. Hør og lyd; Kristus venter på dig!

FYRST JULIAN. Ven, hvad mener du?

AGATHON. Synet, som drev mig til Konstantinopel —

FYRST JULIAN. Ja, ja, synet; det havde jeg næsten glemt. En åbenbaring, sagde du jo? O, fortæl, fortæl!

AGATHON. Det var hjemme i Kappadokia for en måned siden, eller lidt mere. Da kom det rygte ud, at hedningerne igen havde begyndt at holde lønlige sammenkomster ved nattetid i Kybeles tempel —

FYRST JULIAN. De dumdristige! Det er dem jo strengt forbudt —

AGATHON. Alle troende rejste sig også i harme. Øvrigheden lod templet bryde ned, og vi sønderslog de forargelige afgudsbilleder.

Ja, de mere nidkære iblandt os dreves af Herrens ånd til at gå videre. Under salmesang, og med hellige faner foran, drog vi gennem staden og faldt som vredens sendebud over de ugudelige; vi tog deres kostbarheder fra dem; mange huse blev stukne i brand; mange hedninger omkom i ilden; end flere flygtende dræbte vi i gaderne. O, det var en stor tid til Guds ære!

FYRST JULIAN. Og så? Synet, min Agathon!

AGATHON. Tre fulde nætter og dage var hævnens herre stærk i os. Men se, da kunde ikke kødets skrøbelighed længer holde skridt med åndens iver, og vi afstod fra forfølgelsen. —

Jeg lå på mit leje; jeg kunde hverken våge eller sove. Det tyktes mig, at jeg var hul indvendig, og at ånden var vegen fra mig. Jeg lå i brændende hede; jeg afrev mit hår, jeg græd, jeg bad, jeg sang; — jeg véd ikke mere, hvorledes det var. —

Da, med ét, så jeg foran mig ved væggen et hvidt skinnende lys, og i lys-skæret stod en mand i en fodsid kåbe. Der gik stråler ud fra hans hoved; han holdt et rør i armen og fæsted sine øjne mildt på mig.

FYRST JULIAN. Det så du!

AGATHON. Jeg så det. Og da talte han og sagde: stat op, Agathon; søg ham, som skal arve riget; byd ham gå ind i hulen og brydes med løverne.

FYRST JULIAN. Brydes med løverne? O, selsomt, selsomt! — Ah, om det var —! Mødet med hin vismand —. En åbenbaring; et bud til mig —; jeg skulde være under udvælgelsen?

AGATHON. Det er du visselig.

FYRST JULIAN. Brydes med løverne! — Ja, jeg ser det; — således er det, min Agathon! Det er Guds vilje, at jeg skal søge Libanios —

AGATHON. Nej, nej, hør mig til ende!

FYRST JULIAN. — liste ham hans kunst og hans lærdom af, — fælde de vantro med deres egne våben, — slå, slå, som Paulus, — sejre, som Paulus, i Herrens sag!

AGATHON. Nej, nej, det er ikke således ment.

FYRST JULIAN. Kan du tvile? Libanios, — er ikke han vældig som bergenes løve, og er ikke læresalen —?

AGATHON. Jeg siger dig, det er ikke så; thi skikkelsen føjed til: forkynd den kårne, at han skal ryste kejserstadens støv af sine fødder, og aldrig mere gå ind ad dens porte.

FYRST JULIAN. Og det er du viss på, Agathon?

AGATHON. Ja, tilfulde.

FYRST JULIAN. Altså ikke her. Brydes med løverne? Hvor, hvor? O, hvor finder jeg lys i dette!

(*Fyrst Gallos*, en smuk stærkbygget mand på femogtyve år, med lyst krøllet hår og fuldt væbnet, kommer gennem alléen på venstre side.)

FYRST JULIAN (imod ham). Gallos!

FYRST GALLOS. Hvad godt? (peger på *Agathon.*) Hvem er det menneske?

FYRST JULIAN. Agathon.

FYRST GALLOS. Hvilken Agathon? Du søger omgængelse med så mange slags —. Ah, for Gud, det er jo Kappadokieren! Du er bleven en hel mand —

FYRST JULIAN. Véd du det, Gallos, — kejseren har spurgt efter dig.

FYRST GALLOS (spændt). Nu? Inat?

FYRST JULIAN. Ja, ja; han vil tale med dig. Han syntes at være i den yderste vrede.

FYRST GALLOS. Hvoraf véd du det? Hvad sagde han?

FYRST JULIAN. Jeg forstod det ikke. Han vilde vide, hvad et orakel havde svaret.

FYRST GALLOS. Ah!

FYRST JULIAN. Dølg intet for mig. Hvad gælder det?

FYRST GALLOS. Det gælder død eller landsforvisning.

AGATHON. Nådige frelser!

FYRST JULIAN. Hvad aned jeg ikke! Dog nej, kejserinden var trøstig. O, men tal, tal!

FYRST GALLOS. Hvad skal jeg tale? Véd jeg mere, end du? Har kejseren ymtet om et orakel, så må et visst sendebud være fængslet, eller nogen har forrådt mig —

FYRST JULIAN. Sendebud? — Gallos, hvad er det, du har vovet!

FYRST GALLOS. O, kunde jeg da længer leve dette liv i uvisshed og angst? Lad ham handle med mig, som han vil; alt andet er bedre, end dette —

FYRST JULIAN (sagte, fører ham nogle skridt tilside). Varsom, Gallos! Hvad er det med sendebudet?

FYRST GALLOS. Jeg har rettet et spørgsmål til Osiris-presterne i Abydos —

FYRST JULIAN. Ah, oraklet! Og dette hedenskab —!

FYRST GALLOS. Hedenskabet skulde man nok sætte sig ud over; men — ja, nu kan du gerne vide det — jeg har spurgt om udfaldet af Perser-krigen —

FYRST JULIAN. Hvilket afsind! — Gallos, — jeg ser det på dig; du har spurgt om mere!

FYRST GALLOS. Hold op; jeg har ikke spurgt —

FYRST JULIAN. Jo, jo; du har spurgt om en mægtig mands liv eller død!

FYRST GALLOS. Og om nu så var? Hvad ligger os begge mere på hjerte, end dette?

FYRST JULIAN (falder ham i armene). Ti stille, du rasende!

FYRST GALLOS. Væk fra mig! Kryb du for ham, som en hund; — jeg er ikke tilsinds at tåle det længer. Jeg vil skrige det ud på alle torve — (råber til *Agathon.*) Har du sét ham, Kappadokier? Har du sét morderen?

FYRST JULIAN. Gallos! Broder!

AGATHON. Morderen!

FYRST GALLOS. Morderen i den røde kåbe; min faders morder, min stedmoders, min ældste broders —

FYRST JULIAN. O, du kalder fordærvelse over os!

FYRST GALLOS. Elleve hoveder i en eneste nat; elleve lig; vor hele slægt. — Ah, men du kan tro, samvittigheden tumler med ham; den risler ham gennem benpiberne som et orme-mylder.

FYRST JULIAN. Hør ikke på ham! Bort, bort!

FYRST GALLOS (griber *Julian* i skulderen). Stå; — du ser så bleg og forstyrret ud; er det kanske dig, som har forrådt mig?

FYRST JULIAN. Jeg! Din egen broder —!

FYRST GALLOS. Ah, hvad broder, broder! Broderskabet skærmer ingen i vor slægt. Har du lønligt eftersporet mine veje, så sig det! Hvem anden skulde det være? Tror du ikke jeg véd, hvad her hviskes om? Kejseren tænker jo på dig til sin efterfølger.

FYRST JULIAN. Aldrig! Jeg sværger dig, elskede Gallos, det skal aldrig ske! Jeg vil ikke. En stærkere har kåret mig. — O, tro mig, Gallos; min vej er mærket. Jeg går ikke did, siger jeg. O, du hærskarernes Gud, — jeg på kejsersædet; — nej, nej, nej!

FYRST GALLOS. Ha-ha; godt spillet, gøgler!

FYRST JULIAN. Ja, du kan vel spotte, du, som ikke véd, hvad der er hændt. Jeg véd det knapt selv. O, Agathon, — om dette

hoved skulde salves! Var det ikke et frafald, — en synd til døden? Vilde ikke Herrens hellige olje brænde mig som dryppende bly!

FYRST GALLOS. Da måtte vor høje frænde være mere skaldet, end Julius Cæsar.

FYRST JULIAN. Forbryd dig ikke —! Giv kejseren, hvad kejserens er —

FYRST GALLOS. Min faders blod, — din faders og din moders —!

FYRST JULIAN. O, hvad véd vi om hine rædsler? Vi var jo små dengang. Det meste var soldaternes skyld; det var oprørerne, — onde rådgivere —

FYRST GALLOS (ler). Efterfølgeren øver sig!

FYRST JULIAN (i gråd). O, Gallos, gid jeg fik dø eller forjages i dit sted! Jeg forspilder min sjæl her. Jeg skulde tilgive, — og jeg kan det ikke. Det onde vokser i mig; had og hævn hvisker —

FYRST GALLOS (hurtig, ser imod kirken). Nu kommer han!

FYRST JULIAN. Vær sindig, dyrebare broder! — Ah, Hekebolios!

(Kirkedøren er imidlertid bleven åbnet. Menigheden strømmer ud; nogle går bort, andre blir stående udenfor for at se hoffet drage forbi. Mellem de kommende er *skriftlæreren Hekebolios*; han bærer prestelig klædning.)

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (idet han vil gå forbi til venstre). Er det dig, min Julian? Ak, jeg har atter havt en tung stund for din skyld.

FYRST JULIAN. Desværre; det har du visst altfor ofte.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Kristus er fortørnet på dig, min søn! Det er dit trodsige sindelag, som han vredes over; det er dine kærlighedsløse tanker, al denne verdslige forfængelighed —

FYRST JULIAN. Jeg véd det, min Hekebolios! Du siger mig det så tidt.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Nys løfted jeg mig i bøn for din bedring. O, det var som om vor ellers så nåderige frelser slog det hen, — som om han ikke vilde høre på mig; han lod tant og spredthed snige sig ind i mine tanker —

FYRST JULIAN. Du bad for mig? O, du kærlighedsfulde Hekebolios, — du beder selv for os umælende dyr, — at sige, når vi går i hofklæder!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Hvad siger du, min søn!

FYRST JULIAN. Hekebolios, hvorledes kunde du skrive hint forsmædelige digt?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg! Jeg sværger dig ved alt, hvad højt og helligt er —!

FYRST JULIAN. Det står i dine øjne, at du lyver! Jeg véd med fuld visshed, at du har skrevet det. Hvorledes kunde du skrive det, spørger jeg, — og det til og med i Libanios's navn?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Nu vel, min inderlig kære, når du véd det, så —

FYRST JULIAN. Ah, Hekebolios! Svig og løgn og falskhed —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Se, du dyrebare, så højt elsker jeg dig! Alt kan jeg gøre for den mands sjæl, hvem Herren engang skal salve. Har jeg sveget og løjet af omhu for dig, så véd jeg, at en nådefuld Gud har med velbehag skuet ned på min færd og udstrakt sin billigende hånd derover.

FYRST JULIAN. Jeg blinde! Lad mig trykke disse ménsvorne fingre —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Kejseren!

(*Kejser Konstantios med hele sit følge* kommer fra kirken. *Agathon* er allerede under de foregående trådt tilbage mellem buskerne på højre side.)

KEJSER KONSTANTIOS. O, denne livsalige himmelfred over mig!

KEJSERINDE EUSEBIA. Du føler dig styrket, min Konstantios?

KEJSER KONSTANTIOS. Ja, ja! Jeg så duen dale levende ned over mig. Den tog alle skyld-byrder med. — Nu tør jeg vove meget, Memnon!

SLAVEN MEMNON (sagte). Vov straks, herre!

KEJSER KONSTANTIOS. Der står de begge. (han går hen imod dem.)

FYRST GALLOS (griber uvilkårligt efter sværdet og råber angst): Gør mig ikke noget ondt!

KEJSER KONSTANTIOS (med udstrakte arme). Gallos! Frænde!

(han omfavner og kysser ham.)

Se, i lys af påskenattens stjerner vælger jeg den, som ligger mit hjerte nær. — Bøj jer alle til jorden. Hils Cæsar Gallos!

(Almindelig forbauselse blandt følget; uvilkårlige udråb høres.)

KEJSERINDE EUSEBIA (med et skrig). Konstantios!

FYRST GALLOS (fortumlet). Cæsar!

FYRST JULIAN. Ah! (han griber, ligesom i glæde, efter kejserens hænder.)

KEJSER KONSTANTIOS (slår afværgende imod ham). Nærm dig ikke! Hvad vil du? Er ikke Gallos den ældste? Hvad håb har du gjort dig? Hvilke rygter har du i dit forblindede hovmod —? Bort; bort!

FYRST GALLOS. Jeg — jeg Cæsar!

KEJSER KONSTANTIOS. Min arving og min efterfølger. Inden tre dage drager du til hæren i Asien. Perser-krigen ligger dig jo stærkt på hjerte —

FYRST GALLOS. O, min nådigste herre —!

KEJSER KONSTANTIOS. Tak mig i gerning, elskede Gallos! Kong Sapores står vest for Eufrat. Jeg véd jo, hvor bekymret du er for mit liv; lad det altså være dit hverv at slå ham.

(han vender sig om, griber *Julian* med begge hænder om hovedet og kysser ham.)

Og du, Julian, fromme ven og broder, — det måtte så være.

FYRST JULIAN. Velsignelse over kejserens vilje!

KEJSER KONSTANTIOS. Ingen ønsker! Dog hør, — jeg har også tænkt på dig. Vid, Julian, at nu kan du ånde frit i Konstantinopel —

FYRST JULIAN. Ja, lovet være Kristus og kejseren!

KEJSER KONSTANTIOS. Du véd det allerede? Hvem har sagt dig det?

FYRST JULIAN. Hvilket, herre?

KEJSER KONSTANTIOS. At Libanios er forvist?

FYRST JULIAN. Libanios — forvist!

KEJSER KONSTANTIOS. Jeg har forvist ham til Athen.

FYRST JULIAN. Ah!

KEJSER KONSTANTIOS. Der ude ligger skibet; han sejler inat.

FYRST JULIAN (sagte). Ham selv; ham selv!

KEJSER KONSTANTIOS. Du har jo længe ønsket det. Jeg har ikke kunnet føje dig før; men nu —; lad dette være dig et ringe vederlag, min Julian —

FYRST JULIAN (griber raskt hans hånd). Herre, vis mig én nåde til!

KEJSER KONSTANTIOS. Kræv alt, hvad du vil.

FYRST JULIAN. Lad mig rejse til Pergamon. Du véd, den gamle Ædesios lærer der —

KEJSER KONSTANTIOS. Et højst selsomt ønske. Du, imellem hedningerne —?

FYRST JULIAN. Ædesios er ikke farlig; han er en højsindet olding og derhos affældig —

KEJSER KONSTANTIOS. Og hvad vil du ham, broder?

FYRST JULIAN. Jeg vil lære at brydes med løverne.

KEJSER KONSTANTIOS. Jeg forstår din fromme tanke. Og du ræddes ikke —; du tror dig stærk nok —?

FYRST JULIAN. Gud Herren har råbt på mig med høj røst. Lig Daniel går jeg tryg og glad ind i løvekulen.

KEJSER KONSTANTIOS. Julian!

FYRST JULIAN. I denne nat var du selv hans redskab uden at vide det. O, lad mig gå og rense verden!

FYRST GALLOS (sagte til kejseren). Føj ham, herre; det vil holde ham fra at pønse på større ting!

KEJSERINDE EUSEBIA. Jeg beder dig, Konstantios, — stå ikke denne dragende længsel imod.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (sagte). Høje kejser, lad ham rejse til Pergamon. Jeg mistviler om at bøje ham her, og nu ligger der jo ikke så megen magt på —

KEJSER KONSTANTIOS. Hvor skulde jeg kunne nægte dig noget i denne stund? Gå med Gud, Julian!

FYRST JULIAN (kysser hans hænder). O, tak, — tak!

KEJSER KONSTANTIOS. Og nu til glædesmåltid! Min kapuanske kok har opfundet nogle nye fastespiser, karpe-nakker i Kiosvin og —. Fremad; — næst efter mig, Cæsar Gallos!

(Toget sætter sig i bevægelse.)

FYRST GALLOS (sagte). Helena, hvilken vidunderlig omskiftelse!

FYRSTINDE HELENA. O, Gallos, nu dages det over vort håb.

FYRST GALLOS. Jeg kan knapt tro det! Hvem er skyld i dette?

FYRSTINDE HELENA. Hys!

FYRST GALLOS. Du, elskede? Eller hvem — hvem?

FYRSTINDE HELENA. Memnons spartanske hund.

FYRST GALLOS. Hvad mener du?

FYRSTINDE HELENA. Memnons hund. Julian har givet den et fodspark; det er det, som hævnes.

KEJSER KONSTANTIOS. Hvorfor så taus, Eusebia?

KEJSERINDE EUSEBIA (sagte, i gråd). O, Konstantios, — at du kunde vælge så!

KEJSER KONSTANTIOS. Elleve skygger kræved det.

KEJSERINDE EUSEBIA. Ve os; dette besværger ikke skyggerne.

KEJSER KONSTANTIOS (råber). Fløjtespillere! Hvorfor tier de skurke? Blæs, blæs!

(Alle, undtagen *fyrst Julian*, går ud til venstre. *Agathon* kommer frem mellem træerne.)

FYRST JULIAN. Gallos hans efterfølger; og jeg — fri, fri, fri!

AGATHON. Vidunderligt er Herrens råd åbenbaret.

FYRST JULIAN. Hørte du, hvad her gik for sig?

AGATHON. Ja, alt.

FYRST JULIAN. Og imorgen, min Agathon, imorgen til Athen!

AGATHON. Til Athen? Du går jo til Pergamon.

FYRST JULIAN. Hys! Du kender ikke til —; vi må være listige som slanger. Først til Pergamon, — og så til Athen!

AGATHON. Farvel, min ven og herre!

FYRST JULIAN. Vil du følge mig, Agathon?

AGATHON. Det kan jeg ikke. Jeg må hjem; jeg har min lille broder at sørge for.

FYRST JULIAN (ved rækværket). Der letter de anker. — God bør, du vingede løve; Akilleus følger dig i kølvandet. (råber dæmpet:) Ah!

AGATHON. Hvad var det?

FYRST JULIAN. Hist faldt en stjerne.

ANDEN AKT.

(I Athen. En åben plads, omgiven af søjlegange. På pladsen billedstøtter og vandspring. I det ene hjørne, til venstre, udmunder en trang gade. Solnedgang.)

(*Basilios fra Cæsarea*, en fint bygget ung mand, sidder læsende ved en sokkel. *Gregor fra Nazianz* og *andre af højskolens lærlinger* spadserer i spredte klynger op og ned i søjlegangene. *En større flok* løber støjende over pladsen ud til højre; larm langt borte.)

BASILIOS FRA CÆSAREA (ser op fra sin bog). Hvad betyder hine vilde skrig?

GREGOR FRA NAZIANZ. Der er landet et skib fra Efesos.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Med nye lærlinger?

GREGOR FRA NAZIANS. Ja.

BASILIOS FRA CÆSAREA (rejser sig). Så får vi en larmfuld nat. Kom, Gregor; lad os ikke se al den utérlighed.

GREGOR FRA NAZIANS (peger ud til venstre). Se did. Er d e t et lysteligere syn?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Fyrst Julian —; med roser i håret, med blussende ansigt —

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, og bagefter ham denne ravende tin-øjede flok. Hør, hvor de lamme tunger laller af vin! De har siddet hele dagen i Lykons skænkestue.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Og mange iblandt dem er vore egne, Gregor; det er kristne ynglinger —

GREGOR FRA NAZIANS. Så kalder de sig. Kaldte ikke Lampon sig kristen, — han, som krænkede oljehandleren Zenons datter? Og Hilarion fra Agrigent, og de to andre, der bedrev det, jeg væmmes ved at nævne —

FYRST JULIAN (høres råbende udenfor til venstre). Eja, se, se, — Kastor og Pollux fra Kappadokia!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Han har fåt øje på os. Jeg vil gå jeg tåler ikke at se ham således.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg bliver; han trænger vel til en ven.

(*Basilios fra Cæsarea* går ud til højre. I det samme kommer *fyrst Julian* og *en skare unge mænd* ud fra den trange gade. Han har uredt hår og er iført en kort kappe ligesom de andre. Blandt lærlingerne er *Sallust fra Perusia.*)

MANGE I SKAREN. Leve Athens lys! Leve visdommens og veltalenhedens elsker!

FYRST JULIAN. Al smiger er spildt. Ikke et vers mere får I idag.

SALLUST FRA PERUSIA. Når vor fører tier, føler vi det tomt, som morgenen efter et natligt gilde.

FYRST JULIAN. Skal det være, så lad det være noget nyt. Lad det være en rettergangs-leg.

HELE FLOKKEN. Ja, ja, ja; fyrst Julian på dommersædet!

FYRST JULIAN. Væk med fyrsten, I venner —

SALLUST FRA PERUSIA. Stig op, du uforlignelige!

FYRST JULIAN. Jeg skulde formaste mig —? Hist står manden. Hvo er vel dreven i retslæren, som Gregor fra Nazianz?

SALLUST FRA PERUSIA. Det er sandt!

FYRST JULIAN. På dommersædet, min vise Gregor; jeg er en anklaget.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg beder dig, ven, lad mig være udenfor.

FYRST JULIAN. På dommersædet, siger jeg! På dommersædet! (til de andre.) Hvad har jeg forbrudt?

NOGLE STEMMER. Ja, hvad skal det være? Vælg selv!

SALLUST FRA PERUSIA. Lad det være noget galilæisk, som vi ugudelige kalder det.

FYRST JULIAN. Rigtig; noget galilæisk. Nu har jeg det. Jeg har nægtet at svare kejseren skat —

MANGE STEMMER. Ha-ha; ikke ilde! Ypperligt!

FYRST JULIAN. Her føres jeg frem; skubbet i nakken; med sammensnørte hænder —

SALLUST FRA PERUSIA (til Gregor). Blinde dommer — ja jeg mener, såsom retfærdigheden er blind —, se denne forvovne mand; han har vægret sig for at yde kejseren skat.

FYRST JULIAN. Tillad mig at kaste et ord i overvejelsens vægtskål. Jeg er en græsk borger. Hvor meget er en græsk borger kejseren skyldig?

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad kejseren kræver.

FYRST JULIAN. Godt; men hvor meget, — ja, svar nu som om kejseren selv var tilstede i retten —, hvor meget tør kejseren kræve?

GREGOR FRA NAZIANZ. Alt.

FYRST JULIAN. Det var sandelig svaret, som om kejseren selv var tilstede. Men nu er der en knude; thi der står skrevet: giv kejseren, hvad kejserens er, — og Gud, hvad Guds er.

GREGOR FRA NAZIANZ. Og hvad så?

FYRST JULIAN. Så sig mig, o kløgtige dommer, — hvor meget af mit hører Gud til?

GREGOR FRA NAZIANZ Alt.

FYRST JULIAN. Og hvor meget af Guds ejendom har jeg lov til at give kejseren?

GREGOR FRA NAZIANZ. Kære venner, ikke mere af denne leg.

LÆRLINGERNE (under støj og latter). Jo, jo; svar ham!

FYRST JULIAN. Hvor meget af Guds ejendom tør kejseren kræve?

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg svarer ikke. Dette er usømmeligt både imod Gud og kejseren. Lad mig komme bort!

MANGE STEMMER. Slå ring om ham!

FYRST JULIAN. Hold ham fast! Hvad, du højst uheldige dommer, du har forplumret kejserens sag, og nu vil du slippe fra det? Du vil flygte? Hvorhen, hvorhen? Til Skyterne? Frem for mig! Svar mig, I kejserens og visdommens vordende tjenere, — har han ikke villet unddrage sig kejserens magt?

LÆRLINGERNE. Jo, jo!

FYRST JULIAN. Og hvad straf sætter I for slig en ugerning?

STEMMER. Døden! Døden i et vinkar!

FYRST JULIAN. Lad os tænke efter. Lad os svare, som om kejseren selv var tilstede. Hvor er grænsen for kejserens magt?

NOGLE I SKAREN. Kejserens magt er uden grænse.

FYRST JULIAN. Det skulde jeg mene. Men at ville unddrage sig det grænseløse, o I venner, er ikke det vanvid?

LÆRLINGERNE. Jo, jo; Kappadokieren er gal!

FYRST JULIAN. Og hvad er så vanvid? Hvad dømte vore forfædre om den tilstand? Hvad lærte de ægyptiske prester? Og hvad siger mystikeren Maximos og de andre visdomsvenner i østerlandene? De siger, at den himmelske gåde åbenbarer sig i den van-

vittige. Vor Gregor — idet han sætter sig op imod kejseren — er altså i særligt forbund med det himmelske. — Udgyd vin for Kappadokieren; syng sange til vor Gregors pris; — en æresstøtte for Gregor fra Nazianz!

LÆRLINGERNE (under latter og jubel). Priset være Kappadokieren! Priset være Kappadokierens dommer!

(*Visdomslæreren Libanios*, omgiven af *lærlinger*, kommer over pladsen.)

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ej, se, — jeg tror, min broder Julian forkynder visdom på åbent torv!

FYRST JULIAN. Sig dårskab, min dyrebare; visdommen er jo vandret ud.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Er visdommen vandret ud?

FYRST JULIAN. Eller er ifærd med at vandre ud; thi, ikke sandt, også du agter dig ned til Piræos?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Jeg, min broder; hvad skulde jeg i Piræos?

FYRST JULIAN. Vor Libanios er altså den eneste lærer, som ikke véd, at der nys er landet et skib fra Efesos?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ej, ven, hvad bryder jeg mig om hint skib!

FYRST JULIAN. Det er lastet til randen med lærdomsspirer —

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (hånligt). Det kommer jo fra Efesos!

FYRST JULIAN. Er ikke guldet lige vægtigt, hvor det kommer fra?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Guld? Ha-ha! De gyldne beholder Maximos for sig selv; dem slipper han ikke. Hvad er det for slags lærlinger, som vanligvis kommer hid fra Efesos? Kræmmersønner, håndværkeres førstefødte. Guld, siger du, min Julian? Jeg siger mangel på guld. Men denne guldmangel vil jeg udnytte, til deraf at præge en ægte vægtig guldmynt for eder, I unge! Eller er kanske ikke en gavnlig lære for livet, — når den fremsættes i en sindrig og tiltrækkende form — at ligne med en fuldvægtig guldmynt? —

Hør da, hvis det så synes eder. Her blev sagt, at visse mænd i hast er ilet ned til Piræos? Hvem er de, disse ilsomme? Det være langt fra mig at nævne navne; selv kalder de sig visdomselskere og visdomslærere. Flyt eder nu i tanken ned til Piræos. Hvad går der for sig i denne stund, mens jeg står her i eders velvilligt lyttende klynge? Jeg skal sige jer, hvad der går for sig. Hine mænd, som holder sig selv for at elske og at forkynde visdommen,

de stimler sammen på landgangsbroen; de puffes, de mundhugges, bides, glemmer al sømmelighed og sætter al anstand tilside. Og hvorfor? For at være den første på tofterne, — for at rive de mest velklædte ynglinger til sig, føre dem til sine huse, optage dem deri, håbende, siden at skulle drage fordel af dem på allehånde måder.— Hvilken skamfuldhed, hvilken opvågnen i tomhed, ligesom efter en rus, når det om føje tid viser sig — ha-ha-ha! — at hine ynglinger knapt førte med sig det fornødne til at betale ankomstgildet! — Lær heraf, I unge, hvor ilde det klæder en visdomselsker, og hvor ringe det lønner sig, at eftertragte de goder, som ligger udenfor sandheden.

FYRST JULIAN. O, min Libanios, når jeg hører dig med lukkede øjne, da hensynker jeg i en sød drøm om at Diogenes er genfødt iblandt os.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Din mund er fyrstelig ødsel, min inderlig kære!

FYRST JULIAN. Intet mindre. Og dog var jeg nær ved at bryde min tale af; thi denne gang vil ialfald én af dine medbrødre neppe føle sig skuffet.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Min ven spøger.

FYRST JULIAN. Din ven forsikrer dig, at statholderen Milons to sønner er ombord.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (griber ham i armet). Hvad siger du?

FYRST JULIAN. Den Diogenes's efterfølger, som får dem at opdrage, vil neppe have nødig, for armods skyld, at drikke af den hule hånd.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Statholderen Milons sønner! Hin ædle Milon, som sendte kejseren syv persiske heste med sadeltøj, syet med perler —

FYRST JULIAN. Mange fandt, at det var for ringe gave for Milon.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Meget sandt. Milon burde sendt et digt; eller han skulde sendt en vel affattet tale eller et brev. Milon er en rigt udrustet mand; hele statholderen Milons slægt er rigt udrustet.

FYRST JULIAN. Mest de to ynglinger.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Det vil jeg tro. Guderne give, for den velgørende og gavmilde faders skyld, at de må falde i gode hænder! Så havde du dog ret, o Julian; skibet bragte virkelig guld fra Efesos. Thi er ikke åndens gaver det ægte guld? Men jeg har ingen ro på mig; disse unge mænds velfærd er i sandhed en vigtig

sag; der afhænger så meget af, hvem der først får fat i dem. Mine unge venner, hvis I synes som jeg, da rækker vi disse to fremmede en vejledende hånd, hjælper dem at træffe det gavnligste valg af lærer og bolig og —

SALLUST FRA PERUSIA. Jeg er med!

LÆRLINGERNE. Til Piræos! Til Piræos!

SALLUST FRA PERUSIA. Vi skal hugge som vildsvin for Milons sønner!

(De går alle med *Libanios* ud til højre; kun *fyrst Julian* og *Gregor fra Nazianz* blir tilbage i søjlegangen.)

FYRST JULIAN (følger dem med øjnene). Se, hvor de boltrer sig, lig en flok fauner. Hvor de slikker sig om mundkrogene i lystenhed efter det måltid, som vil vanke inat. (vender sig til *Gregor.*) Havde de i denne stund et suk til Gud, skulde det være, at han vilde tømme deres maver for frokosten.

GREGOR FRA NAZIANZ. Julian —

FYRST JULIAN. Se kun på mig; jeg er ædru.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg véd det. Du er mådeholden i alle ting. Og dog lever du dette liv med.

FYRST JULIAN. Hvorfor ikke? Véd du eller jeg, når lynet slår ned? Hvorfor så ikke leve en lys solrig dag? Glemmer du, at jeg har henslæbt både min barndom og mine første ungdomsår i et gyldent slaveri? Det var bleven mig til en vane, ja, jeg kan sige, et slags fornødenhed, at føle den visse skræk over mig. Og nu? Denne gravstilhed fra kejserens side; — denne lurende stumhed! Jeg forlod Pergamon uden kejserens samtykke; kejseren taug til det. Jeg drog på egen hånd til Nikomedia; jeg leved der og lærte både af Nikokles og af de andre; kejseren lod det ske. Jeg kom til Athen, søgte Libanios, som keiseren havde forbudt mig at se; — kejseren har tiet til denne dag. Hvorledes skal jeg tyde dette?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du skal tyde det i kærlighed, Julian!

FYRST JULIAN. O, du véd ikke —! Jeg hader denne magt udenfor mig, forfærdende, når den handler, — end mere forfærdende, når den hviler.

GREGOR FRA NAZIANZ. Vær ærlig, ven, og sig mig, om det er blot dette, som har ledt dig ind på alle de selsomme veje.

FYRST JULIAN. Hvad mener du med selsomme veje?

GREGOR FRA NAZIANZ. Er det sandt, hvad rygtet siger, — at du tilbringer dine nætter med at udforske de hedenske hemmeligheder i Eleusis?

FYRST JULIAN. Ah, hvad! Jeg kan forsikre dig, der er ringe udbytte at hente hos dine gådelystne drømmere. Lad os ikke tale mere derom.

GREGOR FRA NAZIANZ. Altså dog sandt! O, Julian, hvor kunde du søge dette skændselsfulde samkvem!

FYRST JULIAN. Jeg må leve, Gregor, — og dette her ved visdoms-skolen, det er ikke liv. Denne Libanios! Jeg tilgiver ham aldrig, at jeg har elsket ham så højt! Hvorledes gik jeg ikke ved ankomsten ydmyg og skælvende af glæde frem for det menneske, bøjed mig for ham, kyssed ham og kaldte ham min store broder.

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, det var alle kristnes mening, at du drev det for vidt.

FYRST JULIAN. Og dog kom jeg hid med højtid i sjælen. Jeg så i ånden en vældig kamp imellem os to, — verdens sandhed, som skulde brydes imod Guds sandhed. — Hvad er det blevet til? Libanios har aldrig for alvor villet denne kamp. Han har aldrig villet nogen kamp overhovedet; han vil kun sit eget. Jeg siger dig, Gregor, — Libanios er ingen stor mand.

GREGOR FRA NAZIANZ. Da råber dog hele det oplyste Grækenland, at han er det.

FYRST JULIAN. Og dog er han ingen stor mand, siger jeg dig. En eneste gang har jeg sét Libanios stor; det var hin nat i Konstantinopel. Da var han stor, fordi han havde lidt en stor uret, og fordi en høj vrede fyldte ham. Men her! O, hvad har jeg ikke her været vidne til! Libanios har stor lærdom, men han er ingen stor mand. Libanios er grisk; han er forfængelig; han er optændt af misundelse. Eller tror du, han har kunnet tåle det ry, som jeg, — vistnok for en stor del ved mine venners overbærenhed — har været så heldig at forhverve mig? Kommer du til Libanios, så kan han regne dig op alle dyders væsen og kendetegn. Han har dem på rede hånd, ligesom han har bøgerne i sin bogsal. Men øver han disse dyder? Er hans liv som hans lære? Han en efterfølger af Sokrates og af Platon, — ha-ha! Smigred han ikke kejseren, inden han blev forjaget? Smigred han ikke mig ved vort sammentræf i Konstantinopel, dette sammentræf, som han siden har gjort et yderst uheldigt forsøg på at stille i et latterligt lys! Og hvad er jeg ham nu? Nu skriver han breve til Gallos, til Cæsar Gallos, til kejserens arving, og ønsker ham tillykke med hans fremgang imod Perserne, skønt denne fremgang hidtil har været tarvelig nok og skønt Cæsar Gallos hverken udmærker sig ved lærdom eller ved nogen synderlig veltalenhed. — Og denne Libanios vedbliver Grækerne at kalde

HENRIK IBSEN

i femtiårsalderen

HENRIK IBSEN

i firtiårsalderen

for visdomselskernes konge! Ah, jeg vil ikke nægte, at dette harmer mig. Jeg trode dog, sandt at sige, at Grækerne måtte kunne træffe et bedre valg, hvis de fæstede sine øjne lidt mere på de visdommens og veltalenhedens dyrkere, som i de senere år —

BASILIOS FRA CÆSAREA (kommer fra højre side). Breve! Breve fra Kappadokia!

GREGOR FRA NAZIANZ. Også til mig?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Se her; fra din moder.

GREGOR FRA NAZIANZ. Min fromme moder!

(han åbner papiret og læser.)

FYRST JULIAN (til *Basilios*). Er det din søster, som skriver?

BASILIOS FRA CÆSAREA (der er kommen med sit eget brev åbent). Ja, det er Makrina. Hun melder både tunge og selsomme tidender.

FYRST JULIAN. Hvilke; hvilke?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Først om din høje broder Gallos. Han øver et strengt herredømme i Antiokia.

FYRST JULIAN. Ja, Gallos er hård. — Skriver Makrina „strengt herredømme"?

BASILIOS FRA CÆSAREA (ser på ham). Makrina skriver „blodigt" —

FYRST JULIAN. Ah, jeg tænkte det! Hvorfor gav dog kejseren ham denne ryggesløse enke, denne Konstantina, tilægte!

GREGOR FRA NAZIANZ (læsende). O, hvad uhørt skændighed?

FYRST JULIAN. Hvad er det, ven?

GREGOR FRA NAZIANZ (til *Basilios*). Nævner Makrina intet om, hvad der går for sig i Antiokia?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Intet nøjere. Hvad er det? Du er bleg —

GREGOR FRA NAZIANZ. Du kendte dog den ædle Klematios, Alexandrineren?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Ja, ja; hvad er der med ham?

GREGOR FRA NAZIANZ. Han er myrdet, Basilios!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Hvad siger du! Myrdet?

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg kalder det myrdet; — de har henrettet ham uden lov og dom.

FYRST JULIAN. Hvem? Hvem har henrettet ham?

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, hvem? Hvor kan jeg sige, hvem? Min moder fortæller sammenhængen således: Klematios's sviger-

moder var bleven optændt af en uren elskov til sin datters mand; men da hun ingen vej kunde komme med ham, skaffede hun sig gennem en bagdør adgang til slottet —

FYRST JULIAN. Hvilket slot?

GREGOR FRA NAZIANZ. Min moder skriver kun slottet.

FYRST JULIAN. Nu? Og så —?

GREGOR FRA NAZIANZ. Man véd kun, at hun der har skænket en fornem og mægtig kvinde et meget kostbart smykke for at udvirke en dødsdom —

FYRST JULIAN. Ah, men den fik de ikke!

GREGOR FRA NAZIANZ. De fik den, Julian!

FYRST JULIAN. O, Jesus!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Forfærdeligt! Og Klematios —?

GREGOR FRA NAZIANZ. Dødsdommen blev sendt til statholderen Honoratos. Denne svage mand voved ikke at modsætte sig så høj befaling. Klematios blev fængslet og henrettet tidlig næste morgen, uden at han, som min moder skriver, fik åbne sin mund til forsvar.

FYRST JULIAN (sagte og bleg). Brænd disse farlige breve; de kan bringe os alle i ulykke.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Så åbenbar vold midt i en stor stad! Hvor er vi; hvor er vi?

FYRST JULIAN. Ja, du må vel spørge, hvor er vi! En kristen morder, en kristen bolerske, en kristen —

GREGOR FRA NAZIANZ. Klager bøder ikke på denne sag. Hvad agter du at gøre?

FYRST JULIAN. Jeg? Jeg vil ikke mere gå til Eleusis; jeg vil afbryde alt samkvem med hedningerne, og takke Herren min Gud, at han tog magtens fristelse fra mig.

GREGOR FRA NAZIANZ. Godt; men så?

FYRST JULIAN. Jeg forstår dig ikke —

GREGOR FRA NAZIANZ. Så hør. Du må ikke tro det er nok med mordet på Klematios. Denne uhørte skændselsdåd har slåt ned som en pest over Antiokia. Alt ondt vågner op og myldrer frem af sine smuthuller. Min moder skriver, at det er som om en stinkende afgrund havde åbnet sig. Hustruer angiver sine mænd, sønner angiver sine fædre, presterne sine egne menigheds-lemmer —

FYRST JULIAN. Dette vil gribe videre om sig. Vederstyggeligheden vil fordærve os alle. — O, Gregor, om jeg kunde flygte til verdens grænse —!

GREGOR FRA NAZIANZ. Din plads er på verdens navle, fyrst Julian!

FYRST JULIAN. Hvad kræver du?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du er denne blodige Cæsars broder. Træd frem for ham, — han kalder sig jo en kristen. Kast ham hans gerning i ansigtet; slå ham til jorden i rædsel og nag —

FYRST JULIAN (vigende). Afsindige, hvad tænker du!

GREGOR FRA NAZIANZ. Har du din broder kær? Vil du frelse ham?

FYRST JULIAN. Jeg havde Gallos kær som ingen anden.

GREGOR FRA NAZIANZ. Du havde —?

FYRST JULIAN. Så længe han kun var min broder. Men nu —; er han ikke Cæsar? Gregor, — Basilios, — o, I dyrebare venner, jeg skælver for mit liv, jeg ånder i angst for Cæsar Gallos. Og jeg skulde tænke på at træde ham under øjnene, jeg, hvis blotte tilværelse er en fare for ham!

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvorfor kom du til Athen? Du lod forkynde med stor bram over landene: fyrst Julian rejser fra Konstantinopel for at kæmpe imod den falske visdom, — for at hævde den kristne sandhed imod hedenskabets løgn. Hvad har du virket i så måde?

FYRST JULIAN. O, det var heller ikke her slaget skulde stå.

GREGOR FRA NAZIANZ. Nej, det var ikke her; — ikke med talemåde imod talemåde, ikke med bog imod bog, ikke med ordets fægtende leg i læresalen! Nej, Julian, det er ude i livet, du skal møde frem, med livet i hænderne —

FYRST JULIAN. Jeg ser det; jeg ser det!

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, som Libanios ser det! Ham spotted du. Han vidste alle dyders væsen og kendetegn; men læren var ham kun en lære. Hvor meget af dit hører Gud til? Hvor meget tør kejseren kræve?

FYRST JULIAN. Du sagde selv, det var bespottelse —

GREGOR FRA NAZIANZ. Mod hvem? Mod Gud eller kejseren?

FYRST JULIAN (rask). Nu vel; skal vi følges?

GREGOR FRA NAZIANZ (afvisende). Jeg har min lille kreds; jeg har min slægt at værge om. Videre går hverken min magt eller mine evner.

FYRST JULIAN (vil svare; pludselig lyder han med hujen og råber): Til bakkanal!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Julian!

FYRST JULIAN. Til bakkanal, I venner!

(Gregor fra Nazianz ser et øjeblik på ham; derpå går han bort gennem søjlegangen til venstre. Store flokke af højskolens lærlinger, med de nyankomne mellem sig, stormer under larm og skrig ind på torvet.)

BASILIOS FRA CÆSAREA (nærmere). Julian, vil du høre mig?

FYRST JULIAN. Se, se! De har ført sine nye venner i bad, — salvet deres hår. Se, hvor de svinger kniplerne; hvor de hyler og slår i brostenene. Hvad siger du, Perikles? Jeg synes jeg fornemmer din vrede skygge —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Kom, kom!

FYRST JULIAN. Ah, se ham, som de driver nøgen imellem sig. Nu kommer danserinder. Ah, ser du, hvad —!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Fy, fy; — vend dit øje bort!

(Aftenen er falden på. Hele skaren lejrer sig på torvet ved vandspringet. Der bringes vin og frugter. Sminkede piger danser ved fakkelskin.)

FYRST JULIAN (efter en kort taushed). Sig mig, Basilios, hvorfor var den hedenske synd så skøn?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Du fejler, ven; der er digtet og berettet skønt om den hedenske synd; men den var ikke skøn.

FYRST JULIAN. O, hvad siger du? Var ikke Alkibiades skøn, når han, hed af vin, som en ung gud stormed gennem Athens gader ved nattetid? Var han ikke skøn i sin trods, når han håned Hermes og hamred på borgernes døre, — når han råbte på deres hustruer og døtre, mens kvinderne derinde skalv og i sukkende åndeløs taushed intet heller ønsked sig end at —

BASILIOS FRA CÆSAREA. O, jeg beder dig bønligt, lån mig øre.

FYRST JULIAN. Var ikke Sokrates skøn i symposiet? Og Platon og alle de glade svælgende brødre! Og dog bedrev de ting, som mine kristne halv-svin der borte skulde sværge sig fra Gud på, om nogen beskyldte dem for det. Og tænk dig derhos Ødipos, Medea, Leda —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Digt, digt; — du blander digt og sandhed sammen.

FYRST JULIAN. Har ikke de digtede sind og viljer de skabtes vilkår? Og se så til vore hellige skrifter, både de ældre og de nye. Var synden skøn i Sodoma og Gomorra? Hævned ikke Jehovas ild, hvad Sokrates ikke veg tilbage for? — O, når jeg læser dette

levnet i storm og sværm, så tænker jeg tidt på, om sandheden skulde være skønhedens fiende.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Og i en slig stund kan du sukke efter skønhed? Har du så let glemt, hvad du nys hørte —?

FYRST JULIAN (holder sig for ørerne). Ikke et ord mere om hine rædsler! Alt det fra Antiokia vil vi ryste af os. — —

Sig mig, hvad skriver Makrina videre? Der var noget andet; jeg synes, du sagde —; hvad kaldte du de øvrige tidender?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Selsomme.

FYRST JULIAN. Ja, ja; — hvad var det?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Hun skriver om Maximos i Efesos —

FYRST JULIAN (levende). Mystikeren?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Ja, denne gådefulde mand. Nu er han dukket op igen; denne gang i Efesos. Alle de omliggende landskaber er i gæring. Maximos nævnes på alles læber. Enten er han en gøgler, eller han står i en uheldsvanger pagt med visse ånder. Selv kristne drages underlig hen af hans bespottelige tegn og gerninger.

FYRST JULIAN. Mere, mere; jeg beder dig!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Der er ikke mere om ham. Makrina skriver kun, at hun i Maximos's atterkomst ser et vidnesbyrd om, at vi er under Herrens vrede. Hun tror, at der forestår os store trængsler for vore synders skyld.

FYRST JULIAN. Ja, ja, ja! — Hør, Basilios, hun må visselig være en sjelden kvinde, din søster.

BASILIOS FRA CÆSAREA. I sandhed, det er hun.

FYRST JULIAN. Når du meddeler mig af hendes breve, da er det, som om jeg fornam noget helt og fuldt, jeg længe havde sukket efter. Sig mig, står endnu hendes tanke til at vende sig bort fra verden og at leve i en øde egn?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Den tanke står altid fast hos hende.

FYRST JULIAN. Virkelig? Hun, som alle gaver synes at være drysset ned over? Hun, som jo skal være både ung og skøn; hun, som har rigdom i vente og som råder over en — for en kvinde at være — højst uvanlig lærdom! Véd du vel, Basilios, at jeg brænder efter at få se hende? — Hvad vil hun i ensomheden?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Jeg har jo fortalt dig; hendes brudgom døde. Hun holder ham for sin ventende husbond, hvem hun skylder alle sine tanker og hvem hun pligter at møde ren.

FYRST JULIAN. Selsomt, hvor mange der drages imod ensomheden i disse tider. — Når du skriver til Makrina, kan du sige hende, at også jeg —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Hun véd det, Julian; men hun tror det ikke.

FYRST JULIAN. Hvorfor ikke? Hvad skriver hun?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Jeg beder dig, ven, forskån mig —

FYRST JULIAN. Har du mig kær, så dølger du ikke et ord af, hvad hun skriver!

BASILIOS FRA CÆSAREA (rækker ham brevet). Du vil det; — læs; det begynder d e r.

FYRST JULIAN (læser). „Hver gang du skriver om kejserens unge slægtning, som er din ven, da fyldes mit sind af en stor og strålende glæde —". O, Basilios, vær du mit øje; læs videre for mig.

BASILIOS FRA CÆSAREA (læser). „Din fortælling om al den tillidsfulde visshed, hvormed han kom til Athen, var mig som et billed fra de gamle skrifters tid. Ja, jeg tror han er den genfødte David, som skal nedslå hedningernes kæmper. Guds ånd være over ham i striden og alle dage".

FYRST JULIAN (griber ham om armen). Lad det være nok med dette! Hun også? Hvad er det, I alle, ligesom med én mund, kræver af mig? Har jeg givet eder noget skyldbrev på at brydes med magtens løver —?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Hvoraf kommer det, at alle troende i åndeløs forventning ser imod dig?

FYRST JULIAN (går et par gange op og ned i søjlegangen, standser og rækker efter brevet). Giv hid; lad mig se. (læser.) „Guds ånd være over ham i striden og alle dage". —

O, Basilios, om jeg kunde —! Men jeg føler mig som hin Dædalos mellem himmel og hav. En svimlende højde og et svælgende dyb —. Hvad mening er der i disse røster, som råber til mig fra øst og vest, at jeg skal frelse kristendommen? Hvor er den, denne kristendom, som skal frelses? Er den hos kejseren eller hos Cæsar? Jeg tænker, deres gerninger skriger: nej, nej! Er den hos de mægtige og fornemme, — hos disse hoffets lystne halvmænd, som folder hænderne over den mætte bug og piber: mon Guds søn er skabt af intet? Eller er den hos de oplyste, hos dem, der, ligesom du og jeg, har drukket skønhed og lærdom af de hedenske kilder? Hælder ikke de fleste af disse vore brødre til det arianske kætteri, som kejseren selv har så stor yndest for?

Og nu den hele lurvede hob i riget, — alle de, som raser mod templerne, som myrder hedninger og hedningers slægt! Er det for Kristi skyld? Ha-ha! bagefter slås de indbyrdes om de dræbtes efterladenskaber. — Du kan spørge Makrina, om kristendommen er at søge i ensomheden, — på søjlen, hvor støtte-helgenen står på ét ben. Eller er den i stæderne? Kanske hos hine bagere i Konstantinopel, som nys kæmped med næverne for at klare det spørgsmål, om treenigheden består af tre personer eller af tre hypostaser! — Hvem af alle disse skulde Kristus ville tage i sin mund, om han steg ned til jorden igen? — Frem med Diogenes-lygten, Basilios! Lys op i dette nattemulm. — Hvor er kristendommen?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Søg svaret der, hvor det er at finde i alle skrøbelige tider.

FYRST JULIAN. Stæng ikke din kundskabs brønd! Læsk mig, hvis du kan. Hvor skal jeg søge og finde?

BASILIOS FRA CÆSAREA. I de hellige mænds skrifter.

FYRST JULIAN. Det samme fortvilelsens svar. Bøger, — altid bøger! Kom jeg til Libanios, så lød det: bøger, bøger! Kommer jeg til eder, — bøger, bøger, bøger! Stene for brød! Jeg kan ikke bruge bøger; — det er liv, jeg hungrer efter, samliv, ansigt til ansigt med ånden. Blev Saulus seende af en bog? Var det ikke en lysflod, der slog ham imøde, et syn, en røst —!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Glemmer du synet og røsten, som hin Agathon fra Makellon —?

FYRST JULIAN. Et gådefuldt bud; et orakelråb, som jeg ikke kan tyde. Var j e g den kårne? Rigets arving, hed det. Og hvilket rige —? Der ruger tusend tvil over den sag. Det véd jeg kun: i Athen er ikke løvens hule. Men hvor, hvor? O, jeg famler som Saulus i natten. Vil Kristus mig noget, så må han tale tydeligt. Fingeren i naglesåret —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Og dog står der skrevet —

FYRST JULIAN (slår ud med hånden). Jeg véd alt, hvad der står skrevet. Dette med det skrevne, det er ikke sandhed i kødet. Føler du ikke ækkelhed og kvalme, ligesom ombord på et skib i vindstille, omtumlet mellem liv, skrift, hedensk visdom og skønhed? Der må komme en ny åbenbaring. Eller en åbenbaring af noget nyt. Der m å, siger jeg; — tiden er inde. — Ja, en åbenbaring! O, Basilios, kunde du bede d e n ned over mig! Bloddøden, om så skal være —! Blodøden —, ah, jeg svimler i dens sødme; torne-

kronen om min tinding —! (han griber sig med begge hænder om hovedet, føler rosenkransen, som han river af, besinder sig længe og siger sagte.) Denne. Det havde jeg glemt. (kaster kransen bort.) Et eneste har jeg lært i Athen.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Hvilket, Julian?

FYRST JULIAN. Den gamle skønhed er ikke længer skøn, og den nye sandhed er ikke længer sand.

(Visdomslæreren Libanios kommer hastig gennem søjlegangen fra højre side.)

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (endnu i frastand). Nu har vi ham; nu har vi ham!

FYRST JULIAN. Ham? Jeg tænkte du havde dem begge.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Hvilke begge?

FYRST JULIAN. Milons sønner.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ah, ja, dem har jeg også. Men vi har ham, min Julian!

FYRST JULIAN. Hvem, dyrebare broder?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Han har fanget sig i sit eget garn!

FYRST JULIAN. Aha, — en vismand altså?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Al visdoms modstander.

FYRST JULIAN. Hvem, hvem, spørger jeg?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Véd du det virkelig ikke? Har du ikke hørt nyheden om Maximos?

FYRST JULIAN. Om Maximos? O, hav dog den godhed —

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Didhen måtte det komme med denne urolige sværmer, — skridt for skridt, ind i vanvidet —

FYRST JULIAN. Med andre ord: ind i den højeste visdom.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ja, sådant kan siges. Men nu gælder det at handle og gribe øjeblikket. Du, vor højt skattede Julian, du er manden. Du er kejserens nære slægtning. Alle sande visdomsvenners håb er rettet på dig, både her og i Nikomedia —

FYRST JULIAN. Hør, o fortræffelige Libanios, — såsom jeg ikke er alvidende —

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Så erfar da, at Maximos nys er trådt åbenlyst frem med det, som ligger på bunden af hans lære.

FYRST JULIAN. Og det laster du ham for?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Han har udsagt, at han kan byde over ånder og skygger.

FYRST JULIAN (fatter hans kappe). Libanios!

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Alle på skibet var opfyldt af de forunderligste fortællinger; og her (viser et brev frem), her skriver min medbroder Eusebios udførligt om sagen.

FYRST JULIAN. Ånder og skygger —

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. I Efesos har Maximos nylig, i en stor forsamling, både af tilhængere og af modstandere, øvet forbudne kunster med Hekates billedstøtte. Det skede i gudindens tempel. Eusebios skriver, at han selv var tilstede og var vidne til alt, fra først til sidst. Det var ravnsort nat omkring dem. Maximos talte selsomme besværgelser; derpå afsang han en hymne, som ingen forstod. Da tændte marmorfaklen sig i støttens hånd —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Ugudeligt værk!

FYRST JULIAN (åndeløs). Og så —?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Og i det stærke blålige lys så de alle, at støttens ansigt tog liv og smilte imod dem.

FYRST JULIAN. Hvad mere?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Forfærdelse greb de flestes sind. Alle styrted imod udgangen. Mange har ligget i sygdom eller vildelse bagefter. Men han selv, — skulde du tro det, Julian? — tiltrods for den skæbne, som ramte begge hans brødre i Konstantinopel, turer han frem på sin farlige og forargelige vej.

FYRST JULIAN. Forargelig? Kalder du denne vej en forargelig vej? Løber ikke al visdoms mål ud i dette? Samkvem mellem ånd og ånd —

BASILIOS FRA CÆSAREA. O, dyrebare, forvildede ven —!

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Mere end forargelig, siger jeg! Hvad er Hekate? Hvad er guderne overhovedet for de opklaredes erkendelse? Heldigvis lever vi dog ikke i hin gamle blinde sangers tid. Maximos burde dog vide bedre, end som så. Har ikke Platon — og efter ham vi andre — kastet forstandighedens lys over det hele? Er det ikke forargeligt, nu, i disse vore egne dage, igen at ville hylle ind i gåder og tågefulde drømme denne beundringsværdige, håndgribelige og, jeg tør vel sige, møjsommeligt opførte bygning af begreb og af udtydning, som vi, som visdommens elskere, som skolen, som —

FYRST JULIAN (stormende). Farvel, Basilios! Jeg øjner et lys på min vej!

BASILIOS FRA CÆSAREA (slår armene om ham). Jeg slipper dig ikke; jeg holder dig fast!

FYRST JULIAN (river sig fra ham). Ingen holder mig; — stamp ikke mod brodden —

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Hvilket anfald af afsind! Ven, broder, medbroder, hvor vil du hen?

FYRST JULIAN. Did, didhen, hvor fakler tændes og hvor støtter smiler!

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Og det kunde du! Du, Julian, du, vor stolthed, vort lys, vort håb, — du skulde ville ile til dette forblindede Efesos for at give dig i en gøglers vold! Vid, at i samme stund, som du fornedrer dig så dybt, i samme stund har du affført dig det herlige ry for lærdom og for veltalenhed, som du i disse år både i Pergamon og i Nikomedia og fornemmelig her ved Athens høje skole —

FYRST JULIAN. O, skole, skole! Bliv du hos dine bøger; — nu har du pegt på den mand, jeg ledte efter.

(han går ilsomt ud gennem søjlegangen til venstre.)

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (ser en tid efter ham). Denne fyrstelige yngling er farlig for videnskaben.

BASILIOS FRA CÆSAREA (halvt hen for sig). Fyrst Julian er farlig for mere.

TREDJE AKT.

(I Efesos. Oplyst sal i *fyrst Julians* bolig. Indgangen fra forhallen er på højre side; længere tilbage en mindre dør, dækket af et forhæng. På venstre side en dør, som fører til husets indre rum. Baggrunden i salen dannes af en gennembrudt væg, udenfor hvilken man ser en liden indelukket gårdsplads, smykket med små statuer.)

(*Tjenere* bereder et festligt aftensmåltid og lægger hynder om bordet. *Husmesteren Eutherios* står ved indgangen og nøder under mange høfligheder *Gregor fra Nazianz* og *Basilios fra Cæsarea* at træde ind.)

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Jo, jo; jeg forsikrer, det er alt sammen rigtigt.

GREGOR FRA NAZIANZ. Umuligt! Driv dog ikke spot med os.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Du spøger, ven! Hvor kan din herre vente os? Intet menneske har vidst vor afrejse fra Athen; intet ophold har sinket os undervejs; vi har sejlet ikap med skyerne og de vilde traner.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Se eder om; se bordet der. Til daglig lever han af urter og brød.

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, unægtelig; alle sanser vidner for dig; — vinkanderne, omvundne med blomster og grønt; lamper og frugter; røgelsen, som fylder salen med sin duft; fløjtespillerne foran husdøren —

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Tidlig imorges lod han mig kalde. Han lod til at være uvanlig glad; thi han gik op og ned ad gulvet og gned sig i hænderne. „Bered et rigeligt måltid," sagde han, „thi inden aften kommer to venner fra Athen —"

(han har imidlertid kastet et øje imod den åbne dør til venstre, tier pludselig og trækker sig ærbødigt tilbage.)

BASILIOS FRA CÆSAREA. Er han der?

HUSMESTEREN EUTHERIOS (nikker til svar; derpå giver han tjenerne et vink om at bortfjerne sig; de går ud gennem den større dør til højre; selv følger han efter).

(*Fyrst Julian* kommer kort efter ind fra venstre. Han er iført en lang østerlandsk klædning; hele hans adfærd er livfuld og forråder en stærk indre spænding.)

FYRST JULIAN (går hen imod dem og hilser dem med stor heftighed). Jeg ser eder! Jeg har eder! Tak, tak, at eders ånd fløj forud for eders legemer!

GREGOR FRA NAZIANZ. Julian!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Min ven og broder!

FYRST JULIAN. Jeg har været som en forsmægtende elsker efter eders håndtryk. Hofkrybet, eftertragtende visse folks bifald, kaldte mig en abe; — o, havde jeg dog abens fire hænder, at jeg kunde kryste eders fire på én gang!

GREGOR FRA NAZIANZ. Men forklar dog —; dine tjenere møder os med fløjtespil før husdøren, vil føre os i bad, vil salve vort hår og smykke os med roser —

FYRST JULIAN. Jeg så eder sidste nat. Det var fuldmåne, véd I, — og da er ånden altid så forunderlig virksom i mig. Inde ved mit bord sad jeg i bogsalen og var falden i søvn, træt, o, I venner, så træt af at forske og at skrive. Da fyldtes huset som af et stormvejr; forhænget løftedes flagrende opad, og jeg så ud i natten, vidt over havet. Jeg hørte liflig sang; men de, som sangen kom fra, var to store fugle med kvindeansigter. De skar i skrå flugt ind mod kysten; der daled de lindt ned; fugle-hammene løste sig op som en hvidlig tåge, og i et mildt dæmrende skær så jeg eder to.

GREGOR FRA NAZIANZ. Er du viss på alt dette?

FYRST JULIAN. Tænkte I på mig; talte I om mig inat?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Ja, ja, — foran i skibet —.

FYRST JULIAN. Hvad tid på natten var det?

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad tid på natten havde du hint syn?

FYRST JULIAN. En time efter midnat.

GREGOR FRA NAZIANZ (med et blik på Basilios). Forunderligt.

FYRST JULIAN (gnider hænderne; op og ned ad gulvet). Ser I! Ha-ha; ser I vel?

BASILIOS FRA CÆSAREA (følger ham med øjnene). O, så er det dog sandt —.

FYRST JULIAN. Hvilket? Hvad er sandt?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Rygtet om de løndomsfulde kunster, som du her øver.

FYRST JULIAN. Ej, hvad kan rygtet ikke overdrive? — Men hvad siger rygtet om mig for resten? Jeg har ladet mig fortælle, at der skal gå mange rygter om mig. Hvis jeg gad fæste lid til visses forsikring, så måtte jeg tro, der gaves få mænd i riget, om hvem der tales så meget som om mig.

GREGOR FRA NAZIANZ. Det kan du trygt tro.

FYRST JULIAN. Og hvad siger så Libanios til alt dette? Det var ham altid ukært, at mængden sysselsatte sig med andre end med ham. Og hvad siger de mange uforglemmelige venner i Athen for øvrigt? Man véd vel, at jeg er både i kejserens og i hele hoffets unåde?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du? Jeg hører dog jævnlig nyheder fra hoflejren; men derom skriver min broder Cæsarios intet.

FYRST JULIAN. Jeg kan ikke tyde det anderledes, gode Gregor! Fra alle kanter agter de det rådeligt at holde øje med mig. Nylig sendte Cæsar Gallos sin huspræst Aëtios hid for at udforske, om jeg holder fast ved den uforfalskede lære.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Og så —?

FYRST JULIAN. Jeg forsømmer ikke lettelig nogen morgenandagt i kirken. Også henregner jeg blodvidnerne til de udmærkede mennesker; thi det er i sandhed ingen ringe sag at lide så store smerter, ja, endog døden, for sine meningers skyld. I det hele tror jeg nok, at Aëtios var vel tilfreds med mig, da han rejste.

BASILIOS FRA CÆSAREA (griber hans hånd). Julian, — for vort inderlige venskabs skyld, — tal åbent om din stilling.

FYRST JULIAN. Jeg er jordens lykkeligste søn, I kære venner! Og Maximos, — ja, han bærer sit navn med rette, — Maximos er den største, som nogen tid har levet.

GREGOR FRA NAZIANZ (bereder sig til at gå). Vi vilde kun se dig, herre!

FYRST JULIAN. Kan dette gøre broder så fremmed imod broder? I viger i angst for det gådefulde. O, ja, det undrer mig ikke. Således veg også jeg, før jeg blev seende og før jeg aned det, som er livets kerne.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Hvad kalder du livets kerne?

FYRST JULIAN. Maximos véd det. I ham er den nye åbenbaring.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Og den er bleven dig til del?

FYRST JULIAN. Næsten. Jeg står lige ved det. Endnu i denne nat har Maximos lovet mig —

GREGOR FRA NAZIANZ. Maximos er en sværmer eller han bedrager dig —!

FYRST JULIAN. Hvor tør du dømme om de hemmelige ting? Dette er ikke for din lærdom, min Gregor! Vejen ind i den store herlighed er forfærdelig. Hine drømmere i Eleusis var nær ved det rette spor; Maximos fandt sporet, og jeg siden — ved hans hånd.

Jeg har vandret gennem mørke kløfter. Et tungt sumpet vand var ved min venstre side; — jeg tror det var en strøm, som havde glemt at flyde. Hvasse stemmer talte forvirret, pludselig, og ligesom uden al årsag i natten. Fra og til så jeg et blåligt lys; skrækkelige skikkelser strøg mig forbi; — jeg gik og gik i dødens rædsel; men jeg holdt prøven ud. —

Siden, siden, — o, I dyrebare — jeg har med dette mit til ånd forvandlede legeme været langt inde i paradisets egne; englene har sunget sine lovsange for mig; jeg har skuet det midterste lys —

GREGOR FRA NAZIANZ. Ve over denne ugudelige Maximos! Ve over denne til djævelen hjemfaldne hedenske gøgler!

FYRST JULIAN. Blindhed, blindhed! Maximos hylder sin forudgangne broder; han hylder begge hine store brødre, både lovgiveren fra Sinai og seeren fra Nazareth — —

Véd du, hvorledes erkendelsens ånd fyldte mig? — Det skede en nat under bøn og faste. Da fornam jeg, at jeg blev rykket vidt — vidt ud i rummet og ud af tiden; thi der var høj sol-sitrende dag om mig, og jeg stod ensom på et skib med slappe sejl midt i det blanke strålende Græker-hav. Øerne tårned sig, lig lette fæstnede skylag, langt borte, og skibet lå tungt, som om det sov, på den vinblå flade. —

Se, da blev denne flade mere og mere gennemsigtig, lettere, tyndere; tilsidst var den der ikke mere, og mit skib hang over et tomt forfærdeligt dyb. Intet grønt, ingen sol dernede — kun den døde, slimede, sorte havbund i al sin afskyelige nøgenhed. —

Men ovenover, i det uendelige hvælv, som før havde syntes mig tomhed, — der var livet; der tog det usynlige former og stilheden tog toner. — Da fatted jeg den store forløsende erkendelse.

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvilken erkendelse mener du?

FYRST JULIAN. Det, som er, det er ikke; og det, som ikke er, det er.

BASILIOS FRA CÆSAREA. O, du forspildes og fortabes i dette spind af lys og tåger.

FYRST JULIAN. Jeg? Sker der ikke jertegn? Forkynder ikke både varsler og visse selsomme forekomster imellem stjernerne, at den guddommelige vilje har noget endnu uopklaret i sinde med mig?

GREGOR FRA NAZIANZ. Tro ikke deslige tegn; du kan ikke vide, hvis værk de er.

FYRST JULIAN. Jeg skulde ikke tro på lykke-spående tegn, der allerede har bekræftet sig? (han drager dem nærmere til sig og siger sagte:)

Jeg kan lade eder vide, I venner, at en stor omvæltning står for døren. Cæsar Gallos og jeg skal inden føje tid komme til at dele herredømmet over verden, — han som kejser, og jeg som — ja, hvad skal jeg kalde det? det ufødte kan jo ikke nævnes ved navn; thi det har intet. Altså ikke mere om dette før tidens fylde. Men om Cæsar tør jeg vel tale. — Véd I noget om hint syn, for hvilket man har fængslet og pint borgeren Apollinaris i Sidon?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Nej, nej, hvor kan vi vide —?

FYRST JULIAN. Apollinaris har udsagt, at han hørte nogen banke gentagne gange på døren ved nattetid. Han stod da op og gik udenfor huset; og se, — der ude fik han øje på en skikkelse, — mand eller kvinde —, det vidste han ikke. Og skikkelsen talte til ham og bød ham skaffe tilveje en purpurklædning, således, som nyvalgte herskere bærer dem. Men da Apollinaris i skræk vilde vægre sig for så farlige ting, var skikkelsen der ikke mere, og kun en røst råbte: gå, gå, Apollinaris, og få purpurklædningen hurtig færdig!

GREGOR FRA NAZIANZ. Var det dette tegn, du nys sagde, havde bekræftet sig?

FYRST JULIAN (nikker langsomt). Syv dage senere døde Cæsars hustru i Bithynia. Konstantina har altid været hans onde engel; derfor måtte hun nu bort, ifølge det omslag, som er sket i den guddommelige vilje. Tre uger efter Konstantinas død kom kejserens udsending, tribunen Skudilo, med stort følge til Antiokia, viste Cæsar Gallos kejserlig ære og bød ham i kejserens navn til gæst ved hoflejren i Rom. — Cæsars rejse er nu som en sejerherres tog gennem landene. I Konstantinopel har han holdt væddeløb i hippodromen, og mængden jubled højt, da han, skønt endnu kun Cæsar af navn, stod frem på de fordums kejseres vis og rakte kransen til hin Korax, der vandt løbet. Så vidunderligt ophøjer Gud igen vor slægt, som var sunken under synd og forfølgelse.

GREGOR FRA NAZIANZ. Selsomt. I Athen gik andre rygter.

FYRST JULIAN. Jeg har sikker kundskab. Det haster med purpurklædningen, Gregor! Og skulde jeg så tvile på de ting, Maximos har bebudet som nær forestående for mig? Inat falder det sidste slør. Her inde skal den store gåde vorde åbenbaret. O, bliv hos mig, mine brødre, — bliv hos mig i disse angstens og forventningens natte-timer! Når Maximos kommer, skal I være vidne til —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Aldrig!

GREGOR FRA NAZIANZ. Kan ikke ske; vi er på hjemrejsen til Kappadokia.

FYRST JULIAN. Og hvad har så brat forjaget jer fra Grækenland?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Min moder er enke, Julian!

GREGOR FRA NAZIANZ. Min fader er svag både af helbred og af sind; han trænger vel til en støtte.

FYRST JULIAN. O, men bliv i herberget; blot til imorgen —!

GREGOR FRA NAZIANZ. Umuligt; vort rejsefølge bryder op ved daggry.

FYRST JULIAN. Ved daggry? Før midnat kunde dagen gry for eder.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Julian, lad mig ikke drage bort i altfor stor angst. Sig mig, — når Maximos har tydet alle gåder for dig, — hvad så?

FYRST JULIAN. Mindes du hin flod, Strabon skriver om, — hin flod, som har sine kilder på det libyske berg? Den vokser og vokser i sit løb; men når den er som størst, siver den ud i ørkensanden og begraver sig selv i det jordens moderskød, hvoraf den fremgik.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Du higer dog ikke mod døden, Julian!

FYRST JULIAN. Hvad I trældomsfuldt håber på bag døden, det er det just den store hemmeligheds mål at forhverve alle medvidende her i vort jordiske liv. Det er genoprejsning, som Maximos og hans lærlinger søger, — det er den forspildte lighed med guddommen. Hvorfor så tvilende, I brødre? Hvorfor står I der, ligesom foran noget uoverstigeligt? Jeg véd, hvad jeg véd. I hvert af de skiftende slægts-led har der været én sjæl, hvori den rene Adam genfødtes; han var stærk i lovgiveren Moses; han havde evnen til at gøre sig jorden underdanig i den makedoniske Alexander; han var næsten fuldkommen i Jesus fra Nazareth. Men se, Basilios, (han griber ham i armen) dem alle fattedes, hvad der er mig lovet, — den rene kvinde!

BASILIOS FRA CÆSAREA (river sig løs). Julian, Julian!

GREGOR FRA NAZIANZ. Du bespottelige, — didhen har dit hjertes hovmod trukket dig!

BASILIOS FRA CÆSAREA. O, Gregor, han er syg og forvildet!

FYRST JULIAN. Hvorfor al denne hånlige tvil? Er det min spinkle vækst, som vidner imod mig? Ha-ha; jeg siger eder, denne grove kødfulde slægt skal forgå. Det vordende skal mere undfanges af ånden, end af legemet. I den første Adam var der ligevægt, som i hine billeder af guden Apollon. Siden har der ikke været ligevægt. Havde ikke Moses en stam tunge? Måtte ikke hans arme støttes, da han skulde holde dem manende oprakte hist ved den

røde havbugt? Trængte ikke Makedonieren jævnlig til at ildnes ved hjælp af visse stærke drikke og andre kunstige midler? Og nu Jesus fra Nazareth? Havde ikke han et skrøbeligt legeme? Faldt han ikke i søvn på skibet, mens dog de andre holdt sig vågne? Segned han ikke under korset, hint kors, som Jøden Simon bar med lethed? De to røvere segned ikke. — I kalder eder troende, og har dog så liden tro til det vidunderliges åbenbarings-magt. Vent, vent, — I skal få se; — bruden skal visselig skænkes mig, og da —, hånd i hånd vil vi gå imod øst, didhen, hvor nogle siger at Helios fødes, — ind i ensomheden, skjule os, som guddommen skjuler sig, søge lunden ved Eufrats bredder, finde den, og d e r —, o, forherligelse — derfra skal en ny slægt i skønhed og ligevægt gå ud over jorden; der, I skriftbundne tvilere, d e r skal åndens kejser-rige grundes!

BASILIOS FRA CÆSAREA. O, jeg må vel vride mine hænder i sorg over dig. Er du hin samme Julian, som for tre år siden drog fra Konstantinopel!

FYRST JULIAN. Den tid var jeg blind, som I nu; jeg kendte kun den vej, der stanser ved læren.

GREGOR FRA NAZIANZ. Véd du, hvor d i n vej stanser?

FYRST JULIAN. Hvor vejen og målet er ét. — For sidste gang, Gregor, Basilios, — jeg bønfalder eder, bliv hos mig. Det syn, jeg havde sidste nat, — både det og meget andet, tyder på et gådefuldt bånd imellem os. Dig, min Basilios, havde jeg så meget at sige. Du er jo din slægts hoved; og hvo véd, om ikke alt det lokkende, der er mig tilsagt —; om ikke gennem dig og i dit hus —

BASILIOS FRA CÆSAREA. Aldrig! Med min vilje skal ingen ledes ind i dit afsind og i dine vilde drømme.

FYRST JULIAN. Ah, hvad taler du om vilje? Jeg øjner en skrivende hånd på væggen; snart skal jeg tyde skriften.

GREGOR FRA NAZIANZ. Kom, Basilios!

FYRST JULIAN (med udstrakte arme). O, I venner; I venner!

GREGOR FRA NAZIANZ. Mellem os er et skille fra denne dag.

(han drager *Basilios* med sig; begge går ud til højre.)

FYRST JULIAN (ser en stund efter dem). Ja, gå! Gå, gå! — Hvad véd I to lærde mænd! Hvad bringer I med fra visdommens stad? Du, min stærke trodsige Gregor, — og du, Basilios, mere pige end mand, — I kender kun to gader i Athen, gaden til skolen og gaden til kirken; den tredje gade, over Eleusis og videre, den kender I ikke, og end mindre —. Ah!

(Forhænget på højre side drages tilside. *To tjenere* i østerlandske klæder bringer ind en høj tilhyllet genstand, som de stiller i hjørnet bag bordet. Lidt efter kommer *mystikeren Maximos* gennem den samme dør. Han er en mager middelshøj mand med et brunt høgagtigt ansigt; hans hår og skæg er stærkt gråsprængt med undtagelse af de tykke øjenbryn og skægget over munden, der endnu har sin begsorte farve. Han bærer en spids hue og en lang sort klædning; i hånden har han en hvid stav.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (går, uden at agte på *Julian*, hen til den tilhyllede genstand, standser og giver tjenerne et vink; de fjerner sig lydløst.)

FYRST JULIAN (sagte). Endelig!

MYSTIKEREN MAXIMOS (drager klædet bort; man ser en bronce-lampe på en høj trefod; derefter fremtager han en liden sølvkrukke og hælder olje i lampeskålen. Lampen tænder sig af sig selv og brænder med et stærkt rødligt skær).

FYRST JULIAN (i spændt forventning). Er tiden inde?

MYSTIKEREN MAXIMOS (uden at se på ham). Er dit sind og dit legem rent?

FYRST JULIAN. Jeg har fastet og salvet mig.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Så kan nattens højtid begynde!

(han giver et tegn; *danserinder* og *fløjtespillere* viser sig i forgården. Musik og dans under det følgende.)

FYRST JULIAN. Maximos, — hvad er dette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Roser i håret! Perlende vin! Se, se hist de skønne lemmer i leg!

FYRST JULIAN. Og midt under denne sansernes tummel vil du —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Synden er kun i dit syn på det syndige.

FYRST JULIAN. Roser i håret! Perlende vin!

(han kaster sig ned på en af hynderne ved bordet, tømmer en fyldt skål, sætter den hurtig fra sig og spørger:)

Ah, hvad var der i vinen?

MYSTIKEREN MAXIMOS. En glød af den ild, som Prometheus stjal. (han lægger sig ned på den anden side af bordet.)

FYRST JULIAN. Mine sanser bytter virksomhed; jeg hører klarhed og jeg ser toner.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vinen er druens sjæl. Den frigjorte, frivillige fange. Logos i Pan!

DE DANSENDE PIGER (synger i forgården).

Frigør dig, tømmende
Bakki blod; —
vug dig på strømmende
rytmers flod!

FYRST JULIAN (drikker). Ja, ja, der er frigørelse i rusen. Kan du tyde denne salighed?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Rusen er dit bryllup med naturens sjæl.

FYRST JULIAN. Søde gåde; fristende, lokkende —! Hvad var det? Hvi lo du?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg?

FYRST JULIAN. Det hvisker ved min venstre side! Silkehynden knitrer — (bleg; springer halvt ivejret.)
Maximos, vi er ikke alene!

MYSTIKEREN MAXIMOS (råber:) Vi er fem tilbords!

FYRST JULIAN. Symposion med ånderne!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Med skyggerne.

FYRST JULIAN. Nævn mine gæster!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ikke nu. Hør, hør!

FYRST JULIAN. Hvad er det? Det bruser som en storm gennem huset —

MYSTIKEREN MAXIMOS (skriger). Julian! Julian! Julian!

FYRST JULIAN. Tal, tal! Hvad sker med os?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Bebudelsens time er over dig!

FYRST JULIAN (springer op og viger langt tilbage fra bordet) Ah!

(Bordlamperne synes nær ved at slukkes; over den store bronce-lampe hæver sig en blåligt lysende kreds.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (kaster sig helt ned). Øjet mod lyset!

FYRST JULIAN. Hist?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, ja!

PIGERNES SANG (dæmpet fra forgården).

Natten, den seende,
spænder sit spind;
lysten, den leende,
lokker dig ind.

FYRST JULIAN (stirrer mod lysskæret). Maximos! Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS (sagte). Ser du noget?

FYRST JULIAN. Ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvad ser du?

FYRST JULIAN. Jeg ser et skinnende ansigt i lyset.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Mand eller kvinde?

FYRST JULIAN. Jeg véd ikke.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tal til det.

FYRST JULIAN. Tør jeg?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tal; tal!

FYRST JULIAN (nærmere). Hvi blev jeg?

EN STEMME I LYSET. For at tjene ånden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Svarer det?

FYRST JULIAN. Ja, ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Spørg mere.

FYRST JULIAN. Hvad er min gerning?

STEMMEN I LYSET. Du skal grundfæste riget.

FYRST JULIAN. Hvilket rige?

STEMMEN I LYSET. Riget.

FYRST JULIAN. Og på hvilken vej?

STEMMEN I LYSET. På frihedens.

FYRST JULIAN. Tal fuldt ud! Hvad er frihedens vej?

STEMMEN I LYSET. Nødvendighedens vej.

FYRST JULIAN. Og ved hvilken magt?

STEMMEN I LYSET. Ved at ville.

FYRST JULIAN. Hvad skal jeg ville?

STEMMEN I LYSET. Hvad du må.

FYRST JULIAN. Det blegner; det svinder —! (nærmere.) Tal, tal! Hvad må jeg?

STEMMEN I LYSET (veklagende) Julian!

(Lyskredsen opløser sig; bordlamperne brænder som før.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (ser op). Borte?

FYRST JULIAN. Borte.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er du nu vidende?

FYRST JULIAN. Nu mindst. Jeg hænger over det svælgende dybs befæstning — midt imellem lys og mørke. (han lægger sig atter ned.) Hvad er riget?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Der er tre riger.

FYRST JULIAN. Tre?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Først er hint rige, som grundlagdes på kundskabens træ; så hint rige, der grundlagdes på korsets træ —

FYRST JULIAN. Og det tredje?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det tredje er den store hemmeligheds rige, det rige, som skal grundlægges på kundskabens og på korsets træ tilsammen, fordi det hader og elsker dem begge, og fordi det har sine levende kilder under Adams lund og under Golgata.

FYRST JULIAN. Og det rige skal komme —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det står for døren. Jeg har regnet og regnet —

FYRST JULIAN (bryder hvast af). Det hvisker igen! Hvem er mine gæster?

MYSTIKEREN MAXIMOS. De tre hjørnestene under nødvendighedens vrede.

FYRST JULIAN. Hvem, hvem?

MYSTIKEREN MAXIMOS. De tre store hjælpere i fornægtelse.

FYRST JULIAN. Nævn dem!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det kan jeg ikke; jeg kender dem ikke; — men jeg kunde vise dig dem —

FYRST JULIAN. Så vis mig dem! Straks, Maximos —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vogt dig —!

FYRST JULIAN. Straks; straks! Jeg vil se dem; jeg vil tale med dem, én for én.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Over dig selv komme skylden.

(han svinger sin stav og råber:)

Tag skikkelse og lad dig tilsyne, du udvælgelsens første offerlam!

FYRST JULIAN. Ah!

MYSTIKEREN MAXIMOS (med tilhyllet ansigt). Hvad ser du?

FYRST JULIAN (dæmpet). Der ligger han; lige for hjørnet. — Han er stor, som Herakles, og skøn —, dog nej, ikke — — (nølende.) Kan du, så tal til mig!

EN STEMME. Hvad vil du vide?

FYRST JULIAN. Hvad var dit hverv i livet?

STEMMEN. Min brøde.

FYRST JULIAN. Hvi forbrød du dig?

STEMMEN. Hvi blev jeg ikke min broder!

FYRST JULIAN. Ingen udflugter. Hvi forbrød du dig?

STEMMEN. Hvi blev jeg mig selv?

FYRST JULIAN. Og hvad vilde du, som dig selv?

STEMMEN. Hvad jeg måtte.

FYRST JULIAN. Og hvorfor måtte du?

STEMMEN. Jeg var mig.

FYRST JULIAN. Du er ordknap.

MYSTIKEREN MAXIMOS (uden at se op). In vino veritas.

FYRST JULIAN. Du traf det, Maximos!

(han hælder en fyldt skål ud foran det tomme sæde.)

Bad dig i vinduften, min blege gæst! Kvæg dig. Kend, kend, — den stiger tilvejrs som en offerrøg.

STEMMEN. Offerrøg stiger ikke altid.

FYRST JULIAN. Hvi rødmer hin stribe på panden? Nej, nej, — stryg ikke håret over. Hvad er det?

STEMMEN. Tegnet.

FYRST JULIAN. Hm; ikke videre om det. Og hvad frugt har din brøde båret?

STEMMEN. Den herligste.

FYRST JULIAN. Hvad kalder du den herligste?

STEMMEN. Livet.

FYRST JULIAN. Og livets grund?

STEMMEN. Døden.

FYRST JULIAN. Og dødens?

STEMMEN (taber sig, som i et suk). Ja, det er gåden!

FYRST JULIAN. Borte!

MYSTIKEREN MAXIMOS (ser op). Borte?

FYRST JULIAN. Ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Kendte du ham?

FYRST JULIAN. Ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvem var det?

FYRST JULIAN. Kain.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Den vej altså! Forsk ikke mere!

FYRST JULIAN (slår ud med hånden). Den anden, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nej, nej, nej; — jeg gør det ikke!

FYRST JULIAN. Den anden, siger jeg! Du har tilsvoret mig at komme tilbunds i visse ting. Den anden, Maximos! Jeg vil se ham; vil kende mine gæster!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du har villet det, ikke jeg.

(han svinger staven.)

Her frem og lad dig tilsyne, du villende slave, du, som hjalp ved den næste store verdensvending!

FYRST JULIAN (stirrer et øjeblik i det tomme rum; pludselig strækker han hånden afværgende ud imod sædet lige ved siden af sig og siger dæmpet):

Ikke nærmere!

MYSTIKEREN MAXIMOS (bortvendt). Ser du ham?

FYRST JULIAN. Ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvorledes ser du ham?

FYRST JULIAN. Jeg ser ham som en rødskægget mand. Han har forrevne klæder og et reb om halsen. — —

Tal til ham, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du må tale.

FYRST JULIAN. Hvad var du i livet?

EN STEMME (lige ved ham). Verdens-vognens tolvte hjul.

FYRST JULIAN. Det tolvte? Det femte regnes alt for unyttigt.

STEMMEN. Hvor var vognen rullet hen uden mig?

FYRST JULIAN. Hvor rulled den hen ved dig?

STEMMEN. Ind i forherligelsen.

FYRST JULIAN. Hvi hjalp du?

STEMMEN. Fordi jeg var villende.

FYRST JULIAN. Hvad vilde du?

STEMMEN. Hvad jeg måtte ville.

FYRST JULIAN. Hvem kåred dig?

STEMMEN. Mesteren.

FYRST JULIAN. Var mesteren forud-vidende, da han kåred dig?

STEMMEN. Ja, det er gåden! (kort stilhed.)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du tier?

FYRST JULIAN. Han er her ikke mere.

MYSTIKEREN MAXIMOS (ser op). Kendte du ham?

FYRST JULIAN. Ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvad hed han i livet?

FYRST JULIAN. Judas Iskariotes.

MYSTIKEREN MAXIMOS (springer op). Afgrunden skyder blomster; natten forråder sig selv!

FYRST JULIAN (skriger til ham). Den tredje frem!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han skal komme! (svinger staven.)
Her frem, du tredje hjørnesten! Her frem, du tredje store frigivne under nødvendigheden!

(kaster sig atter ned på hynden og vender sit ansigt bort.)

Hvad ser du?

FYRST JULIAN. Jeg ser intet.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Og dog er han her. (svinger staven igen.)
Ved Salomons segl, ved øjet i trekanten, — jeg besværger dig, — lad dig tilsyne! — —
Hvad ser du nu?

FYRST JULIAN. Intet; intet!

MYSTIKEREN MAXIMOS (svinger atter staven). Her frem, du —! — —

(holder pludselig inde, udstøder et skrig og springer op fra bordet.)

Ah, lyn i natten! Jeg ser det; — al kunst er forgæves.

FYRST JULIAN (rejser sig). Hvorfor? Tal, tal!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Den tredje er ikke iblandt skyggerne endnu.

FYRST JULIAN. Han lever?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, han lever.

FYRST JULIAN. Og her, sagde du —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Her, eller hist, eller blandt de ufødte; — jeg véd ikke —

FYRST JULIAN (trænger ind på ham). Du lyver! Du bedrager mig! Her, her, sagde du —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Slip min kappe!

FYRST JULIAN. Altså du eller jeg! Men hvem af os?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Slip kappen, Julian!

FYRST JULIAN. Hvem af os? Hvem? Alt hænger i dette ene!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du er mere vidende end jeg. Hvad forkyndte røsten i lyset?

FYRST JULIAN. Røsten i lyset —? (med et skrig.)
Riget! Riget? Grundfæste riget —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det tredje rige!

FYRST JULIAN. Nej; og tusende gange nej! Vig, fordærver! Jeg siger mig løs fra dig og fra alt dit værk —

MYSTIKEREN MAXIMOS. Fra nødvendigheden?

FYRST JULIAN. Jeg trodser nødvendigheden! Jeg vil ikke tjene den. Jeg er fri, fri, fri! (Larm udenfor: danserinderne og fløjtespillerne flygter.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (lytter mod højre). Hvad skræk og skrig —?

FYRST JULIAN. Der trænger fremmede mennesker ind i huset —

MYSTIKEREN MAXIMOS. Man mishandler dine tjenere; de vil myrde os!

FYRST JULIAN. Vær rolig; os kan ingen ramme.

HUSMESTEREN EUTHERIOS (kommer ilsomt over forgården). Herre, herre!

FYRST JULIAN. Hvem volder hin larm udenfor?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Fremmede mænd har omringet huset; de har sat vagt ved alle udgange; de bryder ind —'næsten med vold. Der kommer de, herre! Der er de!

(*Kvæstoren Leontes* med et stort og pragtfuldt *følge* kommer ind fra højre.)

KVÆSTOREN LEONTES. Tilgiv, jeg anråber dig hundrede gange, min nådigste herre —

FYRST JULIAN (et skridt tilbage). Hvad ser jeg!

KVÆSTOREN LEONTES. Dine tjenere vilde formene mig at slippe ind; og da det var mig så højst magtpåliggende —

FYRST JULIAN. Du her i Efesos, min fortræffelige Leontes!

KVÆSTOREN LEONTES. Jeg har rejst nætter og dage som kejserens udsending.

FYRST JULIAN (bleg). Til mig? Hvad vil kejseren mig? Jeg er mig sandelig ingen brøde bevidst. Jeg er syg, Leontes! Denne mand (tyder mod *Maximos*) er hos mig som læge.

KVÆSTOREN LEONTES. Tillad mig, nådige herre —!

FYRST JULIAN. Hvi trænger man voldsomt ind til mig? Hvad er det kejseren vil?

KVÆSTOREN LEONTES. Han vil glæde dig, herre, med et stort og vigtigt budskab.

FYRST JULIAN. Jeg beder dig, lad mig vide, hvad budskab du bringer.

KVÆSTOREN LEONTES (knæler). Min allerhøjeste herre, — prisende din og min egen lykke hilser jeg dig som Cæsar.

KVÆSTORENS FØLGE. Længe leve Cæsar Julian!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Cæsar!

FYRST JULIAN (viger med et udråb tilbage). Cæsar! Stå op, Leontes! Hvad afsind taler du!

KVÆSTOREN LEONTES. Jeg bringer kejserens bud.

FYRST JULIAN. Jeg — jeg Cæsar! — Ah, hvor er Gallos?

KVÆSTOREN LEONTES. O, spørg ikke.

FYRST JULIAN. Hvor er Gallos? Jeg besværger dig, — hvor er Gallos?

KVÆSTOREN LEONTES (står op). Cæsar Gallos er hos sin elskede hustru.

FYRST JULIAN. Død!

KVÆSTOREN LEONTES. Salig hos sin hustru.

FYRST JULIAN. Død; død! Gallos død! Død midt på sit sejerstog! Men når, — og hvor?

KVÆSTOREN LEONTES. O, dyrebare herre, forskån mig —

GREGOR FRA NAZIANZ (brydes med vagten ved indgangen). Jeg må ind til ham! Tilside, siger jeg. — Julian!

FYRST JULIAN. Gregor, broder, — så kom du dog igen!

GREGOR FRA NAZIANZ. Er det sandt, hvad rygtet kaster som en pileregn over staden?

FYRST JULIAN. Jeg er selv som rammet af rygtets pile. Tør jeg tro på denne blanding af lykke og ulykke?

GREGOR FRA NAZIANZ. For Kristi skyld, vis fristeren fra dig!

FYRST JULIAN. Kejserens bud, Gregor!

GREGOR FRA NAZIANZ. Du vil træde på din broders blodige lig —

FYRST JULIAN. Blodige —?

GREGOR FRA NAZIANZ. Véd du det ikke? Cæsar Gallos er myrdet.

FYRST JULIAN (med sammenslagne hænder). Myrdet!

KVÆSTOREN LEONTES. Ah, hvo er denne forvovne —?

FYRST JULIAN. Myrdet; myrdet! (til *Leontes*.) Han lyver dog?

KVÆSTOREN LEONTES. Cæsar Gallos er falden på sine gerninger.

FYRST JULIAN. Myrdet! — hvo myrded ham?

KVÆSTOREN LEONTES. Hvad der er sked, var en nødvendighed, høje herre! Cæsar Gallos har misbrugt magten som en rasende her i Østerlandene. Hans stilling som Cæsar var ham

ikke længer nok. Hans færd, både i Konstantinopel og andetsteds undervejs, viste tilfulde, hvad han pønsed på.

FYRST JULIAN. Jeg spørger ikke om hans brøde; det andet vil jeg vide.

KVÆSTOREN LEONTES. O, lad mig skåne dine broderlige øren.

FYRST JULIAN. Mine broderlige øren kan tåle, hvad mine sønlige øren har tålt. Hvo dræbte ham?

KVÆSTOREN LEONTES. Tribunen Skudilo, som ledsaged ham, fandt det rådeligt at lade ham henrette.

FYRST JULIAN. Hvor? Dog ikke i Rom?

KVÆSTOREN LEONTES. Nej, herre, det skede på rejsen did, — i staden Pola i Illyrien.

FYRST JULIAN (bøjer sig). Kejseren er stor og retvis. — Den sidste af slægten, Gregor! Kejser Konstantios er stor.

KVÆSTOREN LEONTES (tager en purpurkåbe fra en af følget). Høje Cæsar, værdiges at iføre dig —

FYRST JULIAN. Rød! Væk med den! Var det den, han bar i Pola —?

KVÆSTOREN LEONTES. Den er kommen ny fra Sidon.

FYRST JULIAN (med et blik til *Maximos*). Fra Sidon! Purpurklædningen —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Apollinaris's syn!

GREGOR FRA NAZIANZ. Julian; Julian!

KVÆSTOREN LEONTES. Se, den sendes dig af din frænde, kejseren. Han lader dig sige, at han, barnløs som han er, håber, at du vil læge dette hans livs dybeste sår. Han ønsker at se dig i Rom. Derefter er det hans vilje, at du går som Cæsar til Gallien. De alemanske grænsefolk har sat over Rhin-strømmen og gjort et farligt indfald i riget. Han bygger trygt på dit held og din fremgang imod barbarerne. I drømme har visse ting åbenbaret sig for ham, og hans sidste ord til mig ved afrejsen var, at det sikkerlig skulde lykkes dig at grundfæste riget.

FYRST JULIAN. Grundfæste riget! Røsten i lyset, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tegn imod tegn.

KVÆSTOREN LEONTES. Hvorledes, høje Cæsar?

FYRST JULIAN. Også mig er visse ting varslet; men dette —

GREGOR FRA NAZIANZ. Sig nej, Julian! Det er fordærvelsens vinger de vil hefte til dine skuldre.

KVÆSTOREN LEONTES. Hvo er du, som trodser kejseren?

GREGOR FRA NAZIANZ. Mit navn er Gregor; jeg er søn af biskopen i Nazianz; — gør med mig, hvad I vil.

FYRST JULIAN. Han er min ven og broder; ingen røre ham!

(*En stor menneskesværm* har imidlertid opfyldt forgården.)

BASILIOS FRA CÆSAREA (baner sig vej gennem mængden). Tag ikke purpuret, Julian!

FYRST JULIAN. Du også, min trofaste Basilios!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Tag det ikke! For Gud Herrens skyld —

FYRST JULIAN. Hvad forfærder dig ved dette?

BASILIOS FRA CÆSAREA. De rædsler, som vil komme.

FYRST JULIAN. Ved mig skal riget grundfæstes.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Kristi rige?

FYRST JULIAN. Kejserens store skønne rige.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Var det kejserens rige, som stod i lys for dit syn, da du som barn forkyndte læren fra de kappadokiske blodvidners grave? Var det kejserens rige, du drog fra Konstantinopel for at grundfæste på jorden? Var det kejserens rige —

FYRST JULIAN. Tåger, tåger; — alt hint ligger bag mig som en vild drøm.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Dig var det bedre, at du selv, med en møllesten om din hals, lå på havets bund, end at denne drøm skulde ligge bag dig. — Ser du ikke fristerens værk? Al jordens herlighed lægges for dine fødder.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tegn imod tegn, Cæsar!

FYRST JULIAN. Et ord, Leontes! (griber hans hånd og drager ham tilside.) Hvor fører du mig hen?

KVÆSTOREN LEONTES. Til Rom, herre!

FYRST JULIAN. Det spørger jeg ikke om. Hvor fører du mig hen; til lykken og magten, — eller til slagterbænken?

KVÆSTOREN LEONTES. O, herre, en så hånende mistro —

FYRST JULIAN. Gallos's legeme er knapt rådnet endnu.

KVÆSTOREN LEONTES. Jeg kan hæve alle tvil. (tager et papir frem.) Dette brev fra kejseren, som jeg helst havde rakt dig i enrum —

FYRST JULIAN. Et brev? Hvad skriver han? —

(han åbner papiret og læser.)

Ah, Helena! — O, Leontes! Helena, — Helena til mig!

KVÆSTOREN LEONTES. Kejseren skænker dig hende, herre! Han skænker dig denne elskede søster, som Cæsar Gallos forgæves bad om.

FYRST JULIAN. Helena til mig? Det uopnåelige vundet! — Men hun, Leontes — ?

KVÆSTOREN LEONTES. Ved afskeden tog han fyrstinden ved hånden og ledte hende hen til mig. En strøm af jomfrueligt blod skød op i hendes skønne kinder, hun slog sine øjne ned og sagde: hils min kære frænde, og lad ham vide, at han altid har været den mand, som — —

FYRST JULIAN. Videre, Leontes!

KVÆSTOREN LEONTES. Med de ord taug hun, den tugtige og rene kvinde.

FYRST JULIAN. Den rene kvinde! — Vidunderligt fuldbyrdes alt! (han råber højt.)

Purpurkappen om mig!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du har valgt?

FYRST JULIAN. Valgt, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Valgt, trods tegn imod tegn?

FYRST JULIAN. Her står ikke tegn imod tegn. Maximos, Maximos, du har været blind, du seende! — Purpurkåben om mig!

(*Kvæstoren Leontes* iføRer ham kåben.)

BASILIOS FRA CÆSAREA. Det er sked!

MYSTIKEREN MAXIMOS (mumler for sig selv, med oprakte hænder). Sejr og lys over den villende!

KVÆSTOREN LEONTES. Og nu til statholderens bolig; folket vil hilse Cæsar.

FYRST JULIAN. Cæsar bliver i sin ophøjelse, hvad han var,— den fattige visdomselsker, der tog alt af kejserens nåde. — Til statholderens bolig, I venlige herrer!

STEMMER BLANDT KVÆSTORENS FØLGE. Plads, plads for Cæsar Julian!

(Alle går ud gennem forgården under mængdens bifaldsråb; kun *Gregor* og *Basilios* blir stående.)

BASILIOS FRA CÆSAREA. Gregor! Ihvad der så kommer,— lad os holde sammen.

GREGOR FRA NAZIANZ. Her er min hånd.

FJERDE AKT.

(Ved Lutetia i Gallien. En sal i Cæsars palats „De varme bade" udenfor staden. Indgangsdør i baggrunden; til højre en anden mindre dør; foran på venstre side er et vindu med forhæng.)

(*Fyrstinde Helena*, rigt smykket, med perler i håret, sidder i en armstol og ser ud gennem vinduet. *Slavinden Myrra* står overfor hende og holder forhænget tilside.)

FYRSTINDE HELENA. Hvilken stimmel! Hele staden strømmer dem imøde. — Hys! Myrra, — hører du ikke fløjter og trommer?

SLAVINDEN MYRRA. Jo, jeg synes visst —

FYRSTINDE HELENA. Du lyver! Larmen er for stærk; du kan intet høre. (springer op.) O, denne marterfulde usikkerhed! Ikke at vide, om han kommer som sejerherre eller som flygtning.

SLAVINDEN MYRRA. Ængst dig ikke, min herskerinde; Cæsar er jo altid kommen som sejerherre.

FYRSTINDE HELENA. Ja, før; efter alle de mindre sammenstød. Men denne gang, Myrra! Dette store forfærdelige slag. Alle disse krydsende rygter. Hvis Cæsar var kommen som sejerherre, hvorfor skulde han da have skikket hint brev til stadsforstanderne og forbudt dem at møde ham med æresbevisninger udenfor portene?

SLAVINDEN MYRRA. O, du véd jo, herskerinde, hvor lidet din høje husbond tragter efter slige ting.

FYRSTINDE HELENA. Ja, ja, det er vel sandt. Og hvis han havde lidt noget nederlag — i Rom måtte man jo vide det — mon kejseren da havde skikket os denne udsending, som må kunne være her endnu idag, og hvis ilbud har bragt mig alle disse rige smykker og gaver? Ah, Eutherios! Nu, nu?

HUSMESTEREN EUTHERIOS (fra baggrunden). Min fyrstinde, det er ganske umuligt at erfare noget pålideligt —

FYRSTINDE HELENA. Umuligt? Du bedrager mig! Soldaterne selv må dog vide —

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Det er kun barbariske hjælpetropper, som rykker ind, — Bataver og andre, — og de véd intet.

FYRSTINDE HELENA (vrider sine hænder). O, har jeg fortjent denne kval! Søde, hellige Kristus, har jeg da ikke anråbt dig nat og dag —

(lytter og skriger ud.)

Ah, min Julian! Jeg hører ham! — Julian; min elskede!

CÆSAR JULIAN (i støvet rustning, kommer hurtig fra baggrunden). Helena!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Min høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN (favner fyrstinden med voldsomhed). Helena! — Stæng alle døre, Eutherios!

FYRSTINDE HELENA. Slagen! Forfulgt!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Herre!

CÆSAR JULIAN. Dobbelte vagter for dørene; lad ingen slippe ind! Hør; er her kommet nogen udsending fra kejseren?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Nej, herre; men der er en udsending i vente.

CÆSAR JULIAN. Gå, gå! (til slavinden.) Væk med dig.

(*Eutherios* og *Myrra* går ud i baggrunden.)

FYRSTINDE HELENA (synker ned i armstolen). Så er det da ude med os!

CÆSAR JULIAN (trækker forhænget sammen). Hvem véd. Blot varsom, så kån uvejret endnu —

FYRSTINDE HELENA. Efter et sådant nederlag —?

CÆSAR JULIAN. Nederlag? Hvad taler du om, min elskede?

FYRSTINDE HELENA. Har ikke Alemannerne slåt dig?

CÆSAR JULIAN. Havde de slåt mig, skulde du ikke sét mig levende igen.

FYRSTINDE HELENA (springer op). Men, du himmelens Herre, hvad er da hændt?

CÆSAR JULIAN (sagte). Det værste, Helena; — en umådelig sejr.

FYRSTINDE HELENA. Sejr, siger du! En umådelig sejr. Du har sejret, og dog —?

CÆSAR JULIAN. Du kan ikke fatte, hvorledes jeg står. Du kender kun den gyldne yderside af al en Cæsars elendighed.

FYRSTINDE HELENA. Julian!

CÆSAR JULIAN. Kan du fortænke mig i, at jeg har dulgt sligt for dig? Bød ikke både pligt og skam, at —? Ah, — hvad er det? Hvilken forandring —!

FYRSTINDE HELENA. Hvad? Hvad?

CÆSAR JULIAN. Hvilken forandring med dig i disse måneder! Helena, har du været syg?

FYRSTINDE HELENA. Nej, nej; men sig mig —?

CÆSAR JULIAN. Jo, du har været syg! Du må være syg endnu; — disse feberhede tindinger, disse blåbrune ringe om øjnene —

FYRSTINDE HELENA. O, intet, min elskede! Se ikke på mig, Julian! Kun angst og nattevågen for din skyld; brændende bønner til den højt velsignede på korsets træ —

CÆSAR JULIAN. Skån dig, du dyrebare; det er jo dog hel usikkert, om denne nidkærhed frugter så meget.

FYRSTINDE HELENA. Fy; dit sind er ikke fromt. — Men tal om dine egne sager, Julian! Jeg beder dig, dølg intet for mig.

CÆSAR JULIAN. Der kan intet dølges længer. Siden kejserindens død har jeg ikke kunnet gøre et skridt her i Gallien, uden at det er bleven tydet ilde ved hoffet. Gik jeg forsigtigt tilværks imod Alemannerne, så hed det, at jeg var frygtagtig og uvirksom. Man spottede over visdomselskeren, som ikke ret kunde vænne sig til at bære krigsrustning. Vandt jeg en fordel over barbarerne, så måtte jeg høre, at jeg burde kunnet opnå mere.

FYRSTINDE HELENA. Men alle dine venner i hæren —

CÆSAR JULIAN. Hvem tror du er mine venner i hæren? Ikke én, min elskede Helena! Jo, en eneste, — hin perusiske ridder, Sallust, som jeg under vor bryllupshøjtid i Mediolanum måtte give afslag på en billig bøn. Han er ædelmodig kommen til mig i lejren, har mindet mig om vort gamle venskab i Athen og bedt om at måtte følge mig i alle farer. Men hvad gælder vel Sallust ved kejserhoffet? Han er jo en af dem, man der kalder hedninger. Han kan intet gavne mig. — Og nu de andre! Krigsøversten Arbetio, som lod mig i stikken, da jeg lå indesluttet i Sennones! Den gamle Severus, som tynges under følelsen af sin egen udygtighed, og som dog ikke kan forlige sig med min nye krigsførsel! Eller tror du, jeg kan støtte mig til Florentius, — prætorian-høvdingen? Jeg siger dig, denne urolige mand tragter efter de højeste ting.

FYRSTINDE HELENA. Ah, Julian!

CÆSAR JULIAN (går op og ned). Kunde jeg blot komme deres rænker på spor! Hver uge går der fra lejren hemmelige breve til Rom. Alt, hvad jeg tager mig for, blir berettet og forvansket. Ingen træl i riget er lænkebunden som Cæsar. Véd du vel, Helena, at den spiseseddel, min kok har at rette sig efter, den er sendt ham fra

kejseren, og jeg har ikke lov til at ændre noget deri, hverken lægge til eller tage fra!

FYRSTINDE HELENA. Og alt dette har du båret hemmeligt —!

CÆSAR JULIAN. Alle véd det, uden du. Alle spotter over Cæsars afmagt. Jeg bærer det ikke længer! Jeg vil ikke bære det!

FYRSTINDE HELENA. Men det store slag —? Fortæl mig dog, — har rygtet overdrevet —?

CÆSAR JULIAN. Rygtet har ikke kunnet overdrive. — Hys; hvad var det? (lytter mod døren.) Nej, nej; jeg syntes kun —.

Jeg tør sige, at jeg i disse måneder har udrettet alt, hvad der stod i menneskelig magt. Skridt for skridt, og trods alle hindringer i min egen lejr, drev jeg barbarerne tilbage mod den østlige grænse. Foran Argentoratum, med Rhinen i ryggen, trak kong Knodomar alle sine stridskræfter sammen. Fem konger og ti ringere fyrster stødte til ham. Men forinden han havde fåt samlet de nødvendige både til overgang i nødsfald, lod jeg min hær rykke frem til angreb.

FYRSTINDE HELENA. Min helt, min Julian!

CÆSAR JULIAN. Lupicin med spydkasterne og de letbevæbnede omgik fienden i nord; de gamle legioner under Severus drev barbarerne mere og mere østligt imod floden; Bataverne, vore bundsforvandte, under den trofaste Bainabaudes, stod legionerne ærligt bi, og da Knodomar mærked, at der var al fare, søgte han at undkomme imod syd for at nå over til øerne. Men før det kunde ske, lod jeg Florentius møde ham med prætorianerne og hestfolket. Helena, jeg gider ikke sige det højt, men visst er det, at forræderi eller misundelse nær havde røvet mig sejrens frugter. De romerske ryttere veg gang efter gang for barbarerne, som kasted sig til jorden og stak hestene i bugen. Jeg så vort nederlag for øjnene —

FYRSTINDE HELENA. Men slagenes Gud var med dig!

CÆSAR JULIAN. Jeg greb en fane, ildned de kejserlige hustropper med mine tilråb, holdt i al skynding en tale til dem, en tale, som måske ikke vilde have været selv en mere oplyst tilhørerkreds ganske uværdig, og derpå, så fort soldaternes bifaldsråb havde lønnet mig, styrted jeg mig lige ind i den tætteste kamptummel.

FYRSTINDE HELENA. Julian! O, du elsker mig ikke.

CÆSAR JULIAN. I det øjeblik var du ikke i mine tanker. Jeg vilde dø; anden udvej vidste jeg ikke. Men det kom, min elskede! Det var som om en lynslående rædsel blinked ud af vore lansespidser. Jeg så Knodomar, hin forfærdelige kriger — ja, du har jo selv sét ham — jeg så ham flygte tilfods af slaget, og med ham

flygtede hans broder Vestralp og kongerne Hortar og Suomar og alle, som ikke lå under for vore sværd.

FYRSTINDE HELENA. O, jeg ser det; jeg ser det! Velsignede frelser; det var dig, som atter udsendte mordenglene fra den mulviske bro!

CÆSAR JULIAN. Aldrig har jeg hørt slige jammerskrig; aldrig har jeg sét så gabende sår, som dem vi trådte i, der vi vaded over de faldne. Floden gjorde resten; de druknende kæmped indbyrdes til de vælted rundt og gik tilbunds. De fleste af fyrsterne faldt levende i vore hænder; Knodomar selv havde søgt tilflugt i en rørklynge; en af hans ledsagere røbed ham, vore folk sendte en pileregn ind imod den skjulte, men uden at ramme. Da kom han frivilligt frem og overgav sig.

FYRSTINDE HELENA. Og efter en slig sejr skulde du ikke føle dig tryg?

CÆSAR JULIAN (nølende). Efter sejren, endnu samme aften, indtraf et tilfælde, en ubetydelighed —

FYRSTINDE HELENA. Et tilfælde?

CÆSAR JULIAN. Jeg vil helst kalde det så. I Athen grubled vi så meget over Nemesis. — Min sejr var så overvældende stor, Helena; min stilling var ligesom kommen ud af ligevægt; jeg véd ikke —

FYRSTINDE HELENA. O, tal dog; du ængster mig!

CÆSAR JULIAN. Det var en ubetydelighed, siger jeg dig. Jeg lod den fangne Knodomar føre for mig i hærens påsyn. Før slaget havde han truet med, at jeg skulde flåes levende, når jeg faldt i hans hænder. Nu gik han mig imøde med usikre skridt, skælvende over hele legemet; knækket af ulykken, således, som det er barbarers vis, kasted han sig ned for mig, omklamred mine knæ, udgød tårer og bad for livet.

FYRSTINDE HELENA. Med rædsels gysning gennem de kraftfulde lemmer. Jeg ser den liggende Knodomar. — Dræbte du ham, min elskede?

CÆSAR JULIAN. Jeg kunde ikke dræbe denne mand. Jeg tilsagde ham sikkerhed og loved at sende ham som fange til Rom.

FYRSTINDE HELENA. Uden at pine ham?

CÆSAR JULIAN. Klogskab bød mig at handle mildt. Men da, — jeg fatter ikke, hvorledes det gik til, — i overstrømmende glæde, og med et hyl på sine læber, sprang barbaren op, strakte sine bundne hænder ivejret og, lidet kyndig, som han var i vort sprog, råbte han med høj røst: priset være du, Julian, du mægtige kejser!

FYRSTINDE HELENA. Ah!

CÆSAR JULIAN. Mine ledsagere vilde til at le; men barbar-kongens råb slog ned som et tændende lyn iblandt soldaternes klynger. „Leve kejser Julian“, råbte de omstående; og råbet forplanted sig i videre og videre ringe til det fjerneste fjerne; — det var som om en Titan havde slynget et berg i verdenshavet; — o, min elskede, tilgiv mig denne hedenske lignelse, men —

FYRSTINDE HELENA. Kejser Julian! Han sagde: kejser Julian!

CÆSAR JULIAN. Hvad vidste den rå Aleman om Konstantios, hvem han aldrig havde sét? Jeg, hans overvinder, var for ham den største —

FYRSTINDE HELENA. Ja, ja; men soldaterne —?

CÆSAR JULIAN. Jeg satte dem strengt irette; thi jeg så det godt, — Florentius, Severus og visse andre stod stille omkring, hvide af skræk og vrede.

FYRSTINDE HELENA. Ja, ja — de, men ikke soldaterne.

CÆSAR JULIAN. Der var knapt gåt en nat til ende, før mine hemmelige fiender havde forvansket sagen. Cæsar har ladet Knodomar udråbe sig til kejser, hed det, og til gengæld har han skænket barbar-kongen livet. — Således, vendt op og ned, er det også bleven meldt til Rom.

FYRSTINDE HELENA. Er du viss på det? Og af hvem?

CÆSAR JULIAN. Ja, af hvem? Af hvem? Jeg selv skrev skyndsomt til kejseren og fortalte ham det hele, men —

FYRSTINDE HELENA. Nu, — og hvad har han svaret?

CÆSAR JULIAN. Som vanlig. Du kender denne ulykke-spående taushed, når han vil ramme nogen.

FYRSTINDE HELENA. Jeg tror dog, du mistyder alt dette. Det er umuligt andet. Se til; udsendingen vil snart bringe dig sikkerhed for, at —

CÆSAR JULIAN. Jeg har sikkerhed, Helena! Her på mit bryst gemmer jeg opsnappede breve, som —

FYRSTINDE HELENA. O, Herre min Gud, lad mig se!

CÆSAR JULIAN. Siden, siden. (han går op og ned.) Og alt dette efter de tjenester, jeg har vist ham! Her har jeg kastet Alemannernes angreb til jorden for lange tider, mens han selv har lidt nederlag på nederlag ved Donau, og mens hæren i Asien ikke synes at vinde et skridts fremgang imod Perserne. Skam og uheld på alle kanter, undtagen her, hvor man satte en

modstræbende visdomsven i spidsen for sagerne. Og dog hånes jeg lige fuldt ved hoffet. Ja, selv efter den sidste store sejr har man gjort et spottedigt over mig og kaldt mig Victorinus! Dette må have en ende.

FYRSTINDE HELENA. Ja, jeg tror det også.

CÆSAR JULIAN. Hvad er en Cæsars værdighed på deslige vilkår!

FYRSTINDE HELENA. Nej, du har ret, Julian; vi kan ikke blive stående ved dette.

CÆSAR JULIAN (stanser). Helena, kunde du følge mig?

FYRSTINDE HELENA (sagte). Frygt ikke for mig; jeg skal ikke vige tilbage.

CÆSAR JULIAN. Så bort fra al denne utaksomme møje; bort til den så længe eftertragtede ensomhed —!

FYRSTINDE HELENA. Hvad siger du? Ensomhed!

CÆSAR JULIAN. Med dig, min elskede; og med mine kære bøger, dem jeg her så sjelden har kunnet åbne, og dem jeg kun har turdet vie mine hvileløse nætter.

FYRSTINDE HELENA (ser nedad ham). Ah, således!

CÆSAR JULIAN. Hvad ellers?

FYRSTINDE HELENA. Nu ja; hvad ellers?

CÆSAR JULIAN. Ja, ja, — jeg spørger, hvad ellers?

FYRSTINDE HELENA (nærmere). Julian, — hvorledes hilste barbar-kongen dig?

CÆSAR JULIAN (vigende). Helena!

FYRSTINDE HELENA (atter nærmere). Hvad var det for et navn, som gav genlyd i soldaternes rækker?

CÆSAR JULIAN. Uforsigtige; her står kanske en lytter udenfor hver dør!

FYRSTINDE HELENA. Hvad frygter du for lyttere? Er ikke Guds nåde over dig? Har du ikke været den lykkelige i alle træfninger? — Jeg ser den manende frelser; jeg ser engelen med ildsværdet, som baned vej for min fader, da han kasted Maxentius i Tiberen!

CÆSAR JULIAN. Jeg skulde rejse mig imod rigets hersker!

FYRSTINDE HELENA. Kun imod dem, som står imellem eder. O, gå, gå; slå dem med din vredes lyn; gør ende på dette tærende glædeløse liv! Gallien er en udørk. Jeg fryser her, Julian! Jeg vil hjem igen, til solvarmen, til Rom og Grækenland.

CÆSAR JULIAN. Hjem igen til din broder?

FYRSTINDE HELENA (sagte). Konstantios er affældig

CÆSAR JULIAN. Helena!

FYRSTINDE HELENA. Jeg holder det ikke længer ud, siger jeg dig. Tiden går. Eusebia er borte; hendes tomme sæde står vinkende til hæder og herlighed, mens jeg ældes —

CÆSAR JULIAN. Du ældes ikke; du er ung og skøn!

FYRSTINDE HELENA. Nej, nej, nej! Tiden går; jeg kan ikke bære dette med tålmod; livet går fra mig!

CÆSAR JULIAN (ser på hende). Hvor fristende skøn, hvor guddomsfuld er du ikke!

FYRSTINDE HELENA (klynger sig til ham). Er jeg det, Julian?

CÆSAR JULIAN (favner hende). Du er den eneste kvinde, jeg har elsket, — den eneste, som har elsket mig.

FYRSTINDE HELENA. Jeg er ældre, end du. Jeg vil ikke ældes mere. Når alt er over, så —

CÆSAR JULIAN (river sig løs). Stille! Jeg vil ikke høre mere.

FYRSTINDE HELENA (går efter ham). Konstantios dør lidt hver dag; han hænger i et hår over graven. O, min elskede Julian, du har jo soldaterne for dig —

CÆSAR JULIAN. Ti, ti!

FYRSTINDE HELENA. Han tåler ingen sindsrystelser. Hvad er det så at vige tilbage for? Jeg mener jo ikke noget blodigt. Fy, hvor kunde du tænke det? Skrækken vil være nok; den vil tage ham i favn og kærlighedsfuldt ende hans lidelser.

CÆSAR JULIAN. Glemmer du den usynlige livvagt om den salvede?

FYRSTINDE HELENA. Kristus er god. O, vær from, Julian, så tilgiver han meget. Jeg skal hjælpe. Bønner skal opsendes for dig. Lovet være de hellige mænd! Lovet være blodvidnerne! Tro mig, vi skal sone alting siden. Skænk mig Alemannerne til omvendelse; jeg vil udsende prester iblandt dem; de skal bøje sig ind under korsets nåde.

CÆSAR JULIAN. Alemannerne bøjer sig ikke did under.

FYRSTINDE HELENA. Så skal de dø! Som en sød røg skal blodet stige op til ham, den højt velsignede. Vi vil øge hans herlighed; hans pris skal forkyndes ved os. Jeg vil selv være med. De alemanske kvinder for mig! Bøjer de sig ikke, så skal de ofres! Og da, min Julian, — når du ser mig igen —; forynget, forynget!

Skænk mig Alemanner-kvinderne, du elskede! Blod —, det er jo intet mord, og middelet skal være usvigeligt —, et bad i ungt jomfrublod —

CÆSAR JULIAN. Helena, du forbryder dig!

FYRSTINDE HELENA. Er det en brøde at forbryde sig for din skyld!

CÆSAR JULIAN. Du skønne, du eneste!

FYRSTINDE HELENA (bøjer sig ned over hans hænder). Min herre for Gud og mennesker! — Vig ikke denne gang, Julian! Min helt, min kejser! Jeg ser himlen åben. Presterne skal lovsynge Kristus; mine kvinder skal samles i bøn. (med oprakte arme.) O, du velsignede! O, du hærskarernes Gud, — du, som har nåden og sejren i din hånd —

CÆSAR JULIAN (med et blik mod døren, råber). Helena!

FYRSTINDE HELENA. Ah!

HUSMESTEREN EUTHERIOS (fra baggrunden). Herre, kejserens sendebud —

CÆSAR JULIAN. Er han kommen?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja, herre!

CÆSAR JULIAN. Hans navn? Hvem er han?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Tribunen Decentius.

FYRSTINDE HELENA. Virkelig? Den fromme Decentius!

CÆSAR JULIAN. Hvem har han talt med?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Med ingen, herre; han kom i dette øjeblik.

CÆSAR JULIAN. Jeg vil se ham straks. Og hør; endnu ét. Hærførerne og krigsøversterne skal indfinde sig hos mig.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Godt, nådigste herre!

(han går ud i baggrunden.)

CÆSAR JULIAN. Nu, min Helena, nu vil det vise sig —

FYRSTINDE HELENA (sagte). Hvad der end viser sig, så glem ikke, at du kan stole på soldaterne.

CÆSAR JULIAN. Ah, stole, stole —; jeg véd ikke, om jeg kan stole på nogen. (*Tribunen Decentius* kommer fra baggrunden.)

FYRSTINDE HELENA (imod ham). Velkommen, ædle Decentius! Et romersk ansigt, — og fremfor alle dette ansigt, — o, det lægger et livende solskær over vort umilde Gallien.

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejseren møder din længsel og dit håb på halvvejen, høje fyrstinde! Vi tør tro, at Gallien ikke ret længe skal lænke dig.

FYRSTINDE HELENA. Siger du det, du glæde-bringer? Kejseren tænker da altid med kærlighed på mig? Hvorledes er det med hans sundhed?

CÆSAR JULIAN. Gå, gå, min elskede Helena!

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejserens sundhed har ingenlunde forværret sig.

FYRSTINDE HELENA. Nej, ikke sandt? Det var det jeg vidste. Alle disse ængstende rygter —; Gud være priset, at det kun var rygter! Tak ham kærligst, du fromme Decentius! Og vær selv takket. Med hvilke rige gaver har du ikke bebudet din ankomst! Kejserlige gaver —; nej, nej, broderlige gaver i sandhed! To skinnende sorte Nubiere, — du skulde se dem, min Julian! — og perler! Dem bærer jeg allerede. Og frugter, — søde, svulmende; ah; ferskener fra Damaskus, ferskener i guldskåler! Hvor skal de ikke læske mig; — frugt, frugt; jeg forsmægter her i Gallien.

CÆSAR JULIAN. Et glædes-måltid skal ende dagen; men forretninger først. Gå, min dyrebare hustru!

FYRSTINDE HELENA. Jeg går til kirken, — til bøn for min broder og for alle håb. (hun går ud til højre.)

CÆSAR JULIAN (efter et øjebliks betænkning). Bud eller brevskaber?

TRIBUNEN DECENTIUS. Brevskaber. (han rækker ham en papirrulle.)

CÆSAR JULIAN (læser, undertrykker et smil og strækker hånden ud). Mere!

TRIBUNEN DECENTIUS. Høje Cæsar, det er omtrent alt.

CÆSAR JULIAN. Virkelig? Har kejseren sendt sin ven den lange vej kun for at —? (han brister i en kort latter; derpå går han op og ned.)

Var Alemannerkongen Knodomar kommen til Rom før din afrejse?

TRIBUNEN DECENTIUS. Ja, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Og hvorledes hjælper han sig i det fremmede land, ukyndig i sproget, som han er? Ja, han er højst ukyndig, Decentius! Han var ligefrem til latter for mine soldater. Tænk dig, han forveksled så gængse ord som kejser og Cæsar.

TRIBUNEN DECENTIUS (trækker på skuldrene). En barbar. Hvad skal man vel sige?

CÆSAR JULIAN. Nej, hvad skal man vel sige? Men kejseren er ham dog nådig?

TRIBUNEN DECENTIUS. Knodomar er død, herre!

CÆSAR JULIAN (stanser). Knodomar er død?

TRIBUNEN DECENTIUS. I fremmed-lejren på den cøliske bakke.

CÆSAR JULIAN. Død? Så? — Ja, luften i Rom er usund.

TRIBUNEN DECENTIUS. Alemannerkongen døde af hjemve, herre! Længselen efter slægt og frihed —

CÆSAR JULIAN. — den tærer, Decentius; ja, ja, jeg véd det. — Jeg burde ikke skikket ham levende til Rom; jeg burde ladet ham dræbe her.

TRIBUNEN DECENTIUS. Cæsars sind er mildt.

CÆSAR JULIAN. Hm —! Hjemve? Ja så!

(til *staldmesteren Sintula*, som kommer fra baggrunden.)

Er du der, gamle faun? Frist mig ikke mere. (til *Decentius.*) Siden slaget ved Argentoratum taler han altid til mig om sejers-vognen og det hvide forspand. (til *Sintula.*) Det blev Faëtons færd med de løbske solheste. Hvorledes endte det? Har du glemt — har du glemt dit hedenskab, havde jeg nær sagt. — Om forladelse, Decentius, at jeg sårer dit fromme øre.

TRIBUNEN DECENTIUS. Cæsar kildrer sin tjeners øre; men han sårer det ikke.

CÆSAR JULIAN. Ja, ja; bær over med Cæsar, om han spøger. Jeg véd virkelig ikke at tage det på anden måde. — Der har vi dem.

(*Hærføreren Severus, prætorianhøvdingen Florentius,* samt *flere krigsøverster* og *herrer ved Cæsars hof* kommer fra baggrunden.)

CÆSAR JULIAN (går dem imøde). God morgen, I våbenbrødre og venner! Harmes ikke for meget over, at jeg kalder eder lige hid fra landevejens smuds og møje; jeg burde visselig undt eder nogle timers ro; men —

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Er der hændt noget særdeles, herre?

CÆSAR JULIAN. Ja, i sandhed, det er der. Kan I sige mig, — hvad fattedes i Cæsars lykke?

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Hvad skulde vel fattes i Cæsars lykke?

CÆSAR JULIAN. Nu ingenting. (til *Decentius.*) Hæren har forlangt, at jeg skulde holde sejrs-indtog i staden. I spidsen for legionerne vilde man, at jeg skulde drage ind gennem Lutetias porte. Fangne barbar-fyrster med bundne hænder skulde gå ved vognhjulene; kvinder og slaver fra tyve overvundne folkeslag skulde følge efter, tæt sammentrængte, hoved ved hoved — (bryder pludselig af.) Glæd eder, mine tapre medkæmpere; her ser I tribunen Decentius, kejserens fortrolige ven og rådgiver. Han kom denne morgenstund med gaver og hilsninger fra Rom.

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Ah, så fattes visselig intet i Cæsars lykke.

HÆRFØREREN SEVERUS (sagte til Florentius). Ufatteligt! Altså atter i kejserens gunst!

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS (sagte). O, denne vankelmodige kejser!

CÆSAR JULIAN. Det synes, som om en forundringsfuld stumhed havde slåt eder alle. — Man finder, at kejseren har gjort for meget, gode Decentius!

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Hvor kan dog sligt komme i Cæsars tanke?

HÆRFØREREN SEVERUS. For meget, høje Cæsar? Ingenlunde. Skulde ikke kejseren vide at vælge de rette grænser for sin nåde?

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Tilvisse er dette en stor og sjelden udmærkelse —

HÆRFØREREN SEVERUS. Jeg vil kalde den overmåde stor og sjelden.

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Og navnlig giver den et lysende vidnesbyrd for, at vor ophøjede kejsers sind er frit for al misundelse —

HÆRFØREREN SEVERUS. Et vidnesbyrd uden forbillede; det tør jeg nok sige.

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Men hvad har så ikke også Cæsar udrettet i disse få år i Gallien?

CÆSAR JULIAN. En årlang drøm, I dyrebare venner! Jeg har slet intet udrettet. Intet, intet!

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Og det regner din beskedenhed for intet? Hvad var hæren, da du overtog den? En uordnet hob —

HÆRFØREREN SEVERUS. — uden sammenhæng, uden lydighed, uden ledelse —

CÆSAR JULIAN. Overdrivelse, Severus!

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Og var det ikke med denne utøjlede hob, at du gik imod Alemannerne; slog du dem ikke med disse bander, som du gennem sejrvindinger omskabte til en hær af sejrherrer; tog du ikke Colonia Agrippina tilbage —?

CÆSAR JULIAN. Ej, ej, du ser med venskabets øje, min Florentius! — Eller er det virkelig sandt? Er det så, at jeg jog bar-

barerne bort fra øerne i Rhin? At jeg satte det forfaldne Tres Tabernæ i forsvarstilstand til fromme for rigets sikkerhed? Er det virkelig så?

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Hvorledes, herre? Kan du tvile om så store ting?

CÆSAR JULIAN. Nej, i sandhed, jeg synes —. Og slaget ved Argentoratum? Var jeg ikke med der? Det svæver mig så visst for, at jeg sejrede over Knodomar. Og efter sejren —; Florentius, har jeg drømt; eller bygged jeg ikke Trajans kastel op igen, da vi rykked ind i de germaniske egne?

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Høje Cæsar, gives der nogen så afsindig mand, at han vil gøre dig denne ære stridig?

HÆRFØREREN SEVERUS (til *Decentius*) Jeg priser skæbnen, som forundte mig på mine gamle dage at følge så lykkelig en fører.

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS (ligeledes til *tribunen*). Hvad vending det alemanske overfald uden Cæsars tapperhed og klogskab kunde have taget, det vover jeg knapt at tænke på.

FLERE HOFMÆND (trænger sig frem). Ja, herre, Cæsar er stor!

ANDRE HERRER (klapper i hænderne). Cæsar er uden lige!

CÆSAR JULIAN (ser en stund afvekslende på *Decentius* og de andre; derpå brister han ud i en høj kort latter). Så blindt er venskab, Decentius! Så blindt, blindt! (han vender sig til de øvrige og slår på papirrullen, som han holder i hånden.) Her står ganske andre ting! Hør efter, og sug det ind som en erkendelsens læskende dugg. Det er kejserens melding til alle statholderne rundt om i riget; — vor udmærkede Decentius har bragt en afskrift med. Her står det: jeg har intet udrettet i Gallien. Det var en drøm, som jeg nys sagde. Her har vi kejserens egne ord: det var under kejserens lykkelige forvarsler, at den riget overhængende fare blev afvendt.

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS. Alle rigets sager nyder fremgang under kejserens forvarsler.

CÆSAR JULIAN. Mere, mere! Her berettes det, at det er kejseren, som har kæmpet og sejret ved Rhin; det er kejseren, som har løftet op den ydmygt bedende Alemanner-konge, der kasted sig ned for ham. Mit navn lykkes det mig ikke at finde nogetsteds i dette skriftstykke, — og ikke dit, Florentius, og heller ikke dit, Severus! Og her, i skildringen af slaget ved Argentoratum —; hvor var det jeg havde det? jo her; her står det; det var kejseren, som påbød slagordningen; det var kejseren selv, som med livsfare hugg sit sværd sløvt, kæmpende i de forreste rækker; det var kej-

seren, som, ved sin nærværelses rædsel, jog barbarerne på hovedkulds flugt —; læs; læs, siger jeg!

HÆRFØREREN SEVERUS. Høje Cæsar, dit ord er nok.

CÆSAR JULIAN. Og hvor vil I så hen med eders dårende tale, I venner? Vil I, af overdreven kærlighed til mig, gøre mig til en snyltegæst, hvem I mader med den overflod, rapsed fra min frændes bord? — Hvad tykkes dig, Decentius? Hvad siger du til dette? Du ser, at jeg i min egen lejr må holde øje med tilhængere, som stundom i blindhed er på vej til at forvilde sig hinsides oprørets grænsepæle.

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTUS (hurtig til *tribunen*). I sandhed, mine ord er bleven højlig mistydede, ifald —

HÆRFØREREN SEVERUS (ligeledes til *tribunen*). Det kunde aldrig komme mig i sinde på den vis at —

CÆSAR JULIAN. Så skal det være, I kampbrødre; lad os alle tilhobe æde vort hovmod i os. Jeg spurgte før, hvad der mangled i Cæsars lykke. Nu véd i det. Det var sandheds-erkendelsen, som mangled i Cæsars lykke. Din sølvhjelm vil ikke komme til at dækkes af sejrstogets støv, tapre Florentius! Kejseren har holdt sejrs-indtog for os i Rom. Han finder derfor, at alle højtideligheder her er overflødige. Gå, Sintula, og sørg for, at de påtænkte optog afsiges. Kejseren ønsker at forunde sine soldater en gavnlig ro. Det er hans vilje, at de skal forblive i lejren udenfor murene.

(*Staldmesteren Sintula* går ud i baggrunden.)

CÆSAR JULIAN. Var jeg ikke engang en visdomsven? Man sagde det i det mindste, både i Athen og i Efesos. Så svagt er det menneskelige sind i medgang. Jeg var nær bleven visdommen utro. Kejseren har påmindet mig. Tak ham ydmygst, Decentius. Har du mere at melde?

TRIBUNEN DECENTIUS. Ét endnu. Efter alt, hvad kejseren har fornummet, og ifølge det brev, du tilskrev ham fra Argentoratum, er det store fredsværk lykkeligt ført til ende her i Gallien.

CÆSAR JULIAN. Visselig; kejseren har dels ved sin tapperhed og dels ved sin højmodige mildhed —

TRIBUNEN DECENTIUS. Rigets grænse er sikret imod Rhin.

CÆSAR JULIAN. Af kejseren, af kejseren.

TRIBUNEN DECENTIUS. I landskaberne omkring Donau står derimod sagerne slet, og endnu slettere i Asien; kong Sapores vinder stadig fremgang.

CÆSAR JULIAN Den forvovne mand! Rygtet siger, at keiseren heller ikke isommer har behaget at lade sine hærførere knuse ham.

TRIBUNEN DECENTIUS Kejseren agter selv at knuse ham til foråret. (tager en papirrulle frem.) Her er hans vilje, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Lad se, lad se! (læser.) Ah!

(han læser atter længe under en stærk indre bevægelse; derpå ser han op og siger:)

Det er altså kejserens vilje, at —? Godt, godt, ædle Decentius; kejserens vilje skal blive efterkommet.

TRIBUNEN DECENTIUS. Det er nødvendigt, at den efterkommes endnu idag.

CÆSAR JULIAN. Endnu idag; forstår sig. Kom her, Sintula! Nu, hvor er han? Ah så! — Hent Sintula tilbage!

(*En hofmand* går ud i baggrunden; *Cæsar Julian* går hen til vinduet og læser papirerne igennem påny.)

PRÆTORIANHØVDINGEN FLORENTIUS (dæmpet til *tribunen*). Jeg beder bønligst, mistyd ikke, hvad jeg før sagde. Når jeg tillagde Cæsar æren, så var det selvfølgelig ikke dermed ment, at —

HÆRFØREREN SEVERUS (sagte). Aldrig kunde det komme i min tanke, at det ikke var kejserens øverste vise ledelse, som —

EN HOFMAND (på *tribunens* anden side). Jeg beder dig, ædle herre, — læg et ord ind for mig i hoflejren, og forløs mig fra denne pinlige post hos en Cæsar, som —; ja, han er kejserens høje slægtning, men —

EN ANDEN HOFMAND. Jeg kunde desværre fortælle dig ting, der vidner lige så meget om grænseløs forfængelighed, som om forvovne håb —

CÆSAR JULIAN. Endnu idag! Lad et ord være sagt, Decentius! Det var mit højeste ønske, ifald jeg kunde nedlægge denne ansvarsfulde værdighed.

TRIBUNEN DECENTIUS. Det skal blive kejseren meldt.

CÆSAR JULIAN. Jeg kræver himlen til vidne på, at jeg aldrig—; ah, der er Sintula; så kan vi altså — (til *tribunen.*) Du går?

TRIBUNEN DECENTIUS. Jeg har at forhandle med hærførerne, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Uden min mellemkomst?

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejseren har pålagt mig at skåne sin dyrebare slægtning.

(Han går ud i baggrunden, fulgt af de øvrige, undtagen af *Sintula*, som blir stående ved døren.)

CÆSAR JULIAN (ser en stund på ham). Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Ja, høje herre!

CÆSAR JULIAN. Kom nærmere. – Ja, sandelig, du ser ærlig ud. Tilgiv; jeg har aldrig tænkt på, at du kunde være mig så hengiven.

STALDMESTEREN SINTULA. Hvoraf véd du, at jeg er dig hengiven, herre?

CÆSAR JULIAN (peger på papirrullen). Her kan jeg læse mig det til; der står, at du skal forlade mig.

STALDMESTEREN SINTULA. Jeg, herre?

CÆSAR JULIAN. Kejseren opløser Galler-hæren, Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Opløser —?

CÆSAR JULIAN. Ja, hvad er det andet end en opløsning? Kejseren trænger til at forstærke sig, både i Donauegnen og imod Perserne. Vore bataviske og eruliske hjælpetropper skal afgå i al skynding for at kunne stå i Asien til foråret.

STALDMESTEREN SINTULA. Men dette er jo umulige ting, herre! Du har jo højtideligt tilsvoret netop disse vore bundsforvandte, at de på ingen vis må bruges hinsides Alperne.

CÆSAR JULIAN. Just det, Sintula! Kejseren skriver, at jeg gav hint tilsagn i overilelse og uden hans samtykke. Det har jeg rigtignok aldrig vidst; men således står det. Jeg skal tvinges til at bryde mit ord, vanære mig i hærens øjne, vende barbarernes utøjlede harm, kanske deres dødbringende våben, imod mig.

STALDMESTEREN SINTULA. Det vil slå fejl, herre! De romerske legioner vil byde dig sit bryst til skjold.

CÆSAR JULIAN. De romerske legioner? Hm; — troskyldige ven! Af hver Romer-legion skal der udtages tre hundrede mænd, som ligeledes ad de korteste veje skal sendes til kejseren.

STALDMESTEREN SINTULA. Ah, dette er —!

CÆSAR JULIAN. Det er vel beregnet; ikke sandt? Alle hærafdelinger skal opegges imod mig, for at man med desto mindre fare kan gøre mig våbenløs.

STALDMESTEREN SINTULA. Og jeg siger dig, herre, at ikke en eneste af dine hærførere lader sig bruge til dette.

CÆSAR JULIAN. Mine hærførere vil heller ikke komme i fristelse. Du er manden.

STALDMESTEREN SINTULA. Jeg, min Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Her står det skrevet. Kejseren overdrager til dig at ordne alt fornødent og derpå at føre de udvalgte afdelinger til Rom.

STALDMESTEREN SINTULA. Og det overdrages til mig? Her, hvor mænd, som Florentius og den gamle Severus —

CÆSAR JULIAN. Du har ingen sejrvindinger på din syndeliste, Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Nej, det er visselig sandt. Aldrig har man her villet unde mig lejlighed til at vise —

CÆSAR JULIAN. Jeg har været uretfærdig imod dig. Tak for din troskab.

STALDMESTEREN SINTULA. Så stor en kejserlig nåde! Herre, må jeg se —

CÆSAR JULIAN. Hvad vil du se? Du vil jo ikke lade dig bruge til dette?

STALDMESTEREN SINTULA. Gud forbyde, at jeg skulde nægte kejseren lydighed!

CÆSAR JULIAN. Sintula, — du kunde afvæbne din Cæsar!

STALDMESTEREN SINTULA. Cæsar har alle dage sat liden pris på mig. Cæsar har aldrig kunnet tilgive mig, at han måtte tåle om sig en staldmester, der var valgt af kejseren.

CÆSAR JULIAN. Kejseren er stor og vis; han forstår at vælge.

STALDMESTEREN SINTULA. Herre, — jeg brænder efter at gøre min pligt; må jeg bede om kejserens befaling?

CÆSAR JULIAN (rækker ham et af papirerne). Her er kejserens befaling. Gå, og gør din pligt.

SLAVINDEN MYRRA (kommer ilsomt fra højre). O, forbarmende frelser!

CÆSAR JULIAN. Myrra! Hvad er det?

SLAVINDEN MYRRA. O, nådige himmel, min herskerinde —

CÆSAR JULIAN. Din herskerinde, — hvad hun?

SLAVINDEN MYRRA. Sygdom eller afsind —; hjælp, hjælp!

CÆSAR JULIAN. Helena syg! Lægen! Oribases skal komme, Sintula! Hent ham!

(*Staldmesteren Sintula* går ud i baggrunden. *Cæsar Julian* vil ile ud til højre, men møder i døren *fyrstinde Helena*, omringet af *slavinder*. Hendes ansigt er vildt og forstyrret, hendes hår og klæder i uorden.)

FYRSTINDE HELENA. Løs kammen! Løs kammen, siger jeg! Den er gloende. Ild i håret; jeg brænder, jeg brænder!

CÆSAR JULIAN. Helena! For Guds nådes skyld —!

FYRSTINDE HELENA. Er der ingen, som vil hjælpe? De myrder mig med nålestik!

CÆSAR JULIAN. Min Helena! Hvad er der hændt med dig?

FYRSTINDE HELENA. Myrra, Myrra! Frels mig fra pigerne, Myrra!

LÆGEN ORIBASES (kommer fra baggrunden). Hvilket rædselsbudskab fortælles —? Er det sandt? Ah!

CÆSAR JULIAN. Helena! Min kærlighed, mit livs lys —!

FYRSTINDE HELENA. Væk fra mig! O, søde Jesus, hjælp!

(hun synker halvt om mellem slavinderne.)

CÆSAR JULIAN. Hun er fra sig. Hvad kan det være, Oribases? Se, — se øjnene, hvor store —!

LÆGEN ORIBASES (til Myrra). Hvad har fyrstinden nydt? Hvad har hun spist eller drukket?

CÆSAR JULIAN. Ah, du tror —?

LÆGEN ORIBASES. Svar, kvinder; hvad har I givet fyrstinden?

SLAVINDEN MYRRA. Vi? O, intet, tro mig; hun har selv —

LÆGEN ORIBASES. Nu, nu!

SLAVINDEN MYRRA. Nogle frugter; det var ferskener, tror jeg; — o, jeg véd ikke —

CÆSAR JULIAN. Frugter! Ferskener? Af dem, som —?

SLAVINDEN MYRRA. Ja — nej — ja; jeg véd ikke, herre; — det var to Nubiere —

CÆSAR JULIAN. Hjælp, hjælp, Oribases!

LÆGEN ORIBASES. Desværre, jeg frygter —

CÆSAR JULIAN. Nej, nej, nej!

LÆGEN ORIBASES. Stille, nådige herre, hun kommer til sig selv.

FYRSTINDE HELENA (hviskende). Hvi gik solen ned? O, hellige løndomsfulde mørke!

CÆSAR JULIAN. Helena! Hør; saml dine tanker —

LÆGEN ORIBASES. Min høje fyrstinde —

CÆSAR JULIAN. Det er lægen, Helena! (tager hendes hånd.) Nej, her, hvor jeg står.

FYRSTINDE HELENA (river sig løs). Fy; der var han igen!

CÆSAR JULIAN. Hun ser mig ikke. Her, her, Helena!

FYRSTINDE HELENA. Den afskyelige; — altid er han om mig.

CÆSAR JULIAN. Hvad mener hun?

LÆGEN ORIBASES. Gå tilside, nådige herre —!

FYRSTINDE HELENA. Søde stilhed! Han aner ikke —; o, min Gallos!

CÆSAR JULIAN. Gallos?

LÆGEN ORIBASES. Gå, høje Cæsar; det er ikke tjenligt —

FYRSTINDE HELENA. Hvor dit tætte krøllede hår runder sig trodsigt om nakken. O, denne korte kødfulde nakke —

CÆSAR JULIAN. Alle afgrundes afgrund —!

LÆGEN ORIBASES. Vildelsen tager til —

CÆSAR JULIAN. Jeg mærker, jeg mærker. Vi må forske, Oribases!

FYRSTINDE HELENA (ler sagte) Nu vil han forske igen. — Blæk på fingrene; bogstøv i håret, — uvasket; fy, fy, hvor han stinker.

SLAVINDEN MYRRA. Herre, befaler du ikke, at jeg skal —?

CÆSAR JULIAN. Væk med dig, kvinde!

FYRSTINDE HELENA. Hvor kunde du lade dig overvinde af ham, du brune svulmende barbar? Han kan ikke overvinde kvinder. Hvor jeg ækles ved denne vanmagtens dyd.

CÆSAR JULIAN. Tilside med jer alle! Ikke så nær, Oribases! Jeg selv skal vogte fyrstinden.

FYRSTINDE HELENA. Vredes du på mig, du herlige? Gallos er jo død. Halshugget. Hvilket hugg det må have været! Ikke skinsyg, du min første og sidste. Brænd Gallos i helvedes ild; — det var jo dog kun dig, dig, dig —!

CÆSAR JULIAN. Ikke nærmere, Oribases!

FYRSTINDE HELENA. Dræb presten også! Jeg vil ikke se ham efter dette. Du véd jo vor søde hemmelighed. O, du mine dages længsel, mine nætters henrykkelse! Det var jo dig selv, — i din tjeners skikkelse — i bedekamret; ja, ja, du var der; det var dig — i mørket, i luften, i virakens slørende skyer, hin nat, da den vordende Cæsar under mit hjerte —

CÆSAR JULIAN (viger med et skrig). Ah!

FYRSTINDE HELENA (med udbredte arme). Min elsker og herre! Min, min —! (hun falder om på gulvet; *slavinderne* iler til og flokker sig om hende.)

CÆSAR JULIAN (står et øjeblik ubevægelig; da knytter han hånden ivejret og råber): Galilæer!

(*Slavinderne* bærer fyrstinden ud til højre; i det samme kommer *ridderen Sallust* hurtig ind gennem døren i baggrunden.)

RIDDEREN SALLUST. Fyrstinden i afmagt! O, så var det dog så!

CÆSAR JULIAN (griber lægen om armen og fører ham tilside). Sig sandheden! Har du før idag vidst, at —; nu ja, du forstår mig; har du før idag vidst noget om — om fyrstindens tilstand?

LÆGEN ORIBASES. Jeg, som alle andre, herre!

CÆSAR JULIAN. Og du har intet sagt mig, Oribases!

LÆGEN ORIBASES. Hvorledes, min Cæsar?

CÆSAR JULIAN. Hvor kunde du vove at fortie sligt!

LÆGEN ORIBASES. Herre, der var ét, vi alle var uvidende om.

CÆSAR JULIAN. Og det var?

LÆGEN ORIBASES. At Cæsar intet vidste. (han vil gå.)

CÆSAR JULIAN. Hvorhen?

LÆGEN ORIBASES. Prøve de midler, som min kunst —

CÆSAR JULIAN. Jeg tror, at din kunst vil vise sig unyttig.

LÆGEN ORIBASES. Herre, det var dog mulig, at —

CÆSAR JULIAN. Unyttig, siger jeg!

LÆGEN ORIBASES (et skridt tilbage). Høje Cæsar, det er min pligt at være dig ulydig i dette.

CÆSAR JULIAN. Hvorledes tyder du mine ord? Gå, gå; prøv hvad din kunst —; frels kejserens søster; kejseren vilde føle sig utrøstelig, ifald hans kærlige omhu skulde drage nogen ulykke efter sig. Ja, du véd vel, at hine frugter var en gave fra kejseren?

LÆGEN ORIBASES. Ah!

CÆSAR JULIAN. Gå, gå, mand, — og prøv, hvad din kunst —

LÆGEN ORIBASES (bøjer sig ærbødigt). Jeg tror, min kunst er unyttig, herre! (han går ud til højre.)

CÆSAR JULIAN. Ah, du, Sallust! Hvad tykkes dig? Nu begynder skæbnens bølger at vælte ind over slægten igen.

RIDDEREN SALLUST. O, men der er redning. Oribases vil —

CÆSAR JULIAN (kort og afværgende). Fyrstinden dør.

RIDDEREN SALLUST. O, om jeg turde tale! Om jeg turde efterspore de lønlige tråde i dette fordærvelsens spind!

CÆSAR JULIAN. Vær trøstig, ven; alle trådene skal komme for en dag, og så —

TRIBUNEN DECENTIUS (kommer fra baggrunden). Hvorledes skal jeg nærme mig Cæsars åsyn! Hvor urandsagelige er ikke Guds veje! Sønderknust —; gid du kunde læse i mine indvolde! Jeg sorgens og ulykkens bud —!

CÆSAR JULIAN. Ja, det må du sige to gange, ædle Decentius! Og hvorledes skal jeg vel udfinde ord, bløde og slørende nok, for at bringe dette i en tålelig fremstilling for kejserens broderlige øre!

TRIBUNEN DECENTIUS. Usaligt, at noget sådant skulde hændes næsten samtidig med min sendelse! Og just nu! O, dette lynslag fra forhåbningernes skyløse himmel!

CÆSAR JULIAN. Ja, denne skæbnens opdukkende og opslugende havstorm, just som skibet syntes at ville løbe ind i en længe forønsket havn; denne, denne —; sorgen gør os veltalende, Decentius, — dig, som mig. Men først forretninger. De to Nubiere skal fængsles og forhøres.

TRIBUNEN DECENTIUS. Nubierne, herre? Tror du min harmfulde iver kunde tåle, at de to upåpasselige tjenere et øjeblik længer —?

CÆSAR JULIAN. Hvorledes? Du har dog vel aldrig —?

TRIBUNEN DECENTIUS. Kald mig en ilsindet mand, høje Cæsar; men min kærlighed til kejseren og til hans sorgtrufne hus måtte i sandhed være ringere, end den er, ifald den i en slig stund kunde give rum for sindigt overlæg.

CÆSAR JULIAN. Du har ladet begge slaverne dræbe?

TRIBUNEN DECENTIUS. Havde de ikke syvfold fortjent døden, de efterladne? Det var to hedenske vildmænd, herre! Deres vidnesbyrd vilde ikke have tjent til noget; det var mig umuligt at få presset andet ud af dem, end at de havde ladet hine vigtige ting henstå en temmelig lang tid i forsalen uden bevogtning, tilgængelige for alle og enhver —

CÆSAR JULIAN. Aha! Ja så, Decentius!

TRIBUNEN DECENTIUS. Jeg anklager ingen. O, men, dyrebare Cæsar, jeg varer dig ad; thi du er omgiven af utro tjenere. Dit hof — hvilken usalig misforståelse! — man har troet at skimte et slags unåde, eller hvad jeg skal kalde det, bag de forholdsregler, som kejseren nødtvungen har måttet træffe her; kort og godt —

STALDMESTEREN SINTULA (kommer fra baggrunden). Herre, du har givet mig et hverv, som jeg på ingen måde magter.

CÆSAR JULIAN. Kejseren har givet dig hvervet, gode Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Tag det fra mig, herre; jeg er det i sandhed ikke voksen.

TRIBUNEN DECENTIUS. Hvad er hændt?

STALDMESTEREN SINTULA. Lejren er i vildt oprør. Legionstropperne og de bundsforvandte rotter sig sammen —

TRIBUNEN DECENTIUS. Trods imod kejserens vilje!

STALDMESTEREN SINTULA. Soldaterne råber på, at de vil holde sig til Cæsars løfter.

CÆSAR JULIAN. Hør, hør; disse brøl udenfor —!

STALDMESTEREN SINTULA. Sværmen stormer hid —

TRIBUNEN DECENTIUS. Lad ingen slippe ind!

RIDDEREN SALLUST (ved vinduet). Det er for sent; hele pladsen er opfyldt af truende soldater.

TRIBUNEN DECENTIUS. Cæsars dyre liv er i fare! Hvor er Florentius?

STALDMESTEREN SINTULA. Flygtet.

TRIBUNEN DECENTIUS. Den storpralende usling! Men Severus da?

STALDMESTEREN SINTULA. Severus siger sig syg; han har ladet sig køre ud til sit landgods.

CÆSAR JULIAN. Jeg vil selv tale med de rasende.

TRIBUNEN DECENTIUS. Ikke af stedet, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Hvad nu?

TRIBUNEN DECENTIUS. Det er min pligt, nådigste herre; kejserens bud —; hans dyrebare slægtnings liv —; Cæsar er min fange.

RIDDEREN SALLUST. Ah!

CÆSAR JULIAN. Så kom det dog!

TRIBUNEN DECENTIUS. Hustropperne, Sintula! Du har at føre Cæsar i sikkerhed til Rom.

CÆSAR JULIAN. Til Rom!

STALDMESTEREN SINTULA. Hvad siger du, herre!

TRIBUNEN DECENTIRUS. Til Rom, siger jeg!

CÆSAR JULIAN. Som Gallos! (råber gennem vinduet.) Hjælp, hjælp!

RIDDEREN SALLUST. Flygt, min Cæsar! Flygt, flygt!

(Vilde skrig høres udenfor. *Romerske legionssoldater, bataviske hjælpetropper* og *andre bundsforvandte* stiger ind gennnem vinduet. På samme tid trænger *en anden sværm* ind gennem døren i baggrunden. Blandt de forreste er *fanebæreren Mauros; kvinder,* tildels med børn på armene, følger de indtrængende.)

SKRIG BLANDT SOLDATERNE. Cæsar, Cæsar!

ANDRE STEMMER. Cæsar, hvi har du forrådt os?

ATTER ANDRE. Ned med den troløse Cæsar!

CÆSAR JULIAN (kaster sig med udbredte arme midt ind iblandt soldaterne og råber): Medkæmpere, krigsbrødre, — frels mig fra mine fiender!

TRIBUNEN DECENTIUS. Ah, hvad er det —!

VILDE SKRIG. Ned med Cæsar! Slå Cæsar ned!

CÆSAR JULIAN. Slut kreds om mig: drag eders sværd!

FANEBÆREREN MAUROS. De er alt dragne!

KVINDER. Hugg ham; hugg ham!

CÆSAR JULIAN. Tak, at I kom! Mauros! Ærlige Mauros! Ja, ja; på dig kan jeg stole.

BATAVISKE SOLDATER. Hvor tør du sende os til jordens grænser? Var det det, du tilsvor os?

ANDRE BUNDSFORVANDTE. Ikke over Alperne! Det pligter vi ikke!

CÆSAR JULIAN. Ikke til Rom! Jeg går ikke; de vil myrde mig, som de myrded min broder Gallos!

FANEBÆREREN MAUROS. Hvad siger du, herre?

TRIBUNEN DECENTIUS. Tro ham ikke!

CÆSAR JULIAN. Rør ikke den ædle Decentius; han er uden skyld.

UNDERFØREREN LAIPSO. Det er sandt; Cæsar er den skyldige.

CÆSAR JULIAN. Ah, er det dig, Laipso! Kække ven, er det dig? Du slog godt ved Argentoratum.

UNDERFØREREN LAIPSO. Det mindes Cæsar?

UNDERFØREREN VARRO. Sine løfter mindes han ikke!

CÆSAR JULIAN. Var det ikke den uforfærdede Varros røst, jeg der fornam? Der har vi ham jo! Dit sår er lægt, ser jeg. O, du velfortjente kriger, — at det dog skulde nægtes mig at gøre dig til høvedsmand.

UNDERFØREREN VARRO. Har du virkelig villet det?

CÆSAR JULIAN. Læg ikke kejseren til last, at han afslog min bøn. Kejseren kender ingen af eder, således, som jeg kender eder.

TRIBUNEN DECENTIUS. Soldater, hør mig —!

MANGE STEMMER. Vi har intet med kejseren at skaffe.

ANDRE (trænger truende frem). Cæsar skal staa os til regnskab!

CÆSAR JULIAN. Hvad magt har vel eders ulykkelige Cæsar, I venner? Man vil føre mig til Rom. Man nægter mig at forvalte endog mine egne sager. Man lægger beslag paa min andel af krigsbyttet. Fem guldstykker og et pund sølv havde jeg tænkt at skænke hver soldat, men —

SOLDATERNE. Hvad siger han?

CÆSAR JULIAN. Det er ikke keiseren, som forbyder det; det er onde og misundelige rådgivere. Kejseren er god, I kære venner! O, men kejseren er syg; han kan intet udrette —

MANGE SOLDATER. Fem guldstykker og et pund sølv!

ANDRE SOLDATER Og det nægtes os!

ATTER ANDRE. Hvem tør nægte Cæsar noget!

FANEBÆREREN MAUROS. Således handler man med Cæsar, soldaternes fader!

UNDERFØREREN LAIPSO. Med Cæsar, som mere har været os en ven end en herre! Eller har han kanske ikke?

MANGE STEMMER. Jo, jo, det har han!

UNDERFØREREN VARRO. Bør ikke Cæsar, sejrherren, kunne vælge til høvedsmænd, hvem han vil?

FANEBÆREREN MAUROS. Bør han ikke have fri rådighed over det bytte, som er tilfaldet ham?

HØJE RÅB. Jo, jo, jo!

CÆSAR JULIAN. Ak, hvad vilde det vel gavne eder? Hvad brug kan I gøre af jordiske goder, I, som skal føres bort til de fjerneste lande for at gå en uviss skæbne imøde —

SOLDATERNE. Vi går ikke!

CÆSAR JULIAN. Se ikke på mig; jeg skammer mig; thi jeg er nær ved at udgyde en tårestrøm, når jeg tænker på, at I inden få måneder skal gives til pris for sygdomme, for hunger og for en blodtørstig fiendes våben.

MANGE SOLDATER (stimler om ham). Cæsar' Gode Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Og nu eders værgeløse hustruer og børn, som I må efterlade i de spredte hjem! Hvo skal skærme disse medynksværdige, disse vordende enker og faderløse, der snart vil være udsatte for Alemannernes hævngerrige overfald?

KVINDERNE (grædende). Cæsar, Cæsar, tag dig af os!

CÆSAR JULIAN (ligeledes i gråd). Hvad er Cæsar? Hvad mægter den faldne Cæsar?

UNDERFØREREN LAIPSO. Skriv til kejseren og lad ham vide —

CÆSAR JULIAN. Ak, hvad er keiseren? Kejseren er syg på sind og legem; han er nedbrudt af omhu for rigets vel. Ikke sandt, Decentius?

TRIBUNEN DECENTIUS. Jo, visselig; men —

CÆSAR JULIAN. Hvor skar det mig ikke i hjertet, da jeg erfor — — (han trykker de omstående hænder.) Bed for hans sjæl, I, som dyrker den gode Kristus! Bring offer for hans helse, I, som er forblevne trofaste imod eders fædrene guder! — — Véd I vel, at kejseren har holdt sejrsindtog i Rom?

FANEBÆREREN MAUROS. Har kejseren?

UNDERFØREREN VARRO. Hvad? Slagen, som han kom fra Donau?

CÆSAR JULIAN. Som han kom fra Donau har han holdt sejrsindtog for vore sejrvindinger —

TRIBUNEN DECENTIUS (truende). Høje Cæsar, betænk —!

CÆSAR JULIAN. Ja, det er sandt, som tribunen siger; betænk, hvorledes kejserens sind må være omsløret, når sligt kan ske? O, min hårdt hjemsøgte frænde! Da han i Rom red igennem Konstantins vældige bue, trode han sig så stor, at han krummed ryggen og luded sit hoved ned imod sadelknappen.

FANEBÆREREN MAUROS. Som en hane i en porthvælving!

(Latter blandt *soldaterne.*)

ENKELTE STEMMER. Er det en kejser!

UNDERFØREREN VARRO. Og ham skal vi lyde!

UNDERFØREREN LAIPSO. Væk med ham!

FANEBÆREREN MAUROS. Cæsar, tag du styret!

TRIBUNEN DECENTIUS. Oprør —!

MANGE STEMMER. Tag magten; tag magten, Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Afsindige! Er det at tale som Romere? Vil I efterligne de alemanske barbarer? Hvad var det, Knodomar råbte ved Argentoratum? Svar mig, gode Mauros, — hvad råbte han?

FANEBÆREREN MAUROS. Han råbte: leve kejser Julian!

CÆSAR JULIAN. Ah, ti, ti! Hvad siger du dog?

FANEBÆREREN MAUROS. Leve kejser Julian!

DE BAGENFOR STÅENDE. Hvad går for sig?

UNDERFØREREN VARRO. De udråber Cæsar Julian til kejser!

HØJE SKRIG. Leve kejseren! Leve kejser Julian!

(Råbet forplanter sig i videre og videre kredse udenfor; alle taler i munden på hverandre; *Cæsar Julian* kan i lang tid ikke komme tilorde.)

CÆSAR JULIAN. O, jeg beder eder bønligt —! Soldater, venner, kampfæller, — se, jeg udstrækker mine skælvende arme —! Ængst dig ikke, min Decentius! — O, at jeg måtte opleve dette! Jeg lægger eder intet til last, I trofaste; det er fortvilelsen, som har drevet jer. I vil det. Godt; jeg underkaster mig hærens vilje. — Sintula, lad mine krigsøverster samles. — Du, tribun, kan vidne for Konstantios, at jeg kun nødtvungen — (vender sig til *Varro.*) Gå, høvedsmand, og forkynd i lejren denne uventede forandring. Jeg selv vil uden ophold skrive til Rom —

RIDDEREN SALLUST. Herre, soldaterne vil se dig.

FANEBÆREREN MAUROS. En gylden ring om dit hoved, kejser!

CÆSAR JULIAN. Et sligt smykke har jeg aldrig ejet.

FANEBÆREREN MAUROS. Denne kan gøre det.

(han aftager sin halskæde og slynger den flerdobbelt om *Cæsars* pande.)

RÅB UDENFOR. Kejseren; kejseren! Vi vil se kejseren!

SOLDATER. På skjoldet med ham! Op, op!

(De omstående løfter *Julian* højt ivejret på et skjold og viser ham for mængden under længe vedvarende bifaldsråb.)

CÆSAR JULIAN. Hærens vilje ske! Jeg bøjer mig for det uundgåelige og fornyer alle tilsagn —

LEGIONSSOLDATER. Fem guldstykker og et pund sølv!

BATAVER. Ikke over Alperne!

CÆSAR JULIAN. Vi vil sætte os fast i Vienna. Den stad er Galliens stærkeste og derhos rig på allehånde forråd. Der er det min agt at vente, indtil vi ser, om min nedbøjede frænde billiger, hvad vi her, til rigets tarv, har vedtaget —

RIDDEREN SALLUST. Det gør han ikke, herre!

CÆSAR JULIAN (med oprakte hænder). Guddommelige visdom, lys op i hans formørkede sjæl og led ham til det bedste! Vær med mig, du lykke, som aldrig har svigtet mig før!

MYRRA og *KVINDERNE* (veklagende udenfor til højre). Død, død, død!

FEMTE AKT.

(I Vienna. Et hvælvet rum i katakomberne. Til venstre snor sig en bugtet gang opad. Gennem bergsiden i baggrunden er udhugget en trappe, som ender oppe ved en lukket dør. Foran til højre fører en mængde trin ned til de dybere liggende gange. Rummet er svagt oplyst af en brændende hængelampe.)

(*Cæsar Julian,* med uraget skæg og i smudsige klæder, står ludende over åbningen til højre. Dæmpet salmesang lyder igennem døren fra den udenfor tilbyggede kirke.)

CÆSAR JULIAN (taler nedad). Endnu intet tegn?

EN STEMME (dybt nede). Intet.

CÆSAR JULIAN. Hverken ja eller nej? Hverken for eller imod?

STEMMEN. Begge dele.

CÆSAR JULIAN. Det er jævngodt med intet.

STEMMEN. Vent, vent.

CÆSAR JULIAN. Jeg har ventet i fem døgn; du kræved kun tre. Jeg siger dig, — jeg er ikke tilsinds at — (han lytter imod udgangen og råber dæmpet nedad.) Tal ikke!

RIDDEREN SALLUST (kommer oppe fra gangen til venstre). Herre; herre!

CÆSAR JULIAN. Er det dig, Sallust? Hvad vil du hernede?

RIDDEREN SALLUST. Dette rugende mørke —; ah, nu ser jeg dig.

CÆSAR JULIAN. Hvad vil du?

RIDDEREN SALLUST. Tjene dig, om jeg kunde, — føre dig ud til de levende igen.

CÆSAR JULIAN. Hvad nyt oppe fra verden?

RIDDEREN SALLUST. Soldaterne er i uro; vi mærker allehånde forbud på, at tålmodet snart forgår dem.

CÆSAR JULIAN. Nu skinner visst solen deroppe.

RIDDEREN SALLUST. Ja, herre!

CÆSAR JULIAN. Himlen hvælver sig som et hav af tindrende lys. Det er kanske høj middag. Det er varmt; luften dirrer langs husvæggene; floden risler, halvt udtørret, over hvide flintestene. — Skønne liv; skønne verden!

RIDDEREN SALLUST. O, kom, kom, herre! Dette ophold i gravgangene udlægges til skade for dig.

CÆSAR JULIAN. Hvorledes udlægges det?

RIDDEREN SALLUST. Tør jeg sige det?

CÆSAR JULIAN. Du tør og skal. Hvorledes udlægges det?

RIDDEREN SALLUST. Mange tror, at det mindre var sorg end anger, som så selsomt drev dig ned under jorden.

CÆSAR JULIAN. De tror, jeg dræbte hende?

RIDDERER SALLUST. Det gådefulde i sagen må undskylde dem, om —

CÆSAR JULIAN. Ingen dræbte hende, Sallust! Hun var for ren for dette syndens rige; derfor steg en engel fra himlen hver nat ned i hendes lønkammer og råbte på hende. Eller hvad? Véd du ikke, at presterne i Lutetia udlagde hendes død på denne vis? Og presterne må jo vide det. Har ikke hendes ligtog hid været som et sejrstog gennem landet? Strømmed ikke alle Viennas kvinder hendes kiste imøde udenfor portene, hilste hende med grønne grene i hænderne, bredte tepper ud på vejen og istemte lovsange til ære for himmelbruden, som førtes hjem til brudgommens hus? — Hvad lo du af?

RIDDEREN SALLUST. Jeg, herre?

CÆSAR JULIAN. Nat og dag har jeg hørt bryllupssangene siden. Hør, hør; i forherligelse løftes hun opad. Ja, hun var tilvisse en ægte kristen-kvinde. Hun holdt sig budet efterrettelig; — hun gav Cæsar, hvad Cæsars var, og den anden gav hun —; nå, det var ikke d e t, vi skulde tale om; du er ikke indviet i lærens hemmeligheder, Sallust! — Hvad nyt, spurgte jeg om?

RIDDEREN SALLUST. Det vigtigste, jeg véd, er at kejseren ved budskabet om, hvad der i Lutetia gik for sig, skyndsomt skal være flygtet over til Antiokia.

CÆSAR JULIAN. Den nyhed kender jeg. Konstantios så os vel allerede i ånden foran Roms porte.

RIDDEREN SALLUST. De venner, som forvovent slutted sig til dig i denne farlige sag, så i ånden det samme.

CÆSAR JULIAN. Tiden er os ikke gunstig, Sallust! Véd du ikke, at under kamplegene, før afrejsen fra Lutetia, brast mit

skjold istykker, så jeg kun beholdt håndtaget igen? Og véd du ikke, at da jeg vilde stige tilhest, så snubled hin tjener, på hvis sammenfoldede hænder jeg skulde svinge mig op?

RIDDEREN SALLUST. Du kom dog i sadlen, herre!

CÆSAR JULIAN. Men manden faldt.

RIDDEREN SALLUST. Bedre mænd vil falde, hvis Cæsar nøler.

CÆSAR JULIAN. Kejseren er affældig.

RIDDEREN SALLUST. Kejseren lever. De breve, du har skrevet ham til om din udråbelse —

CÆSAR JULIAN. Om min nødtvungne udråbelse. Man tvang mig; der var intet valg.

RIDDEREN SALLUST. Kejseren lader ikke den forklaring gælde. Det er hans agt, når en hær er samlet i de østlige landskaber, at rykke ind i Gallien.

CÆSAR JULIAN. Hvoraf véd du —?

RIDDEREN SALLUST. Ved et tilfælde, herre! Jeg bønfalder dig, tro mig —!

CÆSAR JULIAN. Godt, godt; når det sker, vil jeg gå Konstantios imøde, — ikke med sværd i hånd —

RIDDEREN SALLUST. Ikke! Hvorledes tænker du da at møde ham?

CÆSAR JULIAN. Jeg vil give kejseren, hvad kejserens er.

RIDDEREN SALLUST. Mener du dermed, at du vil træde af?

CÆSAR JULIAN. Kejseren er affældig.

RIDDEREN SALLUST. O, dette forfængelige håb! (kaster sig på knæ.) Så tag mit liv, herre!

CÆSAR JULIAN. Hvad nu!

RIDDEREN SALLUST. Cæsar, tag mit liv; jeg vil heller dø på dit end på kejserens bud.

CÆSAR JULIAN. Rejs dig, ven!

RIDDEREN SALLUST. Nej; lad mig ligge for min Cæsars fødder og tilstå alt. O, dyrebare herre, — at måtte sige dig dette! — Da jeg opsøgte dig i lejren ved Rhin, — da jeg minded dig om vort fordums venskab under samværet i Grækenland, — da jeg bad om at måtte dele krigens farer med dig, — da, o, Cæsar, da kom jeg som en lønlig spejder i kejserens sold —

CÆSAR JULIAN. Du —!

RIDDEREN SALLUST. Mit sind havde i nogen tid været optændt af harm imod dig; du mindes hin ringe tvist i Mediolanum,

— dog ikke ringe for mig, som havde håbet, at Cæsar skulde hjælpe min svigtende lykke påfode igen. Alt dette drog man fordel af i Rom; man holdt mig for den rette mand til at efterspore dine veje.

CÆSAR JULIAN. Og til sligt kunde du sælge dig? Så sort et bedrag!

RIDDEREN SALLUST. Jeg var ødelagt, herre; og jeg syntes, at Cæsar havde slåt hånden af mig. Ja, min Cæsar, jeg forrådte dig — i de første måneder; siden ikke. Din vennesælhed, dit store sind, al den nåde, du viste mig —; jeg blev, hvad jeg havde givet mig ud for, din trofaste tilhænger, og i min lønlige breve til Rom førte jeg bag lyset dem, som havde udsendt mig.

CÆSAR JULIAN. Disse breve var fra dig? O, Sallust!

RIDDEREN SALLUST. De indeholdt intet til skade for dig, herre! Hvad andre kan have skrevet, véd jeg ikke; jeg véd kun, at jeg tidt nok vånded mig i kval under en nødtvungen og forhadt taushed. Jeg voved mig så langt frem, som jeg på nogen måde turde. Hin skrivelse, stilet til en unavngiven mand i din lejr, hvori meldes om kejserens sejrs-indtog i Rom, og som du en morgen, undervejs til Lutetia, fandt indstukken under dit telt —; ja, du fandt den dog, herre?

CÆSAR JULIAN. Ja, ja —

RIDDEREN SALLUST. Den var rettet til mig, og et lykketræf var mig gunstigt, så den kom i dine hænder. Tale turde jeg jo ikke. Jeg vilde tale; men jeg kunde det ikke; jeg udsatte fra dag til dag at forråde min skændsel. O, straf mig, herre; se, her ligger jeg!

CÆSAR JULIAN. Stå op; du er mig kærere således, — vunden imod min og imod din egen vilje. Stå op, du min sjæls ven; ingen skal krumme et hår på dit hoved.

RIDDEREN SALLUST. Tag heller det liv, som du dog ikke længe vil have magt til at skærme. Du siger, kejseren er affældig. (rejser sig.) Min Cæsar, hvad jeg har svoret på at fortie, det røber jeg nu. Kejserens affældighed rummer intet håb for dig. Kejseren tager en ny hustru tilægte.

CÆSAR JULIAN. Ah, hvilket vanvid! Hvor kan du tænke —?

RIDDEREN SALLUST. Kejseren tager en ny hustru, herre! (rækker ham nogle papirer.) Læs, læs, høje Cæsar; disse breve vil ikke levne nogen tvil hos dig.

CÆSAR JULIAN (griber papirerne og læser). Ja, ved solens lys og magt —!

RIDDEREN SALLUST. O, havde jeg dog turdet tale før!

CÆSAR JULIAN (fremdeles læsende). Han tager en kvinde tilægte. Konstantios, — denne svindende menneske-skygge —! Faustina —, hvad står der? ung — knapt nitten år gammel —, en datter af — ah! en datter af hin overmodige slægt. En ivrig kristen-kvinde altså (folder papirerne sammen.) Du har ret, Sallust; hans affældighed rummer intet håb. Om han er affældig, døende, — hvad vil det sige? Er ikke Faustina from? En bebudelsens engel vil åbenbare sig; eller også —; ha-ha! kort og godt, — på en eller anden vis —, der vil skaffes en ung Cæsar tilveje, og så —

RIDDEREN SALLUST. At nøle er at gå tilgrunde.

CÆSAR JULIAN. Dette har været forberedt længe og i al stilhed, Sallust! Ja, når så er, da løses alle gåder. Helena —, det var ikke, som jeg tænkte, hendes uforsigtige tunge, der fældte hende —

RIDDEREN SALLUST. Nej, herre!

CÆSAR JULIAN. — man har tænkt, — man har troet, at —; o, uudgrundelige udjævnende retfærd! derfor måtte hun af vejen.

RIDDEREN SALLUST. Ja, derfor; jeg var den, man i Rom først kasted sine øjne på. O, herre, du drager dog ikke i tvil, at jeg afslog det? Jeg skød mig ind under umuligheden af at finde en lejlighed; man forsikred mig, at det brødefulde forehavende var opgivet, og da —!

CÆSAR JULIAN. De stanser ikke ved — ved dobbelt-liget i stenkisten deroppe. Konstantios tager tilægte. Derfor var det, at jeg skulde afvæbnes i Lutetia.

RIDDEREN SALLUST. Kun ét kan frelse dig, min Cæsar; du må handle, før kejseren kommer til kræfter.

CÆSAR JULIAN. Om jeg frivilligt drog mig tilbage i ensomheden, hengivende mig til den visdom, jeg her har været nødt til at forsømme? Vilde de nye magthavere tåle en slig tilværelse? Vilde ikke blot det, at de vidste mig i live, være som et hængende sværd over deres hoveder?

RIDDEREN SALLUST. Den vordende kejserindes slægtninge er de mænd, som omgav Cæsar Gallos i hans sidste timer.

CÆSAR JULIAN. Tribunen Skudilo. Tro mig, ven, — jeg har ikke glemt det. Og for denne blodige kejser skal jeg vige og falde! Ham skal jeg skåne, ham, som i lange år har stolpret omkring mellem mine nærmestes lig!

RIDDEREN SALLUST. Skåner du ham, så vil han inden tre måneder stolpre omkring mellem ligene af dine tilhængere.

CÆSAR JULIAN. Ja, ja; det har du visselig ret i. Det er mig næsten som et tvingende bud at træde op imod ham. Gør jeg det, så gør jeg det ikke for min egen skyld. Er det ikke tusenders ve og vel, som her handles om? Gælder det ikke tusenders liv? Eller stod det vel i min magt at afvende denne yderlighed? Du er mere skyldig, end jeg, Sallust! Hvorfor talte du ikke før nu?

RIDDEREN SALLUST. I Rom lod de mig sværge en dyr ed på at tie.

CÆSAR JULIAN. En ed. Så. Ved dine forfædres guder?

RIDDEREN SALLUST. Ja, herre, — ved Zeus og ved Apollon.

CÆSAR JULIAN. Og dog bryder du eden?

RIDDEREN SALLUST. Jeg ønsker at leve.

CÆSAR JULIAN. Men guderne?

RIDDEREN SALLUST. Guderne — de er langt borte.

CÆSAR JULIAN. Ja, eders guder er langt borte; de hemmer ingen; de tynger ikke på nogen; de levner en mand rum omkring sig til at handle. O, denne græske lykke, at føle sig fri! — —

Du sagde, at kejseren, hævnfyldt, som han er, vil udgyde mine trofastes blod. Ja, hvem kan tvile på, at så sker? Blev Knodomar skånet? Måtte ikke denne uskadelige fange bøde med livet for en sprogfejl? Thi — jeg véd det, Sallust — de dræbte ham; det var løgn, hint rygte om barbarens hjemve. Hvad har så ikke vi at vente os? I hvilket forhadt lys har vel ikke tribunen Decentius fremstillet sagerne i Rom?

RIDDEREN SALLUST. Det skønnes bedst af hoffets skyndsomme flugt til Antiokia.

CÆSAR JULIAN. Og er jeg ikke hærens fader, Sallust?

RIDDEREN SALLUST. Soldaternes fader; deres hustruers og børns skjold og værge.

CÆSAR JULIAN. Og hvad blev rigets lod, om jeg vakler nu? En affældig kejser, og efter ham et umyndigt barn i herskersædet; splid og oprør; alles hånd imod alles for at rane magten. — For ikke mange nætter siden havde jeg et syn. Der åbenbared sig for mig en skikkelse med en lyskreds om hovedet; den så vredt på mig og sagde: vælg! Dermed løste den sig op, ligesom en stigende morgendamp. Hidtil har jeg udlagt dette syn, som sigtende til ganske andre ting; men nu, da jeg véd om kejserens forestående giftermål — —

Ja, det gælder i sandhed at vælge, før ulykken vælter ind over riget. Jeg tænker ikke på egen fordel; men tør jeg skyde valget

fra mig, Sallust? Og er det ikke min pligt imod kejseren at værge mit liv? Har jeg ret til at stå med hængende arme og vente på de mordere, som han i sin vanvittige angst tinger til at støde mig ned? Har jeg ret til at give den ulykkelige Konstantios lejlighed til at vælte en ny blodskyld over sit syndbetyngede hoved? Er det ikke bedre for ham, — som der står i skrifterne, — at han lider uret end at han øver uret? Hvis derfor det, jeg tilføjer min frænde, kan kaldes en uret, så mener jeg, at denne min uret udjævnes derved, at den forhindrer min frænde fra at tilføje mig en uret. Jeg tror, at både Platon og Mark Aurel, hin Sofias kronede brudgom, skulde give mig medhold i dette. Det vilde ialfald ikke være en ganske uværdig opgave for visdomsvennerne, min kære Sallust! — O, havde jeg dog Libanios her!

RIDDEREN SALLUST. Herre, du er jo selv så vidt forfremmet i visdom, at du —

CÆSAR JULIAN. Sandt, sandt; men jeg gad dog gerne høre visse andres mening. Ikke fordi jeg vakler. Tro ikke det! Og heller ikke finder jeg, at vi har nogen grund til at mistvile om et heldigt udfald. Thi hine varslende hændelser bør ingenlunde afskrække os. At jeg beholdt håndtaget igen, da mit skjold brast under kamplegene, det tykkes mig med fuld føje at kunne udlægges således, at det skal lykkes mig at beholde, hvad min hånd har fattet tag i. Og når jeg, svingende mig op på min hest, rev til jorden den mand, der hjalp mig i sadlen, så synes det som om dette bebuder et brat fald for Konstantios, hvem jeg skylder min ophøjelse. Hvorom alting er, min Sallust, så agter jeg at affatte et skrift, som hel tydeligen skal retfærdiggøre, at —

RIDDEREN SALLUST. Såre vel, nådige herre; men soldaterne er utålmodige; de ønsker at se dig og høre sin skæbne af din egen mund.

CÆSAR JULIAN. Gå, gå, og stil dem tilfreds; — sig dem, at Cæsar snart skal vise sig.

RIDDEREN SALLUST. Herre, det er ikke Cæsar, det er kejseren selv, de vil se.

CÆSAR JULIAN. Kejseren kommer.

RIDDEREN SALLUST. Da kommer han — selv tomhændet — med tusenders liv i sin hånd!

CÆSAR JULIAN. En tuskhandel, Sallust; tusenders liv imod tusenders død.

RIDDEREN SALLUST. Har dine fiender livets ret?

CÆSAR JULIAN. Lykkelig du, hvis guder er langt borte. O, denne viljens våbenførhed —!

EN STEMME (råber dybt nede i gravgangene). Julian, Julian!

RIDDEREN SALLUST. Ah, hvad er det?

CÆSAR JULIAN. Gå bort, du kære; gå skyndsomt bort!

STEMMEN. Døv kirkesangen. Julian!

RIDDEREN SALLUST. Det råber igen. O, så er det dog sandt!

CÆSAR JULIAN. Hvad skulde være sandt?

RIDDEREN SALLUST. At du lever hernede med en gådefuld fremmed, med en spåmand eller med en heksemester, som er kommen til dig ved nattetid.

CÆSAR JULIAN. Ha-ha; det siger man? Gå, gå!

RIDDEREN SALLUST. Jeg besværger dig, herre, — lad disse fordærvelige drømme fare. Kom med; kom op i dagen!

STEMMEN (nærmere nedenunder). Al møje er spildt.

CÆSAR JULIAN (ved nedgangen til højre). Intet tegn, min broder?

STEMMEN. Øde og tomhed.

CÆSAR JULIAN. O, Maximos!

RIDDEREN SALLUST. Maximos!

CÆSAR JULIAN. Gå, siger jeg! Træder jeg ud af dette forrådnelsens hus, så kommer jeg som kejser.

RIDDEREN SALLUST. Jeg bønfalder dig —; hvad søger du her i mørket?

CÆSAR JULIAN. Lys. Gå, gå!

RIDDEREN SALLUST. Nøler Cæsar, så frygter jeg, han finder vejen spærret.

(Han går bort gennem gangen til venstre. Lidt efter stiger *mystikeren Maximos* op ad trappen; han bærer et hvidt offerbind om panden; i hånden har han en lang blodig kniv.)

CÆSAR JULIAN. Tal, min Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Al møje er spildt, hører du jo. Hvi kunde du ikke døvet kirkesangen? Den har kvalt alle varsler; de vilde tale, men de fik ikke komme tilorde.

CÆSAR JULIAN. Taushed, mørke; — og jeg kan ikke vente længer! Hvad råder du mig til?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gå frem iblinde, kejser Julian! Lyset søger dig.

CÆSAR JULIAN. Ja, ja, ja; jeg tror det også. Jeg havde ikke havt nødig at lade dig hente den lange vej. Véd du, hvad jeg nys har erfaret —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg vil ikke vide, hvad du har erfaret. Tag din skæbne i egne hænder.

CÆSAR JULIAN (går urolig op og ned). I sandhed, hvad er han vel, denne Konstantios, — denne furie-piskede synder, denne hensmuldrende levning af et fordums menneske?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gravmælet over ham, kejser Julian!

CÆSAR JULIAN. Har han ikke i al sin færd imod mig været som et skibsvrag uden ror, — snart drivende til venstre på mistroens strøm, snart kastet mod højre af angerens stormpust? Raved han ikke op på kejsersædet, skrækslagen, med purpurkåben dryppende af min faders blod? kanske af min moders også. — Måtte ikke alle mine slægtninger falde, for at han kunde sidde trygt? Nej, ikke alle; Gallos skåntes, og jeg; — der måtte levnes et par liv, som han kunde købe sig lidt tilgivelse på. Så drev han for mistroens strømdrag igen. Angeren afpinte ham et Cæsar-navn til Gallos; så afpinte frygten ham en dødsdom over Cæsar. Og jeg! Skylder jeg ham tak for det liv, han hidtil har forundt mig? Én for én; først Gallos og så —; hver nat har jeg svedet under angsten for, at den dag, der gik, skulde være min sidste.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Var Konstantios og døden din værste angst? Tænk dig om.

CÆSAR JULIAN. Ja, du har vel ret. Presterne —! Hele min ungdom har været én sammenhængende rædsel for kejseren og for Kristus. O, han er forfærdelig, denne gådefulde, — dette skånselløse gudemenneske! Overalt, hvor jeg vilde frem, trådte han mig stor og streng ivejen med sit ubetingede ubønhørlige krav.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Og dette krav, — var det i dig?

CÆSAR JULIAN. Altid udenfor. Jeg skulde! Krøb min sjæl sammen i gravende og tærende had til min slægts morder, så lød budet: elsk din fiende! Tørsted mit skønhedsbetagne sind imod seder og billeder fra den forgangne Græker-verden, så slog kristenkravet ned i mig med sit: søg det ene fornødne! Fornam jeg legemets søde lyst og begær imod dette eller hint, så skræmte forsagelsens fyrste mig med sit: afdø her for at leve hisset! — Det menneskelige er bleven ulovligt efter den dag, da seeren fra Galilæa tog verdens-styret. At leve er ved ham bleven at dø. At elske og at hade, det er at synde. Har han da forvandlet menneskets kød og blod? Eller er ikke det jordbundne menneske blevet ved at være, hvad det var? Vor sunde inderste sjæl rejser sig imod dette; — og dog skal vi ville tvert imod vor egen vilje! Vi skal, skal, skal!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Og videre, end som så, er du ikke kommen? Skam dig!

CÆSAR JULIAN. Jeg?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, du, manden fra Athen og fra Efesos.

CÆSAR JULIAN. Ak, hine tider, Maximos! Dengang var det let at vælge. Hvad var det, vi sysled med i grunden? En visdomsbygning; hverken mere eller mindre.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Står der ikke etsteds i eders skrifter: enten med os eller mod os?

CÆSAR JULIAN. Vedblev ikke Libanios at være den han var, enten han i en ordstrid stod på anklagens eller på forsvarets side? Dette her ligger dybere. Her er det en handling, som jeg skal over. „Giv kejseren, hvad kejserens er". I Athen gjorde jeg engang leg deraf; — men det ligger dybere. Du kan ikke fatte det, du, som aldrig har været under gudemenneskets magt. Det er mere end en lære, han har spredt ud over verden; det er en trolddom, som tager sindene fangen. Den, som engang har været under ham, — jeg tror aldrig han kommer helt løs.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Fordi du ikke v i l helt.

CÆSAR JULIAN. Hvorledes skal jeg kunne ville det umulige?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er det møjen værd at ville det mulige?

CÆSAR JULIAN. Ord-skvalder fra læresalene! I mætter mig ikke længer med sligt. Og dog —; o, nej, nej, Maximos! Men I kan ikke fatte, hvorledes vi har det. Vi er som vinstokke, der er plantede om i en fremmed uvant jordbund; — plant os tilbage igen, og vi skulde gå ud; men i det nye vantrives vi.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vi? Hvem kalder du vi?

CÆSAR JULIAN. Alle dem, som er under den åbenbaredes rædsel.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Skyggerædsel!

CÆSAR JULIAN. Det være, som det vil. Men ser du ikke, at denne lammende rædsel har tætned og tårnet sig til en mur om kejseren? O, jeg skønner vel, hvorfor den store Konstantin førte en slig viljebindende lære til sejr og magt i riget. Ingen livvagt med spyd og skjold slutter således op om kejsersædet, som denne betagende tro, der altid peger ud over jordlivet. Har du sét rigtig på dem, disse kristne? Huløjede, blegkindede, fladbrystede er de alle tilhobe; de ligner linnedvæverne i Byssos; intet æreshåb får

lov til at spire i denne henrugende tilværelse; solen lyser for dem, og de ser den ikke; jorden byder dem sin fylde og de begærer den ikke; — alt, hvad de begærer, er at forsage og lide for at komme til at dø.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Så brug dem, som de er; men da må du selv stå udenfor. Kejser eller Galilæer; — det er valget. Vær træl under rædselen eller hersker i dagens og lysets og glædens land! Du kan ikke ville det modsigende; og dog er det det du vil. Du vil forene det uforenlige, — forlige de to, som ikke står til at forlige; derfor er det, at du ligger her og rådner i mørket.

CÆSAR JULIAN. Kan du, så lys for mig!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er du den Akilleus, som din moder drømte, at hun skulde skænke verden? En ømskindet hæl gør ingen mand til Akilleus. Rejs dig, herre! Sejrsmodig, som en rytter på sin vælige hest, må du sætte over Galilæeren, hvis du skal vinde frem til kejsersædet —

CÆSAR JULIAN. Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Min elskede Julian, se dig dog om i verden! Hine kristne med dødslængselen, som du nys nævnte, de er de færreste. Men hvorledes står det sig med alle de andre? Falder ikke sindene fra mesteren, ét for ét? Ja, svar mig, — hvad er der bleven af denne selsomme kærlighedens lære? Raser ikke samfund imod samfund indbyrdes? Og nu biskoperne, hine guldbrammende herrer, der kalder sig kirkens overhyrder! Giver de selv hoffets stormænd noget efter i griskhed og herskelyst og kryberi —?

CÆSAR JULIAN. Således er de ikke alle; tænk på den vældige Athanasios i Alexandria —

MYSTIKEREN MAXIMOS. Athanasios var også den eneste. Og hvor er Athanasios nu? Forjog de ham ikke, fordi han ikke var tilfals efter kejserens vilje? Måtte han ikke ty ind i den libyske ørken, hvor han er bleven opædt af løver! Og kan du så nævne mig én til, som Athanasios? Tænk på biskop Maris af Kalkedon, som nu tre gange har skiftet sind i de arianske stridigheder. Tænk på den gamle biskop Markos i Arethusa; ham kender du jo fra din ungdom. Har han ikke nylig, tvert imod lov og billighed, frataget borgerskabet al fælles ejendom og lagt den ind under kirken? Og tænk så på den affældige viljeløse biskop i Nazianz, som går til spot for sin egen menighed, fordi han svarer ja og nej til den samme sag og fordi han vil tækkes alle de stridende.

CÆSAR JULIAN. Sandt, sandt, sandt!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Disse er dine våbenbrødre, min Julian; bedre finder du dem ikke. Eller kanske du regner på hine to forventede store galilæiske lys fra Kappadokia? Ha-ha; bispesønnen Gregor fører retssager i sin fødeby, og Basilios gransker verdslige vismænds skrifter på sit landgods i de østlige egne.

CÆSAR JULIAN. Ja, jeg véd det vel. Frafald på alle kanter! Hekebolios, min fordums lærer, er bleven en rig mand på sin iver i troen og på sin skrift-udlægning; og siden den tid —! Maximos, — det er ikke langt fra, at jeg står alene i alvoret.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du står alene. Hele din hær er på vild flugt eller den ligger slagen rundt omkring dig. Blæs til kamp, — og ingen vil høre dig; gå frem, — og ingen vil følge dig efter! Bild dig ikke ind, at du kan fremme den sag, som har opgivet sig selv. Du bukker under, siger jeg dig! Og hvor vil du så hen? Forstødt af Konstantios vil du være forstødt af alle magter på jorden — og over jorden. Eller vil du ty til Galilæerens favn? Hvorledes står det mellem dig og ham? Har du ikke selv sagt, at du er under rædselen? Har du hans krav i dig? Elsker du din fiende, Konstantios, fordi om du ikke slår ham? Hader du kødets lyst og jordens lokkende færd, fordi om du ikke, som en hed svømmer, dukker dig ned deri? Forsager du verden, fordi om du ikke har mod til at eje den? Og véd du så visst, at — om du afdør her — du da skal leve hisset?

CÆSAR JULIAN (går frem og tilbage). Hvad har han gjort for mig, denne store fordringsfulde? Holder han verdens-vognens tøjler i sin hånd, så måtte han jo have kunnet —

(Salmesangen lyder stærkere oppe fra kirken.)

Hør, hør! Dette kalder de at tjene ham. Og dette tager han hen som en sød offer-røg. Lovsang over ham, — og lovsang over hende i kisten? Er han den alting vidende, hvor kan han da —?

HUSMESTEREN EUTHERIOS (kommer hurtig ned gennem gangen til venstre). Min Cæsar! Herre, herre; hvor er du?

CÆSAR JULIAN. Her, Eutherios! Hvad vil du mig?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Du må komme op, herre; du må se det med egne øjne; — der sker jertegn ved fyrstindens lig.

CÆSAR JULIAN. Du lyver!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Jeg lyver ikke, herre! Jeg hænger ikke ved denne fremmede lære; men hvad jeg har sét, kan jeg ikke tvile på.

CÆSAR JULIAN. Hvad så du?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hele staden er i oprør. Der bæres syge og vanføre ind til fyrstindens kiste; presterne lader dem røre ved den, og de går bort helbredede.

CÆSAR JULIAN. Og det har du selv sét?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja, herre; jeg har sét en faldsyg kvinde gå sund ud af kirken prisende Galilæernes gud.

CÆSAR JULIAN. Ah, Maximos, Maximos!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hør, hvor de kristne jubler; — nu sker et nyt jertegn igen.

LÆGEN ORIBASES (råber oppe i gangen til venstre). Eutherios, — fandt du ham? Eutherios, Eutherios, hvor er Cæsar?

CÆSAR JULIAN (imod ham). Her, her; — er det sandt, Oribases?

LÆGEN ORIBASES (kommer frem). Utroligt, uforklarligt, — og dog sandt; de rører ved kisten, presterne læser og beder over dem, og de vorder helbredede; en røst forkynder fra tid til anden: hellig, hellig er den rene kvinde!

CÆSAR JULIAN. En røst forkynder —?

LÆGEN ORIBASES. En usynlig røst, min Cæsar; en røst, højt under kirkens hvælving; — ingen véd, hvor den kommer fra.

CÆSAR JULIAN (står et øjeblik urørlig, derpå vender han sig pludselig til *Maximos* og råber): Livet eller løgnen!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vælg!

LÆGEN ORIBASES. Kom, kom, herre; de skrækslagne soldater truer dig —

CÆSAR JULIAN. Lad dem true.

LÆGEN ORIBASES. De giver dig og mig skylden for den undergørende fyrstindes død —

CÆSAR JULIAN. Jeg vil komme; jeg vil stille dem tilfreds —

LÆGEN ORIBASES. Der findes kun ét middel: du må vende deres tanker i en anden retning, herre; — de er vilde af fortvilelse over den skæbne, som venter dem, hvis du nøler længer.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Stig nu til himmels, du dåre; nu dør du for din herre og mester!

CÆSAR JULIAN (griber ham om armen). Kejserens rige for mig!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Akilleus!

CÆSAR JULIAN. Hvad løser pagten?

MYSTIKEREN MAXIMOS (rækker ham offerkniven). Denne.

CÆSAR JULIAN. Hvad tvætter vandet af?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Dyrets blod.

(han river offerbindet af sin pande og fæster det om *Cæsars*.)

LÆGEN ORIBASES (nærmer sig). Hvad har du i sinde, herre?

CÆSAR JULIAN. Forsk ikke.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hør larmen! Op, op, min Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Først ned, — siden op. (til *Maximos*.) Helligdommen, min elskede broder —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Lige under, i den anden hvælving.

LÆGEN ORIBASES. Cæsar, Cæsar, — hvor går du?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Til frihed.

CÆSAR JULIAN. Gennem mørke til lys. Ah —!

(han stiger ned i gravgangene.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (sagte, ser efter ham). Så kom det dog.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Tal, tal; hvad gælder hine lønlige kunster?

LÆGEN ORIBASES. Og det nu, da hvert øjeblik er dyrebart —

MYSTIKEREN MAXIMOS (hvisker urolig, idet han skifter plads): Disse glidende fugtige skygger! Fy; dette slimede kryb om fødderne —!

LÆGEN ORIBASES (lytter). Larmen stiger, Eutherios! Det er soldaterne; hør, hør!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Det er sangen fra kirken —

LÆGEN ORIBASES. Nej, det er soldaterne; — der kommer de!

(*Ridderen Sallust* viser sig oppe i gangen omringet af en stor skare ophidsede soldater. *Fanebæreren Mauros* er iblandt dem.)

RIDDEREN SALLUST. Vær sindige; jeg besværger jer —!

SOLDATERNE. Cæsar har forrådt os! Cæsar skal dø!

RIDDEREN SALLUST. Og hvad så, I rasende?

FANEBÆREREN MAUROS. Hvad så? Med Cæsars hoved køber vi tilgivelse —

SOLDATERNE. Frem, frem, Cæsar!

RIDDEREN SALLUST. Cæsar, — min Cæsar, hvor er du?

CÆSAR JULIAN (råber nede i gravkamret). Helios! Helios!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Frigjort!

KORSANG OPPE I KIRKEN. Fader vor, du som er i himlen!

RIDDEREN SALLUST. Hvor er han? Eutherios, Oribases, — hvad går her for sig?

KORET (i kirken). Helliget vorde dit navn!

CÆSAR JULIAN (stiger op ad trappen; han har blod på hånden, på brystet og på hænderne). Fuldbyrdet!

SOLDATERNE. Cæsar!

RIDDEREN SALLUST. Blodig —! Hvad har du gjort?

CÆSAR JULIAN. Kløvet rædselens tåger.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det skabte er i din hånd.

KORET (i kirken). Ske din vilje i himlen, så og på jorden!

(sangen vedbliver under det følgende.)

CÆSAR JULIAN. Nu står ingen livvagt om Konstantios længer

FANEBÆREREN MAUROS. Hvad siger du, herre!

CÆSAR JULIAN. Ah, mine trofaste! Op i dagen; til Rom og Grækenland!

SOLDATERNE. Leve kejser Julian!

CÆSAR JULIAN. Vi vil ikke se tilbage; alle veje ligger åbne for os. Op i dagen. Gennem kirken! Løgnerne skal forstumme —!

(han iler op ad trappen i baggrunden.)

Min hær, min skat, mit kejsersæde!

KORET (i kirken). Led os ikke udi fristelse; men frels os fra det onde!

(*Cæsar Julian* slår døren vidt op. Man ser ind i den stærkt oplyste kirke. Presterne står for højalteret; andægtige skarer knæler nedenfor omkring fyrstindens kiste.)

CÆSAR JULIAN. Fri, fri! Mit er riget!

RIDDEREN SALLUST (råber til ham). Og magten og æren!

KORET (i kirken). Dit er riget og magten og æren —

CÆSAR JULIAN (blændet af lysningen). Ah!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Sejr!

KORET (i kirken). — i evighed, amen!

KEJSER JULIAN,

SKUESPIL I FEM AKTER

(1873)

PERSONERNE:

KEJSER JULIAN.
KRIGSØVERSTEN NEVITA.
GULDSMEDEN POTAMON.
LIVLÆGEN CÆSARIOS FRA NAZIANZ.
TALEREN THEMISTEOS.
TALEREN MAMERTINOS.
SKATMESTEREN URSULOS.
HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.
KVINDEN BARBARA.
SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS.
HOFMÆND OG STATSTJENERE.
BORGERFOLK I KONSTANTINOPEL.
DELTAGERE I DIONYSOS-TOGET, FLØJTESPILLERE, DANSERE, GØGLERE OG KVINDER.
UDSENDINGER FRA DE ØSTERLANDSKE KONGER.
HUSMESTEREN EUTHERIOS.
TJENERE I PALATSET.
DOMMERE, TALERE, LÆRERE OG BORGERE I ANTIOKIA.
KORNHANDLEREN MEDON.
SKATTEOPKRÆVEREN MALKOS.
GREGOR FRA NAZIANZ, Cæsarios's broder.
FARVEREN FOKION.
KVINDEN PUBLIA.
HENDES SØN HILARION.
AGATHON FRA KAPPADOKIA.
BISKOP MARIS AF KALKEDON.
DELTAGERE I APOLLON-TOGET, OFFERPRESTER, TEMPELTJENERE, HARPESLAGERE OG STADSVOGTERE.
AGATHONS YNGRE BRODER.
DE KRISTNE FANGERS TOG.

DIGTEREN HERAKLEOS.
LIVLÆGEN ORIBASES.
TALEREN LIBANIOS, stadsforstander i Antiokia.
SALMEDIGTEREN APOLLINARIS.
LÆREREN KYRILLOS.
EN GAMMEL PREST VED KYBELES HELLIGDOM.
SALMESYNGERSKERNE I ANTIOKIA.
HØVEDSMANDEN FROMENTINOS.
KRIGSØVERSTEN JOVIAN.
MYSTIKEREN MAXIMOS.
SPÅMANDEN NUMA.
TO ANDRE ETRUSKISKE SPÅMÆND.
FYRST HORMISDAS, en landflygtig Perser.
LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS.
VISDOMSLÆREREN PRISKOS.
VISDOMSLÆREREN KYTRON.
HØVEDSMANDEN AMMIAN.
BASILIOS FRA CÆSAREA.
HANS SØSTER MAKRINA.
EN PERSISK OVERLØBER.
ROMERSKE OG GRÆSKE SOLDATER.
PERSISKE KRIGSFOLK.

(Første akt foregår i Konstantinopel, anden akt i Antiokia, tredje akt ligeledes i Antiokia, fjerde akt i og omkring de østlige egne af kejserriget og femte akt på sletterne hinsides Tigris. Begivenheden omfatter tidsrummet fra December måned i året 361 til slutningen af Juni i året 363.)

FØRSTE AKT.

(Ved havnen i Konstantinopel. I forgrunden til højre en pragtfuld landgangsbro overtrukken med tepper. Oppe på den høje strandbredd, lidt fra broen, ses en tilhyllet sten, omgiven af vagt. Langt ude på Bosporos ligger den kejserlige flåde, behængt med sørgeflag.)

(*Talløs menneskemængde* i både og på stranden. Oppe for enden af landgangsbroen står *kejser Julian*, klædt i purpur og gyldne smykker. Han er omgiven af *hofmænd* og *høje statstjenere*. Blandt dem, der står ham nærmest, er *krigsøversten Nevita*, *livlægen Cæsarios* samt *talerne Themisteos* og *Mamertinos*.)

KEJSER JULIAN (ser vidt ud over vandet). Hvilket stævne! Den døde kejser og den levende. — O, at han måtte drage sit sidste suk i så fjerne egne! O, at jeg, trods al min il, ikke fik nyde sødmen af at favne min frænde for sidste gang! Bitre lod for os begge! — — — Hvor er ligskibet?

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Der kommer det.

KEJSER JULIAN. Hin lange båd?

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Ja, nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Arme frænde! Så stor i livet; og nu må du nøjes med så lavt et tag. Nu skal du ikke støde din pande mod kistelåget, du, som bøjed dit hoved, da du red gennem Konstantins bue.

EN BORGER BLANDT TILSKUERNE (til *guldsmeden Potamon*). Hvor ung han ser ud, vor nye kejser.

GULDSMEDEN POTAMON. Han er dog bleven før af lemmer. Da jeg så ham sidst, var han spæd og mager; — det er nu en ni—ti år siden.

EN ANDEN BORGER. Ja, han har øvet store gerninger i de år.

EN KVINDE. Og alle de farer, han har svævet i lige fra barn af!

EN PREST. Vidunderligt frelst af dem alle; den guddommelige varetægt er over ham.

GULDSMEDEN POTAMON. Rygtet siger, at han i Gallien har givet sig under en anden slags varetægt.

PRESTEN. Løgn, løgn; det kan I lide på.

KEJSER JULIAN. Nu kommer han. Solen, som jeg anråber, og den store lynslyngende gud véd, at jeg ikke har ønsket Konstantios døden. Det har i sandhed været langt fra min tanke. Jeg har opsendt bønner for hans liv. — Sig mig, Cæsarios, — du må jo vide det bedst — har man undervejs vist det kejserlige legeme al sømmelig ære?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ligtoget var som en sejrherres tog gennem hele Lille-Asien. I alle byer, vi kom igennem, stimled de troende sammen på gaden; hele nætter genlød kirkerne af bønner og sange; mørket blev til høj lys dag under blusset af de tusend tændte kerter —

KEJSER JULIAN. Godt, godt, godt! — Jeg gribes af en utrolig banghed ved tanken om at skulle tage styret efter en så stor og dydig og højt elsket kejser. Hvi blev det mig ikke forundt at få leve i tilbagetrukken stilhed?

TALEREN MAMERTINOS. Og hvem skulde da gjort fyldest i det store vanskelige kald, således som du, uforlignelige herre, vil gøre det? Jeg tilråber dristigt hine andre, der har attrået kejserværdigheden: kom hid og tag rigets ror; men tag det således, som Julian tager det. Våg nat og dag for alles velfærd. Vær herrer i navnet og dog borgerfrihedens tjenere. Vælg eders plads forrest i de kæmpendes rækker og ikke ved gæstebudene. Tag intet for eder selv; men udøs gaver til alle. Lad eders retfærdighed være lige fjernt fra føjelighed og fra grusomhed. Lev således, at ingen jomfru på jordens kreds skal vride hænderne over eder. Byd trods — både Galliens ufremkommelighed og Germaniens kulde. Hvad vilde de svare? Forfærdede over så strenge fordringer vilde de tilstoppe sine blødagtige ører og råbe: kun en Julian kan gøre fyldest for alt dette!

KEJSER JULIAN. Den alt-styrende give, at så store forhåbninger ikke må skuffes. Men hvor meget fattes der mig ikke? En gysning overfalder mig. At skulle sammenlignes med Alexander, med Mark Aurel og med så mange andre fortræffelige mænd! Har ikke Platon sagt, at kun en gud kan herske over menneskene? O, bed med mig, at jeg må gå fri for ærgerrighedens snarer og magtens fristelser. Athen, Athen! Did går min længsel! Jeg var som en mand, der for sin sundheds skyld drev en gavnlig legemsøvelse; — og nu kommer man til mig og siger: træd frem på skuepladsen

og sejr i de olympiske lege. Alle Grækere skal sidde som tilskuere! Må ikke mit sind gribes af skræk allerede før jeg begynder på kampen?

TALEREN THEMISTEOS. Hvad skræk, o kejser? Har du ikke allerede Grækernes bifald før kamplegen? Er du ikke kommen for at indsætte alle landflygtige dyder i deres gamle ret? Er ikke hos dig samlet i én mand al den sejrvindingens evne, som Herakles, som Dionysos, som Solon, som —?

KEJSER JULIAN. Stilhed! Ikkun den dødes pris skal høres idag. Der lægger de til land. Tag pande-ringen og mine kæder; jeg vil ikke bære kejserlige prydelser i en stund som denne.

(Han giver smykk rne til en af de omstående. Ligtoget kommer indover landgangsbroen med stor pragt. Prester m d tændte lys i spidsen; kisten drages på en lavhjulet vogn; kirkefaner bæres foran og efter vognen; kordrenge svinger røgelsekar; skarer af kristne borgere følger efter.)

KEJSER JULIAN (lægger hånden på kisten og sukker lydeligt). Ah!

EN TILSKUER. Slog han korsets tegn for sig?

EN ANDEN I HOBEN. Nej.

DEN FØRSTE. Ser du; ser du!

EN TREDJE TILSKUER. Ikke heller bøjed han sig for det hellige.

DEN FØRSTE TILSKUER (til den anden). Ser du vel! Hvad sagde jeg?

KEJSER JULIAN. Så far hjem under pragt og ære, du min frændes afsjælede legeme! Jeg gør ikke dette støv ansvarligt for, hvad din ånd forbrød imod mig. Hvad siger jeg? Var det din ånd, som fór så hårdt med slægten, at jeg nu står alene tilbage? Var det din ånd, som bød, at min barndom skulde formørkes af tusend ængstelser. Var det din ånd, som lod hin ædle Cæsars hoved falde? Var det dig, som stilled mig, den uerfarne yngling, på så vanskelig en post i det ugæstmilde Gallien, og som siden, da det ikke lykkedes modgang og genvordigheder at overvinde mig, gjorde mig æren for mine sejrvindinger stridig? O, Konstantios, min frænde, — alt dette havde ikke sit udspring i dit store hjerte. Hvorfor vred du dig i nag og kval; hvorfor så du blodige skygger om dig på dit sidste, smertefulde leje? Onde rådgivere har forbitret dit liv og din dødsstund. Jeg kender dem, disse rådgivere; det var mænd, som tog skade af at færdes i din nådes uophørlige solskin. Jeg kender dem, disse mænd, der så villigt iførte sig det overbevisningens klædebon, som tyktes hoffet tækkeligst.

HEDENSKE BORGERE (blandt de omstående). Leve kejser Julian!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nådigste herre, toget venter —

KEJSER JULIAN (til presterne). Lad ikke eders fromme sang forstumme for min skyld. Fremad, mine venner!

(Toget drager langsomt ud til venstre.)

Følg efter, hvo der vil; og bliv, hvo der vil. Men det skal I alle vide på denne dag, at min plads er her. (Uro og bevægelse i mængden.)

Hvad er jeg? Kejseren. Men har jeg dermed sagt alt? Gives der ikke ét kejserligt embede, som synes hånligt visket ud af erindringen i de senere år? Hvad var den kronede visdomsven Mark Aurel? Kejser? Blot kejser? Nær havde jeg spurgt: var han ikke noget mere end kejser? Var han ikke ypperstepræst tillige?

STEMMER I MÆNGDEN. Hvad siger kejseren? Hvad var det? Hvad sagde han?

TALEREN THEMISTEOS. O, herre, skulde det i sandhed ligge i din tanke —?

KEJSER JULIAN. End ikke min store farbroder Konstantios vovede at frasige sig denne værdighed. Selv efter at han havde indrømmet en viss ny troslære så højst overordentlige rettigheder, vedblev han dog at kaldes ypperstepræst af alle dem, der holdt fast ved Grækerfolkets ældgamle guddomme. At dette embede i de senere tider blev sørgeligen forsømt, vil jeg ikke her tale om, men kun om, at ingen af mine ophøjede forgængere, end ikke han, hvem vi idag med tårevædt ansigt tilråber den sidste hilsen, har vovet at nedlægge det. Skulde jeg formaste mig til noget, som så vise og retfærdige kejsere ikke fandt ret og rådeligt? Det være langt fra mig!

TALEREN THEMISTEOS. O, store kejser, vil du dermed sige —?

KEJSER JULIAN. Jeg vil dermed sige, at der skal være fuld frihed for alle borgere. Hold fast ved de kristnes gud, I, som finder det ønskeligt for eders sindsro. Hvad mig angår, så drister jeg mig ikke til at bygge mit håb på en gud, der hidtil har været mig fiendtlig i alle foretagender. Jeg har sikre tegn og varsler for, at al den fremgang, jeg vandt på Galliens grænser, den skylder jeg hine andre guddomme, der begunstigede Alexander på en noget lignende måde. Under disse guddommes skærm og skjold slap jeg lykkeligt gennem alle farer; og navnlig var det dem, der førte mig frem på min rejse hid med en så vidunderlig hurtighed og lykke, at jeg her i gaderne har hørt tilråb, som tyder på, at man holder mig for et guddommeligt menneske, — hvilket er en stor overdrivelse, I venner! Men visst er det, at jeg ikke tør vise mig utaknemmelig for så vedholdende nådesbevisninger.

STEMMER I MÆNGDEN (dæmpet). Hvad vil han gøre?

KEJSER JULIAN. Så indsætter jeg da vore forfædres ærværdige guder i deres gamle ret. Men ingen krænkelse skal vederfares Galilæernes gud og heller ikke Jødernes. De templer, som fromme herskere i fordums dage med så megen kunstfærdighed lod bygge, de skal igen oprejses i forynget herlighed med altere og billedstøtter, hvert for sine særlige guder, således at sømmelig dyrkelse der kan finde sted pány. Dog vil jeg ingenlunde tåle, at der sker de kristnes kirker nogen hadefuld medfart; heller ikke skal der øves overlast mod deres gravsteder eller mod andre pladse, som en selsom vildfarelse bringer dem til at holde for hellige. Vi vil bære over med de andres forvildelse; jeg har selv været hildet i fejltagelser; — dog, over dette kaster jeg et slør. Hvad jeg siden mit enogtyvende år har tænkt om de guddommelige ting, det vil jeg ikke dvæle ved; jeg vil kun sige, at jeg lykønsker dem, der efterligner mig, — at jeg smiler ad dem, der ikke vil træde i mit fodspor, — at jeg vil forsøge på at overtale, men uden at ville tvinge nogen.

(Han holder et øjeblik forventningsfuldt inde; svagt bifald høres hist og her i sværmen.)

KEJSER JULIAN (heftigere). Med rette havde jeg regnet på taknemmelige tilråb, hvor jeg nu kun sporer en nysgerrig forundring. Dog, jeg burde vidst det; — der råder en sørgelig ligegyldighed blandt dem, der siger sig at have holdt fast ved vor gamle tro. Undertrykkelse og spot har bragt fædrenes ærværdige skikke i forglemmelse. Jeg har spurgt mig for, højt og lavt; men knapt én har kunnet give mig troværdig besked om, hvorledes en ofring til Apollon eller til Fortuna i et og alt er at foretage. Jeg må da gå foran i dette, som i andet. Det har kostet mig mangen nats søvn at udfinde af gamle bøger, hvad der fordum har været brugeligt i så måde; men jeg besværer mig ikke derover, når jeg eftertænker, hvor stor tak vi er netop hine guddomme skyldig; og heller ikke skammer jeg mig ved at forrette alting selv — —. Hvorhen, Cæsarios?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Til kirken, nådigste kejser; jeg vil bede for min bortgangne herres sjæl.

KEJSER JULIAN. Gå, gå! Enhver har sin frihed i deslige sager.

(*Cæsarios* samt flere ældre *hofmænd* og *statstjenere* går ud til venstre.)

Men den frihed, som jeg tilstår den ringeste borger, den forbeholder jeg også mig selv. — Så forkynder jeg eder, I Grækere og Romere, at jeg igen vender tilbage med hele mit hjerte til de lærdomme og skikke, som var vore forfædre hellige, — at de frit tør udbredes og udøves ved siden af alle nye og fremmede meninger, —

og da jeg er et barn af denne stad, og derfor har den fortrinlig kær så forkynder jeg dette i de staden beskyttende guddommes navn.

(Han giver et tegn; nogle *tjenere* drager forhænget fra den tilhyllede sten; man ser et alter og ved dettes fod en vinkande, en oljekrukke, en liden vedstabel og andet tilbehør. Stærk men stum bevægelse i mængden idet *Julian* går op til alteret og gør forberedelser til ofringen.)

TALEREN THEMISTEOS. O, vel må jeg, som Græker, smelte hen i tårer ved synet af så megen ydmyghed og from iver!

EN BORGER. Se, han bryder brændet selv.

EN ANDEN BORGER. Over det venstre lår. Er det så det skal brydes?

DEN FØRSTE BORGER. Det må vel så være.

TALEREN MAMERTINOS. Den ild, du der tænder, o store kejser, i den skal granskningen og lærdommen lyse, ja, opstå foryngget, ligervis som hin forunderlige fugl —

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Denne ild vil hærde de græske våben. Jeg kender ikke meget til de galilæiske påfund; men det har jeg mærket, at alle de, som hænger ved dem, de er forsagte og ubrugelige til større ting.

TALEREN THEMISTEOS. I denne ild, o du uforlignelige, ser jeg visdommen renset for al anklage og for alle beskyldninger. Den vin, som du udgyder, er lig et purpur, hvormed du pryder sandheden og sætter den på et kongeligt sæde. Nu, da du oprækker dine hænder —

TALEREN MAMERTINOS. Nu, da du oprækker dine hænder, er det som om du hædrer videnskabens pande med en guldkrans; og de tårer, du udgyder —

TALEREN THEMISTEOS (trænger sig nærmere). Ja, ja; de tårer, jeg ser dig udgyde, de er som kostelige perler, hvormed veltalenheden igen skal lønnes på kejserlig vis. O, så er det da atter tilladt Grækerne at hæve sine øjne til himlen og følge de evige stjerner på deres gang! Hvor længe er det ikke siden, at dette var os forundt! Måtte vi ikke, af frygt for angivere, skælve og bøje vort åsyn til jorden ligesom dyrene? Hvem iblandt os turde fordriste sig til at beskue solens opgang og nedgang? (han vender sig til hoben.) End ikke I agerdyrkere, som er strømmet hid i så store skarer idag, end ikke I voved at mærke eder himmellegemernes stilling, skønt I dog skulde afpasse eders arbejder derefter —

TALEREN MAMERTINOS. Og I sømænd, — har I eller eders fædre vovet at udtale navnene på de stjernebilleder, som I skulde rette eders sejlads efter? Nu tør I det; nu er det ingen forment at —

TALEREN THEMISTEOS. Nu har ingen Græker længere nødig at leve på land eller vand uden at rådspørge de uforanderlige himmellove; han behøver ikke at lade sig omtumle som en bold for tilfældigheder og hændelser; han —

TALEREN MAMERTINOS. O, hvilken mand er ikke denne kejser, hvem vi skylder så store goder!

KEJSER JULIAN (for alteret med oprakte arme). Så har jeg da åbenlyst og i ydmyghed udgydt olje og vin for eder, I velgørende guddomme, der så længe har måttet savne denne for eder så højst sømmelige ihukommelse. Jeg har opsendt min tak til dig, o Apollon, hvem nogle af vismændene — og især de fra østerlandene — tillægger navnet sol-kongen, fordi du bringer og fornyer det lys, hvori livet har sin grund og sit ophav. — Jeg har bragt mit offer til dig, o Dionysos, du henrykkelsens gud, der løfter menneskenes sjæle ud af lavheden og bærer dem op til et for ånden værdigt samliv med højere ånder. — Og, skønt jeg nævner dig sidst, har jeg dog ikke derfor mindst ihukommet dig, o Fortuna! Stod jeg vel her uden din bistand? Visselig véd jeg, at du ikke længere selv lader dig tilsyne, således, som tilfældet var i den gyldne tidsalder, hvorom hin uforlignelige blinde sanger har fortalt os. Men det véd jeg dog — og deri er alle andre visdomsvenner enige med mig — at det er dig, som har en væsentlig andel i valget af den ledsagende ånd, god eller fordærvelig, som skal følge ethvert menneske på hans livs-gang. Jeg har ingen årsag til at klage over dig, o Fortuna! Meget mere har jeg den højeste opfordring til at yde dig lov og pris. Denne for mit hjerte så dyrebare pligt har jeg idag underkastet mig. Jeg har ikke skyet end det ringeste arbejd. Her står jeg, ved høj lys dag; alle Grækeres øjne er rettede på mig; jeg forventer, at alle Grækeres røster vil forene sig med min i et tilråb til eder, I udødelige guder!

(Under offertjenesten har de fleste kristne tilskuere efterhånden fjernet sig; kun en liden hob er bleven tilbage. Da *kejser Julian* holder inde, høres et svagt bifaldsråb, blandet med sagte latter og en forundret hvisken.)

KEJSER JULIAN (ser sig om). Ah, så! Hvad blev der af dem alle? Lister man sig bort?

TALEREN THEMISTEOS. Ja, med skamrødme over en så mangeårig utaknemmelighed.

TALEREN MAMERTINOS. Nej, det var glædesrødme. De gik for at udbrede det store budskab i alle gader.

KEJSER JULIAN (går fra alteret). Den uvidende hob véd aldrig at finde sig tilrette i det uvante. Jeg får et besværligt arbejde at gøre;

men ingen møje skal fortryde mig. Hvad er sømmeligere for en visdomsven, end at udrydde vildfarelser? I det øjemed regner jeg på eder, I oplyste venner! Dog, vore tanker må forlade dette for en kort stund. Følg mig; jeg går nu til andre pligter.

(Han går hurtig bort uden at gengælde borgernes hilsen; *hofmændene* og hans øvrige *ledsagere* følger ham.)

(En stor sal i kejserpalatset. Døre på begge sider og i baggrunden; på en forhøjning til venstre ved væggen i forgrunden står det kejserlige sæde.)

(*Kejser Julian* omgiven af sit hof og høje embedsmænd, deriblandt *skatmesteren Ursulus* samt *talerne Themisteos* og *Mamertinus*.)

KEJSER JULIAN. Så langt har guderne hjulpet. Nu vil værket rulle fremad, som en stormflods bølger. Den stumme trods, som jeg sporer fra visse hold, hvor jeg mindst burde vente det, skal ikke bringe mit sind ud af ligevægt. Det er jo netop den ægte visdoms særkende at lægge tålsomhed for dagen. Vi véd alle, at man ved passende midler kan helbrede legemets onder; — men kan man med ild og sværd tilintetgøre vildfarelserne om de guddommelige ting? Og hvad nytter det mig, at eders hånd ofrer, dersom eders sjæle fordømmer, hvad hånden gør?

Således vil vi leve i endrægtighed med hverandre. Mit hof skal være tilgængeligt for alle udmærkede mænd, hvad meninger de end måtte have. Lad os vise verden det usædvanlige og ophøjede skuespil af et hof uden hykleri — tilvisse det eneste hof i sit slags — et hof, hvor smiger blir regnet til de farligste fiender. Vi vil anklage og dadle hverandre, når sådant måtte være betimeligt, dog uden derfor at elske hverandre mindre.

(til *krigsøversten Nevita*, som kommer fra baggrunden.)

Dit ansigt lyser, Nevita; — hvad gode tidender bringer du?

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Sandelig de bedste og glædeligste. Et stort antal sendebud fra fyrster i det fjerne Indien er kommet for at bringe dig gaver og bede om dit venskab.

KEJSER JULIAN. Ah, fortæl mig dog, — fra hvilke folkeslag?

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Fra Armenierne og andre hinsides Tigris. Ja, der er endog nogle af de fremmede, som siger sig at komme fra øerne Diu og Serendib.

KEJSER JULIAN. Altså fra verdens yderste grænse, I venner!

TALEREN THEMISTEOS. Selv did hen har rygtet båret dit navn og din hæder!

TALEREN MAMERTINOS. Selv i hine ukendte egne er dit sværd en skræk for fyrster og folkeslag!

TALEREN THEMISTEOS. Diu og Serendib! Langt øst i det indiske hav —

TALEREN MAMERTINOS. Jeg tager ikke i betænkning at sige: udenfor jordens kreds —

KEJSER JULIAN. Hårskæreren skal komme!

(en hofmand går ud til højre.)

Jeg vil modtage sendebudene i sømmelighed, — dog uden pragt og smykker. Således vilde den ophøjede Mark Aurel have modtaget dem; og jeg vælger heller ham til forbillede, end den kejser, der nys bedrøvede os ved sin bortgang. Ikke mere nogen prunk med forgængelige jordiske ting! Selv barbarerne skal mærke sig, at visdommen — rigtignok i sin ringeste tjeners skikkelse — igen har taget plads på kejsersædet.

(Hofmanden kommer tilbage med *hårskæreren Eunapios*, der er iført en prægtig klædning.)

KEJSER JULIAN (ser forundret på ham, går ham imøde og hilser). Hvad søger du her, herre?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Nådigste kejser, du har befalet mig at komme —

KEJSER JULIAN. Du tager fejl, ven; jeg har ikke havt bud efter nogen af mine rådsherrer.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Allernådigste kejser —

SKATMESTEREN URSULOS. Tilgiv; herre; denne mand er den kejserlige hårskærer.

KEJSER JULIAN. Hvad siger du! Virkelig? Denne mand — o, du spøger — denne mand, i silke, med guldstukne støvler, skulde være — ? Ja så! Så du er håskæreren! (bukker for ham) Aldrig skulde jeg formaste mig til at lade mig betjene af så fine hænder.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Allernådigste kejser, — jeg beder for Guds og min frelsers skyld —

KEJSER JULIAN. Ho-ho! En Galilæer! Ja, tænkte jeg det ikke nok! Er dette den forsagelse, som I praler med? Men jeg kender eder vel! Hvilken guddoms tempel har du plyndret, eller hvor mange greb i kejserens kasse har du gjort, for at kunne stadse dig således til? — Du kan gå igen; jeg har ikke brug for dig.

(*Eunapios* går ud til højre.)

Sig mig, Ursulos, hvad har dette menneske i løn?

SKATMESTEREN URSULOS. Nådigste kejser, efter din ophøjede forgængers befaling er der tillagt ham tyve mænds dagligt underhold —

KEJSER JULIAN. Se, se; ikke mere?

SKATMESTEREN URSULOS. Jo, herre; i den senere tid har han havt frit hestehold i de kejserlige stalde, samt en viss årlig sum i penge og et guldstykke for hver gang, han —

KEJSER JULIAN. Og alt det for en hårskærer! Hvad må så ikke de andre —? Der skal gøres en brat ende på dette. — Lad de fremmede sendebud komme ind!

(*Krigsøversten Nevita* går ud i baggrunden.)

Jeg vil modtage dem med uklippet hår. Det er sømmeligst således; thi omendskønt jeg vel véd, at det ikke er det uredte hår eller den pjaltede kappe, som gør den sande visdomsven, så mener jeg dog, at det forbillede, som både Antisthenes og Diogenes har givet, vel bør tages i agt af den mand, der — selv på kejsersædet — gerne vil følge i så store læreres fodspor.

(Han stiger op på forhøjningen, hvor tronstolen står. Hoffet ordner sig nedenfor. *Sendebudene*, indførte af *krigsøversten Nevita* og *husmesteren Eutherios*, kommer i pragtfuldt optog, ledsagede af *slaver*, der bærer gaver af alle slags.)

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Nådigste kejser og herre! Ikke mægtige det ædle tungemål, som så mange veltalende mænd, og ikke mindst du selv, har udbildet til fuldkommenhed fremfor alle andre tungemål, — samt derhos vel vogtende sig for at lade barbariske lyde skurre i dine ører, — har disse udsendinger fra østerlandske fyrster kåret mig til talsmand.

KEJSER JULIAN (siddende i tronstolen). Jeg er rede til at høre dig.

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Først nedlægger da kongen af Armenien for dine fødder denne rustning, som han beder dig bære i kampen mod rigets fiender, skønt han vel véd, at du, uovervindelige helt, står under gudernes skærmende øje, der ikke tillader nogen dødeligs våben at såre dig. — Her bringes dig kostelige tepper, telte og sadeltøj fra fyrsterne hinsides Tigris-floden. De vil dermed give tilkende, at når guderne har forundt hine lande en overvættes rigdom, så skede det i det øjemed, at den skulde komme gudernes yndling tilgode. — Kongen af Serendib, og ligervis kongen af Diu, sender dig disse våben, sværd, spyd og skjold, samt buer og pile; thi, siger de, vi agter det rådeligst at stå værgeløse ligeoverfor den sejrherre, der, ligesom en guddom, har vist sig mægtig nok til at bryde enhver modstand. — Til gengæld beder de alle, som den højeste nåde, om dit venskab, og navnlig beder de, at du,

hvis du, som et rygte har sagt dem, til våren agter at tilintetgøre den forvovne Perser-konge, — at du da vil skåne deres lande for fiendtligt indfald.

KEJSER JULIAN. Ikke kunde en sådan sendelse komme mig ganske uventet. De medbragte gaver skal nedlægges i mit skatkammer, og gennem eder lader jeg eders herskere vide, at det er min agt at holde venskab med alle de folkeslag, som ikke — det være sig med våben eller med underfundighed — stiller sig mine hensigter ivejen. — Hvad det angår, at man i eders fjernt-liggende lande, forledet af mine lykkelige sejrvindinger, har ladet sig henrive til i mig at se en guddom, så vil jeg ikke videre indlade mig på den sag. Jeg agter guderne for højt til, at jeg skulde ville tilrane mig en upassende plads iblandt dem, skønt jeg vel véd, at der oftere, og især i ældre tider, har levet helte og herskere, som har været således fremdragne af gudernes yndest og nåde, at det har været vanskeligt at sige, om de rettest var at regne til de dødelige eller til de udødelige. Om deslige ting er det imidlertid vovelig at dømme, selv for os Grækere. Hvor meget mere da for eder! Altså, nok om dette. — Du, Eutherios, fører de fremmede til hvile og sørger for, at intet fattes dem.

(*Sendebudene* og deres følge forlader salen ledsagede af *husmesteren Eutherios*. *Kejser Julian* stiger ned fra forhøjningen; *hofmændene* og *talerne* omringer ham under beundrende lykønskninger.)

TALEREN THEMISTEOS. Så ung, — og allerede så højt hædret fremfor alle andre kejsere!

TALEREN MAMERTINOS. Jeg spørger: vil ikke Fama fattes lunger til at forkynde dit ry, ifald guderne, hvad jeg visst håber, forunder dig et langt liv?

TALEREN THEMISTEOS. Det skrækkens råb, som de flygtende Alemanner udstødte ved Rhin-strømmens fjerneste bredder, det har væltet sig østover, indtil det slog an imod Tauros og Kaukasos —

TALEREN MAMERTINOS. — nu runger det, som en buldrende genlyd, over hele Asien.

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Hvad der har forfærdet Inderne er denne lighed imellem vor græske Julian og hin makedoniske Alexander —

TALEREN MAMERTINOS. O, hvad lighed! Havde kong Alexander lønlige fiender i sin egen lejr! Havde han et misundeligt og bagtalerisk kejserhof at kæmpe imod?

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Sandt, sandt; og der var heller ingen uduelige hærførere, som hemmed Alexanders fremgang.

KEJSER JULIAN. Ursulos, det er min vilje, at disse sendebuds komme skal gøres bekendt både i staden og i rigets samtlige landskaber. Alt skal fortælles nøjagtigt, — hvor de hører hjemme og hvilke gaver de har medbragt. Jeg vil ikke forholde borgerne noget af det, som kommer min styrelse ved. Du kan også lade indflyde nogle ord om den forunderlige mening blandt Inderne, at Alexander skulde være kommen tilbage.

SKATMESTEREN URSULOS (nølende). Tilgiv mig, nådigste kejser, men —

KEJSER JULIAN. Nu?

SKATMESTEREN URSULOS. Du har selv sagt, at ved dette hof skal ingen smiger tåles —

KEJSER JULIAN. Tilvisse, ven!

SKATMESTEREN URSULOS. Så lad mig da ærligt sige dig, at disse sendebud kom hid for at søge din forgænger og ikke dig.

KEJSER JULIAN. Hvad vover du at ville indbilde mig!

TALEREN THEMISTEOS. Ej, hvilken urimelig tale!

TALEREN MAMERTINOS. Hvilken opdigtelse!

SKATMESTEREN URSULOS. Det er sandhed. Jeg har længe vidst, at disse mænd skulde komme, — længe før kejser Konstantios lukked sine øjne. O, min nådigste herre, lad ikke en falsk forfængelighed få indgang i dit unge sind —

KEJSER JULIAN. Nok, nok! Du vil altså dermed sige, at —?

SKATMESTEREN URSULOS. Tænk selv efter. Hvorledes skulde dine sejre i Gallien, så berømmelige de end har været, i slig hast kunnet nå til hine fjerne folkeslags ører? Når sendebudene talte om kejserens heltegerninger, så tænkte de på krigen imod Perser-kongen —

KRIGSØVERSTEN NEVITA. Jeg vidste ikke, at krigen imod kong Sapores var bleven ført på den vis, at den skulde sprede skræk til verdens grænse.

SKATMESTEREN URSULOS. Sandt; lykken har været vore våben imod i hine egne. Men rygtet om de store rustninger, som kejser Konstantios påtænkte til våren, var det, der ængsted Armenierne og de andre folkeslag. — O, regn dog tiden efter, herre; tæl dagene, om du vil, og sig så om andet er muligt. Dit tog hid fra Gallien skede med en vidunderlig hurtighed; men hine mænds rejse fra de indiske øer —; det vilde dog være tifold vidunderligere, ifald —; spørg dem, og du skal få høre —

KEJSER JULIAN (bleg af vrede). Hvorfor siger du mig alt dette?

SKATMESTEREN URSULOS. Fordi det er sandhed og fordi jeg ikke kan tåle at se din unge skønne hæder formørket af en lånt kappe.

TALEREN THEMISTEOS. Hvilken forvoven tale!

TALEREN MAMERTINOS. Hvilken højst forvoven tale!

KEJSER JULIAN. Det kan du ikke tåle? Så! O, jeg kender dig bedre. Jeg kender alle eder gamle ved dette hof. Det er guderne, hvis hæder I vil forringe. Thi er det ikke gudernes hæder, at de mægter store ting gennem et menneske? Men I hader dem — disse guder — hvis templer I har nedbrudt, hvis billedstøtter I har slåt sønder og hvis skatte I har tilranet jer. I har knapt tålt dem engang, disse vore højst velgørende guder. I har knapt tilladt, at de fromme bar dem løndomsfuldt i hjerterne. Nu vil I også nedbryde det taknemmelighedens tempel, som jeg har rejst for dem i mit hjerte; I vil tage fra mig den erkendtlige tanke, at jeg skylder de udødelige en ny og såre attråværdig velgerning; — thi er ikke hæder at agte for en sådan?

SKATMESTEREN URSULOS. Den eneste himmelens Gud er mit vidne, at —

KEJSER JULIAN. Den eneste! Der har vi det igen! Således er I altid. Hvilken utålsomhed! Spejl eder dog i os. Siger vi, at vore guder er de eneste? Agter vi ikke både Ægypternes guder og hin jødiske Jehova, der visselig har udført store ting i sit folk? Men I derimod, — og det en mand, som du, Ursulos —! Er du en Romer, født af græske forfædre? Den eneste? Hvilken barbarisk uforskammethed!

SKATMESTEREN URSULOS. Du har lovet, at du ikke vil hade nogen for hans meningers skyld.

KEJSER JULIAN. Det har jeg lovet; men jeg tåler heller ikke, at I træder os for nær. Sendebudene skulde ikke være komne for at —? Det vil altså med andre ord sige, at den store guddommelige Dionysos, der besynderligen har sin magt i at åbenbare menneskene de skjulte ting, — at han ikke skulde være virksom nu, ligeså vel som i de henfarne tider. Bør jeg tåle dette? Er det ikke en overvættes frækhed? Tvinges jeg ikke til at drage dig til regnskab?

SKATMESTEREN URSULOS. Da vil alle kristne sige, at det er deres tro, du forfølger.

KEJSER JULIAN. Der skal ingen forfølges for troens skyld. Men har jeg ret til at slå en streg over, hvad I måtte gøre eder skyldige i, blot fordi I ere kristne! Skal eders vildfarelser skærme

eders fejl? Hvad har ikke I forvovne mænd allerede længe øvet, både her ved hoffet og andetsteds? Hvorledes har I ikke smigret for alle laster og bøjet eder for alle luner? Ja, hvad har ikke du, Ursulos, selv sét igennem fingre med? Jeg tænker på hin skamløst udpyntede hårskærer, hin salvestinkende nar, som nys fyldte mig med ækkelhed her. Er du ikke skatmester? Hvorledes har du kunnet give efter for hans ublu fordringer?

SKATMESTEREN URSULOS. Er det en brøde, at jeg har været min herres tjener?

KEJSER JULIAN. Jeg bruger ikke deslige overdådige tjenere. Alle hine frække halvmænd skal jages ud af palatset; og alle kokke og gøglere og dansere ligervis. En sømmelig tarvelighed skal indføres igen. (til *Themisteos* og *Mamertinos*.)

I, mine venner, skal gå mig tilhånde i dette. — Og du, Nevita, hvem jeg, for at du kan træde op med des større anseelse, giver en hærførers værdighed, — dig overdrager jeg at undersøge, hvorledes statens embeder er blevne forvaltede under min forgænger, og især i de senere år. Du kan tilkalde bekvemme mænd, hvem du vil, til at dømme med dig i disse sager.

(til de ældre hofmænd og rådsherrer.)

Jeg har ingen brug for jer. Da min begrædte frænde på sit dødsleje indsatte mig til sin arving, så gav han mig også i arv den retfærdighed, som hans lange svaghedstilstand havde hindret ham selv fra at udøve. Gå hjem; og når I har gjort rede og rigtighed for eder, da kan I drage, hvorhen i lyster.

SKATMESTEREN URSULOS. Gud, Herren, opholde og skærme dig, min kejser!

(Han bøjer sig og går ud i baggrunden sammen med de ældre. *Nevita, Themisteos* og *Mamertinos* samt alle de unge samler sig om kejseren.)

HÆRFØREREN NEVITA. Min ophøjede hersker, hvorledes skal jeg tilfulde takke dig for det tegn på din nåde, som du nys —

KEJSER JULIAN. Ingen tak. Jeg har i disse få dage lært at skatte din troskab og din dømmekraft. Også kundgørelsen om de østerlandske sendebud overdrager jeg dig at affatte. Skriv den således, at de velgørende guder ikke deri skal finde grund til at fortørnes på nogen af os.

HÆRFØREREN NEVITA. Jeg skal handle efter min kejsers vilje både i det ene og i det andet. (han går ud til højre.)

KEJSER JULIAN. Og nu, I trofaste, nu priser vi de udødelige magter, som har vist os den rette vej.

TALEREN THEMISTEOS. De udødelige og deres mere end dødelige yndling! Hvilken jubel vil vi ikke få høre gennem riget, når det rygtes, at du har fjernet hine voldsomme og egennyttige mænd!

TALEREN MAMERTINOS. Med hvilken spænding og med hvilket målmodigt håb vil man ikke vente på valget af deres efterfølgere!

TALEREN THEMISTEOS. Alle Grækere vil råbe med én mund: Platon selv har taget statens ror!

TALEREN MAMERTINOS. Nej, nej, værdige ven; alle Grækere vil råbe: Platons udsagn er bleven til virkelighed, — kun en gud kan herske over menneskene!

TALEREN THEMISTEOS. Nu ønsker jeg blot, at de lykkebringendes velvilje må følge Nevita. Han har fåt et stort og vanskeligt hverv; jeg kender ham ikke så nøje; men vi bør jo alle håbe, at han må vise sig at være den rette —

TALEREN MAMERTINOS. Ganske visst; skønt der vel turde findes andre mænd, som —

TALEREN THEMISTEOS. Ikke vil jeg dermed have sagt, at det valg, som du, o uforlignelige kejser —

TALEREN MAMERTINOS. Nej, nej, på ingen måde!

TALEREN THEMISTEOS. Men hvis det er en fejl at brænde af iver efter at tjene en elsket hersker —

TALEREN MAMERTINOS. — da har du i sandhed mere end én fejlende ven —

TALEREN THEMISTEOS. — selv om du ikke hædrer dem således, som du har hædret den højst lykkelige Nevita —

TALEREN MAMERTINOS. — selv om de måtte undvære ethvert synligt tegn på din nåde —

KEJSER JULIAN. Vi vil ikke lade nogen dygtig mand unyttet og heller ikke ulønnet. Hvad dig angår, Themisteos, da overdrager jeg dig stadsforstanderskabet her i Konstantinopel; og du Mamertinos, kan berede dig på i det kommende år at rejse til Rom og overtage et af de ledige konsulater.

TALEREN THEMISTEOS. Min kejser! Jeg svimler over så megen ære —!

TALEREN MAMERTINOS. Så høj en hæder! Konsul! Fandtes der nogen tid en så højt hædret konsul, som jeg? Mon Lucius, mon Brutus, mon Publius Valerius? Hvad var disses hæder imod min? Hine udnævntes af folket, men jeg af Julian!

EN HOFMAND. Priset være den kejser, som lader retfærdigheden råde!

EN ANDEN HOFMAND. Priset han, hvis blotte navn slår barbarerne med forfærdelse!

TALEREN THEMISTEOS. Priset være alle de ophøjede guder, som i samdrægtighed har kastet sine forelskede øjne på en eneste mand, således at denne eneste, når han første gang — det ske sent! — volder os sorg og går bort, må siges at have stillet Sokrates og Mark Aurel og Alexander i skyggen!

KEJSER JULIAN. Der traf du tingens kerne, min Themisteos! Til guderne er det, vi skal opløfte vore hænder og vore hjerter. Jeg siger ikke dette for at belære eder, men for at påminde eder om, hvad der ved dette hof så længe er bleven forsømt. Det være fjernt fra mig at ville tvinge nogen. Men er jeg vel at laste, fordi jeg gerne vil gøre andre delagtige i den søde henrykkelse, som gennemstrømmer mig, idet jeg føler mig vugget i de udødeliges samfund? Priset, priset være du, vinløvkransede Dionysos! Thi det er nærmest dig, som virker så store og hemmelighedsfulde ting. Gå I nu hver til eders gerning. Jeg, for min del, har tilsagt et glædesoptog gennem stadens gader. Det skal ikke være noget gilde for mine hoffolk, ej heller et gæstebud inden fire vægge. Frit kan borgerne slutte sig til mig, eller holde sig borte; jeg vil udskille de rene fra de urene, de fromme fra de vildfarende. —

O, sol-konge, kast lys og skønhed over dagen! O, Dionysos, sænk din svulmende herlighed over sindene; fyld sjælene med dit hellige stormsus, fyld dem indtil alle bånd brister og den frigjorte jubel drager ånde i dans og sang! — Liv, liv, liv i skønhed!

(Han går ilsomt ud til højre. Hoffolkene samler sig i hviskende klynger og fjerner sig efterhånden.)

(En trang gade i Konstantinopel.)

(Stor sammenstimlen af mennesker; alle ser i én retning henad gaden. Larm, sang og musik af fløjter og trommer høres i nogen frastand.)

EN SKOMAGER (i sin husdør, råber tvers over gaden). Hvad er påfærde, kære nabo?

EN KRAMHANDLER (i huset ligeoverfor). Man siger, det skal være nogle syriske gøglere, som er kommen til staden.

EN FRUGTSÆLGER (på gaden). Visst ikke; det er en ægyptisk bande, som driver om med abekatte og dromedarer.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (tarveligt klædt, søger forgæves at slippe igennem trængselen) Plads dog, I dårer! Hvor djævelen kan nogen fjase og snadre på en slig ulykkesdag!

EN KVINDE (i et lidet vindu). Pst, pst; Eunapios! Smukke herre!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tal ikke til mig på åben gade, din rufferske!

KVINDEN I VINDUET. List dig ind bagvejen, søde ven!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tvi med dig! Er jeg oplagt til at skemte —

KVINDEN I VINDUET. Du skal nok bli oplagt. Kom, smukke Eunapios; iforgårs fik jeg en sending friske duer —

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. O, du syndige verden! (vil forbi.) Plads, plads dog, i Satans navn; lad mig komme frem!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (rejseklædt og fulgt af et par bepakkede slaver, kommer fra en sidegade.) Er staden bleven en dårekiste? Alle skriger i munden på hverandre, og ingen kan sige mig besked. Ah, se, — Eunapios, min fromme broder!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Bud og hilsen, ærværdige herre! Du er altså kommen tilbage til staden?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. I dette øjeblik; — jeg har helliget de hede høstmåneder til stille andagt på mit landgods på Kreta. Men sig mig for alting, hvad går her for sig?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ulykke og forvirring. Den nye kejser —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ja, ja, jeg har hørt forunderlige rygter —

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tifold værre end rygterne. Alle tro tjenere er forjagne fra palatset.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Taler du sandhed?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ve mig; jeg selv var den første —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Forskrækkeligt! Så er kanske også jeg —?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tilvisse. Alle regnskaber skal undersøges, alle gaver skal tages tilbage, alle unøjagtige oppebørsler —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (bleg). Gud forbarme sig!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Herren være lovet, jeg har en god samvittighed.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg også, jeg også; men alligevel —; ah, så er det sagtens dog sandt, at kejseren har ofret til Apollon og Fortuna?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ja vist; men hvem bryr sig om slige småting?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Småting? Skønner du da ikke, forblindede ven, at det er vort sindelag, som gode kristne, han forfølger?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvad siger du? Herrens kors, skulde det være muligt?

KVINDER (i trængselen). Der kommer de!

EN MAND (på et hustag). Jeg kan se ham!

ANDRE STEMMER. Hvem kommer? Hvem, hvem?

MANDEN PÅ TAGET. Kejser Julian. Han har vinløv i håret.

FOLK PÅ GADEN. Kejseren!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Kejseren!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Kom, kom, fromme broder!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Slip mig, herre; jeg er slet ikke from.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ikke from —?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvem tør sige mig på —? Vil man ødelægge mig? From? Når var jeg from? Jeg hørte engang til Donatisternes samfund; det er mangfoldige år siden. Gid djævelen tage Donatisterne! (banker på vinduet.) Hej, Barbara, Barbara; luk op, gamle tæve! (man slipper ham ind gennem husdøren.)

MÆNGDEN. Der er han! Der kommer han!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Alle unøjagtige oppebørsler —! Undersøgelse! O, forfærdelsens lynslag!

(han lister sig bort med begge slaverne.)

(*Dionysos-toget* kommer nedad gaden. *Fløjtespillere* går foran; *drukne mænd*, tildels udklædte som fauner og satyrer, danser efter takten. Midt i toget ser man *kejser Julian*, ridende på et æsel, der er overdækket med pantersskind; han er klædt som guden Dionysos, med en panterhud over skuldrene, vinløvkrans om panden og i hånden en med grønt omvunden stav, på hvis øverste ende der er fæstet en pinje-kongle. Halvnøgne sminkede *kvinder* og *ynglinger*, *dansere* og *gøglere* omringer ham; nogle bærer vinkander og drikkeskåler, andre slår tamburiner og bevæger sig fremad under vilde spring og fagter.)

DANSERNE (synger) Ildnende drag af fyldte skåler!
Ildnende drag!
Læberne nippende,
øjnene klippende,
bukkeben trippende
hylder dig, vingud, i svimlende lag!

KVINDERNE (synger)

Kærlighedsleg, som ej natten selv tåler,
prøv, I bakkanter!
Øv den i dagglansens tindrende stråler!
Se, på sin panter
sidder den herlige!
Favn, os, bakkanter;
kend, vi er hede; føl, vi er kærlige;
springende, syngende,
ravende, gyngende,
favn os, bakkanter!

KEJSER JULIAN. Plads! Ryddeligt, I borgere! Vig ærbødigt til side; ikke for os, men for ham, som vi hædrer!

EN RØST I MÆNGDEN. Kejseren i skøgers og gøgleres selskab!

KEJSER JULIAN. Skam få I, at jeg må tage tiltakke med slige. Blues I ikke over at finde større fromhed og mere iver hos disse, end hos eder selv?

EN GAMMEL MAND. Kristus oplyse dig, herre!

KEJSER JULIAN. Aha, du er en Galilæer! Og du vil tale med? Sad ikke din store mester tilbords med syndere? Gik han ikke ud og ind i huse, som holdtes for lidet sømmelige? Svar mig på det.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (omringet af piger i kvinden Barbaras husdør). Ja, svar, svar, om du kan, du dåre!

KEJSER JULIAN. Ej, se, — er du ikke hin hårskærer, som —?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. En frigjort mand, nådigste kejser! — Plads, I bakkanter; plads for en broder!

(han og pigerne danser ind i Dionysos-togets rækker.)

KEJSER JULIAN. Det må jeg vel lide. Spejl eder i denne Græker, hvis I har en gnist af de gamles ånd tilbage. Og det er vel fornødent, dette, I borgere; thi ingen gud er bleven så miskendt — ja, latterliggjort — som denne henrykkelse bringende Dionysos, hvem Romerne også kalder Bakkus. Mener I, han er en gud for drukkenbolte? O. I højst uvidende, jeg ynker eder, hvis I tænker så. Hvem anden end ham er det, seerne og digterne skylder sine vidunderlige gaver? Vel véd jeg, at nogle tillægger Apollon denne virksomhed, og det visselig ikke uden al føje; men da er sammenhængen hel anderledes at forstå, — hvilket jeg kan bevise af forskellige skrifter. Dog, herom vil jeg ikke tvistes med eder på åben gade. Heller ikke tillader tiden det. Ja, spot kun! Slå kun korsets

tegn! Jeg ser det godt. I peb gerne i fingrene; i kasted gerne stene efter mig, om I voved det. — O, må jeg ikke skamme mig over denne stad, der er sunken ned under barbarerne og som ikke véd noget bedre end at holde fast ved en vankundig Jødes vildfarende påfund! — Fremad! Tilside; — stans os ikke!

DANSERNE. Se, på sin panter
sidder den herlige!

KVINDERNE. Kend, vi er hede; føl, vi er kærlige; —
favn os, bakkanter!

(Optoget drejer under sangen ind i en sidegade, mængden ser til i stum forundring.)

(Kejserens begsal i palatset. Indgangsdør på venstre side; en mindre døråbning med forhæng for til højre.)

(*Husmesteren Eutherios* kommer fra venstre, fulgt af *to tjenere*, der bærer tepper.)

HUSMESTEREN EUTHERIOS (råber imod rummet til højre). Agilo, Agilo, varmt rosenvand! Kejseren vil i bad.

(han går ud til højre med begge tjenerne.)

(*Kejser Julian* kommer ilfærdigt fra venstre. Han bærer endnu panterhuden og vinløvkransen; i hånden har han den omvundne stav. Han går et par gange op og ned ad gulvet, derpå slænger han staven hen i en krog.)

KEJSER JULIAN. Var der skønhed i dette? — —
Hvor var oldingerne med det hvide skæg? Hvor var de rene jomfruer med bånd om panden, med sømmelige lader, tugtige midt i dansens glæde?
Tvi eder, I skøger! — — (han river panterhuden af og kaster den tilside.)
Hvor er skønheden bleven af? Kan ikke kejseren byde den stå op igen, og så står den op?
Tvi over denne stinkende utugt! — —
Hvilke ansigter! Alle laster skreg ud af disse forstyrrede drag. Kroppens og sjælens bylder —
Fy, fy! Et bad, Agilo! Stanken kvæler mig.

BADETJENEREN AGILO (i døråbningen til højre). Badet er rede, nådigste herre!

KEJSER JULIAN. Badet? Lad blive med det. Hvad er legemets smuds at regne imod alt det andet? Gå!

(*Agilo* går ud igen. Kejseren står en stund i tanker.)

Seeren fra Nazareth sad til højbord mellem toldere og syndere.—
Hvori ligger svælget mellem hint og dette? — —

(*Skriftlæreren Hekebolios* kommer ind fra venstre og standser ængstelig ved døren.)

KEJSER JULIAN. Hvad vil du, mand?

SKRIFTLÆRER HEKEBOLIOS (på knæ). Herre!

KEJSER JULIAN. Ah, hvad ser jeg? Hekebolios; — ér det virkelig dig?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Den samme, og dog en anden.

KEJSER JULIAN. Min gamle lærer. Hvad vil du? Stå op!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Nej, nej, lad mig ligge. Og vredes ikke over, at jeg gør brug af min fordums ret til at gå ud og ind hos dig.

KEJSER JULIAN (koldt). Jeg spurgte, hvad du vilde mig.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Min gamle lærer, sagde du. O, om jeg kunde kaste glemselens slør over hine tider!

KEJSER JULIAN (som før). Jeg forstår. Du mener at —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. O, at jeg kunde synke i jorden og dølge min skamfuldhed! Se, se, — her ligger jeg for dig, en mand, hvis hår er ifærd med at gråne, — en mand, som har gransket og grundet alle sine dage og som nu må bekende, at han fór vild og at han førte sin elskede lærling vild!

KEJSER JULIAN. Hvad ønsker du at sige med det?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Du kaldte mig din gamle lærer. Se, her ligger jeg for dine fødder, ser med undren op til dig og kalder dig min nye lærer.

KEJSER JULIAN. Rejs dig, Hekebolios!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (rejser sig). Du skal høre alt, herre, og døm mig så efter din retfærdighed. — Da du var borte, blev det mig næsten utåleligt at leve ved din høje forgængers hof. Jeg véd ikke, om du har erfaret, at jeg forfremmedes til kejserindens forelæser og til uddeler af milde gaver? Ak, kunde æresposter erstatte mig savnet af min Julian? Jeg holdt næsten ikke længere ud at se på, hvorledes mænd, der bar en pralende dyd til skue, tog imod foræringer og stikpenge af alle slags. Det blev mig forhadt, dette samkvem med grådige lykkejægere, hvis forbøn var tilfals for enhver, som kunde opveje klingende ord med klingende guld. O, min kejser, du véd ikke, hvad her har gåt isvang —!

KEJSER JULIAN. Jeg véd det, jeg véd det.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Et tarveligt liv i ensomhed lokked mig. Så ofte det kunde ske, drog jeg til Kreta, til mit beskedne Tusculum — min lille landgård —, hvor ikke al dyd

syntes at være flygtet fra verden. Der har jeg levet også denne sommer, overvejende de menneskelige ting og de himmelske sandheder.

KEJSER JULIAN. Lykkelige Hekebolios!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Da nåde rygtet om alle dine vidunderlige gerninger til Kreta —

KEJSER JULIAN. Ah!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg spurgte mig selv: er han mere end et menneske, denne højst mageløse yngling? Under hvis beskyttelse står han? Er det på slig vis, at de kristnes gud plejer åbenbare sin magt —?

KEJSER JULIAN (spændt). Nu; nu!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg gav mig til at forske de gamles skrifter igennem påny. Lys for lys gik op for mig —; o, at måtte tilstå dette!

KEJSER JULIAN. Tal ud, — jeg besværger dig!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (kaster sig på knæ). Straf mig i din retfærdighed, herre; men afstå fra din ungdoms vildfarelser om de guddommelige ting! Ja, nådigste kejser, du er hildet i vildfarelse; og jeg — o, ufatteligt at ikke skammen dræber mig —, jeg, jeg har været med at føre dig vild —

KEJSER JULIAN (med udbredte arme). Kom i min inderste favn!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. O, jeg bønfalder dig, vis taksomhed imod de udødelige guder, hvis yndling du er! Og kan du ikke dette, så straf mig, fordi jeg gør det i dit sted —

KEJSER JULIAN. Kom, kom i min åbne favn, siger jeg!

(han løfter ham op, trykker ham i sine arme og kysser ham.)

Min Hekebolios! Hvilken stor og uventét glæde!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Herre, hvorledes skal jeg forstå dette?

KEJSER JULIAN. O, du véd da ikke —? Hvad tid kom du til staden?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg gik fra skibet for en time siden.

KEJSER JULIAN. Og iled lige hid?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. På angstens og angerens vinger, herre!

KEJSER JULIAN. Uden at tale med nogen?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ja, ja, uden at tale med nogen; men —?

KEJSER JULIAN. O, så kan du jo ikke vide — (han omfavner ham igen.) Min Hekebolios, erfar det da nu! Jeg, så vel som du, har afkastet vildfarelsens åg. Den udødelige sol-konge, hvem vi mennesker skylder så meget, har jeg indsat i sin fordums ret; Fortuna har modtaget sit offer af mine ydmyge hænder, og hvis du i dette øjeblik finder mig træt og en smule afkræftet, så er det fordi jeg nylig har fejret en højtid til ære for den guddommelige Dionysos.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg hører, og jeg forbauses!

KEJSER JULIAN. Se her, — endnu sidder kransen i mit hår. Under mængdens glade tilråb —, ja, der var temmelig mange —

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Og jeg, som ikke har anet så store ting!

KEJSER JULIAN. Nu vil vi samle alle sandhedsvenner og visdomselskere om os, alle sømmelige og ærbare dyrkere af guderne; — der er allerede nogle, — dog ikke ret mange —

(*Livlægen Cæsarios,* ledsaget af *flere embedsmænd* og *herrer ved det forrige hof,* kommer ind fra venstre.)

KEJSER JULIAN. Ah, der har vi jo den gode Cæsarios, — i talrigt følge, og med et ansigt, som tyder på noget vigtigt.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nådigste kejser, vil du tillade din tjener et spørgsmål i sit eget og i alle disse bekymrede mænds navn?

KEJSER JULIAN. Spørg, min kæreste Cæsarios! Er du ikke min elskede Gregors broder? Spørg, spørg!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Sig mig da, o herre —

(han bemærker *Hekebolios.*)

Hvad ser jeg! Hekebolios her?

KEJSER JULIAN. Nys hjemkommen —

LIVLÆGEN CÆSARIOS (vil trække sig tilbage). Da beder jeg om at måtte vente —

KEJSER JULIAN. Visst ikke, min Cæsarios; denne ven tør høre alt.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ven, siger du? O, min kejser, disse fængslinger sker altså ikke med din vilje?

KEJSER JULIAN. Hvad taler du om?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Du véd det altså ikke? Krigsøversten Nevita — hærføreren, som han nu kalder sig — lader, under påskud af at det sker på dine vegne, anstille forfølgelser imod alle din forgængers betroede mænd.

KEJSER JULIAN. Undersøgelser, højst nødvendige undersøgelser, min Cæsarios!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. O, men, herre, forbyd ham at fare så voldsomt frem. Bogføreren Pentadios eftersøges af soldater, og ligeså en viss prætorian-høvding, hvis navn du har forbudt at nævne; du véd, hvem jeg mener, herre, — denne ulykkelige mand, der allerede med hele sit hus holder sig skjult i angst for dig.

KEJSER JULIAN. Du kender ikke denne mand. I Gallien omgikkes han med højst forvovne tanker.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Lad så være; men nu er han jo uskadelig. Dog ikke han alene trues med undergang; også skatmesteren Ursulos er fængslet —

KEJSER JULIAN. Ah, Ursulos? Det var altså dog fornødent.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Fornødent! Var det fornødent, herre? Tænk dig dog, Ursulos, denne olding, på hvem ingen plet hviler, — denne mand, for hvis ord høj og lav bøjer sig i ærefrygt —

KEJSER JULIAN. Denne mand uden al dømmekraft, siger jeg! Ursulos er en ødeland, som uden indvendinger har mættet hoftjenernes grådighed. Og han er derhos en ubrugelig mand i statssager. Jeg har selv erfaret det. Jeg vilde aldrig turde betro ham at modtage fremmede fyrsters sendebud.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Og dog beder vi dig, herre, så mange vi her står for dig: vær højmodig — både imod Ursulos og imod de øvrige.

KEJSER JULIAN. Hvem er de øvrige?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Altfor mange, frygter jeg. Jeg vil kun nævne underskatmesteren Evagrios, den forrige husmester, Saturninos, overdommeren Kyrenos og — —

KEJSER JULIAN. Hvorfor stanser du?

LIVLÆGEN CÆSARIOS (nølende). Herre, — blandt de anklagede er også hofforelæseren Hekebolios.

KEJSER JULIAN. Hvad?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg? Umuligt!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Anklaget for at have taget stikpenge af uværdige embedssøgere —

KEJSER JULIAN. Og det skulde Hekebolios —? En mand, som Hekebolios —?

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Hvilken skændig bagvaskelse! O, Kristus — hvad jeg vilde sige — o, I himmelske guddomme!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ah!

KEJSER JULIAN. Hvad mener du?

LIVLÆGEN CÆSARIOS (koldt). Intet, min nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Cæsarios!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ja, min høje herre!

KEJSER JULIAN. Ikke herre; kald mig din ven.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Tør en kristen kalde dig så?

KEJSER JULIAN. Jeg beder dig: nær ikke deslige tanker, Cæsarios! Du må ikke tro dette. Hvad kan jeg for, at alle hine anklagede mænd er kristne? Viser ikke det kun, at de kristne har forstået at tilrane sig alle indbringende embeder? Men tør kejseren tillade, at rigets vigtigste embeder forvaltes slet? (til de øvrige.)

I mener dog vel ikke, at det er eders tro, som har optændt mig til harm imod de uredelige? Jeg kalder alle guder til vidne på, at jeg ikke vil, man skal fare frem imod eder kristne uden efter lov og dom, og heller ikke, at man overhovedet skal tilføje eder noget ondt. I, eller i alt fald mange af eder, er jo dog fromme, eftersom jo også I tilbeder den herre, der er almægtig og som hersker over hele den synlige verden. — O, min Cæsarios, er det ikke ham, hvem også jeg tilbeder, kun under andre navne?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Forund mig, nådigste herre —

KEJSER JULIAN. For øvrigt er det min agt at vise mildhed, hvor sådant sømmeligen kan ske. Hvad Hekebolios angår, så må ikke hans lønlige fiender indbilde sig, at de skal få lov til at skade ham med angivelser eller med andet slags lumpne rænker.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Min kejser! Mit skjold og mit værn!

KEJSER JULIAN. Heller ikke vil jeg, at man ubarmhjertigt skal tage brødet fra alle ringere hoftjenere. Jeg tænker således på hin hårskærer, som jeg jog bort. Det fortryder mig. Manden kan blive. Han så mig ud til at være et menneske, som forstår sit håndværk tilgavns. Ære være deslige mænd! Så vidt kan jeg gå, min Cæsarios, men heller ikke videre. Ursulos får selv bære følgerne. Jeg må handle således, at retfærdighedens blinde og dog så nøjeseende gudinde ikke får nogen grund til at rynke sine øjenbryn over en dødelig, i hvis hænder hun har nedlagt et så stort ansvar.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Efter dette har jeg ikke et ord mere at sige for de ulykkelige. Jeg beder kun om at måtte forlade hoffet og staden.

KEJSER JULIAN. Det vil du?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Ja, nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Du er stivnakket, ligesom din broder.

LIVLÆGEN CÆSARIOS. De nye ting giver mig meget at tænke på.

KEJSER JULIAN. Jeg havde store hensigter med dig, Cæsarios! Det vilde være mig såre kært, om du kunde give slip på dine vildfarelser. Kan du det ikke?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Gud véd, hvad jeg for en måned siden havde kunnet; — nu kan jeg det ikke.

KEJSER JULIAN. Et giftermål i en af de mægtigste slægter skulde stå dig åbent. Betænker du dig ikke?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nej, nådigste herre!

KEJSER JULIAN. En mand, som du, kunde i hast stige fra stilling til stilling. Cæsarios, skulde det ikke være muligt, at du turde være med mig på at fremme de nye ting?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nej, nådigste herre!

KEJSER JULIAN. Jeg mener ikke her; men andetsteds. Det er min agt at drage bort. Konstantinopel er mig højlig imod; I Galilæere har fordærvet det for mig i alle måder. Jeg går til Antiokia; der finder jeg en bedre jordbund. Du skulde ledsage mig. Vil du det, Cæsarios?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Nådigste herre, jeg vil også til de østlige landskaber; men jeg vil rejse alene.

KEJSER JULIAN. Og hvad vil du der?

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Opsøge min gamle fader; hjælpe Gregor at styrke ham til den kamp, som forestår.

KEJSER JULIAN. Gå!

LIVLÆGEN CÆSARIOS. Lev vel, min kejser!

KEJSER JULIAN. Lykkelige fader, der har så ulykkelige sønner!

(han vinker med hånden; *Cæsarios* og *hans ledsagere* bøjer sig dybt og går ud til venstre.)

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Hvilken forvoven og højst usømmelig trods!

KEJSER JULIAN. Mit hjerte er såret tilblods af dette og af meget andet. Du, min Hekebolios, skal følge mig. Jorden brænder under mig i denne forgiftede galilæiske stad! Jeg vil skrive til hine visdomsvenner Kytron og Priskos, som har vundet så stort ry i de senere år. Maximos kan jeg hver dag vente hid; han skal

gå med os. — Jeg siger dig, der forestår os lykkelige sejrsdage, Hekebolios! I Antiokia, ven, — der kommer vi til at mødes med den uforlignelige Libanios, — og der er vi Helios nærmere i hans opstandelse — O, denne dragende længsel imod sol-kongen —!

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Ja, ja, ja —!

KEJSER JULIAN (omfavner ham). Min Hekebolios! — Visdom; lys; skønhed!

ANDEN AKT.

(En stor forhal i kejserens palats i Antiokia. Åben indgang i baggrunden; på den venstre væg er en dør, som fører ind til de indre værelser.)

(På et ophøjet sæde i forgrunden til højre sidder *kejser Julian* omgiven af sit hof. *Dommere, talere, digtere* og *lærere*, iblandt disse *læreren Hekebolios*, sidder på lavere sæder nedenfor ham. Lænet op imod væggen, nær ved udgangen, står *en mand*, klædt som kristen prest; han skjuler ansigtet i sine hænder og synes hensunken i bøn. En stor forsamling af *stadens borgere* fylder hallen. Ved udgangsdøren står *vagt*; ligeså ved døren til venstre.)

KEJSER JULIAN (taler til de forsamlede). Så stor fremgang har guderne forundt mig. Knapt en eneste stad har jeg nærmet mig på min rejse, uden at jo Galilæere i hele hobe har strømmet mig imøde på landevejen, jamrende over sine vildfarelser og givende sig ind under de guddommelige magters varetægt. Hvad er spotternes dårlige adfærd at regne imod dette? Er ikke spotterne nærmest at ligne med hunde, der i sin uvidenhed hyler op imod måneskiven? Dog vil jeg ikke nægte, at det har fortørnet mig at erfare, at enkelte af denne stads indbyggere har ladet falde hånlige ord om den levevis, som jeg har indskærpet Kybeles, den gode gudindes, prester at føre. Burde ikke ærefrygten for så ophøjet en guddom fritage hendes tjenere for at gøres til genstande for spot? Jeg tilråber hine dumdristige mennesker: er I barbarer, eftersom I ikke véd, hvem Kybele er? Skal jeg være nødt til alvorligen at minde eder om, at dengang det romerske herredømme truedes så hårdt af hin puniske feltherre, hvis grav jeg for ikke lang tid siden har sét i Libyssa, — da gav den kumæiske Sibylla det råd at tage Kybeles billedstøtte ud af templet i Pessinos og føre det til Rom? Hvad nu presternes levemåde vedkommer, da har nogle opholdt sig over, at det er bleven dem forbudt at spise rødder og alt, hvad der gror langs henad jorden, medens det tillades dem at nyde urter og frugter, som har sin vækst i højden. O, I højst vankundige, — jeg

ynker eder, at I ikke fatter dette! Kan da menneskets ånd nære sig af det, der kryber langs jorden? Lever ikke sjælen af alt det, som higer opad imod himlen og imod solen? Disse ting vil jeg ikke vidtløftigere omtale idag. Hvad mere derom er at sige, det vil I erfare af et skrift, som jeg arbejder på i mine vågende nætter, og som jeg håber om føje tid skal blive forelæst både i læresalene og på torvene. (han rejser sig.)

Og hermed, mine venner, hvis ingen har noget yderligere at foredrage —

EN BORGER (trænger sig frem). O, nådigste kejser, lad mig ikke gå uhørt!

KEJSER JULIAN (sætter sig atter). Visst ikke, min ven! Hvem er du?

BORGEREN. Jeg er kornhandleren Medon. O, herre, hvis ikke min kærlighed til dig, du ophøjede og guddommelige —

KEJSER JULIAN. Frem med din sag, mand!

MEDON. Jeg har en nabo, Alites, som nu i mange år har skadet mig på alle tænkelige måder; han handler nemlig også med korn og går mig på den skammeligste vis i næringen —

KEJSER JULIAN. Aha, min gode Medon, du ser dog velnæret nok ud.

MEDON. Det er heller ikke dette, allernådigste kejser! O, ved de ærværdige guder, hvem jeg lærer at elske og prise højere dag for dag, — de fornærmelser, han tilføjer mig, skulde jeg overse; men hvad jeg umulig kan tåle —

KEJSER JULIAN. Han håner dog ikke guderne?

MEDON. Han gør det, som værre er, — ja, ialfald det, som er ligeså forvovent; han — o, jeg véd knapt, om harmen tillader mig at udsige det — han håner dig selv, allernådigste herre!

KEJSER JULIAN. Så? hvilke ord har han brugt?

MEDON. Han har slet ingen ord brugt; han har brugt det, som værre er.

KEJSER JULIAN. Og hvad er værre?

MEDON. En purpurfarvet kåbe —

KEJSER JULIAN. Den bærer han? Ej, ej, det er dristigt.

MEDON. Ja, du store vingefodede Merkur, når jeg tænker på, hvorledes den kåbe vilde bekommet ham i din forgængers tid! Og dette hovmodets klædebon har jeg hver dag for øjne —

KEJSER JULIAN. Dette klædebon, købt for penge, som kunde været dine —

MEDON. O, nådigste kejser, — straf denne formastelige mand; lad ham udjages af staden; min kærlighed til vor store ophøjede hersker tillader mig ikke at være vidne til en slig uforskammet anmasselse.

KEJSER JULIAN. Sig mig, gode Medon, hvad slags klædningsstykker bærer Alites foruden purpurkåben?

MEDON. Det husker jeg sandelig ikke, herre; jeg tænker, de vanlige; jeg har kun lagt mærke til purpurkåben.

KEJSER JULIAN. Altså purpurkåbe og ugarvede såler —

MEDON. Ja, herre; det ser ligeså latterligt som uforskammet ud.

KEJSER JULIAN. Den ting må vi bøde på, Medon!

MEDON (lykkelig). Ah, nådigste herre —!

KEJSER JULIAN. Imorgen tidlig kommer du hid i palatset —

MEDON (endnu lykkeligere). Jeg skal komme ganske tidlig, nådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Du melder dig hos min husmester —

MEDON. Ja, ja, min allernådigste kejser!

KEJSER JULIAN. Af ham modtager du et par purpurstøvler, stukne med guld —

MEDON. Ak, ak, min gavmilde herre og kejser!

KEJSER JULIAN. Disse støvler bærer du hen til Alites, ifører ham dem og siger ham, at han for alting må tage dem på hver gang han herefter får i sinde at vise sig i purpurkåbe på gaden ved lys dag —

MEDON. O!

KEJSER JULIAN. — og når du det har gjort, kan du fortælle ham fra mig, at han er en nar, hvis han tror sig hædret ved purpurkåben uden at eje purpurets magt. — Gå; og kom igen efter støvlerne imorgen!

(Kornhandleren *Medon* går slukøret bort under borgernes latter; hofmændene, talerne, digterne samt de øvrige klapper i hænderne og tilråber kejseren bifald.)

EN ANDEN BORGER (træder frem af hoben). Priset være kejserens retfærdighed! O, hvor denne nidske kornpuger har fortjent at straffes således! O, hør mig og lad din nåde —

KEJSER JULIAN. Aha; jeg synes, jeg kender dit ansigt. Var ikke du en af dem, som råbte foran min vogn, da jeg drog ind i staden?

BORGEREN. Jeg var en af de ivrigste råbere, uforlignelige kejser! Jeg er skatteopkræveren Malkos. Ak, tag dig af mig! Jeg fører en retstrætte med et ondt og gerrigt menneske —

KEJSER JULIAN. Og derom kommer du til mig? Gives her ikke dommere —?

SKATTEOPKRÆVEREN MALKOS. Sagen er noget indviklet, høje kejser! Den drejer sig om en mark, som jeg har givet hin onde mand i forpagtning og som jeg for syv år siden lagde mig til, da en del af Apostel-kirkens jordegods blev solgt.

KEJSER JULIAN. Se, se; kirkegods altså?

MALKOS. Redeligt erhvervet; men nu nægter dette menneske at svare mig afgift, og heller ikke vil han give ejendommen tilbage, alt under påskud af, at denne mark engang skal have tilhørt Apollons tempel og, som han siger, uretteligen skal være bleven templet fratagen for mange år siden.

KEJSER JULIAN. Hør, sig mig, Malkos, — du er visst en af Galilæerens tilhængere?

MALKOS. Nådigste kejser, det er en gammel vane i vor slægt at bekende Kristus.

KEJSER JULIAN. Og det siger du sådan ligetil, uden sky?

MALKOS. Min modstander er dristigere end jeg, herre! Han går ud og ind af sit hus, som før; han flygtede ikke fra staden, da det rygtedes, at du vilde komme.

KEJSER JULIAN. Flygtede ikke? Og hvorfor skulde han det, han, en mand, som står på gudernes bedste?

MALKOS. Allernådigste kejser, du har uden tvil hørt tale om bogføreren Thalassios?

KEJSER JULIAN. Hvad! Hin Thalassios, som, for at indynde sig hos min forgænger, mens jeg stod bagtalt og faretruet i Gallien, her, i Antiokia, midt på torvet foreslog borgerne, at de skulde bede kejseren sende dem Cæsar Julians hoved!

MALKOS. Herre, det er denne din dødsfiende, som forurætter mig.

KEJSER JULIAN. Sandelig, Malkos, imod denne mand har jeg ligeså stor grund til klage, som du.

MALKOS. Tifold større, min nådige kejser!

KEJSER JULIAN. Og hvad mener du? Skal vi to slå vore sager sammen og forklage ham på én gang?

MALKOS. O, hvilken overvættes nåde! Jeg tifold lykkelige mand!

KEJSER JULIAN. Du tifold dårlige! Thalassios går ud og ind af sit hus som før, siger du? Han er ikke flygtet fra staden ved mit komme. Thalassios har kendt mig bedre end du. Væk med

dig, menneske! Når jeg forklager Thalassios for mit hoved, kan du forklage ham for din mark.

MALKOS (hændervridende). Jeg tifold ulykkelige!

(Han går ud i baggrunden; de forsamlede tilklapper atter kejseren bifald.)

KEJSER JULIAN. Ret så, mine venner; glæd eder over, at det er lykkedes mig, ikke ganske uværdigt, at begynde denne dag, der særligt er viet til en højtid for den strålende Apollon. Thi er det ikke en visdomsven værdigt at overse de fornærmelser, der rettes imod ham selv, medens han strengt straffer den uret, som tilføjes de udødelige guder? Jeg mindes ikke, om hin lærdommens kronede dyrker, Mark Aurel, nogensinde har været i et lignende tilfælde; men har han været det, da bør vi håbe, at han har handlet ikke aldeles uligt mig, der sætter en ære i ydmygt at følge hans fodspor.

Lad dette tjene eder til rettesnor for, hvad I har at iagttage for fremtiden. I palatset, på torvet, ja, i teatret — hvis jeg ikke væmmedes ved at betræde et sådant dårskabens sted — kan det være sømmeligt, at I hilser mig med tilråb og en glad klappen i hænderne. En slig hyldest, véd jeg, er bleven vel optagen både af den makedoniske Alexander og af Julius Cæsar, hvilke mænd det af lykkens gudinde også blev forundt at skinne fremfor andre dødelige.

Men ser I mig træde ind i et tempel, da er det en anden sag. Da vil jeg, at I skal tie eller rette eders tilråb imod guderne og ikke imod mig, hvem I ser skride frem med nedslagne øjne og en sænket pande. Og aller mest håber jeg, at I vil iagttage dette idag, da jeg har at ofre til en så højst overordentlig og mægtig guddom, som han, hvem vi kender under navn af sol-kongen, og som bliver end større i vore øjne når vi betænker, at han er den samme, hvem visse østerlandske folkeslag kalder Mithra.

Og hermed, — hvis ellers ingen har noget at sige —

PRESTEN VED DØREN (retter sig ivejret). I Gud Herrens navn!

KEJSER JULIAN. Hvo taler der?

PRESTEN. En Guds og kejserens tjener.

KEJSER JULIAN. Kom nærmere. Hvad vil du?

PRESTEN. Tale til dit hjerte og til din samvittighed.

KEJSER JULIAN (springer op). Hvilken røst! Hvad ser jeg! Trods skæg og klædning —! Gregor!

PRESTEN. Ja, min høje herre!

KEJSER JULIAN. Gregor! Gregor fra Nazianz!

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, nådige kejser!

KEJSER JULIAN (er stegen ned, har grebet hans hænder og ser længe på ham). Lidt ældet; brunere; førere. Nej; det var kun i første øjeblik; nu er du den samme, som da.

GREGOR FRA NAZIANZ. O, var det dog så med dig, herre!

KEJSER JULIAN. Athen. Hin nat i buegangen. Ingen mand har ligget mit hjerte så nær som du.

GREGOR FRA NAZIANZ. Dit hjerte? Ak, kejser, af dit hjerte har du udrevet en bedre ven end mig.

KEJSER JULIAN. Du mener Basilios?

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg mener en større end Basilios.

KEJSER JULIAN (formørket). Ah, så! Det er dette du kommer for at sige mig? Og i denne klædning —

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg har ikke valgt denne klædning, herre!

KEJSER JULIAN. Du ikke? Hvem da?

GREGOR FRA NAZIANZ. Han, der er større end kejseren.

KEJSER JULIAN. Jeg kender disse galilæiske talemåder. For vort venskabs skyld, spring dette over.

GREGOR FRA NAZIANZ. Lad mig da begynde med at sige dig, hvorledes det er gåt til, at du ser mig her, viet til prest i den kirke, som du forfølger.

KEJSER JULIAN (med et hvast blik). Forfølger!

(han stiger atter op på forhøjningen og sætter sig.)

Nu kan du tale videre.

GREGOR FRA NAZIANZ. Du véd, hvad jeg mente om de guddommelige ting under vort glade samliv i Athen. Men fjernt lå det dengang fra min tanke at forsage jordens glæder. Ærelyst eller tørst efter rigdom, det tør jeg nok sige, har aldrig fristet mig; dog blev jeg neppe sandheden tro, hvis jeg vilde nægte, at mit øje og mit sind hang undrende ved al den herlighed, som oplod sig for mig i Grækernes gamle videnskab og kunst. Kævlerierne, alle hine smålige stridigheder i vor kirke, bedrøvede mig dybt; men jeg tog ingen del i dem; jeg tjente mine landsmænd i verdslige ting; videre ikke. —

Da kom tidender fra Konstantinopel. Det sagdes, at Konstantios var død af skræk over dine foretagender og havde indsat dig til sin arving. Modtagen som en overmenneskelig, og med sejrsrygtet flyvende foran dig, var du, Galliens og Germaniens helt, uden sværdslag stegen op på Konstantins sæde. Verden lå for dine fødder,

Da kom atter tidender. Verdens herre rusted sig til krig imod himlens herre —

KEJSER JULIAN. Gregor, hvad fordrister du dig —!

GREGOR FRA NAZIANZ. Legemernes herre rusted sig til krig imod sjælenes herre. Jeg står her for dig i kødets frygt og bæven; men jeg tør ikke lyve. Vil du høre sandheden, eller skal jeg tie?

KEJSER JULIAN. Du skal tale, Gregor!

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad har ikke mine trosfæller måttet lide allerede i disse få måneder? Hvor mange dødsdomme er ikke bleven afsagte og fuldbyrdede på den grusomste måde? Statsskriveren Gaudentios, — Artemios, hin forhenværende statholder i Ægypten, — begge tribunerne Romanos og Vincentios —

KEJSER JULIAN. Du kender ikke disse ting. Jeg siger dig, at retfærdighedens gudinde vilde have udgydt tårer, hvis hine forrædere havde sluppet med livet.

GREGOR FRA NAZIANZ. Lad så være, min kejser; men jeg siger dig, at der er fældet én dødsdom, som retfærdighedens gud aldrig kan tilgive dig. Ursulos! Denne mand, som var dig en ven i trængselsfulde dage! Ursulos, som med fare for sit eget liv forstrakte dig med penge i Gallien; Ursulos, hvis hele brøde var hans kristentro og hans oprigtighed —

KEJSER JULIAN. Ah, dette har du fra din broder Cæsarios!

GREGOR FRA NAZIANZ. Straf mig, herre; men skån min broder.

KEJSER JULIAN. Du véd godt, at du intet vover, Gregor! For øvrigt vil jeg give dig ret i, at Nevita har faret for strengt frem.

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, denne barbar, hvem det under Grækersminken ikke lykkes at fornægte sin herkomst —!

KEJSER JULIAN. Nevita er nidkær for sit hverv, og jeg kan ikke selv være overalt. Over Ursulos har jeg oprigtigt sørget, og jeg beklager dybt, at hverken tid eller omstændigheder tillod mig selv at undersøge hans sag. Jeg havde visselig skånet ham, Gregor! Jeg har også tænkt på at give hans arvinger tilbage, hvad han måtte have efterladt sig.

GREGOR FRA NAZIANZ. Høje kejser, du skylder mig intet regnskab for dine handlinger. Jeg har kun villet sige dig, at alle disse tidender slog ned som et lyn både i Cæsarea og i Nazianz og i de øvrige kappadokiske stæder. Hvorledes skal jeg skildre dig virkningen? Vore indbyrdes tvistemål forstummede under den fælles fare. Mange af kirkens usunde lemmer faldt fra; men i mange ligegyldige hjerter tændtes Herrens lys i en aldrig før anet

klarhed. Under alt dette brød trængslerne ind over Guds folk. Hedningerne — ja, min kejser, de, som j e g kalder hedninger — begyndte at true, at forurette, at forfølge os —

KEJSER JULIAN. Gengæld, — gengæld, Gregor!

GREGOR FRA NAZIANZ. Det være langt fra mig at ville forsvare alt, hvad mine trosbrødre kan have forøvet i udskejende iver for kirkens sag. Men du, som er højt oplyst, og som er alles hersker, du tør ikke tåle, at de levende straffes for de dødes fejl. Dette er dog sket i Kappadokia. De kristnes fiender, få i antal, men tørstende efter vinding og brændende af iver efter at være de nye embedsmænd til behag, har vakt uro og bekymring hos befolkningen både i stæderne og på landet.

Jeg tænker ikke her nærmest på de forhånelser, vi har måttet lide, ej heller på de krænkelser af vor vel erhvervede ejendomsret, som vi i den senere tid idelig har været udsatte for. Hvad der mest bekymrer mig og alle mine alvorlige brødre, det er den fare, som dette medfører for sjælene. Mange er ubefæstede i troen og mægter ikke ganske at se bort fra de jordiske goder. Den hårde medfart, som nu må døjes af enhver den, der bærer kristennavnet, har allerede havt mere end ét frafald til følge. Herre, dette er et sjæleran fra Guds rige.

KEJSER JULIAN. O, min kloge Gregor, — hvor kan du tale så? Jeg forbauses! Skulde du ikke tvert om, som en god Galilæer, glæde dig over, at eders samfund vorder disse mennesker kvit?

GREGOR FRA NAZIANZ. Nådigste kejser, jeg er ikke af den mening. Jeg har selv været en ligegyldig i troen, og jeg holder enhver sådan for en syg, der har helbredens mulighed i sig så længe han blir i kirkens skød. Således tænkte også vor lille menighed i Nazianz. Bekymringsfulde brødre og søstre kom sammen for at rådslå om hjælp imod tidens nød. Med dem forenede sig udsendinger fra Cæsarea og fra de andre stæder. Min fader er affældig, og — som han med sorg bekender — han har ikke det faste uryggelige sind, som i disse trængselens dage kræves af den, der sidder på bispesædet. Da vedtog forsamlingen, at der til hans medhjælper skulde udkåres en yngre mand, som kunde holde Herrens hjord sammen.

Valget faldt på mig.

KEJSER JULIAN. Ah!

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg var den tid fraværende på en rejse. Men i mit fravær, og uden at rådspørge mig, indviede min fader mig til prest og sendte mig den prestelige klædning.

Dette budskab traf mig i Tiberina, på min landgård, hvor jeg tilbragte nogle dage sammen med min broder og med min ungdomsven Cæsareeren Basilios.

Herre, — var min dødsdom bleven mig forkyndt, det kunde ikke have forfærdet mig mere end dette.

Jeg prest! Jeg vilde det, og jeg vilde det ikke. Jeg måtte det, — og jeg turde det ikke. Jeg brødes med Gud Herren, således som patriarken brødes med ham i den gamle pagts dage. Hvad der foregik med mig i den nat, som fulgte på, det véd jeg ikke. Men det véd jeg, at før hanen gol, talte jeg ansigt til ansigt med den korsfæstede. — Da blev jeg hans.

KEJSER JULIAN. Dårskab; dårskab! Jeg kender disse drømme.

GREGOR FRA NAZIANZ. På hjemrejsen kom jeg gennem Cæsarea. O, hvilken sørgelig tilstand fandt jeg ikke der! Jeg fandt staden fuld af flygtende landboere, som havde forladt hus og hjem, fordi tørken i denne sommer havde sviet sæden af og lagt alle vinberge, alle oljehaver øde. For at undgå hungersdøden havde de tyet til de hungrende. Der lå de — mænd, kvinder og børn — i klynger langs husvæggene; feber rysted dem, sulten grov i deres indvolde. Hvad havde Cæsarea at byde dem, — denne udarmede ulykkelige stad, som endnu kun halvt har rejst sig efter det store jordskælv for to år siden? Og midt under dette, under brændende hede, under hyppige jordstød, måtte vi se ugudelige offerfester foregå ved dag og nat. De omstyrtede altere genopbyggedes i al hast; offerblodet randt i strømme; gøglere og skøger drev under sang og dans gennem stadens gader.

Herre, — kan det undre dig, om mine hårdt prøvede brødre, i den hjemsøgelse, som overgik dem, trode at øjne en himlens straf, fordi de så længe havde tålt vantroen og vantroens forargelige tegn iblandt sig?

KEJSER JULIAN. Hvilke tegn sigter du til?

GREGOR FRA NAZIANZ. De opskræmtes, de febersyges råb blev stedse højere; de krævede, at stadens forstandere skulde aflægge for Kristus et håndgribeligt vidnesbyrd ved at lade nedrive, hvad der endnu står som et minde om hedenskabets fordums magt i Cæsarea.

KEJSER JULIAN. Du vil da vel ikke dermed sige, at —?

GREGOR FRA NAZIANZ. Stadens styresmænd lod tillyse et møde, hvor også jeg var tilstede. Du véd, nådigste kejser, at alle templer er borgerskabets ejendom. Borgerne kan altså forføje over dem efter egen fri vilje.

KEJSER JULIAN. Nu, nu? Og om så var?

GREGOR FRA NAZIANZ. I hint forfærdelige jordskælv, som overgik Cæsarea for to år siden, ødelagdes alle templer på ét nær.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; Fortunas tempel.

GREGOR FRA NAZIANZ. På det møde, jeg taler om, vedtog menigheden at fuldbyrde Guds straffende værk, som et vidnesbyrd om at de vilde holde sig helt og alene til ham og ikke længere tåle forargelsen i sin midte.

KEJSER JULIAN (hæst). Gregor — fordums ven, — har du dit liv kært?

GREGOR FRA NAZIANZ. Menigheden fattede da en beslutning, som jeg ikke kunde billige, men som fik næsten alle stemmer for sig. Men da vi frygtede for, at sagen skulde komme i en forvansket skikkelse for dine ører, og måske optænde dig til vrede imod staden, så blev det vedtaget, at en mand skulde begive sig hid for at lade dig vide, hvad vi har besluttet og hvad der nu vil ske.

Ophøjede hersker, — der fandtes ingen anden, som var villig til at påtage sig dette hverv. Jeg måtte da påtage mig det. Det er derfor, herre, at jeg her i ydmyghed står for dig og lader dig vide, at vi kristne i Cæsarea har vedtaget, at det tempel, hvori hedningerne i sin tid dyrkede en falsk guddom under navnet Fortuna, skal nedrives og jævnes med jorden.

KEJSER JULIAN (springer op). Og dette må jeg fornemme med mine egne ører! Så uhørte ting vover en enkelt mand at sig mig!

HOFMÆND, TALERE og *DIGTERE.* O, fromme kejser, tål ikke dette! Straf denne forvovne!

LÆREREN HEKEBOLIOS. Han er afsindig, herre! Lad ham gå. Se, se, — vanvidet gnistrer ud af hans øjne.

KEJSER JULIAN. Ja, vel må dette kaldes vanvid. Men det er mere end vanvid. At ville nedrive dette udmærkede tempel, oprejst for en ligeså udmærket gudinde! Og er det ikke netop denne gudinde, hvis gunst jeg skylder de gerninger, hvorom selv de fjerneste folkeslag taler? Hvad håb om sejr og held skulde jeg efter denne dag kunne gøre mig, hvis jeg lod sligt ske? — Gregor, jeg befaler dig at rejse tilbage til Cæsarea og lade borgerne vide, at jeg forbyder dette formastelige værk.

GREGOR FRA NAZIANZ. Det er ikke gørligt, herre! Sagen er nu kommen dertil, at den er bleven os et valg imellem menneskefrygt og lydighed under Gud. Vi kan ikke vige.

KEJSER JULIAN. Da skal I vel få føle, hvor langt kejserens arm rækker!

GREGOR FRA NAZIANZ. Kejserens arm er vældig i de jordiske ting; og jeg, som andre, bæver under den.

KEJSER JULIAN. Så vis det i gerning! Ah, I Galilæere, I stoler på mit langmod. Lid ikke på det; thi sandelig —

(Larm ved indgangen. *Hårskæreren Eunapios,* fulgt af *flere borgere,* styrter ind.)

KEJSER JULIAN. Hvad er dette? Eunapios, hvad er hændt dig?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. O, at mine øjne måtte være vidne til sligt syn!

KEJSER JULIAN. Hvad syn har du havt?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Se, allernådigste kejser, jeg kommer blodig, forslåt, og dog lykkelig over at være den første, som påkalder din straf —

KEJSER JULIAN. Tal, mand; — hvem har slåt dig?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tillad mig, herre, at bære min klage frem.

Jeg gik i denne morgenstund udenfor byen for at opsøge det lille Venus-tempel, som du nys har ladet sætte istand. Da jeg kom derud, lød sang og fløjtespil mig imøde. Kvinder opførte skønne danse i forhallen, og indenfor fandt jeg det hele rum fyldt af en jublende skare, mens presterne foran alteret foretog de ofringer, du har påbudt.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; og så?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Knapt havde jeg fåt tid til i andagt at vende mine tanker imod denne henrykkende gudinde, hvem jeg særligt ærer og dyrker, — da trængte en stor sværm af unge mænd ind i templet —

KEJSER JULIAN. Dog ikke Galilæere?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Jo, herre, — Galilæere.

KEJSER JULIAN. Ah!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvilket optrin fulgte så ikke på! Grædende under voldsmændenes skældsord og stokkeslag flygtede hine dansende piger fra forhallen ind til os. Galilæerne faldt over os alle, mishandlede os og forhånede os på den skændigste måde.

KEJSER JULIAN (stiger ned af forhøjningen). Vent, vent!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ak, havde denne overlast blot rammet os alene! Men de utæmmelige gik videre. Ja, nådigste kejser, — med ét ord: alteret er nedrevet, gudindens billedstøtte knust istykker, offerdyrenes indvolde kastet udenfor til føde for hundene —

KEJSER JULIAN (går op og ned). Vent, vent, vent!

GREGOR FRA NAZIANZ. Herre, denne ene mands ord er ikke nok —

KEJSER JULIAN. Ti! (til Eunapios).

Kendte du nogen af disse tempelskændere?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Jeg ikke, herre; men disse borgere kendte flere af dem.

KEJSER JULIAN. Tag vagt med eder. Grib så mange af de skyldige, som I kan få fat på. Kast dem i fængsel. De fangne skal navngive de øvrige; og når jeg har dem alle i min magt —

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad da, herre?

KEJSER JULIAN. Det vil bøddelen kunne sige dig. Både du og borgerne i Cæsarea skal erfare, hvad I har at vente, dersom I med galilæisk stivsind holder fast ved eders forehavende.

(Kejseren går i heftig vrede ud til venstre; *Eunapios* og hans vidner fjerner sig med vagten; den øvrige forsamling skilles ad.)

(Et torv i Antiokia. I forgrunden til højre munder en gade ud på torvet; til venstre i baggrunden ser man ind i et trangt og bugtet stræde.)

(*En stor menneskemængde* opfylder torvet. Sælgere råber med kramvarer. På flere steder er borgerne stimlet sammen i ivrigt talende klynger.)

EN BORGER. Men, du gode himmelens Gud, hvad tid skede denne ulykke?

EN ANDEN BORGER. Imorges, siger jeg; ganske tidlig imorges.

FARVEREN FOKION (som er kommen gående fra gaden til højre). Kære mand, finder du det passende at kalde dette en ulykke? Jeg kalder det en forbrydelse, og det, til og med, en høist fræk forbrydelse.

DEN ANDEN BORGER. Ja, ja; det er ganske sandt; det var højst frækt gjort.

FARVEREN FOKION. Tænke sig til — ja, er det ikke overfaldet i Venus-templet I taler om? Jo. Tænke sig til, siger jeg, på en tid, da kejseren selv er i staden —! Og så at vælge en dag som denne, — en dag —

EN TREDJE BORGER (nærmer sig de talende). Hør, sig mig, gode fremmede, hvad er det egentlig —?

FARVEREN FOKION. Jeg siger, en dag som denne, da vor ophøjede hersker selv vil forrette ved Apollon-festen.

DEN TREDJE BORGER. Ja, visst, det véd jeg; men hvorfor fængsler man disse kristne?

FARVEREN FOKION. Hvad? Fængsler man dem? Er man virkelig kommen dem på spor? (højе skrig høres.)

Hys; hvad er det? Ja, ved guderne, tror jeg ikke, man har dem!

(*En gammel kvinde*, forstyrret og med udslåt hår, baner sig vej gennem menneskemassen; hun er omringet af *andre kvinder*, som forgæves søger at holde hende tilbage.)

DEN GAMLE KVINDE. Hold ikke på mig! Han er min eneste; han er min alderdoms barn! Slip mig; slip mig! Kan da ingen sige mig, hvor jeg skal finde kejseren?

FARVEREN FOKION. Hvad vil du kejseren, gamle moder?

DEN GAMLE KVINDE. Jeg vil have min søn igen. Hjælp mig! Min søn! Hilarion! O, tænk, de tog ham fra mig! De brød ind i huset til os, — og så tog de ham!

EN AF BORGERNE (til Fokion). Hvem er denne kvinde?

FARVEREN FOKION. Hvad? Kender du ikke enken Publia, — salmesyngersken?

BORGEREN. Ah, ja, ja, ja!

KVINDEN PUBLIA. Hilarion! Mit barn! Hvad vil de gøre med ham? Ah, se, Fokion, — er du der? En Guds lykke, at jeg traf en kristen broder —

FARVEREN FOKION. Hys, stille, stille; skrig ikke så; kejseren kommer.

KVINDEN PUBLIA. O, den ugudelige kejser! Vredens herre hjemsøger os for hans synders skyld; hungersnød hærjer landene; jorden skælver under os! (*En deling soldater* kommer fra gaden til højre.)

DELINGS-FØREREN. Tilside; gør plads her!

KVINDEN PUBLIA. O, kom, gode Fokion; — hjælp mig for vort venskabs og vort broderskabs skyld —

FARVEREN FOKION. Er du gal, kvinde? Jeg kender dig ikke.

KVINDEN PUBLIA. Hvad? Kender du mig ikke? Er du ikke farveren Fokion? Er du ikke søn af —?

FARVEREN FOKION. Jeg er ikke søn af nogen. Gå fra mig, kvinde! Du er jo gal. Jeg kender dig ikke; jeg har aldrig sét dig.

(han skynder sig ind i trængselen.)

EN UNDERFØRER (med soldater fra højre). Gør ryddigt her!

(Soldaterne trænger menneskemængden ind imod husvæggene. Den gamle *Publia* falder om i kvindernes arme til venstre. Alle stirrer forventningsfuldt henad gaden.)

FARVEREN FOKION (i klyngen bag vagtposterne til højre). Ja, ved solens gud, kommer han ikke der, den velsignede herre!

EN SOLDAT. Træng ikke så på der bag!

FARVEREN FOKION. Kan I se ham? Den mand med det hvide bind om panden, det et kejseren.

EN BORGER. Den mand, som er ganske hvidklædt?

FARVEREN FOKION. Ja, ja, netop han.

BORGEREN. Men hvorfor er han hvidklædt?

FARVEREN FOKION. Rimeligvis for hedens skyld; — eller nej, bi lidt, jeg tænker, det er som offerprest, at han —

EN ANDEN BORGER. Vil da kejseren ofre selv?

FARVEREN FOKION. Ja, kejser Julian gør alting selv.

EN TREDJE BORGER. Han ser ikke så vældig ud som kejser Konstantios.

FARVEREN FOKION. Det synes jeg dog. Han er ikke så høj som den forrige kejser; men så er hans arme længere end hins. Og så har han et blik, — o, I venner —! Ja, nu kan I ikke se det; han slår øjet ærbart ned under gangen. Ja, ærbar er han, det må I tro. Kvinder ser han ikke til. Jeg tør sværge på, at siden hans hustrus død har han ikke ret mange gange —; jeg skal sige eder, han skriver hele natten. Derfor er også hans fingre ofte så sorte som en farvers; ja, ligesom mine. Jeg er også farver. I må tro, jeg kender kejseren bedre end de fleste. Jeg er barnefødt her i staden; men jeg har levet femten år i Konstantinopel indtil nu for ganske nylig —

EN BORGER. Skulde der være noget i det rygte, at kejseren tænker at bo her stadig?

FARVEREN FOKION. Jeg kender kejserens hårskærer, og han siger det. Gid nu bare ikke disse skammelige optøjer måtte egge ham altfor meget.

EN BORGER. Ak, ak, det skulde være harmeligt!

EN ANDEN BORGER. Blev kejseren her, så faldt der lidt af til os alle.

FARVEREN FOKION. Det havde også jeg stolet på; derfor flytted jeg over. Men nu får vi gøre vort bedste, venner; når kejseren kommer forbi, vil vi opløfte glade tilråb både til ham og til Apollon.

EN BORGER (til en anden). Hvad er det egentlig for en Apollon, som folk er begyndt at tale så meget om?

DEN ANDEN BORGER. Ej, det er jo presten i Korinth, — han, som vandede, hvad den hellige Paulus havde plantet.

DEN FØRSTE BORGER. Ja så; ja, nu synes jeg, jeg mindes det.

FARVEREN FOKION. Ej, ej, ej, det er ikke den Apollon; det er en ganske anden; det er sol-kongen, — den store lyrespillende Apollon.

DEN ANDEN BORGER. Ah så; den Apollon! Er han bedre?

FARVEREN FOKION. Ja, det skulde jeg mene. — Se, se, der kommer han. O, den højst velsignede herre!

(*Kejser Julian,* klædt som ypperstepræst, kommer omgiven af *offerprester* og *tempeltjenere. Hofmænd* og *lærde,* hvoriblandt *læreren Hekebolios,* har sluttet sig til toget; ligeså *borgerfolk.* Foran kejseren går *fløjtespillere* og *harpeslagere. Soldater* og *stadstjenere* med lange stokke gør ryddigt foran og på siderne.)

MÆNGDEN PÅ TORVET (klapper i hænderne). Priset være kejseren! Lovet være Julian, helten og den lykkebringende!

FARVEREN FOKION. Hilset være Julian og sol-kongen! Leve Apollon!

BORGERNE (i forgrunden til højre). Kejser, kejser, bliv længe iblandt os!

(*Kejser Julian* giver et tegn med hånden; toget standser.)

KEJSER JULIAN. Borgere af Antioka! Ikke véd jeg i hast at nævne den ting, der skulde kunne fryde mit hjerte mere, end disse eders opmuntrende tilråb. Og vel kan mit hjerte tiltrænge denne vederkvægelse.

Det var med åndens nedslagenhed, at jeg tiltrådte denne vandring, der skulde være en glædens og en opløftelsens gang. Ja, jeg vil ikke lægge skjul på det, jeg var imorges ikke langt fra at bringes ud af den sindets ligevægt, som det for en visdomselsker er sømmeligst at bevare under alle tilskikkelser.

Men skulde nogen nænne at gå irette med mig herfor? Jeg giver enhver at betænke, hvilke formasteligheder man antetsteds pønser på og her allerede har sat i værk.

KVINDEN PUBLIA. Herre, herre!

FARVEREN FOKION. O, fromme og retsindige kejser, straf disse forvovne!

KVINDEN PUBLIA. Herre, giv mig Hilarion igen!

FARVEREN FOKION. Alle gode borgere anråber om din yndest for staden.

KEJSER JULIAN. Søg at vinde gudernes yndest, da har I visselig min. Og er det ikke billigt, at Antiokia heri går foran? Er det ikke, som om sol-gudens øje med særligt velbehag hvilte på denne stad? Forhør eder hos vidt berejste mænd, og I skal erfare, i hvilket sørgeligt overmål det andetsteds er lykkedes vildfarelsen at lægge vore hellige steder øde. Hvad står tilbage? En levning hist og her; og intet af det bedste.

Men hos eder, I borgere af Antiokia! O, mine øjne fyldtes med glædestårer, da jeg første gang så denne uforlignelige helligdom, Apollons eget hus, som man neppe skulde kunne tænke sig opført af menneskehænder. Står ikke den herliges billede derinde som før i ukrænket skønhed? Ikke en kant er afhakket eller smuldret på hans alter; ikke en revne er at se i de ranke bærende støtter.

O, når jeg betænker dette, — når jeg føler bindet om min pande, — når jeg ser nedad denne klædning, der er mig dyrebarere end purpurkåben, da fornemmer jeg gudens nærhed i en hellig isnen.

Se, se, lyset sitrer om os i herlighed!

Føl, føl, luften er svanger med friske kranses duft!

Skønne jord, lysets og livets hjem, glædens hjem, og lykkens og skønhedens hjem, — hvad du var, skal du vorde! — I sol-kongens favn! Mithra, Mithra!

Fremad på vor sejrsgang!

(Toget sætter sig atter, under mængdens bifaldsråb, i bevægelse, men de forreste stanser ved indgangen til det trange stræde, hvorigennem et andet tog kommer ned imod torvet.)

KEJSER JULIAN. Hvad hindrer os?

LÆREREN HEKEBOLIOS. Nådigste herre, der er noget påfærde oppe i gaden.

SANG (langt borte).

Saligt at lide, saligt at dødes;
saligt bag trængslernes dal at opstå.

FARVEREN FOKION. Galilæerne, herre! Man har dem!

KVINDEN PUBLIA. Hilarion!

FARVEREN FOKION. Man har dem! Jeg hører lænkerne —

KEJSER JULIAN. Forbi dem —!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (ilsomt gennem mængden). Det er lykkedes over al måde, herre!

KEJSER JULIAN. Hvem er de, disse skamløse?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Nogle af dem er borgere her af staden; men de fleste skal være flygtende landmænd fra Kappadokia.

KEJSER JULIAN. Jeg vil ikke se dem. Fremad, har jeg befalet!

FANGERNES SANG (nærmere).

Saligt, med henfarne blodvidner mødes,
saligt, martyriets krans at få.

KEJSER JULIAN. De afsindige. Ikke så nær til mig! Vagt, vagt!

(Begge tog er imidlertid stødt sammen i trængselen. Apollontoget nødes til at gøre holdt, medens toget med fangerne, mænd i lænker, omgivne af soldater og ledsagede af en stor menneskemængde, skrider forbi.)

KVINDEN PUBLIA. Mit barn! Hilarion!

HILARION (blandt fangerne). Glæd dig, min moder!

KEJSER JULIAN. I arme forvildede! Når jeg hører vaavidet således tale ud af eder, da tviler jeg næsten på, at jeg har ret til at straffe eder.

EN ANDEN STEMME (blandt fangerne). Tilside; tag ikke tornekronen fra os.

KEJSER JULIAN. Nat og rædsel, — hvilken røst er det!

VAGTFØREREN. Herre, det var denne, som talte.

(Han støder frem en af fangerne, en ung mand, der holder en halvvoksen yngling ved hånden.)

KEJSER JULIAN (med et skrig). Agathon!

FANGEN (ser på ham og tier).

KEJSER JULIAN. Agathon, Agathon! Svar mig; er du ikke Agathon?

FANGEN. Jo.

KEJSER JULIAN. Du imellem disse! Tal til mig!

AGATHON. Jeg kender dig ikke.

KEJSER JULIAN. Du kender mig ikke? Du véd ikke, hvem jeg er?

AGATHON. Jeg véd, at du er jordens herre; derfor kendes jeg ikke ved dig.

KEJSER JULIAN. Og barnet —? Er det din unge broder?

(til vagtføreren.)

Denne mand må være uskyldig.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Herre, denne mand er just lederen af det hele. Han har selv tilstået det; ja, han har endog rost sig af sin gerning.

KEJSER JULIAN. Så selsomt kan da hunger og sygdom og ulykke forvilde et menneskes sind. (til fangerne.)
Sig blot med et ord, at I angrer, og der skal intet ondt tilføjes eder.

KVINDEN PUBLIA (skriger). Sig det ikke, Hilarion!

AGATHON. Vær stærk, kære broder!

KVINDEN PUBLIA. Gå, gå til det, som venter dig, min eneste!

KEJSER JULIAN. Hør og betænk jer, I andre —

AGATHON (til fangerne). Vælg mellem Kristus og kejseren!

FANGERNE. Lovet være Herren i det høje!

KEJSER JULIAN. Forfærdelig er Galilæerens vildledende magt. Dette må knækkes. Forbi dem, de vederstyggelige! De skygger for glæden; de mørkner dagen med sin rugende dødslængsel. — Fløjtespillere, — mænd, kvinder, — stem i! Sang, — sang til pris for liv og lys og lykke!

APOLLON-TOGET (synger).

Dejligt at køles af rosernes krans;
dejligt at vugges i soldagens glans!

FANGETOGET.

Saligt at sænkes i blodfyldte grave;
saligt at afdø mod himmelens have!

APOLLON-TOGET.

Dejligt at ånde i virakens flod.

FANGETOGET.

Saligt at kvæles i osende blod.

APOLLON-TOGET.

Nydelsens fyldte flømmende skåler
rigt du, Apollon, din dyrker tilmåler.

FANGETOGET.

Fræsende brandsår og flåede ben
heles af Én!

APOLLON-TOGET.

Dejligt at juble i solhåbs-gløden!

FANGETOGET.

Saligt at våndes i bloddåbsdøden!

(Begge tog har under sangen passeret hinanden. Mængden på torvet ser til i dump stilhed.)

(Den hellige lund omkring Apollons tempel. Forhallen, båren af søjler, og hvortil en bred trappe fører op, ses mellem træerne i baggrunden til venstre.)

(*En mængde mennesker* løber forskrækkede og under høje klageråb omkring i lunden. Langt borte høres musiken fra festtoget.)

KVINDER. Forbarmelse! Nu skalv jorden igen!

EN FLYGTENDE MAND. Hvilken rædsel! Tordenslag under fødderne —

EN ANDEN MAND. Var det virkelig så? Var det jorden, som skalv?

EN KVINDE. Følte du det ikke? Træet der svajed, så det suste i løvkronen.

MANGE STEMMER. Hør, hør, hør!

NOGLE. Det er vogne inde på brostenene.

ANDRE. Det er trommer. Hør musiken —; kejseren kommer!

(*Apollon-toget* ses kommende fra højre side gennem lunden og opstiller sig under spil af fløjter og harper i en halvkreds foran templet.)

KEJSER JULIAN (vendt imod templet, med oprakte hænder).

Jeg modtager varslet! —

Så nær har jeg aldrig følt mig i forbund med de udødelige guder. Buesvingeren er iblandt os. Jorden drønner under hans hæl, således, som den drønnede fordum, da han i vrede tramped den trojanske strandbredd.

Men det er ikke imod os, at han retter det rynkede bryn. Det er imod hine ulykkelige, som hader ham og hans solskinnende rige.

Ja, — så visst, som lykkens eller ulykkens fylde giver den rette målestok for gudernes yndest imod de dødelige, — så visst åbenbarer sig her forskellen imellem os og hine.

Hvor er Galilæerne nu? Nogle under bøddelens hænder, andre flygtende i de trange stræder, askegrå af rædsel, med udspilte øjne, — et skrig mellem de halvåbne tænder —, og med håret rejsende sig i skræk eller afrevet i fortvilelse.

Og hvor er vi? Her, i Dafnes friske lund, hvor dryaders duftende ånde køler vore tindinger, — her, foran den herliges herlige tempel, ombølget af lyrers og af fløjters klang, — her, i lys, i lykke, i tryghed, og med guden selv åbenbaret iblandt os.

Hvor er Galilæernes gud? Hvor er Jøden, hin korsfæstede tømmermandssøn? Lad ham åbenbare sig. Han vogter sig nok!

Og derfor sømmer det sig vel at fylde helligdommen. Der vil jeg med egne hænder forrette den tjeneste, som så langt fra tykkes mig ringe og upassende, at jeg tvertom sætter den over enhver anden. (Han går i spidsen for toget gennem folkemængden hen imod templet.)

EN STEMME (råber i trængselen). Stans, ugudelige!

KEJSER JULIAN. En Galilæer iblandt os?

DEN SAMME STEMME. Ikke videre, gudsfornægter!

KEJSER JULIAN. Hvo er den mand, som taler?

ANDRE STEMMER I HOBEN. En Galilæer-prest. En blind olding. Her står han.

ATTER ANDRE. Væk, væk med den skamløse!

(En gammel blind mand, i prestelig klædning, og støttet af to, ligeledes presteligt klædte, yngre mænd, stødes frem så han kommer til at stå nedenfor tempeltrappen og foran kejseren.)

KEJSER JULIAN. Ah, hvad må jeg se! Sig mig, gamle mand, er ikke du biskop Maris af Kalkedon?

DEN GAMLE MAND. Jo, jeg er denne vor kirkes uværdigste tjener.

KEJSER JULIAN. Den uværdigste kalder du dig; og jeg tror ikke, at du har så ganske uret. Hvis jeg ikke fejler, har du været en af dem, som ivrigst har sat splid imellem Galilæerne indbyrdes.

BISKOP MARIS. Jeg har gjort det, som tynger mig dybere ned i anger. Da du tog herredømmet, og dit sindelag rygtedes, da omspændtes mit hjerte af en usigelig angst. Alderdomssvækket, og blind, som jeg var, gav jeg ikke den tanke rum, at sætte mig op imod jordens mægtige herre. Ja, — Gud være mig nådig — jeg forlod den hjord, jeg var sat til at skærme, drog mig forsagt ud af alt det, som truende samlede sig om Herrens menighed, og søgte ly her i Syrien på min landgård —

KEJSER JULIAN. Se, se; yderst selsomt! Og du, denne forsagte mand, som før har skattet kejserens yndest så højt, du træder nu frem for mig, som du nys har gjort, og kaster mig et forhånelsens tilråb lige i ansigtet!

BISKOP MARIS. Nu frygter jeg dig ikke længer; thi nu har Kristus helt og holdent mit hjerte. I kirkens trængsels-tid gik dens lys og herlighed op for mig. Alt det blod, du udgyder, — al den vold og uret, som du øver, skriger imod himlen, slår med vælde tilbage, runger for mit døve øre og viser mig i min blindheds nat, hvad vej jeg har at gå.

KEJSER JULIAN. Drag hjem, gamle mand!

BISKOP MARIS. Ikke før du har lovet at afstå fra denne din djævelske fremfærd. Hvad tænker du på? Vil støvet rejse sig imod ånden? Vil jordens herre styrte himlens herre? Ser du da ikke, at vredens dag er over os for dine synders skyld? Kilderne udtørres, ligesom øjne, der har grædt sig læns. Skyerne, der skulde lade frugtbarhedens manna falde over os, drager vore hoveder forbi og udgyder sig ikke. Den jord, som har været forbandet siden dagenes morgen, den skælver og bæver under kejserens blodskyld!

KEJSER JULIAN. Hvad gunst venter du af din gud for denne overvættes nidkærhed, tåbelige olding? Håber du på, at din galilæiske mester, lig fordum, skal gøre et underværk og skænke dig dit syn igen?

BISKOP MARIS. Jeg har det syn, jeg ønsker; og jeg takker Herren, at han slukte mit legemlige øje, så jeg forskånes for at se den mand, der går i en grufuldere nat end jeg.

KEJSER JULIAN. Plads for mig!

BISKOP MARIS. Hvorhen?

KEJSER JULIAN. I sol-kongens hus.

BISKOP MARIS. Du går ikke. Jeg forbyder dig det i den enestes navn!

KEJSER JULIAN. Vanvittige gubbe! — Væk med ham!

BISKOP MARIS. Ja, læg hånd på mig! Men hvo der vover det, hans hånd skal visne. Vredens Gud skal åbenbare sig i sin vælde —

KEJSER JULIAN. Din gud er ingen vældig gud. Jeg skal vise dig, at kejseren er stærkere end han —

BISKOP MARIS. Fortabt! — Så lyser jeg da forbandelsen over dig, du kirkens frafaldne søn!

LÆREREN HEKEBOLIOS (bleg). Herre og kejser, lad ikke dette ske!

BISKOP MARIS (med høj røst). Forbandet være du, Julianos Apostata! Forbandet være du kejser Julian! Gud Herren har udspyttet dig af sin mund! Forbandet være dine øjne og dine hænder! Forbandet være dit hoved og al din gerning!

Ve, ve, ve over apostaten! Ve, ve, ve — —

(Et hult rullende drøn fornemmes. Templets tag og søjler vakler og synes at styrte sammen under et tordnende brag, medens hele bygningen indhylles i en støvsky. Mængden udstøder et forfærdelsens skrig; mange flygter, andre falder til jorden. En stund er der åndeløs stilhed. Lidt efter lidt synker støvskyen, og man ser Apollons tempel i ruiner.)

BISKOP MARIS (hvis begge ledsagere er flygtede, står alene og siger dæmpet): Gud talte.

KEJSER JULIAN (bleg og med dæmpet røst). Apollon talte. Hans tempel var besmittet; derfor knuste han det.

BISKOP MARIS. Og jeg siger dig, det var den Herre, som lagde Jerusalems tempel i grus.

KEJSER JULIAN. Hvis så er, da skal Galilæerens kirker stænges, og hans prester skal under svøbeslag piskes til at rejse dette tempel igen.

BISKOP MARIS. Prøv, afmægtige! Hvo mægted at rejse Jerusalems tempel, da Golgatas fyrste havde lyst forstyrrelsen over det?

KEJSER JULIAN. Jeg skal mægte det! Kejseren skal mægte det! Eders gud skal gøres til løgner. Sten på sten skal jeg opbygge

hint Jerusalems tempel, i pragt og herlighed, som det var i Salomos dage.

BISKOP MARIS. Ikke sten skal det lykkes dig at føje til sten; thi det er forbandet af Herren.

KEJSER JULIAN. Vent, vent; du skal få se — ifald du kunde se — du, som står der forladt og hjælpeløs, famlende ud i natten uden at vide, hvorhen du skal flytte din fod.

BISKOP MARIS. For mig lyser det lyn, som engang skal slå dig og dine.

(Han famler sig ud. *Kejser Julian* står tilbage, omringet af en liden bleg og skrækslagen skare.)

TREDJE AKT.

(I Antiokia. En åben søjlegang med billedstøtter og et vandspring foran. På venstre side, inde i søjlegangen, fører en trappe op til det kejserlige palats.)

(*En skare hofmænd, lærere, digtere* og *talere*, blandt dem *livlægen Oribases* og *digteren Herakleos*, er forsamlet, dels inde i søjlegangen, dels foran omkring vandspringet; de fleste af dem er klædte i forrevne kapper med filtret hår og skæg.)

DIGTEREN HERAKLEOS. Dette levnet holder jeg ikke længe ud. Stå op med solen, gå i koldt bad, løbe og fægte sig træt bagefter —

LIVLÆGEN ORIBASES. Det er dog alt tilhobe ret sundt.

DIGTEREN HERAKLEOS. Er det også sundt at æde havtang og rå fisk?

EN HOFMAND. Er det sundt at skulle sluge kødet i store stykker, ganske blodigt, som det kommer fra slagteren?

DIGTEREN HERAKLEOS. Kød har jeg ikke sét meget af i den sidste uge. Det meste går til ofringerne. Jeg tror, at inden føje tid vil man kunne sige om de højst ærværdige guder, at de er de eneste kødædere i Antiokia.

LIVLÆGEN ORIBASES. Du er endnu den gamle spottefugl, o Herakleos!

DIGTEREN HERAKLEOS. Ej, hvad tænker du, ven? Det være langt fra mig at spotte kejserens vise forordninger. Velsignet være kejser Julian! Træder han ikke i de udødeliges fodspor? Thi, sig mig, synes der ikke at være indført en viss sparsomhed også i det guddommelige hushold?

EN HOFMAND. Ha-ha-ha; du har ikke så ganske uret.

DIGTEREN HERAKLEOS. Se blot til Kybele, denne fordum så overflødige gudinde, hvis billede kejseren nylig har genfundet i en askegrube —

EN ANDEN HOFMAND. Det var i en møgdynge —

DIGTEREN HERAKLEOS. Vel troligt; Kybele har jo med det frugtbargørende at skaffe. Men se blot til denne gudinde, siger jeg; — tiltrods for de hundrede bryster, flyder hun hverken af melk eller honning.

(En kreds af leende tilhørere har samlet sig om ham. Mens han taler er *kejser Julian* kommen frem oppe på trappen i søjlegangen uden at bemærkes af dem, der står nedenfor. Han bærer en pjaltet kappe, sammenbunden med et reb; hår og skæg er uredt, fingrene tilsmudsede af blæk; i begge hænder, under armene og indstukne i beltet holder han bunker af pergamentruller og papirer. Han stanser og lytter til *Herakleos* med alle tegn på forbitrelse.)

DIGTEREN HERAKLEOS (vedblivende). Ja, det lader virkelig til, at denne verdens amme er bleven gold. Man skulde næsten tro, hun var kommen ud over den alder, da kvinderne —

EN HOFMAND (som har fåt øje på kejseren). Fy, fy, Herakleos, — skam dig dog!

KEJSER JULIAN (giver hofmanden et vink, at han skal tie).

DIGTEREN HERAKLEOS (fortsætter). Så lad hende fare. Men går det ikke ligeså med Ceres? Lægger hun ikke for dagen en højst sørgelig — jeg kunde næsten kalde det kejserlig — gerrighed? Ja, tro mig, havde vi lidt mere samkvem med det høje Olymp nuomstunder, vilde vi få mange lignende ting at høre. Jeg tør sværge på, at nektar og ambrosia tilmåles så knapt, som vel muligt. O Zeus, hvor må du ikke være bleven slunken! O, du skalkagtige Dionysos, hvor meget er der vel nu tilovers af dine lænders fylde? O, du lystne, let-rødmende Venus, — o, du alle ægtemænd nærgående Mars — !

KEJSER JULIAN (i fuld vrede). O, du højst uforskammede Herakleos! O, du lumpne, galdespyende giftmund —

DIGTEREN HERAKLEOS. Ah, min nådige kejser!

KEJSER JULIAN. O, du frække forhåner af alle ophøjede ting! Så det skulde altså times mig, — det, at måtte høre din kvækkende tunge i den samme stund jeg træder fra min bogsal ud i den friske morgenluft! (han kommer nærmere.)
Véd du, hvad jeg her holder under min venstre arm? Nej, det véd du ikke. Det er et stridsskrift imod dig, du bespottelige og gækkelige Herakleos!

DIGTEREN HERAKLEOS. Hvad, min kejser, — imod mig?

KEJSER JULIAN. Ja, et stridsskrift imod dig. Et stridsskrift, som jeg i denne nat har forfattet i vrede. Eller måtte jeg kanske ikke optændes til vrede over din højst usømmelige opførsel igår? Hvad var det, du tillod dig i læresalen i mit og mange andre alvor-

lige mænds påhør? Måtte vi ikke flere timer i rad døje hine skammelige fabler om guderne, som du gav tilbedste? Hvor turde du komme frem med slige opdigtelser? Var det ikke løgn alt tilhobe fra først til sidst?

DIGTEREN HERAKLEOS. Ak, min kejser, hvis du kalder d e t at lyve, så har både Ovid og Lukian løjet.

KEJSER JULIAN. Hvad andet? O, jeg kan ikke udsige, hvilken harme der betog mig, da jeg fornam, hvor din ublu tale bar hen: „Menneske, lad intet overraske dig", således fristedes jeg til med komedieskriveren at udbryde, da jeg hørte dig, lig en ragget bondekøter, fremgø — ikke taknemmelighedsråb, men nogle urimelige ammestue-fortællinger, der til og med var tåbeligt affattede. Thi disse vers var slette, Herakleos; — jeg har vist det her i skriftet.

Ja, hvilken lyst følte jeg ikke til at rejse mig fra mit sæde og gå bort, da jeg så dig fremføre både Dionysos og hin store udødelige, efter hvem du er opkaldt, ligesom på et teater. Men når jeg betvang mig og blev siddende, så kan jeg forsikre dig, at det skede mindre af hensyn til digteren end til skuespillerne — om jeg tør kalde dem så. Dog skede det mest af hensyn til mig selv. Thi måtte jeg ikke nære frygt for, at det skulde se ud, som om jeg flygtede lig en opskræmt due? Se, derfor lod jeg mig ikke mærke med noget, men foreholdt mig i stilhed hint vers af Homer:

„Bær det, mit hjerte, en stakket tid; tungere ting har du udholdt.
Tål, som før, at en galen hund håner de evige guder".

Ja, vi får vel døje dette og mere. Tiden er ikke bedre end som så. Vis mig den lykkelige, hvem det blev forundt at bevare sine øjne og ører ubesmittede i denne jernalder!

LIVLÆGEN ORIBASES. Jeg beder dig, min høje herre, at du ikke forivrer dig. Lad det være dig en trøst, at vi alle hørte med uvilje på denne mands tåbeligheder.

KEJSER JULIAN. Det er ingenlunde sandt! Jeg mærkede på de flestes ansigter noget ganske andet end uvilje, hver gang denne skamløse gøgler fremplaprede sine utérligheder og derhos så sig om i kredsen med et fedt smil, ret som om han havde gjort noget, der var at rose sig af.

DIGTEREN HERAKLEOS. Ak, min kejser, jeg er højst ulykkelig —

KEJSER JULIAN. Ja, det må du vel være; thi det er i sandhed ikke småting, dette. Eller har kanske ikke fortællingerne om guderne en stor hensigt og et vigtigt mål? Er ikke disse fortællinger

blevne til i det øjemed at føre menneskeånden ad en både behagelig og let vej opad til de løndomsfulde boliger, hvor den højeste gud hersker, — og derved gøre sjælene dygtige til at forenes med ham? Hvad ellers? Er det ikke af denne grund, at de gamle digtere opfandt deslige fortællinger, og er det ikke derfor, at både Platon og andre gentog dem, eller vel endog forøged deres tal? Jeg siger eder, at udenfor dette øjemærke er hine fortællinger kun til nytte for børn og barbarer, — ja, knapt nok det. Men var det da børn og barbarer, du havde for dig igår? Hvorfra henter du den dristighed at tale til mig, som om jeg var et barn? Mener du, at du er bleven en vismand og har fåt ret til vismandens frisprog, fordi du har iført dig en forreven kappe og taget tiggerstaven i hånd?

EN HOFMAND. O, hvor sandt sagt, min kejser! Nej, nej, der hører visselig mere til.

KEJSER JULIAN. Så? Gør der virkelig? Og hvad da? Kanske det, at lade håret gro og aldrig at rense sine negler? O, du hykleriske Kleon! Men jeg kender eder alle tilhobe. Her i skriftet har jeg givet eder et navn, som —; nu skal I få høre —

(Han blader i papirbunkerne. I det samme kommer *taleren Libanios*, rigt klædt og med en hovmodig mine, ind fra højre.)

LIVLÆGEN ORIBASES (dæmpet). Ah, hvilket held at du kom, højt hædrede Libanios!

KEJSER JULIAN (fremdeles bladende). Hvor står det dog —?

TALEREN LIBANIOS (til Oribases). Hvad held mener du, ven?

LIVLÆGEN ORIBASES. Kejseren er i stor vrede; dit komme vil formilde ham.

KEJSER JULIAN. Ah, se her har jeg det — (fortrædelig.) Hvad vil det menneske?

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, det er —

KEJSER JULIAN. Godt, godt, godt! Nu skal I få høre, om jeg kender eder eller ikke. Der gives iblandt de ulykkelige Galilæere et antal rasende, som kalder sig bodfærdige. Disse kaster vrag på alt jordisk gods, men kræver dog store gaver af alle de tåbelige, der hylder dem lig hellige og næsten tilbedelsesværdige. Se, disse folk ligner I, på det nær, at jeg intet skænker eder. Thi jeg er ikke så tåbelig som hine. Ja, ja, hvis jeg ikke var fast i det stykke, så vilde I snart overløbe hoffet med eders uforskammethed. Eller gør I det ikke allerede? Er der ikke mange iblandt eder, som vilde komme igen, selv om jeg jog dem bort? O, mine kære venner, hvad skal dette føre til? Er I visdomselskere? Er I efterfølgere af

Diogenes, hvis klædning og lader I har taget på? I sandhed, man ser eder ikke nær så ofte i læresalene som hos min skatmester. O, hvor er dog ikke visdommen bleven en jammerlig og foragtelig ting for eders skyld! O, I hyklere og højst uvidende talere! O, I — — men hvad vil dog den fede mand hist henne?

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, det er stadsforstanderen —

KEJSER JULIAN. Stadsforstanderen får vente. De sager, her handles om, går foran alle ringere ting. Eller hvad? Denne mand har en så utålmodig mine. Er det da så vigtigt —?

TALEREN LIBANIOS. Ingenlunde, herre; jeg kan komme igen en anden dag. (han vil gå.)

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, kender du ikke denne udmærkede mand igen? Det er veltalenhedslæreren Libanios.

KEJSER JULIAN. Hvad? Libanios? Umuligt, Libanios — den uforlignelige Libanios — skulde være her? Hvor er det tænkeligt?

TALEREN LIBANIOS. Jeg trode kejseren vidste, at borgerne i Antiokia havde valgt mig til formand for stadsforstanderne.

KEJSER JULIAN. Sikkerlig vidste jeg det. Men da jeg holdt mit indtog i staden og forstanderne kom mig imøde for at hilse mig med en tale, da så jeg mig forgæves om efter Libanios. Libanios var ikke iblandt dem.

TALEREN LIBANIOS. Kejseren havde ikke ytret noget ønske om at høre Libanios tale ved den lejlighed.

KEJSER JULIAN. Taleren Libanios burde vide, hvad kejseren ønsker i så måde.

TALEREN LIBANIOS. Libanios vidste ikke, hvad tid og adskillelse kunde have virket. Libanios fandt det derfor sømmeligst at stille sig blandt mængden. Der stod han på et visselig ikke ubemærkeligt sted; men det behagede ikke kejseren at lade sine øjne falde på ham.

KEJSER JULIAN. Jeg trode dog, at du dagen efter modtog mit brev —?

TALEREN LIBANIOS. Priskos, din nye ven, bragte mig det.

KEJSER JULIAN. Og ikke des mindre — eller måske derfor — holdt du dig borte —?

TALEREN LIBANIOS. Hovedpine og vigtige sysler —

KEJSER JULIAN. Ak, Libanios, fordum gjorde du dig ikke så kostbar.

TALEREN LIBANIOS. Jeg kommer, når man indbyder mig. Skulde jeg være påtrængende? Skulde jeg gå den af kejseren højt hædrede Maximos i vejen?

KEJSER JULIAN. Maximos viser sig aldrig ved hoffet.

TALEREN LIBANIOS. Rimeligt nok. Maximos holder selv hof. Kejseren har jo indrømmet ham et helt palats.

KEJSER JULIAN. O, min Libanios, har jeg ikke indrømmet dig mit hjerte? Hvor kan du da misunde Maximos hans palats?

TALEREN LIBANIOS. Jeg misunder ingen. Jeg misunder ikke engang mine medbrødre Themisteos og Mamertinos, skønt du har vist dem så store prøver på din yndest. Ej heller misunder jeg Hekebolios, hvis ejendomme du har forøget med så anselige gaver. Ja, jeg er endog glad ved, at jeg er den eneste, hvem du intet har skænket. Thi jeg fatter vel grunden til denne undtagelse. Du har villet, at dit kejserriges stæder skal have overflod på alt, og fornemmelig på veltalenhed, vel vidende, at dette er den udmærkelse, som skiller os fra barbarerne. Nu har du frygtet for, at jeg — ligesom visse andre — skulde blive lunken i min kunst, hvis du skænkte mig rigdom. Kejseren har derfor foretrukket at lade sin ungdomslærer forblive fattig, på det at han kunde knyttes desto fastere til sin håndtering. Det er på denne vis jeg udtyder en adfærd, som har forundret nogle, hvis navne jeg helst fortier. Det er for statens hæders og vels skyld, at du ikke har givet mig noget. Du vil, at jeg skal mangle rigdom, for at jeg kan have overflod på veltalenhed.

KEJSER JULIAN. Og jeg, min Libanios, har også fattet grunden til, at min ungdomslærer har ladet mig blive her i Antiokia i flere måneder uden at fremstille sig. Libanios har rimeligvis ment, at de tjenester, som hans fordums lærling kan have ydet guderne og staten eller videnskaben, ikke var store nok til med rette at fortjene lovprisning af den mand, der kaldes veltalenhedslærernes konge. Libanios har sagtens ment, at ringere talere egnede sig bedst for så middelmådige ting. Endvidere har vel Libanios undladt alt dette af omsorg for mit sinds ligevægt. Ja, du har visselig frygtet for at se kejseren beruset af overmod, ravende, lig den, der i tørstighed har drukket med altfor stort begær af en løvkranset vinskål, dersom du ødslede på ham noget af den kunst, som alle Grækere beundrer hos dig, og derved i visse måder hævede ham til gudernes højde ved at udgyde for ham et så kostbart offer.

TALEREN LIBANIOS. Ak, min kejser; ifald jeg kunde tro, at min tale rummede en sådan magt —

KEJSER JULIAN. Og det skulde du ikke kunne tro, du uforlignelige ven? O, gå fra mig, jeg er vred på dig, Libanios! Men det er elskerens vrede imod den han elsker.

TALEREN LIBANIOS. Er det virkelig så? O, min kronede broder, lad mig da sige dig, at siden din hidkomst er ingen dag gåt til ende, uden at jeg har forbandet den standhaftighed, som ikke tillod mig at gøre det første skridt. Mine venner lod — ikke uden et visst skin af ret — give tilkende, at du skulde have foretaget denne lange rejse nærmest for at se mig og høre min tale. Men Julian selv lod ikke høre fra sig. Hvad skulde jeg så gøre? Skulde jeg smigre den kejser, hvem jeg elskede som menneske?

KEJSER JULIAN (omfavner og kysser ham). Min Libanios!

TALEREN LIBANIOS (kysser *kejser Julian* igen). Min ven og broder!

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvor hædrende for begge!

HOFMÆND og *LÆRERE* (klapper i hænderne). Hvor skønt! Hvor ophøjet!

KEJSER JULIAN. O, Libanios, du slemme ven, — hvor kunde du bære over dit hjerte at forholde mig dette glædelige øjeblik i så lang en tid? I de uger og måneder jeg ventede på dig, var mit åsyn indhyllet i et skytisk mørke.

TALEREN LIBANIOS. Ak, du var dog bedre stillet end jeg; thi du havde dog nogen, med hvem du kunde tale om din fraværende ven.

KEJSER JULIAN. Sig ikke så. Jeg havde kun de stakkels forelskedes trøst; den nemlig, bedrøvet at gjentage dit navn og udråbe: Libanios, Libanios!

TALEREN LIBANIOS. Ah, mens du talte så til denne tomme luft, talte jeg til mit kammers fire vægge. De fleste af døgnets timer tilbragte jeg i sengen og udmalede mig, hvem der nu var hos dig, — snart denne, snart hin. Fordum var det anderledes, sagde jeg til mig selv, — da var det mig som havde Julians øre.

KEJSER JULIAN. Og imidlertid lod du mig sygne hen af længsel. Se på mig. Er jeg ikke bleven et århundrede ældre?

TALEREN LIBANIOS. O, er da ikke jeg undergåt en ligeså stor forandring? Du kendte mig jo ikke igen.

KEJSER JULIAN. Dette møde har for os begge været et bad, hvoraf vi opstiger helbredede. (de omfavner og kysser hinanden påny.)

Og nu, min inderlig kære, nu siger du mig, hvad der idag har drevet dig hid; thi jeg kan ikke tvile på, at du kommer i et særligt ærende.

TALEREN LIBANIOS. Min længsel frarègnet — er det så. Gid en anden var udsendt i mit sted! Men den hædersplads, hvortil borgernes tillid har kaldt mig, gør mig det til pligt at bære det ene som det andet.

KEJSER JULIAN. Tal, min Libanios, og sig, hvori jeg kan tjene dig.

TALEREN LIBANIOS. Lad mig da begynde med at sige dig, at denne stads indvånere er nedsunkne i sorg, fordi du har taget din nåde fra dem.

KEJSER JULIAN. Hm —!

TALEREN LIBANIOS. Og denne sorg har været parret med angst og uro siden Alexandros, den nye statholder, tiltrådte sit embede.

KEJSER JULIAN. Aha; så!

TALEREN LIBANIOS. Denne ophøjelse af en sådan mand kom os visselig uventet. Alexandros har hidtil kun forvaltet ringe embeder, og det på en måde, som ikke kunde forhverve ham borgernes agt eller kærlighed.

KEJSER JULIAN. Jeg véd det godt, Libanios!

TALEREN LIBANIOS. Alexandros er voldsom i al sin færd, og retfærdigheden gælder ikke stort i hans øjne —

KEJSER JULIAN. Jeg véd det; jeg véd det altsammen. Alexandros er en rå mand uden seder og uden veltalenhed. Alexandros har ingenlunde fortjent en så stor ophøjelse. Men du kan sige Antiokias borgere, at de har fortjent Alexandros. Ja, de havde, om muligt, fortjent en endnu værre hersker, de gerrige og ulærvillige mennesker.

TALEREN LIBANIOS. Det er altså, hvad vi frygtede; det er en straf —

KEJSER JULIAN. Hør mig, Libanios! Hvorledes kom jeg hid? Med fortrøstning til denne stads indbyggere. Antiokia, som solkongen særligt har kåret til sit sæde, skulde hjælpe mig at gøre god igen al den uret og utaknemmelighed, som så længe har været øvet imod de udødelige. Men hvorledes har I mødt mig? Nogle med trods, andre med lunkenhed. Hvad må jeg ikke opleve her? Driver ikke hin Kappadokier, Gregor fra Nazianz, endnu omkring i staden og ophidser de uvidende Galilæere med sine forvovne taler? Er der ikke opstået en digter iblandt dem — en viss Apollinaris — som øger deres vildfarelser lige til afsind med sine vilde sange?

Og hvad må jeg ikke erfare andetsteds fra? Har man ikke i Cæsarea gjort alvor af sin trusel! Brudt Fortunas tempel ned! O, skam og skændsel! Hvor var gudindens dyrkere imens? Mon de forhindrede det? Nej, de lod det roligt ske, Libanios, skønt de burde have ofret livet for at forsvare helligdommen.

Men vent, vent! Galilæerne i Cæsarea skal bøde med sit blod og hele staden skal gå op i ildsluer, så snart jeg får tiden nogenlunde til min rådighed.

TALEREN LIBANIOS. Herre og ven, — hvis du vilde tillade mig —

KEJSER JULIAN. Tillad mig først. Ja, sig selv, om jeg bør tåle dette? Sig om min nidkærhed kan bære over med deslige forhånelser imod de guddommelige, der stiller sig skærmende bag mig og over mig? Men hvad skal jeg gribe til? Har jeg ikke i lange nætter skrevet imod disse usalige vildfarelser, — skrevet, Libanios, således at mine øjne er bleven røde og mine fingre sorte af blæk? Og hvad mener du, det har frugtet? Spot har jeg fåt til tak, ikke alene af de vildfarende selv, men endog af dem, der siger, at de deler mine meninger. Ja, og som topmål på alle disse harmeligheder må jeg idag opleve at se dig her som talsmand for nogle borgere, der fører klage over Alexandros, om hvem det dog må siges, at han gør sit bedste for at holde Galilæerne i tømme.

TALEREN LIBANIOS. O, min ophøjede ven, — at han det gør, er netop vor grund til klage

KEJSER JULIAN. Hvad må jeg høre af dig!

TALEREN LIBANIOS. Det er ikke med min gode vilje, at jeg går stadens ærende. I forsamlingen lagde jeg borgerne på hjerte, at til dette hverv måtte de vælge byens mest udmærkede mand, derved givende tilkende, at jeg ikke ønskede at kåres. Tiltrods for dette fingerpeg faldt valget dog på mig, som visselig ikke —

KEJSER JULIAN. Godt, godt, godt! Men at jeg af din mund, o Libanios, må høre —!

TALEREN LIBANIOS. Jeg beder min kronede broder betænke, at jeg taler i stadens navn. Hvad mig selv angår, da skatter jeg de udødelige guder så højt som nogen. Hvad vilde veltalenhedens kunst være uden de fortællinger, som digterne i de fremfarne tider efterlod os? Er ikke disse fortællinger at ligne ved et kosteligt bergværk, hvoraf en dannet taler kan smede sig både våben og prydelser, når han forstår at nytte metallet med skønsomhed? Ja, hvor vilde ikke visdommens regler falde flade og usmagelige, når

de skulde udtrykkes uden billeder og lignelser, hentede fra det overjordiske?

Men sig, o ven, — kan du håbe at finde denne synsmåde hos hoben, besynderligen i en tidsalder som vor? Jeg forsikrer dig, i Antiokia står det ialfald ikke så vel til. Borgerne her — både Galilæerne og de bedre oplyste — har i de senere år levet med hinanden uden at agte synderligt på deslige ting. Der gives knapt nogen husstand i staden, hvor der ikke hersker forskellige meninger om det guddommelige. Men dette har, indtil for kort tid siden, ikke forstyrret det gode forhold.

Nu er det blevet anderledes. Man er begyndt at drøfte lære imod lære. Der er kommen splid imellem de nærmeste slægtninge. Ja, nylig har en borger, hvis navn jeg nødig vil nævne, gjort sin søn arveløs, fordi det unge menneske sagde sig løs fra Galilæernes samfund. Handel og vandel lider under alt dette, dobbelt føleligt nu, da dyrtid hersker og hungersnød står for døren.

KEJSER JULIAN. Nok, nok, — mere end nok, Libanios! I klager over dyrtid. Men sig mig, om overdådigheden nogensinde har blomstret mere end nu? Står skuepladsen nogen dag tom, når det rygtes, at en ny løve er kommen fra Afrika? Da der i forrige uge var tale om for dyrtidens skyld at udvise af staden alle dagdrivere og lediggængere, krævede så ikke borgerne med høje råb, at der skulde gøres en undtagelse med fægterne og danserinderne; thi dem mente man ikke at kunne være foruden!

Ak, vel må guderne slå hånden af eder i vrede over eders dårlighed! Der er visdomslærere nok i denne stad; men hvor er visdommen? Hvorfor træder så få i mit fodspor? Hvorfor blir man stående ved Sokrates? Hvorfor går man ikke et lidet stykke videre og følger Diogenes eller — om jeg så tør sige — mig, da vi dog fører eder til lykken? Thi er ikke lykken formålet for al visdomslære? Og hvad er lykken andet end det, at være i overensstemmelse med sig selv? Kræver ørnen guldfjære? Ønsker løven sig klør af sølv? Eller eftertragter granattræet at bære frugter af funklende stene? Jeg siger eder, at intet menneske har ret til at nyde, forinden han har vist sig hærdet nok til at bære nydelsens savn. Ja, han tør end ikke berøre nydelsen med sin fingerspids, før han er istand til at træde den under fødder.

Ah, sandelig, der er langt frem. Men jeg vil lægge al min kraft på dette. For disse tings skyld vil jeg opgive andre, som også er vigtige. Perserkongen har — ængstet ved min nærmelse — gjort mig fredstilbud. Dem tænker jeg at gå ind på for at få frie hænder til at oplyse og forbedre eder, I ulærvillige! Hvad det øvrige angår,

da blir det som det er. Alexandros skal I beholde. Se til at komme ud af det med ham.

Dog, min Libanios, vil jeg ikke det skal hede, at jeg har ladet dig gå fra mig i unåde —

TALEREN LIBANIOS. Ah, min kejser —

KEJSER JULIAN. Du talte med en viss bitterhed om, at jeg havde skænket Themisteos og Mamertinos meget. Men fratog jeg dem ikke også noget? Fratog jeg dem ikke min daglige omgang? Dig agter jeg at skænke noget mere end hine.

TALEREN LIBANIOS. Ak, hvad siger du, min ophøjede broder!

KEJSER JULIAN. Jeg agter ikke at skænke dig guld eller sølv. Så tåbelig var jeg kun i den første tid, indtil jeg så, hvorledes man stimled sammen om mig, lig tørstige høstfolk om en kilde, alle puffende og stødende hverandre, alle fremrækkende den hule hånd for at få den fyldt først og få den fyldt højest til randen. Jeg er bleven klogere siden. Navnlig tror jeg det må siges, at visdommens gudinde ikke har unddraget mig sin bistand ved de handlinger, jeg har foretaget til denne stads bedste.

TALEREN LIBANIOS. Visselig, visselig!

KEJSER JULIAN. Derfor overdrager jeg dig, o min Libanios, at forfatte en lovtale over mig.

TALEREN LIBANIOS. Ah, hvilken hæder —!

KEJSER JULIAN, Du skal affatte den med særligt øjemærke på de velgerninger, hvorfor Antiokias borgere skylder mig taknemmelighed. Jeg håber du vil affatte den således, at den blir både taleren og genstanden værdig. Dette hverv, min Libanios, være min gave til dig. Jeg véd ikke noget bedre at skænke en mand som dig.

TALEREN LIBANIOS. O, min kronede ven, hvilken overvættes nåde!

KEJSER JULIAN. Og nu vil vi gå til fægtesalen. Derpå, mine venner, vandrer vi gennem gaderne for at give disse opblæste indfødte et gavnligt forbillede på tarvelighed i klædedragt og nøjsomhed i seder.

LIVLÆGEN ORIBASES. Gennem gaderne, herre? Ak, i denne middagshede —

EN HOFMAND. O, herre, hav mig undskyldt, men jeg føler mig højst upasselig —

DIGTEREN HERAKLEOS. Jeg også, nådigste herre! Hele denne morgenstund har jeg kæmpet med en kvalme i maven —

KEJSER JULIAN. Så tag et brækmiddel ind, og se til at kaste eders uvidenhed op med det samme.

O, Diogenes, — hvilke efterfølgere har du ikke! De skammer sig ved at bære din kappe på åben gade.

(han går i vrede bort gennem søjlegangen.)

(En ringe gade i udkanten af staden. I husrækken til venstre ligger en liden kirke.)

(*En stor mængde veklagende kristne* er forsamlede. *Salmedigteren Apollinaris* og *læreren Kyrillos* er iblandt dem. *Kvinder* med børn på armene udstøder høje jammerråb. *Gregor fra Nazianz* går igennem gaden.)

KVINDER (løber til og holder ham fast ved hans klædning). Ak, Gregor, Gregor, — tal til os! Trøst os i denne vånde.

GREGOR FRA NAZIANZ. Kun én kan trøste her. Hold fast ved ham. Hold eder tæt ind til Herren og hyrden.

EN KVINDE. O, véd du det, du Guds mand, — kejseren har befalet, at alle vore hellige skrifter skal opbrændes!

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg har hørt det; men jeg kan ikke tro på slig dårskab.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Det er sandhed. Alexandros, den nye statholder, har udskikket soldater, som gennemsøger vore brødres huse. Selv kvinder og børn piskes tilblods, hvis de står i mistanke for at holde bøger skjult.

LÆREREN KYRILLOS. Kejserens bud gælder ikke Antiokia alene, — ikke Syrien alene; det gælder riget og den hele jord. Hver skreven tøddel, som handler om Kristus, skal udslettes af tilværelsen og af de troendes minde.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. O, I mødre, græd over eder selv og eders børn!

Den tid vil komme, da I skal kives med dem, I nu bærer på eders arme, om hvad der rettelig stod i det tabte Guds-ord. Den tid vil komme, da eders børnebørn skal spotte over eder og ikke vide, hvo og hvad Kristus var.

Den tid vil komme, da det skal være udslettet af hjerterne, at verdens frelser engang led og døde.

Den sidste troende skal gå blind i sin grav, og fra den stund skal Golgata være bortvejret af jorden, ligervis som det sted, hvor Edens have lå.

Ve, ve over den nye Pilatus! Han nøjes ikke, som hin, med at døde frelserens legeme. Han myrder ordet og læren!

KVINDERNE (afriver sit hår og sønderflænger sine klæder). Ve, ve, ve!

GREGOR FRA NAZIANZ. Og jeg siger eder, vær trøstige! Gud dør ikke. Det er ikke fra Julian, at faren kommer. Faren har været der, længe før ham, i vore hjerters svaghed og splidagtighed.

LÆREREN KYRILLOS. O, Gregor, hvor tør du kræve, at vi skal blive standhaftige midt under disse rædsler? — Brødre og søstre, — véd I, hvad der er hændt i Arethusa? De vantroende har mishandlet Markos, den gamle biskop, slæbt ham efter håret gennem gaderne, kastet ham i kloakerne, trukket ham besudlet og blødende op igen, oversmurt ham med honning og hejset ham op i et træ, udsat for stik af hvepser og giftfluer.

GREGOR FRA NAZIANZ. Og har da ikke Guds kraft just herligt åbenbaret sig i Markos? Hvad var Markos tilforn? En mand af tvilsom tro. Ja, da urolighederne brød ud i Arethusa, flygted han endog af staden. Men se, — neppe havde han i sit skjul erfaret, at de rasende mennesker hævnede biskopens flugt på skyldløse brødre, førend han frivillig vendte tilbage. Og hvorledes bar han ikke de pinsler, som forfærdede hans bødler selv således, at de, for at kunne trække sig med et slags ære tilbage, tilbød at slippe ham imod at betale en yderst ringe sum? Var ikke hans svar: nej, — og nej, og atter nej? Gud Herren var hos ham. Han hverken døde eller gav efter. Hans ansigt viste hverken forfærdelse eller utålmodighed. I træet, hvor han hang, priste han sig lykkelig, fordi han var løftet nogle trin nærmere imod himlen, mens de andre, som han sagde, kravlede om på den flade jord.

LÆREREN KYRILLOS. Der må være sket et under med denne standhaftige olding. Havde du, ligesom jeg, hørt skrigene fra fængslet den dag i sommer, da Hilarion og de andre pintes —! De ligned ingen andre skrig, — ufrivilligt, brølende, blandende sig med hvislende lyd, hver gang jernet, hvidglødende, grov sig ind i det flåede kød.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. O, Kyrillos, glemmer du sangen, som løste skrigene af? Sang ikke Hilarion i døden? Sang ikke hin heltemodige kappadokiske dreng, indtil han udgav sin ånd under pinernes hænder? Sang ikke Agathon, dette barns broder, indtil en afmagt betog ham og han vågned op i vanvid?

Sandelig siger jeg eder, så længe sangen runger over vor nød, så længe skal ikke Satan sejre!

GREGOR FRA NAZIANZ. Vær trøstige. Elsk hverandre og lid for hverandre, således som Serapion i Doristora nylig led for sine

brødre, der han for deres skyld lod sig hudflette og kaste levende i smelteovnen.

Se, se, — har ikke Herrens hævnende hånd allerede knyttet sig imod de ugudelige. Eller har I ikke fornummet budskabet fra Heliopolis under Libanon?

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Jeg véd det. Midt under Afrodite-festens utérligheder brød hedningerne ind i vore hellige søstres hus, krænkede kvinderne, myrdede dem under pinsler, som ikke kan udsiges —

KVINDERNE. Ve, ve!

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. — ja, der var nogle af de elendige, som åbnede et af blodvidnernes legemer, rev indvoldene ud og åd leveren rå!

KVINDERNE. Ve, ve, ve!

GREGOR FRA NAZIANZ. Vredens Gud krydrede måltidet. Hvorledes er det bekommet dem? Rejs til Heliopolis, og I kan få se hine mænd med forrådnelsens gift i alle årer, med øjnene og tænderne udfaldne, røvede mælets og forstandens brug. Rædsel har slåt staden. Mange hedninger har omvendt sig siden hin nat.

Derfor frygter jeg heller ikke dette uheldsvangre dyr, som har rejst sig imod kirken; jeg frygter ikke denne Helvedes kronede lejesvend, som pønser på at fuldbyrde arvefiendens værk. Lad ham falde over os med ild, med sværd, med vilde dyr på skuepladsen! Ja, skulde hans vanvid end drive ham videre, end sket er til denne dag, — hvad gør så det til sagen? Imod alt dette er der en lægedom og en vej til sejr!

KVINDERNE. Kristus, Kristus!

ANDRE STEMMER. Der er han! Der kommer han!

NOGLE. Hvem?

ANDRE. Kejseren! Morderen! Gudsfienden!

GREGOR FRA NAZIANZ. Stille! Lad ham drage forbi i taushed!

(*En afdeling af de kejserlige hustropper* kommer gennem gaden. Derefter følger *kejser Jul an,* ledsaget af *hofmænd* og *visdomsvenner,* alle omgivne af *vagt. En anden afdeling palats-soldater,* anførte af *høvedsmanden Fromentinus,* slutter toget.)

EN KVINDE (sagte til de andre). Se, se, han har hyllet sig i pjalter, som en betler.

EN ANDEN KVINDE. Han må være fra sig selv.

EN TREDJE KVINDE. Gud har allerede slåt ham.

EN FJERDE KVINDE. Gem eders børn ved brystet. Lad ikke deres øjne se rædselen.

KEJSER JULIAN. Ej, ej, er ikke dette alt tilhobe Galilæere? Hvad gør I her i solskinnet, på åben gade, I mørkets yngel?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du har stængt vore kirker; derfor står vi udenfor og priser Herren vor Gud.

KEJSER JULIAN. Se, det er dig, Gregor? Ja, du driver jo endnu om her. Men vogt dig; længe tåler jeg det ikke.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg søger ikke bloddøden; ja, jeg ønsker den ikke engang; men tilskikkes den mig, så sætter jeg min ære i at dø for Kristus.

KEJSER JULIAN. Eders talemåder trætter mig. Jeg vil ikke se eder her. Hvorfor holder I jer ikke i eders stinkende huler? Gå hjem, siger jeg

EN KVINDE. O, kejser, hvor er vore hjem?

EN ANDEN KVINDE. Hvor er vore huse? Hedningerne har plyndret dem og jaget os ud.

STEMMER I HOBEN. Dine soldater har taget vor ejendom fra os!

ANDRE STEMMER. O, kejser, kejser, hvorfor har du taget vor ejendom?

KEJSER JULIAN. Det spørger I om? Jeg skal sige jer det, I uvidende mennesker! Har man taget eders ejendom fra eder, så er det sket af omsorg for eders sjæles vel. Har ikke Galilæeren sagt, at I ikke skal eje sølv eller guld? Har ikke eders mester lovet eder, at I engang skal opfare til himmels? Burde I da ikke takke mig, fordi jeg gør eder farten så let som muligt?

VISDOMSVENNERNE. O, uforligneligt sagt!

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Herre, du har frataget os det, som er mere end sølv og guld. Du har frataget os Guds eget ord. Du har frataget os vore hellige skrifter.

KEJSER JULIAN. Jeg kender dig nok, du huløjede salmesanger! Du er jo Apollinaris? Og jeg mener, at om jeg tager eders urimelige bøger fra eder, så vil du snart være mand for at digte noget ligeså urimeligt ihob. Men jeg siger dig, at du er en usel bogskriver og versemager! Ved Apollon, ingen ret Græker vilde tage dine vers i sin mund. Det skrift, du nylig har sendt mig, og som du har været fræk nok til at kalde „Sandheden“, det kan jeg lade dig vide, at jeg har læst, forstået og fordømt.

SALMEDIGTEREN APOLLINARIS. Det er muligt, at du har læst det; men du har ikke forstået det; thi havde du forstået, så havde du ikke fordømt.

KEJSER JULIAN. Ha-ha; det modskrift, jeg har i arbejde, skal vise, at jeg har forståt. — Men hvad angår hine bøger, hvis tab I nu hyler og jamrer over, så kan jeg sige jer, at I om føje tid skal komme til at agte dem ringere, såsom det vil vise sig, at hin Jesus af Nazareth har været en løgner og bedrager.

KVINDERNE. Ve os; ve os!

LÆREREN KYRILLOS (træder frem af hoben). Kejser, — hvad sagde du der?

KEJSER JULIAN. Har ikke den korsfæstede Jøde forkyndt, at Jerusalems tempel skal ligge i grus til dagenes ende?

LÆREREN KYRILLOS. Så vil ske!

KEJSER JULIAN. O, I dårer! I denne stund står krigsøversten Jovian med to tusend arbejdere i Jerusalem og rejser templet i al dets herlighed. Vent, vent, I stivnakkede tvilere, — I skal erfare, hvem der er mægtigst, kejseren eller Galilæeren.

LÆREREN KYRILLOS. Herre, det skal du til din rædsel selv erfare. Jeg taug, indtil du bespottede den hellige og kaldte ham en løgner; men nu vil jeg sige dig, at ikke et fnug mægter du imod den korsfæstede!

KEJSER JULIAN (tvinger sig). Hvo er du, og hvad heder du?

LÆREREN KYRILLOS (nærmere). Det skal du høre! Først og fremst heder jeg en kristen, og det er et såre hæderfuldt navn; thi det skal ingensinde udslettes af jorden.

Dernæst bærer jeg også navnet Kyrillos, og under det navn er jeg kendt mellem brødre og søstre.

Men bevarer jeg det første navn uplettet, da høster jeg et evigt liv til løn.

KEJSER JULIAN. Du tager fejl, Kyrillos! Du véd, jeg kender noget til de løndomsfulde ting i eders lære. Tro mig, — han, du sætter din lid til, er ikke en sådan, som du forestiller dig. Han er selv død, og virkelig død, på den tid da Romeren Pontius Pilatus var statholder i Jødeland.

LÆREREN KYRILLOS. Jeg tager ikke fejl. Det er dig selv, kejser, der fejler i dette. Det er dig, som har givet afkald på Kristus i det øjeblik, han skænkte dig herredømmet over jorden.

Derfor forkynder jeg dig i hans navn, at han snart vil fratage dig både herredømmet og livet, og da skal du for sent erkende, hvor stærk han er, han, som du i din blindhed foragter.

Ja, ligesom du har forglemt hans velgerninger, således skal han ikke give sin kærlighed råderum, idet han rejser sig for at straffe dig.

Du har omstyrtet hans altere, — han skal nedstyrte dig af dit kejsersæde. Du har fundet din glæde i at træde hans lov under fødder, den samme lov, som du selv engang forkyndte for de troende. På samme vis skal Herren træde dig under sin hæl. Dit legeme skal vejres bort i de vilde vinde, og din sjæl skal fare did ned, hvor der er større pinsler, end dem, du kan udtænke for mig og mine! (Kvinderne flokker sig under gråd og veklage om *Kyrillos*.)

KEJSER JULIAN. Jeg vilde gerne skånet dig, Kyrillos! Guderne er mine vidner, at jeg ikke hader dig for din tros skyld. Men du har forhånet min kejserlige magt og myndighed, og det må jeg straffe. (til høvedsmanden for vagten.)

Fromentinos, før denne mand i fængsel, og lad bøddelen Tyfon give ham så mange svøbeslag, som nødvendigt, for at få ham til at udsige, at kejseren og ikke Galilæeren har al vælde på jorden.

GREGOR FRA NAZIANZ. Vær stærk, min broder Kyrillos!

LÆREREN KYRILLOS (med oprakte hænder). Jeg salige, som får lide til Herrens ære! (Soldaterne griber ham og slæber ham ud.)

KVINDERNE (i gråd og klage). Ve os! Ve, ve over fornægteren!

KEJSER JULIAN. Driv dem fra hinanden, disse rasende! Lad dem udjages af staden som oprørere. Jeg tåler ikke længere denne trods og vederstyggelighed!

(Vagten driver den jamrende mængde ind i sidegaderne. Kun kejseren og hans følge bliver tilbage. Da bemærker man, liggende foran kirkedøren, og hidtil skjult, en mand i sønderrevne klæder og med aske strød på sit hoved.)

EN SOLDAT (støder til ham med lanseskaftet). Op, op; pak dig!

MANDEN (ser op). Træd under fødder dette sløve salt, som er vraget af Herrens hånd!

KEJSER JULIAN. O, evige guder, — Hekebolios —!

HOFMÆNDENE. Ah, i sandhed, — Hekebolios!

LÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg heder ikke så mere! Jeg er navnløs. Jeg har svigtet den dåb, som gav mig navn!

KEJSER JULIAN. Rejs dig, ven! Dit sind er sygt —

LÆREREN HEKEBOLIOS. Judas's broder er pestbefængt. Vig fra mig —

KEJSER JULIAN. O, du vankelmodige mand —

LÆREREN HEKEBOLIOS. Vig fra mig, frister! Tag dine treti sølvpenge igen! Står der ikke skrevet: du skal forlade hustru og børn for Herrens skyld? Og jeg —? For hustrus og børns skyld har jeg forrådt Herren, min Gud! Ve, ve, ve!

(han kaster sig igen ned på sit ansigt.)

KEJSER JULIAN. Slig vanvids ild tænder disse skrifter over jorden.

Og jeg skulde ikke brænde dem?

Vent! Inden et år er omme, skal Jødetemplet stå rejst igen på Zions berg, — lyse med sit guldtags pragt over landene og vidne: løgner, løgner, løgner! (han går ilsomt derfra, fulgt af visdomsvennerne.)

(Landevej udenfor staden. Til venstre ved vejkanten står Kybeles billedstøtte mellem afhugne træstubber. Et stykke derfra, imod venstre, er en kilde med en stenkumme. Det er henimod solnedgang.)

(På et trin ved fodstykket af gudindens billede sidder *en gammel præst* med en tildækket kurv på skødet. Omkring stenkummen *en flok mænd* og *kvinder*, der henter vand. Kommende og gående ses fra og til på vejen. Fra venstre kommer *farveren Fokion*, slet klædt, med en stor bylt på hovedet. Han møder *hårskæreren Eunapios*, der kommer fra staden.)

FARVEREN FOKION. Ej, se, — min ven Eunapios i fuld hofklædning!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Tvi dig, at du spotter en fattig mand.

FARVEREN FOKION. Kalder du det spot? Jeg mente, det var den højeste ære.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Du må så sige. Det er bleven en ære nu at gå i pjalter, besynderligen hvis de har ligget brav længe i en rendesten.

FARVEREN FOKION. Hvorledes tror du alt dette vil ende?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Det bryr jeg mig ikke om at tænke på. Jeg véd, hvorledes det er endt med mig, og det er nok.

FARVEREN FOKION. Er du ikke længere i kejserens tjeneste?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvad skulde kejser Julian med en hårskærer? Lar han sit hår klippe? Eller lar han skægget studse, tror du? Han kæmmer det ikke engang. Men hvorledes går det med dig? Du ser heller ikke videre lykkelig ud.

FARVEREN FOKION. Ak, Eunapios, purpurfarvernes tid er forbi.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ja, rigtig; nu farves kun kristenrygge. Men hvad er det du slæber på?

FARVEREN FOKION. Et knippe pilebark. Jeg skal farve narrekapper til visdomsvennerne.

(*En deling soldater* kommer fra højre og stiller sig op ved Kybeles støtte.)

FARVEREN FOKION (til en af mændene ved vandkummen). Hvad betyder dette?

MANDEN. Stenbilledet skal føres igen.

FARVEREN FOKION. Vil kejseren ofre her iaften?

EN ANDEN MAND. Ofrer han ikke både morgen og aften, — snart hist, snart her?

EN KVINDE. Det er en ulykke for fattigfolk, at den nye kejser holder så meget af guderne.

EN ANDEN KVINDE. Ej, Dione, sig dog ikke så. Skal vi ikke allesammen holde af guderne?

DEN FØRSTE KVINDE. Jo, det kan være; men det er nu en ulykke alligevel —

EN AF MÆNDENE (peger ud til højre). Vil I se, — der kommer han.

(*Kejser Julian* kommer i presteklædning og med offerkniv. *Flere visdomslærere, tempelprester, tjenere* og *vagt* omgiver ham. Efter dem følger *en skare mennesker* dels spottende, dels forbitrede.)

EN AF DE KOMMENDE. Der borte står gudinden. Nu skal I få se løjer.

EN ÆLDRE MAND. Kalder du det løjer? Hvor mange sultne munde kunde ikke mættes med det, som her går tilspilde?

KEJSER JULIAN (går hen imod støtten). O, dette syn! Det fylder mit hjerte med henrykkelse og mine øjne med vemods-tårer.

Ja, tilvisse må jeg græde, når jeg tænker på, at denne ærefrygtbydende gudindes billede — omstyrtet af ufromme og forvovne hænder — i så lang en tid har henligget ligesom i en forglemmelsens søvn, — og det, til og med, på et sted, som jeg væmmes ved at beskrive. (Undertrykt latter blandt de nysgerrige.)

KEJSER JULIAN (vender sig barskt). Men jeg føler ikke mindre henrykkelse, når jeg betænker, at det var m i g, hvem det blev forundt at udfri den guddommelige moder af en så uværdig tilstand.

Og skulde jeg ikke henrykkes ved denne tanke? — Man siger om mig, at jeg har vundet nogle slag imod barbarerne og priser mig herfor. Hvad mig angår, så sætter jeg større pris på, hvad jeg udretter til gudernes bedste; thi dem skylder vi alle vore evner og al vor omtanke. (til dem ved vandkummen.)

For resten er det mig kært, at der dog gives nogle i denne halsstarrige stad, som ikke viser sig døve for mine opfordringer, men indfinder sig, således som sømmelig fromhed tilsiger, — og jeg tviler ikke på, at I har bragt anstændige offergaver med.

(går hen til den gamle prest.)

Hvad ser jeg der? En eneste olding! Hvor er dine tempelbrødre?

DEN GAMLE PREST. Herre, der er ingen af dem i live uden jeg.

KEJSER JULIAN. Uddød. Landevejen lagt i upassende nærhed forbi helligdommen. Den ærværdige lund nedhugget. —

Gamle mand, — hvor er offergaverne?

DEN GAMLE PREST (peger på kurven.) Her, herre!

KEJSER JULIAN. Godt, godt. Men det øvrige?

DEN GAMLE PREST. Det er alt. (han åbner kurven.)

KEJSER JULIAN. En gås! Så denne gås er alt?

DEN GAMLE PREST. Ja, herre!

KEJSER JULIAN. Og hvem var den fromme mand, der betænkte os med en så rundhåndet gave?

DEN GAMLE PREST. Jeg selv har bragt den med. O, herre, vredes ikke; jeg havde ikke flere end den ene.

(Latter og mumlen blandt de forsamlede.)

DÆMPEDE STEMMER. Det er nok. En gås er mere end nok.

KEJSER JULIAN. O, Antiokia, — du sætter min tålmodighed på en hård prøve!

EN MAND I FLOKKEN. Først brød, siden offergaver!

FARVEREN FOKION (puffer ham i siden). Godt sagt; godt sagt!

EN ANDEN MAND. Giv borgerne at spise; guderne får hjælpe sig som de kan.

EN TREDJE MAND. Vi havde det bedre her under Chi og Kappa!

KEJSER JULIAN. Ej, I frække skrålere! I med eders Chi og Kappa! I tror kanske ikke jeg véd, hvem I mener med Chi og Kappa? Ho-ho, jeg véd det godt. Det er jo blevet et gængs ord iblandt jer. I mener Kristus og Konstantios. Men hines herredømme er forbi, og jeg skal vel hitte på midler til at bøje den trods og den utaknemmelighed, som I viser både imod guderne og imod mig. I opholder eder over, at jeg yder guderne de skyldige ofre. I spotter med, at jeg ifører mig en tarvelig klædning, og lader mit skæg gro uklippet. Ja, dette skæg er eder ret en torn i øjet! I kalder det, uden al ærbødighed, et bukkeskæg. Men jeg siger eder, I dårer, at det er et vismands-skæg. Ja, jeg skammer mig ikke ved at lade eder vide, at dette skæg huser utøj, ligervis som vidjekrattet huser vildt, — og dog bærer jeg dette mit forhånede skæg med større ære, end I eders glatragede hager!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS (halvhøjt). Dårligt talt; højst urimeligt!

KEJSER JULIAN. Men tror I, jeg lader disse spotterier gå hen uden at svare? Nej, nej, I skal få andet at vide. Vent kun; I skal

høre fra mig snarere end I tænker. Jeg udarbejder i denne tid et skrift, som heder „Skæg-hаderen". Og véd I, hvem dette skrift er rettet imod? Det er rettet imod eder, I Antiokias borgere, — ja, imod eder, hvem jeg i skriftet kalder „de uvidende hunde". Der skal I få mine grunde både for det ene og for det andet, som nu tykkes eder selsomt i min adfærd.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS (kommer fra højre). Høje kejser, jeg har et glædeligt budskab at bringe. Kyrillos er allerede falden til føje —

KEJSER JULIAN. Ah, det tænkte jeg nok.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Tyfon gjorde også sine sager fortræffeligt. Fangen blev bunden nøgen ved håndledene så højt under taget, at hans tåspidser netop rørte jorden; derpå pisked Tyfon ham med en svøbe af okse-sener bagfra, således at slagene traf rundt om brystet.

KEJSER JULIAN. O, de lastefulde, som tvinger os til at bruge slige midler!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. For ikke at røve ham livet måtte vi til slut løslade den hårdnakkede mand. Da var han en stund ganske stille og syntes at betænke sig; men pludselig begærte han dog at fremstilles for kejseren.

KEJSER JULIAN. Dette er mig såre kært. Og du bringer ham hid?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Ja, herre, — der kommer de med ham. (*En deling soldater fører læreren Kyrillos mellem sig.*)

KEJSER JULIAN. Ah, min gode Kyrillos, — du er ikke fuldt så kæphøj som sidst, ser jeg.

LÆREREN KYRILLOS. Har du kanske i et dyrs eller en fugls indvolde udfundet, hvad jeg har at sige dig?

KEJSER JULIAN. Nu, jeg tænker at jeg, uden varsler, tør tro, du er kommen til fornuft, at du afstår fra dine vildfarelser om Galilæerens magt, og at du nu erkender både kejseren og vore guder for at være større end han.

LÆREREN KYRILLOS. Bild dig ikke sligt ind. Dine guder er magtesløse; og holder du fast ved disse stenbilleder, som hverken kan se eller høre, så vil du snart være ligeså magtesløs som de.

KEJSER JULIAN. Kyrillos, — er dette, hvad du har at sige?

LÆREREN KYRILLOS. Nej: jeg kommer for at takke dig. Før skalv jeg for dig og dine pinsler. Men i kvalens stund vandt jeg åndens sejr over det forkrænkelige. Ja, kejser, da dine lejesvende

tænkte, jeg hang i vånde under fængselstaget, — da lå jeg, salig som et barn, i min frelsers arme; og da dine bødler tyktes, at de flængte strimler af mit legeme, da strøg Herren med sin lindrende hånd over sårene, tog tornekronen bort og påsatte mig livsens krone.

Derfor takker jeg dig; thi intet menneske har vist mig en så stor velgerning som du.

Og på det du ikke skal tro, jeg frygter dig herefter, så se —

(han slår sin kappe tilside, sønderriver sine sår og kaster stykker for kejserens fødder.)

— se, se; — mæt dig med mit blod, som du tørster efter! Men om mig skal du vide, at jeg mætter mig af Jesus Kristus.

(Skrig af forfærdelse høres blandt mængden.)

FLERE STEMMER. Dette fører ulykke over os alle!

KEJSER JULIAN (som er vegen tilbage). Hold denne vanvittige, at han ikke forgriber sig på os!

(Soldater omringer *Kyrillos* og slæber ham hen til vandkummen; samtidig høres sang af kvinder udenfor til højre.)

KEJSER JULIAN. Se hist, Fromentinos, — hvad er det for et selsomt optog —?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Nådigste kejser, det er salmesyngerskerne —

KEJSER JULIAN. Ah, hint forbund af rasende kvinder —

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Statholderen Alexandros har frataget dem nogle skrifter, som de holder for hellige. Nu udvandrer de af staden for at græde på kristengravene.

KEJSER JULIAN (med knyttede hænder). Trods; trods — både fra kvinder og mænd!

(*Den gamle Publia og en stor skare kvinder* kommer fremover landevejen.)

DEN GAMLE PUBLIA (synger).

Deres guder er marmor og sølv og guld.
De skal smuldre i muld.

KVINDERNES KOR. I muld; i muld!

PUBLIA. De myrded vore brødre; de myrded vore sønner.
Stig, sangens duer, med hævnens bønner!

KVINDERNES KOR. Hævnens bønner!

PUBLIA (får øje på kejseren). Der står han! Ve over den ugudelige, som har brændt Herrens ord! Tror du, at du kan opbrænde Herrens ord? Jeg skal sige dig, hvor ordet brænder.

(hun griber en kniv fra en af offerpresterne, sønderskærer sit bryst og flænger i såret.)

Her brænder ordet. Brænd du vore bøger. Ordet skal brænde i menneskers hjerter indtil den yderste dag! (hun kaster kniven fra sig.)

KVINDERNE (synger under stigende vildhed).

Lad legemer myrdes; lad skrifter forgå.
Ordet skal stå; —
ordet skal stå!

(De tager *Publia* imellem sig og går videre udover landet.)

FOLK VED BRØNDEN. Ve os; Galilæernes gud er den stærkeste!

ANDRE STEMMER. Hvad mægter alle vore guder imod denne ene?

ATTER ANDRE. Ingen ofring! Ingen dyrkelse! Det vil opirre den forfærdelige imod os.

KEJSER JULIAN. O, I dårer! I frygter for at opirre en, som længst er død, — en falsk forkynder; — ja, I skal selv få se. Han er en løgner, siger jeg! Giv blot tål en liden tid endnu. Hver dag, hver time kan jeg vente budskab fra Jerusalem —

KRIGSØVERSTEN JOVIAN (i støvede klæder, kommer med nogle ledsagere ilsomt fra højre). Nådigste kejser, tilgiv at din tjener søger dig her.

KEJSER JULIAN (med et glædesskrig). Jovian! O, glade budskab —!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg kommer lige fra Jødeland. I palatset hørte jeg, du var her ude —

KEJSER JULIAN. O, I prisværdige guder, — så skal dog ikke den synkende sol gå ned over løgnen! Hvor vidt er vi? Tal, min Jovian!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN (med et blik på mængden). Herre, — skal jeg fortælle alt?

KEJSER JULIAN. Alt, alt, — fra først til sidst!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg kom til Jerusalem med bygmesterne og soldaterne og de to tusend arbejdere. Vi gik straks i værk med at rydde grunden. Vældige rester af mure stod endnu igen. De faldt for vore hakker og brækstænger, let, som om en usynlig magt hjalp os at udslette dem —

KEJSER JULIAN. Ser I; ser I vel!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Medens dette stod på, blev umådelige kalkdynger slæbt sammen til den nye bygning. Da opstod ganske uventet en hvirvlende storm, som spredte kalken lig en sky ud over den ganske egn.

KEJSER JULIAN. Videre; videre!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Samme nat rysted jorden gentagne gange.

STEMMER I MÆNGDEN. Hører I? Jorden rysted.

KEJSER JULIAN. Videre, siger jeg!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Vi lod dog ikke vort mod nedslå af dette selsomme tilfælde. Men da vi var trængt dybere ned i grunden og havde fåt åbnet de underjordiske hvælvinger, og stenbryderne gik ind i dem for at arbejde ved fakkelskin —

KEJSER JULIAN. Jovian, — hvad så?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Herre, da brød en forfærdelig, en uhyre ildstrøm ud af hulerne. Et tordnende drøn rysted hele staden. Hvælvingerne sønderspræengtes, hundreder af arbejdere dræbtes dernede, og de få, som redded sig, flygtede med sønderrevne lemmer.

HVISKENDE STEMMER. Galilæernes gud!

KEJSER JULIAN. Kan jeg tro alt dette? Så du det?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg var selv tilstede. Vi begyndte pany. Herre, i overvær af mange tusender — forfærdede, knælende, jublende, bedende — gentog det samme vidunder sig to gange.

KEJSER JULIAN (bleg og rystende). Og så —? Med ét ord, — hvad har kejseren udrettet i Jerusalem?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Kejseren har fuldbyrdet Galilæerens spådom.

KEJSER JULIAN. Fuldbyrdet —

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Ved dig blev det ord til fuld sandhed: ikke sten på sten skal lades tilbage.

MÆND og *KVINDER.* Galilæeren har sejret over kejseren! Galilæeren er større end Julian!

KEJSER JULIAN (til *Kybeles* prest). Du kan gå hjem, gamle mand! Og tag din gås med dig. Vi vil ikke foretage nogen ofring iaften.

(vender sig til mængden.)

Jeg hørte nogle her sige, at Galilæeren har sejret. Det kunde synes så; men jeg siger eder, det er en vildfarelse. I uvidende; I foragtelige dosmere, — I kan tro mig: det skal ikke vare længe, før bladet har vendt sig! Jeg skal —; jeg skal —! Ja, bi kun! Jeg forbereder mig allerede på et skrift imod Galilæeren. Det skal være i syv kapitler; og når hans tilhængere får det at læse, — og når derhos „Skæg-haderen“ — —

Tag mig under armen, Fromentinos! Denne modstand har trættet mig. (til vagten, idet han går forbi vandkummen.)

Giv Kyrillos fri! (Han går med sit følge tilbage til staden.)

MÆNGDEN VED BRØNDEN (råber efter ham under hånlatter) Der går offer-slagteren! — Der går den raggede bjørn! — Der går abekatten med de lange arme!

(Måneskinsnat. På Apollon-templets ruiner.)

(*Kejser Julian* og *mystikeren Maximos*, begge i lange klæder, kommer frem mellem de omstyrtede søjler i baggrunden.)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvorhen, min broder?

KEJSER JULIAN. Hvor der er ensomst.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Men her — i vederstyggeligheden? Midt imellem grusdynger —?

KEJSER JULIAN. Er ikke den hele verden en grusdynge?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du har dog vist, at det sunkne kan genoprejses.

KEJSER JULIAN. Spottefugl! I Athen så jeg en skoflikker, som havde indrettet sig et lidet værksted i Theseus-templet. I Rom, hører jeg, er et hjørne af den juliske basilika gjort brugelig til bøffelstald. Kald også d e t at genoprejse!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvorfor ikke? Sker ikke alle ting stykkevis? Hvad er helheden andet, end den fulde sum af samtlige stykker?

KEJSER JULIAN. Dårlig visdom! (peger på det omstyrtede Apollon-billede.) Se dette næseløse hoved. Se denne sønderknuste albue, — disse splintrede lænder. Er alle disse hæslighedors sum den hele fulde guddommelige fordums skønhed?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvoraf véd du, at hin fordums skønhed var skøn — i og for sig — undtagen i beskuerens forestilling?

KEJSER JULIAN. Ak, Maximos, d e r er netop kernen. Hvad e r i og for sig? Jeg véd intet at nævne efter denne dag.

(han sparker til Apollon-hovedet.)

Har du nogen tid været mægtigere i dig selv?
Selsomt, Maximos, at der kan ligge styrke i vildfarelsen. Se til Galilæerne. Og se til mig fordum, da jeg holdt det for muligt at genoprejse den faldne skønheds-verden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ven, — hvis vildfarelsen er dig en fornødenhed, så gå tilbage til Galilæerne. De vil tage imod dig med åbne arme.

KEJSER JULIAN. Du véd godt, at dette er ugørligt. Kejser og Galilæer! Hvorledes forene det modsigende?

Ja, denne Jesus Kristus er den største oprører, som nogen tid har levet. Hvad var Brutus, — hvad var Kassius imod ham? De myrded kun den ene Julius Cæsar; men han myrder Cæsar og Augustus overhovedet. Eller er der at tænke på forligelighed mellem Galilæeren og kejseren? Er der rum for de to tilhobe på jorden? Og han lever på jorden, Maximos, — Galilæeren lever, siger jeg, så grundigt end både Jøder og Romere bildte sig ind, at de havde dødet ham; — han lever i menneskenes opsætsige sind; han lever i deres trods og hån imod al synlig magt.

„Giv kejseren, hvad kejserens er, — og Gud, hvad Guds er!" — Aldrig har menneskemund udtalt et underfundigere ord end dette. Hvad ligger der bagved? Hvad og hvor meget tilkommer kejseren? Dette ord er som en stridsklubbe, der slår kronen af kejserens hoved.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Da vidste dog den store Konstantin at komme tilrette med Galilæeren, — og din forgænger ligeså.

KEJSER JULIAN. Ja, den, der kunde være nøjsom, lig hine. Men kalder du det at styre jordens rige? Konstantin udvided sit herredømmes grænser. Men drog han ikke grænserne snevert sammen om sin ånd og om sin vilje? I stiller den mand for højt, når I kalder ham den store. Min forgænger vil jeg ikke engang tale om, han var mere slave end kejser, og jeg kan ikke blive stående ved navnet.

Nej, nej, der er ikke at tænke på forlig i disse ting. Og dog — at skulle give efter! O, Maximos, ovenpå disse nederlag kan jeg ikke vedblive at være kejser, — og jeg kan heller ikke give afkald på at være det.

Maximos, du som kan tyde varsler, hvis gådefulde mening er dulgt for alle andre, — du, som kan læse i de evige stjerners bog, — kan du sige mig udgangen på denne strid?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, min broder, jeg kan sige dig udgangen.

KEJSER JULIAN. Det kan du? Så sig den da! Hvo skal sejre, kejseren eller Galilæeren?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Både kejseren og Galilæeren skal gå under.

KEJSER JULIAN. Gå under —? Begge —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Begge. Om i vore tider, eller om hundreder af år, det véd jeg ikke; men ske skal det, når den rette kommer.

KEJSER JULIAN. Og hvem er den rette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han, som skal opsluge både kejseren og Galilæeren.

KEJSER JULIAN. Du løser gåden med en end mørkere gåde.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hør mig, sandhedsven og broder! Jeg siger, de skal begge gå under – men ikke forgå.

Går ikke barnet under i ynglingen, og ynglingen igen i manden? Men hverken barnet eller ynglingen forgår.

O, du min elskede lærling, — har du glemt vore samtaler i Efesos om de tre riger?

KEJSER JULIAN. Ah, Maximos, der ligger år imellem. Tal!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du véd, jeg har aldrig billiget, hvad du, som kejser, har foretaget dig. Du har villet skabe ynglingen om til barn igen. Kødets rige er opslugt af åndens rige. Men åndens rige er ikke det afsluttende, ligeså lidt som ynglingen er det. Du har villet hindre ynglingens vækst, — hindre ham fra at vorde mand. O, du dåre, som har draget sværdet imod det vordende, — imod det tredje rige, hvor den tvesidige skal herske!

KEJSER JULIAN. Og denne —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jødefolket har et navn for ham. De kalder ham Messias, og de venter på ham.

KEJSER JULIAN (langt og tankefuldt). Messias? — Hverken kejser eller forløser?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Begge i én og én i begge.

KEJSER JULIAN. Kejser-gud; — gude-kejser. Kejser i åndens rige — og gud i kødets.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det er det tredje rige, Julian!

KEJSER JULIAN. Ja, Maximos, det er det tredje rige.

MYSTIKEREN MAXIMOS. I det rige er den foreløbiges oprørsord vorden sandhed.

KEJSER JULIAN. „Giv kejseren, hvad kejserens er, — og Gud, hvad Guds er." Ja, ja, — da er kejseren i Gud, og Gud i kejseren. — Ah, drømme, drømme; — hvo bryder Galilæerens magt!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvori ligger Galilæerens magt?

KEJSER JULIAN. Jeg har forgæves grublet derover.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Der står skrevet etsteds: „du skal ikke have fremmede guder for mig".

KEJSER JULIAN. Ja — ja — ja!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Seeren fra Nazareth forkyndte ikke denne eller hin gud; han sagde: Gud er jeg; — jeg er Gud.

KEJSER JULIAN. Ja, dette udenfor —! Derfor er kejseren magtesløs.

Det tredje rige? Messias? Ikke jøde-folkets, men ånds-rigets og verdens-rigets Messias —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gude-kejseren.

KEJSER JULIAN. Kejser-guden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Logos i Pan — Pan i Logos.

KEJSER JULIAN. Maximos, — hvorledes vorder han?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han vorder i den sig selv villende.

KEJSER JULIAN. Min elskede lærer, — jeg må forlade dig.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvor går du hen?

KEJSER JULIAN. Til staden. Perser-kongen har gjort mig fredstilbud, som jeg i overilelse gik ind på. Mine sendebud er alt undervejs. De skal indhentes og kaldes tilbage.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du vil åbne krigen imod kong Sapores påny?

KEJSER JULIAN. Jeg vil, hvad Kyros drømte om og hvad Alexander prøved —

MYSTIKEREN MAXIMOS. Julian!

KEJSER JULIAN. Jeg vil eje verden. — God nat, min Maximos! (han vinker med hånden til afsked og går hurtig bort. *Maximos* ser tankefuld efter ham.)

SALMESYNGERSKERNES KOR (langt borte på martyr-gravene).

Menneske-guder af sølv og guld, —
I skal smuldre i muld!

FJERDE AKT.

(Ved kejser-rigets østlige grænse. Vildt berglandskab. En dyb dalkløft skiller den høje forgrund fra de bagenfor liggende fjelde.)

(*Kejser Julian*, i krigsklæder, står tæt ude på en bergkant og ser ned i dybet. Lidt fra ham, til venstre, står *hærføreren Nevita, den persiske fyrst Hormisdas, krigsøversten Jovian* og *flere andre befalingsmænd*. Til højre, ved et råt opbygget stenalter, ligger *spåmanden Nama* og *to andre etruskiske spåmænd*, beskæftigede med at tage varsler af et offerdyrs indvolde. Længere mod forgrunden sidder *mystikeren Maximos* på en sten, omringet af *visdomslærerne Priskos* og *Kytron* samt af *flere andre*. Fra og til drager *mindre afdelinger af letbevæbnede* over højden fra venstre til højre.)

KEJSER JULIAN (peger nedad). Se, se, — legionerne bugter sig som en pansret slange gennem kløften.

HÆRFØREREN NEVITA. De, lige under os, i fåreskinds-vamser, er Skyterne.

KEJSER JULIAN. Hvilke skærende hyl —!

HÆRFØREREN NEVITA. Det er Skyternes vanlige sang, herre!

KEJSER JULIAN. Mere hyl end sang.

HÆRFØREREN NEVITA. Nu kommer Armenierne. Arsakes fører dem selv.

KEJSER JULIAN. De romerske legioner må allerede være ude på sletterne. Alle omboende folkeslag iler til og underkaster sig.

(han vender sig til krigsførerne.)

På Eufrat ligger samlede de tolv hundrede skibe, som har alle vore forråd og fornødenheder inde. Jeg har nu fåt fuld visshed for, at flåden, gennem hin gamle kunstigt gravede rende, kan løbe op i Tigris. Hele hæren skal gå over på skibene. Derefter rykker vi fremad langs den østlige bredd, så hurtig, som modstrømmen tillader flåden at følge os.

Sig mig, Hormisdas, hvad tro har du til disse forholdsregler?

FYRST HORMISDAS. Uovervindelige hærfører, jeg véd, at det skal forundes mig under din sejrrige beskyttelse igen at betræde mit fædreland.

KEJSER JULIAN. Hvilken lettende følelse at være ude af hine trangbrystede borgeres samkvem! Med hvilken skræk i øjnene løb de ikke rundt om min vogn, da jeg forlod staden? „Kom snart tilbage, og vær os da nådigere end nu“, skreg de. Jeg vender aldrig tilbage til Antiokia. Jeg vil ikke se denne utaknemmelige stad mere. Når jeg har sejret, lægger jeg hjemvejen over Tarsos.

(går hen til *spåmændene.*)

Numa, — hvilke varsler for vort tog læser du denne morgenstund?

SPÅMANDEN NUMA. Varslet fraråder dig i dette år at overskride dit riges grænser.

KEJSER JULIAN. Hm! Hvorledes tyder du dette varsel, Maximos?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tyder det saledes: varslet tilråder dig at underlægge dig alt det land, du drager igennem; da overskrider du ikke dit riges grænser.

KEJSER JULIAN. Således er det. Vi må give nøje agt på deslige underfulde tegn; thi der ligger som oftest en dobbelt mening i dem. Ja, det synes stundom, som om hemmelighedsfulde magter satte en glæde i at føre menneskene vild, især under store foretagender. Var der ikke også nogle, som vilde udtyde det til vor skade, at søjlegangen i Hierapolis styrted sammen og begrov et halvt hundrede soldater, just som vi drog gennem staden? Men jeg siger, at dette forkynder et dobbelt held. Thi først varsler det, at Perser-riget skal styrte sammen, og dernæst bebuder det os de ulykkelige Galilæeres undergang. Thi hine soldater, som dræbtes, — hvem var det vel? Det var galilæiske strafsoldater, der kun højst ugerne gik i krigen og derfor af skæbnen tildeltes et på engang så brat og uhæderligt endeligt.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Nådigste kejser, hist kommer en høvedsmand fra fortropperne.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (kommer fra højre). Herre, du har befalet mig at melde, om noget selsomt skulde hænde ved udrykningen.

KEJSER JULIAN. Nu ja! Er noget sådant hændt imorges?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Ja, herre, et dobbelt varsel.

KEJSER JULIAN. Ej, Ammian, — fortæl dog!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Først, herre, tildrog det sig, da vi var kommen et stykke forbi landsbyen Zaita, at en løve af uhyre

legemsstørrelse brød ud af tykningen og gik lige løs på vore soldater, der dræbte den med mange pileskud.

KEJSER JULIAN. Ah!

VISDOMSLÆRERNE. Hvilket lykkeligt varsel!

FYRST HORMISDAS. Kong Sapores kalder sig landenes løve.

SPÅMANDEN NUMA (beskæftiget ved alteret). Vend om; vend om, kejser Julian!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gå modigt frem, du sejrs-kårne!

KEJSER JULIAN. Vende om efter dette? Som løven hist foran Zaita, således skal landenes løve falde for vore pile. Eller har jeg ikke tidligere vidnesbyrd at støtte mig til, når jeg udtyder dette til vor fordel? Behøver jeg at minde så oplyste mænd om, at da kejser Maximian sejrede over Perser-kongen Narseus, da blev ligeledes en løve — og derhos et vældigt vildsvin — nedlagt foran de romerske rækker? (til *Ammian.*)

Men nu det andet — ? Jeg syntes, du talte om to tegn.

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Det andet er mere tvilsomt, herre! Din stridshest Babylonios blev, som du havde befalet, fuldt opsadlet ført frem for at vente dig ved nedstigningen hinsides berget. Men se, i det samme dreves en afdeling af de galilæiske strafsoldater forbi. Tungt belæssede, som de var, og ikke synderlig villige, gjordes det nødvendigt at bruge piskeslag imod dem. Ikke desto mindre oprakte de sine arme, ligesom i glæde, og istemte en høj sang til ære for deres guddom. Over denne pludselige larm blev Babylonios sky, stejled i skræk, faldt bagover, og idet den vælted sig på jorden, overstænktes og tilsøledes det guldsmykkede ridetøj af vejens smuds.

SPÅMANDEN NUMA (ved alteret). Kejser Julian, — vend om, vend om!

KEJSER JULIAN. Dette har Galilæerne gjort af ondskab, — og dog har de derved imod sin vilje bragt tilveje et varsel, som jeg hilser med høj glæde.

Ja, ligesom Babylonios faldt, således skal også Babylon falde, berøvet sine smykkers pragt og herlighed.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvilken visdom i udlægningen!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ved guderne, således er det!

DE ANDRE VISDOMSLÆRERE. Således, og ikke anderledes!

KEJSER JULIAN (til *Nevita*). Hæren skal vedblive at rykke frem. Dog vil jeg denne aften, for en end større sikkerheds skyld, anstille ofringer og se, hvad tegnene måtte bekræfte.

Men hvad angår jer, I etruskiske gøglere, som jeg med så stor bekostning har ladet komme hid, da skal I vide, at jeg ikke længer tåler jer i lejren, hvor I kun bidrager til at gøre soldaterne modfaldne. Jeg siger, I forstår intet af det vanskelige håndværk, som I har påtaget eder. Hvilken frækhed! Hvilket overmål af forvovenhed! Bort med dem! Jeg vil ikke se dem tiere.

(Nogle af livvagten driver spåmændene ud til venstre.)

KEJSER JULIAN. Babylonios faldt. Løven lå under for mine soldater. Dog véd vi ikke derfor, hvilken usynlig hjælp vi tør stole på. Guderne, hvis væsen langt fra ikke er tilstrækkeligt udforsket, synes stundom, — hvis jeg så tør sige — at slumre eller overhovedet kun lidt at gribe ind i de menneskelige ting. Vi, mine kære venner, befinder os desværre i en sådan tid. Ja, vi har endog været vidne til, at visse guder har undladt at støtte velmente bestræbelser, sigtende til deres egen tarv og ære.

Vi tør dog ikke dømme videre herom. Det kunde tænkes, at de udødelige, som styrer og opholder verden, til enkelte tider nedlægger sin magt i menneskelige hænder, — hvorved guderne visselig ikke i nogen måde forringes; thi det skyldes dog dem, at en så særligt beåndet — ifald han findes — har kunnet fremstå på jorden.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. O, mageløse kejser, giver ikke dine egne gerninger vidnesbyrd om dette?

KEJSER JULIAN. Jeg véd ikke, o Priskos, om jeg tør værdsætte mine gerninger så højt. At Galilæerne tillæger Jøden Jesus fra Nazareth en sådan udvælgelse, vil jeg ikke tale om; thi disse mennesker tager fejl, — hvilket jeg udførligt skal vise i mit skrift imod dem. Men jeg vil nævne Prometheus i gamle dage, hvilken fortrinlige helt skaffede menneskene endog større goder, end de udødelige syntes at unde dem, — hvorfor han også måtte lide meget, både smerte og hånlig medfart, indtil han endelig optoges i gudernes samkvem, — det han i grunden den hele tid havde tilhørt.

Og kan ikke det samme siges både om Herakles og om Akilleus, og endeligen om Makedonieren Alexander, med hvis gerninger nogle har sammenlignet, dels hvad jeg har udført i Gallien, og dels og fornemmelig hvad jeg har for øje på dette tog?

HÆRFØREREN NEVITA. Min kejser, — bagtroppen er nu lige under os; — det var kanske på tiden —

KEJSER JULIAN. Straks, Nevita! Dog vil jeg først meddele eder en selsom drøm, som jeg havde denne nat.

Jeg drømte, at jeg så for mine øjne et barn, som efterstræbtes af en rig mand, der ejede talløse hjorder, men som ringeagtede gudernes dyrkelse.

Denne onde mand udryddede barnets samtlige slægtninge. Men over barnet selv ynkedes Zeus, og han holdt sin hånd over det.

Derpå så jeg dette barn vokse op til yngling under Minervas og Apollons varetægt.

End videre drømte jeg, at ynglingen faldt i søvn på en sten under åben himmel.

Da steg Hermes ned på marken i en ung mands skikkelse og sagde: kom; jeg vil vise dig den vej, som fører til den øverste guds bolig! — Så ledte han ynglingen til foden af et såre stejlt berg. Der forlod han ham.

Da brød ynglingen ud i gråd og klage og råbte med høj røst på Zeus. Se, da steg Minerva og sol-kongen, som hersker over jorden, ned i hans nærhed, løftede ham op til fjeldets tinde, pegte ud for ham og viste ham hele hans slægts arv.

Men denne arv var jordens kreds fra hav til hav, og udenfor havet.

Da forkyndte de ynglingen, at alt dette skulde tilhøre ham. Og tre formaninger gav de ham derhos: han skulde ikke sove, som hans slægtninger havde gjort; han skulde ikke lytte til hykleres råd; og endelig skulde han ære som guder dem, der ligner guderne. Glem ikke, sagde de, idet de forlod ham, at du har en udødelig sjæl og at denne din sjæl er af guddommeligt udspring. Og følger du vore råd, skal du se vor fader og vorde en gud ligesom vi.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvad er tegn og varsler at agte imod dette!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Jeg tror ikke det er for meget sagt, når jeg forventer, at skæbne-gudinderne betænker sig to gange, ifald deres rådslagninger ikke skulde stemme med dine.

KEJSER JULIAN. Vi tør ikke med sikkerhed bygge på en sådan undtagelse. Men visselig vedbliver jeg at finde denne drøm påfaldende, skønt min broder Maximos ved sin taushed — imod al billig forventning — hverken synes at finde behag i drømmen eller i den iklædning, jeg har givet den. — Dette får vi imidlertid at bære!

(han tager en papirrulle frem.)

Se her, Jovian; her har jeg tidlig denne morgenstund på mit leje optegnet, hvad jeg drømte. Tag dette, og lad det i talrige afskrifter oplæse for de forskellige dele af hæren. Jeg holder det for vigtigt på et så voveligt tog, at soldaterne, midt under alle farer og besvær-

ligheder, med tryghed lægger sin skæbne i førerens hænder, agtende ham for ufejlbar i de ting, som afgør krigens udfald.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg beder dig, min kejser, at fritage mig for dette.

KEJSER JULIAN. Hvad vil du dermed sige?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. At jeg ikke tør låne min hånd til noget, som er sandheden imod. — O, hør mig, min ophøjede kejser og herre! Gives der en eneste af dine soldater, som tviler på, at han er sikker i dine hænder? Har du ikke på Galliens grænser, trods fiendtlig overmagt og vanskeligheder af forskellig slags, tilkæmpet dig større sejrvindinger, end nogen anden hærfører i vore dage kan rose sig af?

KEJSER JULIAN. Ej, — se, se, hvilke nyheder!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Alle véd, at lykken i vidunderligt mål har fulgt dig indtil denne tid. I lærdom står du over alle andre dødelige, og i veltalenhedens skønne kunst bærer du prisen mellem de ypperste.

KEJSER JULIAN. Og så —? Tiltrods for dette —?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Tiltrods for dette, min kejser, er du kun et menneske. Men idet du meddeler hæren hin drøm, vil du udbrede den mening, at du er en gud, — og heri tør jeg ikke gøre mig til din hjælper.

KEJSER JULIAN Hvad siger I, mine venner, til denne tale?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Den er visselig ligeså dristig som den vidner om ukyndighed.

KEJSER JULIAN. Det synes som om du, o sandhedskærlige Jovian, forglemmer, at hin kejser Antonin, med tilnavnet den fromme, i et særligt tempel på Roms torv har været dyrket som en udødelig gud. Ja, ikke han alene, men også hans hustru Faustina og andre kejsere både før og efter den tid.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg véd det, herre; — men vore forfædre var det ikke givet at vandre i sandhedens lys.

KEJSER JULIAN (med et langt blik på ham). Ah, Jovian! — Sig mig, — igåraftes, da jeg tog varsler for den kommende nat, da trådte du til og bragte mig et budskab, just som jeg med renselses-vand skylled blodet af mine hænder.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Ja, min kejser!

KEJSER JULIAN. Ilfærdig, som jeg var, kom jeg til at stænke nogle vanddråber på din kappe. Da veg du hvast et skridt tilbage og rysted vandet af, som om kappen var bleven besudlet.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Min kejser, — det undgik dig altså ikke?

KEJSER JULIAN. Var det din tanke, at det skulde undgåt mig?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Ja, herre; thi det var en sag imellem mig og den eneste sande Gud.

KEJSER JULIAN. Galilæer!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Herre, du selv skikked mig til Jerusalem, og jeg var vidne til alt, hvad der gik for sig. Meget har jeg grublet siden den tid; jeg har læst i de kristnes skrifter, har talt med mange af dem, — og nu er jeg kommen efter, at i denne lære ligger den guddommelige sandhed.

KEJSER JULIAN. Er det muligt! Er dette virkelig muligt? Således griber altså hint smitsomme vanvid om sig! Mine nærmeste omgivelser, — mine egne krigsførere falder fra mig —

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Stil mig forrest imod dine fiender, herre, — og du skal se, at jeg gladelig giver kejseren, hvad kejserens er.

KEJSER JULIAN. Hvor meget — ?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Liv og blod.

KEJSER JULIAN. Liv og blod er ikke nok. Den, som skal herske, må kunne herske over viljerne, over menneskenes sind. I dette er det, at hin Jesus af Nazareth står mig imod og gør mig magten stridig.

Bild dig ikke ind, at jeg vil straffe dig, Jovian! De, du tilhører, higer efter sligt, som efter en lykke. Og så kalder man eder blodvidner bagefter. Eller hvad? Har man ikke således ophøjet dem, jeg var nødt til at revse for deres genstridigheds skyld?

Gå til fortroppen! Jeg vil nødigt se dig tiere. — O, dette bedrag imod mig, som I tilhyller med talemåder om en dobbelt pligt og et dobbelt rige! Dette skal vorde anderledes. Der gives andre konger end Perser-kongen, som skal få føle min fod på sin nakke.

Til fortroppen, Jovian!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg skal gøre min skyldighed, herre! (han går ud til højre.)

KEJSER JULIAN. Vi vil ikke, at denne morgenstund, der er oprunden under så mange lykke-forkyndende varsler, skal formørkes for os. Vi vil tage dette, og andet mere, med et jævnt sind. Min drøm skal dog kundgøres for hæren. Du, Kytron, og du, min Priskos, og I andre venner, vil sørge for at det sker på en værdig måde.

VISDOMSLÆRERNE. Med glæde, med usigelig glæde, herre!

(de modtager papirrullen og går ud til højre.)

KEJSER JULIAN. Jeg beder dig, o Hormisdas, ikke at tvile på min magt, om det end kunde synes, som om stridige viljer råded her. Gå; og du ligeså, Nevita, og alle I øvrige, hver til sit; — jeg kommer efter, når hæren er samlet ude på sletterne.

(Alle, undtagen *kejseren* og *Maximos*, går ud til højre.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (efter en stund, rejser sig fra stenen, hvor han har siddet, og går hen til kejseren). Min syge broder!

KEJSER JULIAN. Mere såret end syg. Hjorten, som træffes af en skyttes pil, søger ind i tykningen, hvor ikke dyrene kan se den. Det var mig utåleligt at vise mig længere på Antiokias gader; — nu synes jeg ikke, jeg kan vise mig for hæren.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ingen ser dig, ven; thi de famler i blindhed. Men du skal vorde en læge for deres øjne, og da skal de se dig i din herlighed.

KEJSER JULIAN (stirrer ned i fjeldkløften). Hvor dybt under os! Hvor svindende små bugter de sig ikke frem mellem krat og torner langs med den stenede strøm.

Da vi stod foran denne snevring, da stævned førerne, alle som én, lige ind i det trange. Det var en times vej at korte, en smule møje at spare — på vandringen imod døden.

Og flokkene fulgte dem så villigt. Ingen tanke på at lægge vejen ovenom; ingen længsel efter den fri luftning heroppe, som vider brystet ud og gør åndedraget rummeligt. Der går de, og går og går, og ser ikke, at de har trang himmel over sig — og véd ikke, at der gives højder, hvor den er større. — Er det ikke, Maximos, som om menneskene leved for at komme til at dø? Galilæerens ånd er i dette. Er det sandt, som der siges, at hans fader skabte verden, da foragter sønnen faderens værk. Og just for dette formastelige vanvid er det, at han prises så højt!

Hvad var dog ikke Sokrates imod ham! Elsked ikke Sokrates nydelsen og lykken og skønheden? Og dog forsaged han. — Men hvilket bundløst svælg imellem dette — på den ene side ikke at begære, — og på den anden side at begære og dog forsage.

O, denne tabte visdoms skat vilde jeg bringe menneskene tilbage. Lig Dionysos fordum, kom jeg dem glad og ung imøde, med løv om panden, med druers fylde i mine arme. Men de viser min gave fra sig, og jeg hånes og hades og bespottes af venner og af fiender.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvorfor? Jeg skal sige dig hvorfor.

I nærheden af en viss stad, hvor jeg engang leved, var der et vinberg, vidt berømt for sine druer; og når borgerne i staden

ønsked ret søde frugter på sit bord, da skikked de sine tjenere ud til hint vinberg og lod hente druer der.

Mange år efter kom jeg til den samme stad; men da vidste ingen længer besked om de fordum så højt priste druer. Da søgte jeg vingårdsmanden op og spurgte ham: sig mig, o ven, er dine vinstokke uddøde, såsom ingen mere kender dine druer? Nej, svarte vingårdsmanden, men du véd, at unge vinstokke yder gode druer men ringe vin; gamle vinstokke derimod dårlige druer men god vin. Derfor, o fremmede, tilføjede han, glæder jeg endnu mine medborgeres hjerter med dette vinbergs overflod, kun i en anden skikkelse, — som vin, og ikke som druer.

KEJSER JULIAN (tankefuld). Ja, ja, ja!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det er dette, som du ikke har taget i agt. Verdens vinstok er bleven gammel, og dog mener du, lig fordum, at kunne byde druerne rå til dem, der tørster efter den nye vin.

KEJSER JULIAN. Ak, min Maximos, hvem tørster? Nævn mig en eneste udenfor vort broderskab, som drages af et åndeligt behov. — Ulykkelig er jeg, at jeg fødtes i en slig jernalder.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Last ikke tiden. Havde tiden været større, så var du bleven mindre. Verdens-sjælen er som en rig mand, der har utallige sønner. Deler han sin rigdom lige imellem alle sønnerne, da blir de alle velhavende, men ingen af dem rig. Gør han dem derimod alle arveløse på én nær, og skænker alt til denne ene, da står denne ene som en rig mand i en kreds af fattige.

KEJSER JULIAN. Ingen lignelse passer mindre end denne. — Eller står jeg således? Findes det ikke netop delt på mange hænder, det, som verdens hersker skulde besidde i rigere mål end alle andre; ja, jeg tør vel sige — som han alene skulde besidde! O, hvor er ikke magten delt! Har ikke Libanios veltalenhedens magt i så fuldt et mål, at man har kaldt ham talernes konge? Har ikke du, min Maximos, den gådefulde visdoms magt? Har ikke hin rasende Apollinaris i Antiokia sangens og henrykkelsens magt i en fylde, som jeg nok kunde misunde ham! Og nu Kappadokieren Gregor! Har ikke han viljens ubændige magt i et sligt overmål, at mangfoldige giver ham det for en undersåt upassende tilnavn: den store! Ja, — hvad end selsommere er, — det samme tilnavn gives Gregors ven, Basilios, manden med det bløde sind og det pigeagtige øje. Og dog træder han ikke frem i verden; her lever han, denne Basilios, — just i denne fjerne egn, iført en eneboers klædning, i samkvem alene med sine lærlinger, og med sin søster Ma-

krina og andre kvinder, der kaldes fromme og hellige. Og hvorledes virker ikke både han og søsteren gennem de breve, som stundom udgår fra dem? Alt, selv forsagelsen og tilbagetrukketheden, vorder magt imod min magt. Men værst af dem alle er dog den korsfæstede Jøde.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Så bryd med al denne spredte myndighed! Men tro ikke, at du kan knuse oprørerne, hvis du kommer over dem som en feltherre, udsendt af en hersker, hvem de ikke kender. I eget navn må du komme, Julian! Kom Jesus af Nazareth som udsending fra en anden? Sagde han sig ikke at være den, der udsendte ham? Sandelig, i dig er tidens fuldbyrdelse, og du ser det ikke. Peger ikke alle tegn og varsler med en usvigelig finger lige hen på dig? Skal jeg minde dig om din moders drøm —?

KEJSER JULIAN. Hun drømte, at hun fødte Akilleus.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Skal jeg minde dig om, at lykken har båret dig, ligesom på stærke vinger, gennem et bevæget og farefuldt liv? Hvem er du, herre? Er du den genkomne Alexander, dengang ufærdig, nu fuldbåren og rustet til at fuldbyrde værket?

KEJSER JULIAN. Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Der er én, som altid, med visse mellemrum, kommer igen i menneskeslægtens liv. Han er ligesom en rytter, der på ridebanen skal tæmme en vild hest. Hver gang kaster hesten ham af. En stund, så er rytteren i sadlen igen, altid sikrere, altid mere øvet; men af måtte han i sine skiftende skikkelser hver gang indtil denne dag. Af måtte han som den gudsoprundne mand i Edens lund; af måtte han som verdensrigets grundlægger; — af må han som gudsrigets fyrste. Hvo véd, hvor mange gange han har vandret iblandt os, uden at nogen kendte ham? Véd du, Julian, om du ikke var i ham, som du nu forfølger?

KEJSER JULIAN (ser frem for sig). O, bundløse gåde —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Skal jeg minde dig om hin gamle spådom, som nu er sat i omløb igen? Det er bleven forkyndt, at så mange år, som året har dage — så mange år skal Galilæerens rige stå ved magt. Om to år bliver det tre hundrede og fem og seksti år siden, at denne mand fødtes i Betlehem.

KEJSER JULIAN. Tror du på denne spådom?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tror på den kommende.

KEISER JULIAN. Altid gåder!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tror på den fri nødvendighed.

KEJSER JULIAN. End gådefuldere.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Se, Julian, — da Kaos væltede sig i det tomme forfærdelige øde, og Jehova var alene, — den dag, da han, efter de gamle jødiske skrifter, slog ud med sin hånd og delte mellem lys og mørke, mellem hav og land, — den dag stod den store skabende gud på sin magts tinde.

Men med menneskene opstod viljer på jorden. Og mennesker og dyr og træer og urter skabte sine lige efter evige love; og efter evige love går alle stjerner i himmelrummet.

Har Jehova angret? Alle folkeslags gamle sagn véd at fortælle om en angrende skaber.

Vedligeholdelsens lov har han lagt i skabningen. For sent at angre! Det skabte vil vedligeholde sig — og så vedligeholdes det.

Men ensidighedens to riger fører krig med hinanden. Hvor er han, hvor er han, fredskongen, den tvesidige, han, som skal forlige dem?

KEJSER JULIAN (hen for sig.) To år? Alle guder uvirksomme. Ingen lunefuld magt bagved, som gider krydse mine hensigter — —

To år? I to år kan jeg lægge jorden under mit herredømme.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du talte, min Julian; — hvad sagde du?

KEJSER JULIAN. Jeg er ung og stærk og sund. Maximos, — det er min vilje at leve længe.

(han går ud til højre. *Maximos* følger ham.)

(En bakket skogegn med et vandløb mellem træerne. Oppe på højden en liden landgård. Det er henimod solnedgang.)

(*Hærafdelinger* drager fra venstre til højre forbi nedenunder bakkerne. *Basilios fra Cæsarea* og hans søster *Makrina*, begge i eneboerklæder, står nede ved vejkanten og rækker vand og frugter til de udmattede soldater.)

MAKRINA. O, Basilios, se, — den ene blegere, den ene mere udtæret end den anden!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Og så utallig mange kristne brødre iblandt dem! Ve over kejser Julian! Dette er grusommere udtænkt end alle pinebænkens kvaler. Imod hvem er det, at han fører sine hærskarer? Mindre imod Perser-kongen end imod Kristus.

MAKRINA. Tror du dette forfærdelige om ham?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Ja, Makrina, det går mere og mere op for mig, at det er os, slaget skal ramme. Alle de nederlag, han har lidt i Antiokia, al den modstand, han har mødt, alle de ydmygelser og skuffelser, han har måttet døje for sin ugudelige færd,

det tænker han alt sammen at dække over med glemsel ved et sejrrigt krigstog. Og det vil lykkes ham. En stor sejr vil udslette alt hint. Menneskene er ikke anderledes; de ser retten i lykken, og under magten bøjer de fleste sig.

MAKRINA (peger ud til venstre). Nye skarer! Utællelige, uden ophør —

(En *afdeling soldater* kommer forbi; *en ung mand* i rækken falder af udmattelse om på vejen.)

EN UNDERFØRER (slår ham med sin kæp). Op med dig, du lade hund!

MAKRINA (iler til). O, slå ham ikke!

SOLDATEN. Lad dem slå; — jeg lider så gerne.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (kommer). Atter ophold! — Nå, det er ham. Kan han virkelig ikke mere?

UNDERFØREREN. Jeg véd ikke, hvad jeg skal sige, herre; han falder hvert øjeblik.

MAKRINA. O, vær tålmodig! Hvem er denne ulykkelige? — Se her; sug saften af disse frugter. — Hvem er han, herre?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. En Kappadokier, — en af de vildfarende, som var med at skænde Venus-templet i Antiokia.

MAKRINA. O, en af hine blodvidner —!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Prøv at reise dig, Agathon! Jeg ynkes over dette menneske. De revsed ham voldsommere, end han kunde tåle. Han har ikke været ved sin forstand siden.

AGATHON (rejser sig). Jeg kan godt tåle det. Og jeg er fuldt ved min forstand, herre! Slå, slå, slå; — jeg lider så gerne.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (til underføreren). Fremad; her er ikke tid at spilde.

UNDERFØREREN (til soldaterne). Fremad; fremad!

AGATHON. Babylonios faldt; — snart skal den babyloniske horkarl falde. Zaitas løve blev fældet; — fældes skal verdens kronede løve! (Soldaterne drives ud til højre.)

HØVEDSMANDEN AMMIAN (til *Basilios* og *Makrina*). I selsomme mennesker; — I farer vild og øver dog det gode. Tak, at I har kvæget de udmattede; og gid kejserens tarv tillod, at jeg turde handle så mildt imod eders brødre, som jeg gerne vilde. (han går ud til højre.)

BASILIOS FRA CÆSAREA. Gud være med dig, du ædle hedning!

MAKRINA. Hvem mon denne mand var?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Jeg kendte ham ikke. (peger ud til venstre.) O, se, se, — der er han selv!

MAKRINA. Kejseren? Er det kejseren?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Ja, det er ham.

(*Kejser Julian* med *flere krigsøverster*, ledsaget af *livvagtsføreren Anatolos* samt *en vagtafdeling* kommer fra venstre.)

KEJSER JULIAN (til sine ledsagere). Ej, hvad træt? Skulde en hests fald bringe mig til at stanse? Eller skulde det være mindre sømmeligt at gå tilfods, end at bestige et ringere dyr? Træt! Min stamfader har udsagt, at det bør sig en kejser at dø stående. Jeg siger, at det bør sig en kejser, i hans hele liv — ikke blot i dødsstunden — at vise en efterfølgelsesværdig udholdenhed; jeg siger — — Ah, ved himlens store lys, ser jeg ikke der for mine øjne Cæsareeren Basilios

BASILIOS FRA CÆSAREA (bøjer sig dybt). Din ringe tjener, o mægtigste herre!

KEJSER JULIAN. Ja, det skal jeg tro! Du tjener mig i sandhed godt, Basilios! (går nærmere)

Så dette er altså det landhus, der er kommet i så stort ry ved de breve, som udgår herfra. Man taler trindt i alle lande mere om dette hus, end man taler om læresalene, skønt jeg hverken har skyet flid eller møje for at bringe dem påfode igen.

Ikke sandt, — denne kvinde er sikkerlig din søster Makrina?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Så er det, herre!

KEJSER JULIAN. Du er en skøn kvinde, og ung endnu. Og dog har du, som jeg hører, givet afkald på livet.

MAKRINA. Herre, jeg har givet afkald på livet for at komme til ret at leve.

KEJSER JULIAN. Ak, jeg kender såre godt eders vildfarelser. I sukker efter det, som ligger hinsides og hvorom I intet med visshed véd; I spæger eders kød; I undertrykker alle menneskelige lyster. Og dog siger jeg eder, at dette kan være en forfængelighed, så godt som enhver anden.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Tro ikke, herre, at jeg er blind for den fare, som ligger i forsagelsen. Jeg véd vel, at min ven Gregor har ret, når han skriver, at han trøster sig til at være eneboer med hjertet uden at være det med legemet. Og jeg véd også, at denne grove klædning lidet båder min sjæl, ifald jeg regner mig det til fortjeneste at bære den.

Men således føler jeg det ikke. Dette tilbagetrukne liv fylder mig med en usigelig lykke; det er alt. Hine vilde brydninger, som

verden oplever i denne tid, træder mig ikke her for øje i sin uskønhed. Her fornemmer jeg mit legeme ophøjet i bønnen, og min sjæl renset ved en tarvelig levemåde.

KEJSER JULIAN. O, min nøjsomme Basilios, jeg tror dog, du eftertragter noget mere. Hvis man har sagt sandt, så har din søster her forsamlet om sig en hob unge kvinder, hvilke hun oplærer efter sit forbillede. Og du selv har jo, ligesom din galilæiske mester, kåret dig tolv lærlinger. Hvad er din agt med dem?

BASILIOS FRA CÆSAREA. At sende dem ud til alle lande for at styrke vore brødre i striden.

KEJSER JULIAN. Ja så! Udrustet med alle veltalenhedens våben sender du din hær imod mig. Og hvor har du denne veltalenhed, denne skønne græske kunst fra? Du har den fra vore læresale. Og med hvilken ret besidder du den? Du har listet dig som en spejder ind i vor lejr for at udforske, hvor vi sikrest kan rammes. Og nu nytter du denne kundskab til vor største skade!

Véd du vel, Basilios, at jeg ikke er tilsinds at tåle denne usømmelighed længere? Jeg vil slå eder dette våben ud af hænderne. Hold eder til Mattæus og Lukas og andre slige uhøvlede bogskrivere. Men I skal ikke herefter få lov til at fortolke vore gamle digtere og heller ikke vore gamle visdomslærere; thi jeg agter det ubilligt, at I suger kundskab og fordel af disse kilder, på hvis sandhed I slet ingen tro har. Ligervis skal det forbydes alle galilæiske lærlinger at komme i vore læresale; thi hvad vil de vel der? Frastjæle os vor kunst for at bruge den imod os selv.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Herre, jeg har allerede før hørt dette selsomme forsæt omtale. Og jeg må give Gregor medhold, når han skriver, at du ikke har nogen udelukkende ret til den græske lærdom, ej heller til den græske talekunst. Jeg må give ham medhold, når han siger, at du jo bruger bogstavskriften, som dog er opfunden hos Ægypterne, og at du iførег dig purpuret, skønt det først kom i brug hos folkene i Tyros.

Ja, herre, — mere end det. Du underkaster dig lande og gør dig til hersker over folkeslag, hvis sprog du ikke forstår og hvis seder du ikke kender. Og det har du ret til. Men den samme ret, du har i den synlige verden, den samme ret har han, som du kalder Galilæeren, i den usynlige —

KEJSER JULIAN. Nok om dette! Jeg vil ikke oftere høre sligt. I taler, som om der gaves to verdensherskere, og med den indvending prøver I at stanse mig på alle mine veje. O, I latterlige! I stiller en død imod en levende. Men I skal snart få vide, hvor-

ledes det hænger sammen. Det skrift imod eder, som jeg længe har arbejdet på, det må I ikke tro, at jeg har lagt tilside under krigens sysler. Tænker I kanske, at jeg tilbringer mine nætter med at sove? Ah, I forregner eder! For „Skæg-haderen" høsted jeg kun spot, — og det selv hos dem, som kunde havt besynderligt gavn af at lægge sig visse sandheder på hjerte. Men det skal ingenlunde afskrække mig Eller skulde det sømme sig for en mand med kæp i hånden at vige tilbage for en flok gøende hunde? — Hvorfor smilte du, kvinde? Hvad var det du lo af?

MAKRINA. Hvorfor, o herre, ivrer du så stærkt imod en, som du kalder død?

KEJSER JULIAN. Ah, jeg skønner! Du vil dermed sige, at han lever.

MAKRINA. Jeg vil dermed sige, at du, o mægtige herre, i dit hjerte føler, at han visselig lever.

KEJSER JULIAN. Jeg? Hvad nu! Jeg skulde føle —?

MAKRINA. Hvad er det, du hader og forfølger? Ikke ham men din tro på ham. Og lever han ikke i dit had og i din forfølgelse, således, som han lever i vor kærlighed?

KEJSER JULIAN. Jeg kender eders vredne talemåder. I Galilæere siger ét og mener dermed et andet. Og sligt kalder I for talekunst! O, I middelmådige ånder! Hvilken dårskab! Jeg skulde føle, at den korsfæstede Jøde lever? O, hvilken sunken tid, der kan lade sig nøje med sligt! Men menneskene er ikke bedre nutildags. Galskab regnes for visdom. Hvorledes har jeg ikke i usigelig mange nætter våget og gransket for at finde tingenes rette grund? Men hvor er de, som følger mig efter? Mange priser min tale; men få eller ingen lader sig overtyde.

Dog, sandelig, enden er ikke endnu. Der skal komme noget over eder som en overraskelse. I skal fornemme, hvor alt det spredte stræber hen, for at ene sig i ét. I skal erfare, at alt det, som I nu foragter, det har herligheden i sig, — og det kors, som I hænger eders fortrøstning på, det vil jeg tømre om til en stige for ham, som I ikke kender.

MAKRINA. Og jeg siger dig, kejser, at du ikke er andet end en svøbe i Guds hånd, — en svøbe, som må slå os for vore synders skyld. Ve os, at dette skulde komme! Ve os, at vi, splidagtigt og kærlighedsløst, veg af fra den rette vej!

Der var ingen konge mere i Israel. Derfor slog Herren dig med vanvid, at du skulde tugte os.

Hvilken ånd har han ikke formørket, for at den skulde rase imod os! Hvilket blomstrende træ har han ikke kvistet af til ris for vore skyldtyngede skuldre!

Varsler mante dig, og du agted dem ikke. Røster kaldte dig, og du hørte dem ikke. Hænder skrev sin ildskrift på væggen for dig, og du strøg skriften ud uden at tyde den.

KEJSER JULIAN. Basilios, — jeg gad gerne have kendt denne kvinde før idag.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Kom, Makrina!

MAKRINA. Ve mig, at jeg fik se disse skinnende øjne! Engel og slange, enet til ét; den frafaldnes længsel og fristerens list på en gang! O, hvorledes har vore brødre og søstre kunnet bære sejrshåbet højt i denne udsendings nærhed? I ham er en større. Ser du det ikke, Basilios, — i ham vil Gud Herren slå os til døden.

KEJSER JULIAN. Du har sagt det!

MAKRINA. Ikke jeg!

KEJSER JULIAN. Første vundne sjæl!

MAKRINA. Vig fra mig!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Kom, — kom!

KEJSER JULIAN. Bliv her! — Anatolos, slå vagt om dem! — Det er min vilje, at I skal følge hæren, — både I og eders lærlinger, — ynglinger og kvinder.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Herre, det kan du ikke ville.

KEJSER JULIAN. Det er ikke klogt at efterlade fæstninger i ryggen. Se, jeg slår ud med min hånd og dæmper denne brændende pileregn, som I har udgydt fra hint lille landhus.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Nej, nej, herre, — denne voldsgerning —

MAKRINA. Ak, Basilios, — her eller hist — alt er ude!

KEJSER JULIAN. Står der ikke skrevet, at I skal give kejseren, hvad kejserens er? Jeg bruger alle hænder på dette tog. I kan pleje mine syge og sårede. Derved tjener I Galilæeren tillige; og holder I dette endnu for en pligt, så råder jeg eder at nytte tiden. Han har ikke længe igen.

(Nogle soldater har omringet *Basilios* og *Makrina*; andre iler gennem tykningen op med huset.)

MAKRINA. Synkende sol over hjemmet; synkende håb og synkende verdens lys! O, Basilios, at vi skulde opleve at se natten.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Lyset er.

KEJSER JULIAN. Lyset vorder. Ryggen mod aftenrøden, Galilæere! Øjet mod øst, mod øst, hvor Helios drømmer. Sandelig, jeg siger eder, I skal se jordens sol-konge.

(Han går ud til højre; alle følger ham.)

(Hinsides Eufrat og Tigris. En vid slette med den kejserlige teltlejr. Småkrat til venstre og i baggrunden dølger Tigris-flodens krumninger. Skibsmaster rager op over krattet i en lang uoverskuelig række. Skyfuld aften.)

(*Soldater* og *krigsfolk af alle slags* er ifærd med at slå leir på sletten. Allehånde forråd bringes fra skibene. Vagtilde langt borte. *Hærføreren Nevita, krigsøversten Jovian* og *flere høvdinger* kommer fra flåden.)

HÆRFØREREN NEVITA. Se nu, om ikke kejseren valgte det rette. Her står vi uden sværdslag på fiendens grund; ingen har gjort os overgangen over floderne stridig; ikke så meget som en eneste persisk rytter er at øjne.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Nej, herre, ad denne vej har fienden visselig ikke ventet os.

HÆRFØREREN NEVITA. Du siger dette, som om du endnu holdt fast ved, at valget af denne vej var uklogt.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Ja, herre, det er fremdeles min mening, at vi heller skulde slåt ind på en nordligere retning. Der kunde vi støttet vor venstre fløj til Armenien, som er os venligt sindet, og hentet alt fornødent underhold fra dette overflødige landskab. Men her? Hemmet i vor fremgang af de tunge lastskibe. Rundt om os en øde slette, næsten en ørk — — Ah, kejseren kommer. Jeg vil gå; han er mig ikke nådig i denne tid.

(Han går ud til højre. I det samme kommer *kejser Julian* med *nogle ledsagere* fra skibene. *Livlægen Oribases, visdomslærerne Priskos* og *Kytron* samt nogle flere træder frem mellem teltene på højre side og går kejseren imøde.)

KEJSER JULIAN. Således ser vi kejser-riget vokse. Hvert skridt, jeg træder imod øst, flytter rigets grænse.

(han stamper i jorden.)

Denne jord er min! Jeg er i riget, ikke udenfor. — Nu, Priskos —?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Uforlignelige kejser, dit bud er udført. Hvad du så underfuldt drømte, har vi ladet oplæse for alle hærens afdelinger.

KEJSER JULIAN. Vel, vel. Og hvad virkning lod min drøm til at øve på soldaterne?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Nogle priste dig med glad røst og kaldte dig den guddommelige; andre derimod —

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Disse andre vare Galilæere, o Kytron!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja, ja, de fleste andre var Galilæere, og disse slog sig for sit bryst og udstødte høje klageråb.

KEJSER JULIAN. Jeg vil ikke blive stående ved dette. De brystbilleder af mig, som jeg har ladet forfærdige for at opstille dem i de byer, jeg kommer til at undertvinge, de skal oprejses trindt om i lejren ved alle borde, hvor skatmestrene uddeler krigsfolkets lønning. Lamper skal tændes ved siden af billederne, et fyrfad med vellugtende røgelse skal brænde foran, og hver soldat skal, idet han går frem for at modtage sin løn, kaste nogle røgelsekorn på ilden.

LIVLÆGEN ORIBASES. Min nådigste kejser, tilgiv mig, men — er det rådeligt?

KEJSER JULIAN. Hvorfor ikke rådeligt? Jeg forbauses over min Oribases.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ak, herre, du må vel forbauses! Skulde det ikke være rådeligt, at —?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Skulde ikke en Julian turde vove, hvad mindre guddommelige mænd har vovet?

KEJSER JULIAN. Jeg finder også, at det voveligste her vilde være at lægge dølgsmål på de gådefulde magters rådslagninger. Er det kommen så vidt, at de guddommelige nedlægger sin magt i jordiske hænder, — hvilket vi af mange tegn tør slutte at være tilfældet, — så vilde det i sandhed være højst utaknemmeligt at fordølge sådant. Det er under så farefulde forholde, som disse, ingenlunde ligegyldigt, om soldaterne yder sin dyrkelse til den urette, da de dog skulde påkalde en helt anden.

Jeg siger dig, Oribases, og jeg siger eder andre, — om der ellers findes nogen anden her, som således vil afstikke grænser for den kejserlige magt, — at just dette vilde være den virkelige ugudelighed, og at jeg derfor nødes til at ivre derimod.

Har ikke allerede Platon forkyndt den sandhed, at kun en gud kan herske over menneskene? Hvad mente han med dette udsagn? Svar mig på det, — hvad mente han? Langt være det fra mig at ville påstå, at Platon, — denne for øvrigt mageløse vismand, — dermed, ligesom i en spådom, skulde have sigtet til noget enkelt menneske, end ikke det ypperste. Men jeg tænker, vi alle har

været vidne til de forstyrrelser, som flyder af, at den højeste magt ligesom kløves og deles på flere hænder.

Nok om dette. Jeg har allerede påbudt, at de kejserlige billeder skal stilles til skue i lejren.

Ah, hvad søger du så ilsomt, Eutherios?

(*Husmesteren Eutherios*, ledsaget af *en mand* i opkiltrede klæder, kommer fra skibene.)

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ophøjede kejser. denne Antiokier er udsendt fra statholderen Alexandros og bringer dig et brev, som han siger er vigtigt.

KEJSER JULIAN. Ah, lad dog se! Lys hid!

(En fakkel bringes; kejseren åbner brevet og læser.)

KEJSER JULIAN. Kan dette være muligt! Lys bedre! Ja, det står der; — og her —; hvad nu? — Dette går i sandhed over alt, hvad jeg kunde tænkt mig!

HÆRFØREREN NEVITA. Slemme nyheder fra vesterlandene, herre?

KEJSER JULIAN. Nevita, sig mig, hvor lang tid bruger vi for at nå frem til Ktesifon?

HÆRFØREREN NEVITA. Det kan umulig gjøres på kortere tid end treti dage.

KEJSER JULIAN. Det må gøres på kortere tid! Treti dage! En hel måned! Og imens vi kryber frem her, skulde jeg lade disse rasende —

HÆRFØREREN NEVITA. Du véd selv, herre. vi må for skibenes skyld følge alle flodens krumninger. Strømmen er strid, og derhos både grund og stenet. Jeg holder det for ugørligt at nå hurtigere frem.

KEJSER JULIAN. Treti dage! Og derefter skal staden indtages, — Perser-hæren skal slås på flugt, — freden skal sluttes. Hvor lang tid vil ikke alt dette kræve? Og endda var der nogle iblandt jer, som dårligen foreslog mig at gøre en end længere omvej. Ha-ha, man pønser på min undergang!

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, vær tryg; toget skal fremmes af al magt.

KEJSER JULIAN. Det gøres vel nødigt. Kan I tænke jer, hvad Alexandros melder? Galilæernes vanvid overstiger alle grænser siden min afrejse. Og dette uvæsen øges dag for dag. De skønner, at min sejr i Persien vil drage deres udryddelse efter sig; og med hin skamløse Gregor som hovedmand står de nu, lig en fiendtlig

hær, i ryggen på mig; i de frygiske egne forberedes hemmelige ting, som ingen ret kan få rede på —

HÆRFØRERER NEVITA. Hvad vil det sige, herre? Hvad tager de sig for?

KEJSER JULIAN. Hvad de tager sig for? Beder, prædiker, synger, forkynder verdens yderste dag. O, var det endda ikke andet; — men de river vore tilhængere med sig og drager dem ind i sit oprørske forbund. I Cæsarea har menigheden kåret dommeren Eusebios til biskop, — Eusebios, en udøbt mand, — og denne forvildede har modtaget en slig kaldelse, som til og med er ugyldig efter deres egne kirkelove.

Dog, dette er langt fra det værste. Værre, værre, tifold værre er det, at Athanasios er kommen tilbage til Alexandria.

HÆRFØRERER NEVITA. Athanasios?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hin gådefulde biskop, som forsvandt i ørken for seks år siden?

KEJSER JULIAN. Et kirkemøde forjog ham for hans usømmelige ivers skyld. Galilæerne var føjelige under min formand.

Ja, vil I tænke jer, — nu er denne rasende sværmer kommen tilbage til Alexandria. Hans indtog var lig en konges; landevejen var belagt med tepper og grønne palmegrene. Og hvad skede derefter? Hvad tror I vel? Samme nat brød et oprør ud blandt Galilæerne. Georgios, deres retmæssige biskop, denne retsindige og velvillige mand, hvem de beskyldte for lunkenhed i troen, er bleven myrdet, levende sønderrevet i stadens gader.

HÆRFØRERER NEVITA. Men, herre, hvor kunde det komme så vidt? Hvor var dog statholderen Artemios?

KEJSER JULIAN. Du må vel spørge, hvor Artemios var. Jeg skal sige dig det. Artemios er gåt over til Galilæerne! Artemios er selv med væbnet hånd trængt ind i Serapeion, hint verdens herligste tempel, — har sønderslåt billedstøtterne, — har plyndret alterne og ødelagt hine umådelige bogskatte, som vi just i denne vildfarende og vankundige tid havde så højlig brug for, og som jeg vilde begræde, lig en af døden bortrykket ven, dersom min harme tillod mig at udgyde tårer.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Sandelig, dette går over al forestilling!

KEJSER JULIAN. Og ikke at kunne nå disse elendige for at tugte dem! At måtte være vidne til, at slige udskejelser griber videre og videre om sig! — Treti dage, siger du! Hvi nøler man?

Hvi slår man leir? Hvi sover man? Véd ikke mine hærførere, hvad her står på spil? Vi må holde rådslagning. Når jeg tænker på, hvad den makedoniske Alexander udretted i treti dage —

(*Krigsøversten Jovian*, ledsaget af *en mand* i persisk klædning, uden våben, kommer fra lejren.)

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Vredes ikke, herre, at jeg træder dig for øjne; men denne fremmede —

KEJSER JULIAN. En persisk kriger!

PERSEREN (kaster sig ned på jorden). Ingen kriger, du mægtige!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Han kom våbenløs jagende tilhest over sletten og meldte sig ved forposterne —

KEJSER JULIAN. Så er dine landsmænd i nærheden?

PERSEREN. Nej, nej!

KEJSER JULIAN. Men hvor kommer du så fra?

PERSEREN (slår sine klæder tilside). Se disse arme, du jordens hersker, — blodige af rustne lænkeringe. Føl denne flåede ryg, — sår i sår. Jeg kommer fra pinebænken, herre!

KEISER JULIAN. Ah, — du er flygtet fra kong Sapores?

PERSEREN. Ja, du vældige, du, som véd alt! Jeg stod højt i nåde hos kong Sapores indtil jeg, dreven af rædsel ved din nærmelse, dristed mig til at forudsige ham, at denne krig vilde volde hans undergang. Véd du, herre, hvorledes han har lønnet mig? Min hustru gav han til pris for sine bueskytter fra bergene; mine børn lod han sælge som slaver; alle mine ejendomme lod han sine tjenere dele imellem sig; mig selv lod han pine i ni dage. Derpå bød han mig ride ud og dø som et dyr på sletterne.

KEJSER JULIAN. Og hvad vil du mig?

PERSEREN. Hvad jeg vil dig efter denne medfart? Jeg vil hjælpe dig at ødelægge min forfølger.

KEJSER JULIAN. Ah, du pinte mand, — hvad kan du hjælpe?

PERSEREN. Jeg kan fæste vinger ved dine krigsfolks ankler.

KEJSER JULIAN. Hvad vil du sige med det? Rejs dig, og sig mig, hvad du mener.

PERSEREN (rejser sig). Der var ingen i Ktesifon, som tænkte, at du vilde vælge denne vej —

KEJSER JULIAN. Det véd jeg.

PERSEREN. Nu er det ikke nogen hemmelighed længer.

KEJSER JULIAN. Du lyver, mand! I Persere véd intet om mine hensigter.

PERSEREN. Herre, du, hvis visdom stammer fra ilden og solen, du véd godt, at mine landsmænd nu kender dine hensigter. Du har sat over floderne på dine skibe; disse skibe, flere end tusend i tallet, og ladede med alle hærens fornødenheder, skal trækkes opover Tigris, og hæren skal rykke frem jævnsides med skibene.

KEJSER JULIAN. Utroligt —!

PERSEREN. Når skibene er komne Ktesifon så nær som muligt, — hvilket vil sige to dagsrejser fra staden, — da vil du gå løs på denne, omringe den og tvinge kong Sapores til at overgive sig.

KEJSER JULIAN (ser sig om). Hvem har forrådt os?

PERSEREN. Dette forehavende står nu ikke længer til at udføre. Mine landsmænd har i al hast bygget stendæmninger i flodsengen, og på dem vil dine skibe strande.

KEJSER JULIAN. Menneske, véd du, hvad det koster dig, ifald du ikke taler sandhed?

PERSEREN. Mit legeme er i din vold, du mægtige! Taler jeg ikke sandhed, da står det dig frit for at lade mig brænde levende.

KEJSER JULIAN (til Nevita). Floden lukket! Der vil kræves uger for at gøre den farbar igen.

HÆRFØREREN NEVITA. Ifald det kan gøres, herre! Slige redskaber fattes —

KEJSER JULIAN. Og dette skulde møde os nu, — nu, da det gælder at rejse med al hastighed!

PERSEREN. Du verdens hersker, jeg har sagt dig, at jeg kan skænke din hær vinger.

KEJSER JULIAN. Tal! Véd du nogen kortere vej?

PERSEREN. Hvis du lover mig, efter sejren, at skaffe mig min ranede ejendom tilbage og derhos en ny hustru af høj byrd, så kan jeg —

KEJSER JULIAN. Jeg lover dig alt; blot tal — tal!

PERSEREN. Lægger du vejen tvers over sletterne, da kan du på fire dage stå udenfor Ktesifons mure.

KEJSER JULIAN. Glemmer du bergryggen hinsides sletterne?

PERSEREN. Herre, har du aldrig hørt tale om hin selsomme snevring mellem bergene?

KEJSER JULIAN. Jo, jo, en kløft; „Ahrimans gade" kaldes den. Er det sandt, at en slig findes?

PERSEREN. Jeg red gennem Ahrimans gade for to dage siden.

KEJSER JULIAN. Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. I sandhed, herre, hvis så er —

KEJSER JULIAN. Underfulde hjælp i nøden —!

PERSEREN. Men vil du frem ad hin vej, du vældige, da er ingen tid at spilde. Den persiske hær, som var trukken sammen i de nordlige landskaber, den er nu kaldt tilbage for at stænge bergkløfterne.

KEJSER JULIAN. Véd du det med visshed?

PERSEREN. Nøler du, vil du selv erfare det.

KEJSER JULIAN. Hvor mange dage bruger dine landsmænd for at nå didhen?

PERSEREN. Fire dage, herre!

KEJSER JULIAN. Nevita, vi må stå hinsides kløfterne inden tre dage!

HÆRFØREREN NEVITA (til Perseren). Er det gørligt for os at nå kløfterne på tre dage?

PERSEREN. Ja, store kriger, det er gørligt, hvis I tager denne nat til hjælp.

KEJSER JULIAN Lejren skal brydes af! Ingen søvn; ingen hvile nu. Inden fire dage — højst fem — må jeg stå for Ktesifon.— Hvad tænker du på? Ah, jeg véd det.

HÆRFØREREN NEVITA. Flåden, herre!

KEJSER JULIAN. Ja, ja, ja, flåden.

HÆRFØREREN NEVITA. Kommer Perser-hæren en dag senere til kløfterne end vi, så vil den — om den end ikke kan tilføje dig anden skade — vende sig vestover imod dine skibe —

KEJSER JULIAN. — gøre et umådeligt bytte til at forlænge krigen med —

HÆRFØREREN NEVITA. Kunde vi efterlade tyve tusend mand ved skibene, så vilde de være sikrede —

KEJSER JULIAN. Hvad tænker du på! Tyve tusend? Næsten tredjedelen af alt våbenført mandskab. Hvor var så den stridsmagt, hvormed jeg skulde sejre? Splittet, spredt, delt. Ikke en eneste mand kan jeg afse til sligt øjemed.
Nej, nej, Nevita; men der turde vel gives et tredje middel —

HÆRFØREREN NEVITA (viger tilbage). Min store kejser —!

KEJSER JULIAN. Flåden må hverken falde i Persernes hænder eller volde os mandespilde. Der gives et tredje valg, siger jeg! Hvi nøler du? Hvi udtaler du det ikke?

HÆRFØREREN NEVITA (til Perseren). Véd du, om borgerne i Ktesifon har forråd på korn og olje?

PERSEREN. I Ktesifon er overflødige forråd af alle slags.

KEJSER JULIAN. Og har vi først staden inde, så ligger hele det rige landskab åbent for os.

PERSEREN. Borgerne ville åbne sine porte for dig, herre! Jeg er ikke den eneste, som hader kong Sapores. De vil rejse sig imod ham og falde dig tilfode, hvis du kommer uventet over dem, i forfærdelsens vælde, og med al din samlede magt.

KEJSER JULIAN. Just det; just det.

PERSEREN. Brænd skibene, herre!

HÆRFØREREN NEVITA. Ah!

KEJSER JULIAN. Hans had ser, mens din troskab famler, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Min troskab så, herre; men den vånded sig ved det, den så.

KEJSER JULIAN. Er ikke disse skibe som en lænke om vor fod? Vi har levnetsmidler for fire fulde dage i lejren. Det er godt, at soldaterne ikke tynges for meget. Og hvad tjener så skibene til? Vi har ingen floder mere at sætte over —

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, hvis det virkelig er din vilje —

KEJSER JULIAN. Min vilje, — min vilje? O, i en aften som denne — uvejrsfuld og stormende —; hvorfor kunde ikke et lyn slå ned og —

MYSTIKEREN MAXIMOS (kommer ilsomt fra venstre). Du solens udkårne søn, — hør, hør!

KEJSER JULIAN. Ikke nu, min Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Intet er vigtigere end dette. Du må høre mig!

KEJSER JULIAN. I lykkens og visdommens navn, så tal, min broder!

MYSTIKEREN MAXIMOS (drager ham tilside og siger dæmpet). Du véd, jeg har forsket og gransket, både i bøger og gennem varsler, for at komme efter udfaldet af dette krigstog.

KEJSER JULIAN. Jeg véd, at du intet har kunnet forudsige mig.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Varslerne talte og skrifterne samstemte med dem. Men svaret, som altid kom igen, var så selsomt, at jeg måtte tro, jeg havde forregnet mig.

KEJSER JULIAN. Men nu —?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Da vi drog ud fra Antiokia skrev jeg til Rom for at rådføre mig med de sibyllinske bøger —

KEJSER JULIAN. Ja, ja —!

MYSTIKEREN MAXIMOS. I denne time er svaret kommet; en brevdrager fra statholderen i Antiokia har bragt det.

KEJSER JULIAN. Ah, Maximos, — og det lyder – ?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det lyder som alt, hvad varsler og skrifter har sagt mig; og nu tør jeg tyde det. Glæd dig, min broder, — du er usårlig i denne kamp.

KEJSER JULIAN. Udsagnet, — udsagnet?

MYSTIKEREN MAXIMOS. De sibyllinske bøger siger: „Julian skal vogte sig for de frygiske egne".

KEJSER JULIAN (viger tilbage). De frygiske —? Ah, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvi blev du bleg, min broder?

KEJSER JULIAN. Sig mig, dyrebare lærer, — hvorledes tyder du dette svar?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er mere end én udtydning tænkelig? De frygiske egne? Hvad har du i Frygien at gøre? I Frygien, — et landskab, som ligger afsides, langt bag dig, og hvor du aldrig har nødig at sætte din fod? Ingen fare truer dig, du lykkelige, — det er meningen.

KEJSER JULIAN. Dette gådesvar har en tvefoldig mening. Ingen fare truer mig i kampen — men fra hint fjerne landskab. — Nevita; Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Herre —?

KEJSER JULIAN. I Frygien altså? Alexandros skriver om løndomsfulde ting, der forberedes i Frygien. Det er engang bleven forudsagt, at Galilæeren skal komme igen —
Brænd skibene, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, er det din faste ufravigelige vilje —?

KEJSER JULIAN. Brænd dem! Nøl ikke. Der truer os lønlige farer bagved.

(til en af høvedsmændene.)

Giv nøje agt på denne fremmede. Han skal tjene os til vejviser. Kvæg ham med spise og drikke, og lad ham hvile godt ud.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Min kejser, jeg bønfalder dig, — byg ikke for sikkert på en slig overløbers udsagn.

KEJSER JULIAN. Aha, — du tykkes rystet, min galilæiske rådgiver! Alt dette er nok ikke efter dit sind. Kanske véd du mere, end du skøtter om at sige.

Gå, Nevita, — og brænd skibene!

(*Hærføreren Nevita* bøjer sig og går ud til venstre. Høvedsmanden fører *Perseren* bort mellem teltene.)

KEJSER JULIAN. Forrædere i min egen lejr! Vent, vent, — jeg skal vel komme tilbunds i disse underfundigheder.

Hæren skal bryde op! Gå, Jovian, og sørg for, at fortroppen rykker ud inden en time. Perseren kender vejen. Gå!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Som du byder, min høje kejser!

(han går ud til højre.)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du brænder flåden? Sikkerlig har du store ting i sinde.

KEJSER JULIAN. Jeg gad vide, om den makedoniske Alexander havde vovet dette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vidste Alexander, hvor faren trued?

KEJSER JULIAN. Sandt; sandt! Jeg véd det. Alle sejrbringende magter er i forbund med mig. Varsler og tegn udfolder sin hemmelighedsfulde kundskab til fromme for mit rige.

Siges det ikke om Galilæeren, at ånderne kom og tjente ham? — Hvem tjener ånderne nu?

Hvad vilde Galilæeren sige, hvis han var usynlig tilstede iblandt os?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Han vilde sige: det tredje rige er nær.

KEJSER JULIAN. Det tredje rige er kommet, Maximos! Jeg føler, at verdens Messias er levende i mig. Ånden er vorden kød, og kødet ånd. Alt skabt ligger indenfor min vilje og min vælde.

Se, se, — hist fyger de første gnister ivejret. Luerne slikker i taugværket og i de tætte masteklynger. (råber imod ilden.)

Tænd; tænd!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vinden aner din vilje. Den vokser og tjener dig.

KEJSER JULIAN (byder med knyttet hånd). Vord storm! Mere vestlig! Jeg vil det!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS (kommer fra højre). Nådigste herre, — tillad, at jeg varer dig ad. Der er udbrudt en farefuld uro i lejren.

KEJSER JULIAN. Jeg tåler ingen uro mere. Hæren skal rykke frem.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Ja, min kejser, — men de genstridige Galilæere —

KEJSER JULIAN. Galilæerne? Hvad de?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Da skatmestrene nylig skulde uddele lønning til soldaterne, havde de opstillet dit høje billede foran lønningsbordene —

KEJSER JULIAN. Således skal det stedse ske herefter.

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Det pålagdes hver mand, alt som han gik frem, at kaste noget røgelse i fyrfadene —

KEJSER JULIAN. Nu ja, ja?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Mange af de galilæiske soldater gjorde det uden at tænke videre derved; men andre vægred sig —

KEJSER JULIAN. Hvad! De vægred sig?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. I førstningen, herre; men da skatmestrene forestilled dem, at det var en gammel skik, som igen skulde indføres og som ikke havde noget med det guddommelige at skaffe —

KEJSER JULAN. Aha; hvad så?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. — så faldt de til føje og gjorde, som man bød dem.

KEJSER JULIAN. Ser I vel; de faldt til føje!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Men siden, herre, smilte vore egne ad dem og spotted og sagde ubetænksomt, at nu gjorde de bedst i at udslette korsets og fiskens tegn, som de plejer at indriste på armene; thi nu havde de dyrket den guddommelige kejser.

KEJSER JULIAN. Ja, ja! Og Galilæerne?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. De brød ud i høje klager — —; hør, hør, herre; det er umuligt at tale dem tilrette.

(Vilde skrig høres udenfor mellem teltene.)

KEJSER JULIAN. Disse rasende! Opsætsighed til det sidste. De véd ikke, at deres mesters magt er brudt.

(*Kristne soldater* løber frem på sletten. Nogle slår sig for brystet; andre sønderriver sine klæder alt under gråd og råb.)

EN SOLDAT. Kristus døde for mig, og jeg sveg ham!

EN ANDEN SOLDAT. O, du straffende Herre i himlen, slå mig; jeg har dyrket falske guder!

SOLDATEN AGATHON. Djævelen på kejsersædet har dræbt min sjæl! Ve, ve, ve!

ANDRE SOLDATER (afriver blytegnene, som de bærer om halsen). Vi vil ikke tjene afguder!

ATTER ANDRE. Gudsfornægteren er ikke vor hersker! Vi vil hjem! Hjem!

KEJSER JULIAN. Fromentinos, grib disse afsindige! Hugg dem ned!

(*Fromentinos* og flere blandt de omstående vil styrte ind på de kristne soldater. I det samme udbreder sig et stærkt lysende skin; luer slår ivejret fra skibene.)

FØRERE og *SOLDATER* (skrækslagne). Flåden brænder!

KEJSER JULIAN. Ja, flåden brænder! Og mere end flåden brænder. På dette røde væltende bål brænder den korsfæstede Galilæer til aske; og den jordiske kejser brænder med Galilæeren. Men op af asken stiger — lig hin vidunderlige fugl — jordens gud og åndens kejser i én, i én, i én!

FLERE STEMMER. Vanvid har slåt ham!

HÆRFØREREN NEVITA (kommer fra venstre). Det er fuldbragt.

KRIGSØVERSTEN JOVIAN (ilsomt fra lejren). Sluk, sluk, sluk!

KEJSER JULIAN. Brænd, brænd!

HØVEDSMANDEN AMMIAN (fra lejren). Herre, du er forrådt! Hin persiske overløber var en bedrager —

KEJSER JULIAN. Du lyver, mand! Hvor er han?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Flygtet!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Forsvunden, som en skygge —

HÆRFØREREN NEVITA. Flygtet!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. De, som ledsaged ham, udsiger, at han blev ligesom borte mellem hænderne på dem.

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Hans hest er også borte fra indhegningen, hvor den stod; den fremmede må være flygtet ind over sletterne.

KEJSER JULIAN. Sluk branden, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Umuligt, min kejser!

KEJSER JULIAN. Sluk, sluk! Det skal være muligt!

HÆRFØREREN NEVITA. Intet er umuligere. Alle landtauge er overhugne; alle skibe driver ned på de brændende vrag.

FYRST HORMISDAS (kommer frem mellem teltene). Forbandelse over mine landsmænd! O, herre, at du kunde lytte til denne rænkefulde.

RÅB FRA LEJREN. Flåden brænder. Skilte fra hjemmet! Døden foran os!

SOLDATEN AGATHON. Afgud, afgud, — byd stormen tie! byd luerne dø!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Stormen vokser. Ilden er som et rullende hav —

MYSTIKEREN MAXIMOS (hvisker). Vogt dig for de frygiske egne.

KEJSER JULIAN (råber til hæren). Lad flåden brænde! Inden syv dage skal I brænde Ktesifon.

FEMTE AKT.

(En øde stenet ørkenslette uden træer og græs. Til højre kejserens telt. Eftermiddag.)

(*Udmattede soldater* ligger i klynger inde på sletten. Fra og til drager *hærafdelinger* forbi fra venstre til højre. Udenfor teltet går *visdomslærerne Priskos* og *Kytron* samt *flere andre af kejserens ledsagere* ventende i spænding og uro. *Livvagtsføreren Anatolos* står med *soldater* foran teltåbningen.)

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Er det ikke ufatteligt, at dette krigsråd kan vare så længe?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ja, i sandhed, man skulde mene, her var kun to ting at vælge imellem: at rykke frem eller rykke tilbage.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Dette er ikke til at blive klog på. —

Sig mig, gode Anatolos, hvorfor i gudernes navn rykker vi ikke frem?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ja, hvorfor ængster man os og gør holdt her midt i ørken?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Ser I den dirrende luft nede i himmelbrynet både i nord, øst og syd?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja vel, ja vel; det er heden —

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det er sletten, som brænder.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvad siger du! Brænder sletten?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Spøg dog ikke så uhyggeligt, gode Anatolos! Sig os — hvad er det?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Sletten brænder, siger jeg. Hist ude, hvor ørkenen hører op, har Perserne tændt ild i græsset. Vi kan ikke komme nogen vej, før jordbunden er afkølet.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. O, er ikke dette forfærdeligt? Hvilke barbarer! At gribe til deslige midler —!

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Men så er der jo intet valg. Uden levnetsmidler, uden vand —; hvorfor går vi ikke tilbage?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Over Tigris og Eufrat?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Og flåden brændt! Hvorledes føres dog denne krig? O, at dog ikke kejseren tænker mere på sine venner! Hvorledes skal jeg komme hjem igjen?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Du, som vi andre, ven!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Som I andre? Som I andre! Ja, det er en god tale. Med eder er det en anden sag. I er krigsmænd. Det er eders kald at udholde visse besværligheder, som jeg slet ikke er vant til. Jeg har ikke fulgt med kejseren for at døje så meget ondt. Her pines jeg af myg og giftfluer; — se, hvorledes mine hænder ser ud!

VISDOMSLÆREREN PRISKOS Tilvisse er vi ikke kommen her for dette. Vi påtog os at følge hæren for at affatte lovtaler over de sejre, som kejseren agtede at vinde. Hvor er der blevet af disse sejre? Hvad har man udrettet i de seks møjsommelige uger siden flådens brand? Man har ødelagt nogle forladte byer af det usleste slags. Man har fremvist i lejren nogle fanger, som fortropperne skulde have taget. Jeg véd rigtignok ikke, i hvilke slag det skulde være sked! Og jeg synes også, at hine fanger så ligere ud til at være opsnappede hyrder og bønder —

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Og så at man kunde brænde flåden! Sagde jeg ikke straks, at dette vilde blive en kilde til ulykker?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det hørte jeg dog ikke.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Hvad? Sagde jeg det ikke? Hørte ikke du, o Priskos, at jeg sagde det?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Jeg véd sandelig ikke, ven; men jeg véd, at jeg selv til ingen nytte ivrede imod dette ulyksalige foretagende. Ja, jeg kan sige, at jeg har været imod det hele krigstog på denne årstid. Hvilken overilelse! Hvor har dog kejseren havt sine øjne? Er det den samme helt, der fægtede så overmåde heldigt ved Rhin-strømmen? Skulde man ikke tro, at han var slagen med blindhed eller med en åndelig sygdom?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hys, hys; — hvad tale er det?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja, det var visstnok lidet sømmeligt sagt af vor Priskos. Men heller ikke jeg kan nægte, at jeg sporer en sørgelig mangel på visdom i flere af den kronede visdomselskers senere handlinger. Hvor overilet, at stille sit billede op i lejren og lade sig dyrke, som om han var en gud! Hvor uklogt

så åbenbart at håne hin selsomme lærer fra Nazareth, hvilken dog må siges at råde over en særdeles magt, der ellers kanske kunde kommet os alle tilgode under disse farefulde omstændigheder.

Ah, der kommer Nevita selv. Nu får vi høre —

(*Hærføreren Nevita* kommer ud fra teltet. I åbningen vender han sig og gør et tegn indad. Straks efter kommer *livlægen Oribases* ud.)

HÆRFØREREN NEVITA (drager lægen tilside). Sig mig ærligt, Oribases, — er der noget ivejen med kejserens sind?

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvor falder du på det, herre?

HÆRFØREREN NEVITA. Hvorledes skal jeg ellers tyde hans adfærd?

LIVLÆGEN ORIBASES. O, min elskede kejser —!

HÆRFØREREN NEVITA. Oribases, du må ikke dølge noget for mig.

VISDOMSLÆREREN KYTRON (nærmer sig). O, tapre hærfører, hvis det ikke er påtrængende —

HÆRFØREREN NEVITA. Siden, siden!

LIVLÆGEN ORIBASES (til Nevita). Vær rolig, herre! Der skal ikke ske nogen ulykke. Eutherios og jeg har lovet hverandre at holde øje med ham.

HÆRFØREREN NEVITA. Ah, du vil da vel ikke dermed sige, at —?

LIVLÆGEN ORIBASES. Sidste nat var han nær ved at forkorte sit liv. Lykkeligvis kom Eutherios tilstede —; o, tal ikke til nogen om det!

HÆRFØREREN NEVITA. Slip ham ikke af syne.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS (nærmer sig). Det vilde være os en stor trøst at erfare, hvad krigsrådet — ?

HÆRFØREREN NEVITA. Tilgiv; jeg har vigtige ting at skøtte.

(Han går ud bag teltet. *Krigsøversten Jovian* kommer i det samme ud fra åbningen.)

KRIGSØVERSTEN JOVIAN (indad). Skal ske, min nådige kejser!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ah, højst fortræffelige Jovian! Nu? Er tilbagetoget besluttet?

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Jeg vil ikke råde nogen at kalde det et tilbagetog. (han går ud bag teltet.)

VISDOMSLÆREREN KYTRON. O, disse krigsmænd! En visdomselskers sindsro gælder intet for dem. Ah!

(*Kejsèr Julian* kommer ud fra teltet; han er bleg og indfalden. Sammen med kejseren kommer *husmesteren Eutherios* og *flere krigsøverster*, hvilke sidste straks går bort over sletten til højre.)

KEJSER JULIAN (til visdomslærerne). Glæd jer nu, mine venner! Nu vil snart alt blive godt.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ak, velsignede herre, har du fundet en udvej?

KEJSER JULIAN. Vi har udveje nok, Kytron; det gælder kun at vælge den bedste. Nu vil vi ændre noget ved hærens fremrykning —

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. O, priset være din klogskab!

KEJSER JULIAN. Dette tog imod øst, — det leder ikke til noget.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Nej, nej, det er visst!

KEJSER JULIAN. Nu går vi mod nord, Kytron!

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Hvad, herre, — imod nord?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Altså ikke vestover?

KEJSER JULIAN. Ikke vestover. Langt fra ikke vestover. Det vilde have sin vanskelighed for flodernes skyld. Og Ktesifon må vi lade ligge til senere. Uden skibene kan vi ikke tænke på at tage staden. Det var Galilæerne, som voldte dette med skibsbranden; jeg har mærket et og andet.

Hvo tør kalde det et tilbagetog, at jeg går nordover? Hvad véd I om mine hensigter? Perser-hæren står etsteds i det nordlige; det er vi nu temmelig visse på. Har jeg først slåt Sapores —; det skal gøres af i ét slag —; i Persernes lejr vil vi finde umådelige forråd —

Når jeg fører Perser-kongen som fange gennem Antiokia og de andre stæder, så gad jeg dog se, om ikke borgerne falder mig tilfode.

KRISTNE SOLDATER (drager syngende over sletten).

Øksen ligger ved træets rod;
verdens ceder skal fældes.
På Golgata skyder af Herrens blod
palmen, som aldrig ældes.

(ud til højre.)

KEJSER JULIAN (følger dem med øjnene). Galilæerne synger altid. Sange om død og sår og smerte. Hine kvinder, jeg tog med som sygeplejersker, — de har gjort os mere skade end gavn. De har lært soldaterne selsomme sange, hvilke jeg ikke før har hørt.

Dog vil jeg ikke herefter straffe nogen for sligt. Det leder kun til des større forvildelse. Véd du, Priskos, hvad der hændte med de opsætsige, som nys nægtede at vise de kejserlige billeder den skyldige ærefrygt?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Nys, herre?

KEJSER JULIAN. Da jeg, for at indgyde ligesindede en gavnlig skræk, vilde lade nogle af disse mennesker aflive, så trådte den

ældste frem og bad, under høje glædesråb, om at måtte få lov til at dø først. — Ser du, Priskos, — da jeg igår erfor dette —

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Igår! O herre, du fejler. Dette er sked for firti dage siden.

KEJSER JULIAN. Så længe? Ja, ja, ja! Hebræerne måtte vandre firti år i ørken. Alle de gamle måtte uddø. Der måtte vokse op en ny slægt; men den — mærk jer det — den slap ind i det land, som var dem alle lovet.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Det er højt på dagen, herre; — vil du ikke tænke på måltidet?

KEJSER JULIAN. Ikke endnu, min Eutherios! Kødets spægelse tør være til gavn for alle mennesker.

Ja, jeg siger eder, vi må lægge vind på at vorde en ny slægt. Jeg kan ikke gøre noget med jer, således, som I nu er. Vil I ud af ørken, så må I vandre i et rent levnet. Se til Galilæerne. Vi kunde lære visse ting af de mennesker. Der gives ingen nødlidende og hjælpeløse iblandt dem; de lever som brødre og søstre indbyrdes, — og mest nu, da deres genstridighed har tvunget mig til at tugte dem. Disse Galilæere, skal I vide, har noget i hjertet, som jeg højlig skulde ønske, at I vilde beflitte jer på. I kalder eder efterfølgere af Sokrates, af Platon, af Diogenes. Er der nogen af eder, som vilde gå glad i døden for Platons skyld? Mon vor Priskos vilde ofre sin venstre hånd for Sokrates? Mon Kytron vilde for Diogenes lade sit øre afhugge? I gjorde det sandelig ikke! Jeg kender jer, I kalkede grave! Gå fra mine øjne; — jeg kan ikke bruge jer!

(Visdomslærerne går nedslagne bort; de øvrige fjerner sig også under bekymret hvisken. Kun *livlægen Oribases* og *husmesteren Eutherios* blir tilbage hos kejseren. *Livvagtsføreren Anatolos* står fremdeles med sine soldater udenfor teltet.)

KEJSER JULIAN. Hvor selsomt! Hvor er det ikke i sin dybeste grund ufatteligt? Oribases, — kan du forklare mig denne gåde?

LIVLÆGEN ORIBASES. Min kejser, — hvilken gåde mener du?

KEJSER JULIAN. Med tolv ringe mænd, fiskere, uvidende mennesker, grundlagde han dette.

LIVLÆGEN ORIBASES. O herre, disse tanker afkræfter dig.

KEJSER JULIAN. Og hvem er det, som har holdt det sammen til denne dag? Kvinder og ukyndige for største delen —

LIVLÆGEN ORIBASES. Ja, ja, herre; men nu vil snart en lykkelig vending af krigstoget —

KEJSER JULIAN. Meget sandt, Oribases; så snart lykken har vendt sig, så vil alt vorde godt. Tømmermands-sønnens rige falder inden føje tid; det véd vi nok. Så mange år, som året har dage, så længe skal han herske; og nu har vi jo —

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Min elskede herre, vilde ikke et bad gøre dig godt?

KEJSER JULIAN. Mener du det? — Du kan gå, Eutherios! Gå, gå! Jeg har noget at tale med Oribases.

(*Husmesteren Eutherios* går ud bag teltet. Kejseren drager *Oribases* over til den anden side.)

KEJSER JULIAN. Har Eutherios fortalt dig noget denne morgen?

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej, herre!

KEJSER JULIAN. Har han ikke fortalt dig om noget fra inat —

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej, min kejser, — slet intet. Eutherios er meget taus.

KEJSER JULIAN. Skulde han fortælle dig noget, så må du ikke tro det. Det er ingenlunde gåt således til, som han siger. Det er ham selv, som står mig efter livet.

LIVLÆGEN ORIBASES. Han, — din gamle trofaste tjener!

KEJSER JULIAN. Jeg vil holde øje med ham.

LIVLÆGEN ORIBASES. Det vil jeg også.

KEJSER JULIAN. Vi vil begge to holde øje med ham.

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, jeg tror, du har nydt ringe søvn inat.

KEJSER JULIAN. Ja.

LIVLÆGEN ORIBASES (vil tale men besinder sig).

KEJSER JULIAN. Véd du, hvoraf det kom, at jeg ikke fik sove?

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej, min kejser!

KEJSER JULIAN. Sejrherren fra den mulviske bro var hos mig.

LIVLÆGEN ORIBASES. Den store Konstantin?

KEJSER JULIAN. Ja. I de sidste nætter har jeg ikke havt ro for denne skygge. Han kommer lidt efter midnat og går ikke bort før henimod morgenstunden.

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, det er fuldmånen; den har altid øvet en selsom virkning på dit sind.

KEJSER JULIAN. Efter de gamles mening plejer deslige syner — — Hvor blir dog Maximos af? Men hines mening er ingenlunde at bygge på. Vi ser jo, de har faret vild i så mangt og meget. Selv hvad de fortæller om guderne tør vi ikke ubetinget tro. Ikke heller om skyggerne og de magter for øvrigt, som råder for menneskenes velfærd. Hvad véd vi om disse magter? Vi véd intet, Oribases, — fraregnet deres lunefuldhed og ubestandighed, for hvilke egenskaber vi har temmelig sikre vidnesbyrd.

Jeg skulde ønske, Maximos vilde komme. — (hen for sig.)

Her? Det er jo ikke her, at det faretruende uveir trækker op. Det skulde jo være i de frygiske egne —

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvilke egne, herre, — og hvilket uvejr?

KEJSER JULIAN. O, intet — intet.

HÆRFØREREN NEVITA (kommer fra højre side af sletten). Nu, min kejser, er hæren sat i gang —

KEJSER JULIAN. Nordover?

HÆRFØREREN NEVITA (standser). Forstår sig, herre!

KEJSER JULIAN. Ja, vi skulde dog ventet til Maximos —

HÆRFØREREN NEVITA. Hvad skal det sige, min kejser! Her er intet at vente efter. Vi står uden levnetsmidler; spredte fiendtlige rytterhobe viser sig allerede både i øst og i syd —

KEJSER JULIAN. Ja, ja, vi må frem, — nordover. Nu kommer Maximos strax. Jeg har ladet de etruskiske spåmænd hente fra bagtroppen; de skal endnu engang forsøge — — Nogle magere har jeg også fåt fat på, og de siger sig at være vel forfarne i de kaldæiske hemmeligheder. Vore egne prester tager varsler på ni forskjellige steder —

HÆRFØREREN NEVITA. Herre, hvorledes varslerne end falder ud, så siger jeg dig, vi må frem. Soldaterne er ikke længere at stole på; de skønner godt, vor eneste redning er at nå de armeniske berge.

KEJSER JULIAN. Did vil vi, Nevita, — hvorledes så varslerne falder ud. Men det er dog en stor tryghed at vide, at man handler ligesom efter samråd med hine uudgrundelige magter, der, når de vil, kan gribe så overordentlig dybt ind i et menneskes skæbne.

HÆRFØREREN NEVITA (går fra ham og siger kort og bydende). Anatolos, tag kejserens telt ned! (han hvisker nogle ord til livvagtsføreren og går ud til højre.)

KEJSER JULIAN. Alle varsler har i disse firti dage været uykkespående; og det viser just, at man tør sætte lid til dem; thi i al denne tid er vor sag kun lidet fremmet. Men ser du vel, min Oribases, — nu da jeg har et nyt foretagende for øje —

Ah, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS (kommer inde fra sletten). Hæren er alt undervejs, herre; stig tilhest!

KEJSER JULIAN. Varslerne — varslerne?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ej, hvad — varslerne! Spørg ikke om varslerne.

KEJSER JULIAN. Tal! Jeg vil vide, hvad de har svaret.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Alle varsler tier.

KEJSER JULIAN. De tier?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg var hos presterne; offerdyrenes indvolde gav intet tegn. Jeg var hos de etruskiske gøglere; fuglens

flugt og skrig sagde dem intet. Hos magerne var jeg også; deres skrifter havde intet svar at give. Og jeg selv —

KEJSER JULIAN. Du selv, min Maximos?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nu kan jeg sige dig det. Jeg har i denne nat gransket stjernernes stilling. De forkyndte mig intet, Julian!

KEJSER JULIAN. Intet. — Taushed — taushed, som om solskiven var ifærd med at formørkes. Alene! Ingen bro mere mellem mig og ånderne.

Hvor er du nu, du hvide sejlskinnende flåde, som kom og gik i dagglans og som bar bud mellem jord og himmel?

Flåden er brændt. Også denne flåde er brændt. O, alle mine skinnende skibe.

Eller hvad, Maximos, — hvad tror du om dette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg tror på dig.

KEJSER JULIAN. Ja, ja, — gør det!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Verdensviljen har nedlagt sin vælde i din hånd! derfor tier den.

KEJSER JULIAN. Således vil vi tyde det. Og vi får handle derefter, — skønt vi helst kunde ønsket at — — Denne taushed! At stå så helt alene.

Dog gives der andre, som også må siges at stå næsten alene. Galilæerne. De har kun den ene gud; og én gud er jo dog næsten ingen gud.

Hvorledes går det da til, at vi daglig ser disse mennesker — —?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (der imidlertid har ladet teltet nedtage). Min kejser, nu må du stige tilhest; jeg tør ikke længere lade dig tilbage her.

KEJSER JULIAN. Ja, nu vil jeg stige tilhest. Hvor har I min gode Babylonios? Se så; med sværdet i hånden —

Kom, I dyrebare venner!

(Alle går ud til højre.)

(Sumpig skogegn. Et mørkt stillestående vand mellem træerne. Vagtblus langt borte. Måneskinsnat med drivende skyer.)

(*Nogle soldater* står på vagt i forgrunden.)

MAKRINA og *KVINDERNE* (synger udenfor til venstre).

Ve os! Ve!
Slægten er lagt
under vredens magt
Vi skal døden se!

EN AF SOLDATERNE (lyttende). Hys! Hører I? Der borte synger de galilæiske kvinder.

EN ANDEN SOLDAT. De synger som ugler og natteravne.

EN TREDJE SOLDAT. Da vilde jeg dog gerne være hos dem. Det er tryggere hos Galilæerne end hos os. Galilæernes gud er stærkere end vore.

DEN FØRSTE SOLDAT. Kejseren har fortørnet guderne, det er sagen. Hvor kunde han falde på at sætte sig i gudernes sted?

DEN TREDJE SOLDAT. Det er værre, at han har fortørnet Galilæernes gud. Véd I ikke, det siges for ganske sikkert, at han og hans heksemester en af de sidste nætter har skåret bugen op på en svanger kvinde for at tage varsler af hendes indvolde?

DEN FØRSTE SOLDAT. Ja, men jeg tror ikke på det. Ialfald har det ikke været nogen græsk kvinde; det må have været en barbarkvinde.

DEN TREDJE SOLDAT. Det siges, at Galilæernes gud tager sig af barbarerne også; og hvis så er, så kommer det til at gå ud over os.

DEN ANDEN SOLDAT. Å hvad, — kejseren er en stor kriger.

DEN FØRSTE SOLDAT. Kong Sapores skal også være en stor kriger.

DEN ANDEN SOLDAT. Tror du det er hele Perser-hæren, vi har for os?

DEN FØRSTE SOLDAT. Nogle siger, det skal bare være fortroppen; ingen véd det så nøje.

DEN TREDJE SOLDAT. Jeg skulde ønske, jeg var over hos Galilæerne.

DEN FØRSTE SOLDAT. Vil du også falde fra?

DEN TREDJE SOLDAT. Der falder jo så mange fra. I de sidste dage har —

DEN FØRSTE SOLDAT (råber ud i mørket). Stå — stå! Hvem kommer der?

EN RØST. Venner fra forposterne!

(*Nogle soldater* kommer frem mellem træerne med *Kappadokieren Agathon* imellem sig.)

DEN ANDEN SOLDAT. Ho-ho; en, som har villet løbe bort.

EN AF DE KOMMENDE. Nej, han er gåt fra vid og samling.

SOLDATEN AGATHON. Jeg er ikke fra vid og samling. O, for Guds store barmhjertigheds skyld, — slip mig løs!

SOLDATEN FRA FORPOSTERNE. Han siger, han vil dræbe et dyr med syv hoveder.

SOLDATEN AGATHON. Ja, ja, ja, det vil jeg. O, slip mig dog løs! Ser i dette spyd? Véd I, hvad det er for et spyd? Med dette

spyd vil jeg dræbe dyret med de syv hoveder, og så får jeg min sjæl igen. Kristus har selv lovet mig det. Han var hos mig inat.

DEN FØRSTE SOLDAT. Det er hunger og træthed, som har gjort ham forstyrret.

EN AF DE KOMMENDE. Til lejren med ham; der kan han sove ud.

SOLDATEN AGATHON. Slip mig! O, I skulde vide, hvad dette er for et spyd! (Soldaterne fører ham bort i forgrunden til højre.)

DEN TREDJE SOLDAT. Hvad kunde han mene med det dyr?

DEN FØRSTE SOLDAT. Det er galilæiske hemmeligheder. De har så meget sådant imellem sig.

(*Husmesteren Eutherios* og *livlægen Oribases* kommer hurtig og spejdende oppe fra højre.)

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ser du ham ikke?

LIVLÆGEN ORIBASES. Nej. — Ah, soldater! — Sig mig, gode venner, gik nogen her forbi?

DEN FØRSTE SOLDAT. Ja, en deling spydkastere.

LIVLÆGEN ORIBASES. Godt. godt! Men ingen andre? Ingen af de høje herrer? Ingen af hærførerne?

SOLDATERNE. Nej, ingen.

LIVLÆGEN ORIBASES. Altså ikke her! O, Eutherios, hvor kunde du —?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja, hvad kunde jeg —? Hvad kunde jeg —? Mine gamle øjne havde ikke lukket sig på tre nætter —

LIVLÆGEN ORIBASES (til soldaterne). I må hjælpe os at søge. Jeg kræver det i overførerens eget navn. Spred jer mellem træerne; og finder I nogen af de fornemme herrer, så meld det ved vagtilden der borte.

SOLDATERNE. Skal ske, herre!

(De går alle ud ad forskellige veje til venstre. Lidt efter kommer *kejser Julian* tilsyne bag et træ til højre. Han lytter, ser sig om og vinker tilbage.)

KEJSER JULIAN. Hys! Kom frem, Maximos! De så os ikke.

MYSTIKEREN MAXIMOS (fra samme side). Oribases var den ene af dem.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; både han og Eutherios holder øje med mig. De bilder sig nok ind, at — — Har ingen af dem sagt dig noget?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nej, min Julian! Men hvorfor vækker du mig? Og hvad vil du her i den mørke nat?

KEJSER JULIAN. Jeg vil være ene med dig for sidste gang, min elskede lærer!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ikke for sidste gang, Julian!

KEJSER JULIAN. Se dette sorte vand. Tror du — hvis jeg uden spor forsvandt fra jorden, og mit legeme aldrig fandtes, og ingen fik vide, hvor jeg var bleven af — tror du, at det sagn da vilde udbrede sig, at Hermes var kommen til mig og havde ført mig bort, og at jeg var optagen i gudernes samfund?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Den tid er nær, da menneskene ikke behøver at dø for at leve som guder på jorden.

KEJSER JULIAN. Jeg fortæres af hjemve, Maximos, — af hjemve efter lyset og solen og alle stjerner.

MYSTIKEREN MAXIMOS. O, jeg besværger dig, — tænk ikke på sørgelige ting. Perser-hæren står lige overfor dig. Imorgen vil det komme til et slag. Du vil sejre —

KEJSER JULIAN. Jeg — sejre? Du véd ikke, hvem der var hos mig for en time siden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvem var hos dig?

KEJSER JULIAN. Jeg var falden i søvn på mit leje i teltet. Da blev jeg vækket ved, at et stærkt rødligt skin ligesom skar igennem mine lukkede øjenlåg. Jeg så ivejret og skimted en skikkelse, der stod i teltet. Den havde over issen et langt klæde, som faldt ned til begge siderne, så ansigtet var frit.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Kendte du denne skikkelse?

KEJSER JULIAN. Det var det samme ansigt, jeg så i lyset hin nat i Efesos for mange år siden, — hin nat, da vi holdt symposion med de to andre.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Rigets ånd.

KEJSER JULIAN. Siden har den vist sig for mig én gang i Gallien, — ved en lejlighed, som jeg ikke gider tænke på.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Talte den?

KEJSER JULIAN. Nej. Den lod som den vilde tale; men den talte ikke. Den stod ubevægelig og så på mig. Dens ansigt var blegt og fordrejet. Med ét slog den med begge armene klædt sammen om hovedet, tilhyllede sit ansigt og gik ud tvers gennem teltvæggen.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det afgørende står for døren.

KEJSER JULIAN. Ja, det står visselig for døren.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ikke forsagt, Julian. Den villende sejrer.

KEJSER JULIAN. Og hvad vinder den sejrende? Er det møjen værd at sejre? Hvad har den makedoniske Alexander, hvad har Julius Cæsar vundet? Grækere og Romere taler om deres ry med kold undren, — medens den anden, Galilæeren, tømmermandssønnen, sidder som kærlighedens konge i varme troende menneskehjerter.

Hvor er han nu? — Er han virksom andetsteds efter den tid, da hint gik for sig på Golgata?

Jeg drømte nys om ham. Jeg drømte, at jeg havde lagt hele jorden under mig. Jeg bød, at Galilæerens minde skulde være udslettet på jorden; og så var det udslettet. — Da kom ånderne og tjente mig, og bandt vinger til mine skuldre, og jeg svinged mig ud i det endeløse rum, til jeg fæsted min fod på en anden jord.

Det var en anden jord end min. Dens runding var større, den havde et gulere lysskær, og flere måneskiver drejed sig om den.

Da så jeg ned på min egen jord, kejserens jord, som jeg havde gjort Galilæer-løs, — og jeg fandt, at alt, hvad jeg havde gjort, var såre godt.

Men se, min Maximos, — da kom et tog forbi mig på den fremmede jord, hvor jeg stod. Der var krigsmænd og dommere og bødler i spidsen, og grædende kvinder fulgte toget. Og se — midt i den langsomt skridende skare gik Galilæeren lys levende og bar et kors på ryggen. Da råbte jeg til ham og sagde: hvorhen, Galilæer? Men han vendte sit ansigt imod mig, smilte, nikked langsomt og sagde: til hovedpande-stedet.

Hvor er han nu? Om hint på Golgata ved Jerusalem kun var en landsby-gerning, øvet, ligesom under en gennemrejse, i en ledig stund? Om han går og går, og lider og dør og sejrer om igen fra den ene jord til den anden?

O, om jeg kunde lægge verden øde! Maximos, — gives der ingen gift, ingen fortærende ild, der kan lægge det skabte øde, som det var på hin dag, da den ensomme ånd svæved over vandene?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg hører larm fra vagtposterne. Kom, Julian —

KEJSER JULIAN. At tænke sig, at der skal følge århundrede på århundrede, og at der i dem alle skal leve mennesker, vidende, at det var mig, som bukked under, og ham, som sejred!

Jeg vil ikke bukke under! Jeg er ung; jeg er usårlig; — det tredje rige er nær — (med et højt skrig.)

Der står han!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvem? Hvor?

KEJSER JULIAN. Ser du ham? Hist mellem træstammerne, — i krone og purpurkåbe —

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det er månen, som spiller i vandet. Kom — kom, min Julian!

KEJSER JULIAN (går truende imod synet). Vig for mig! Du er død. Dit rige er ude. Af med gøglerkåben, tømmermands-søn!

Hvad gør du der? Hvad er det du tømrer? — Ah!

HUSMESTEREN EUTHERIOS (fra venstre). Alle guder være prisede! — Oribases, — hid, hid!

KEJSER JULIAN. Hvor blev han af?

LIVLÆGEN ORIBASES (fra venstre). Er han der?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja. — O, min højt elskede kejser!

KEJSER JULIAN. Hvem var det, som sagde: jeg tømrer kejserens kiste?

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvad mener du, herre?

KEJSER JULIAN. Hvo talte, spørger jeg! Hvem var det, som sagde: jeg tømrer kejserens kiste?

LIVLÆGEN ORIBASES. Følg med til teltet, jeg besværger dig!

(Larm og skrig høres langt borte.)

MYSTIKEREN MAXIMOS. Krigsråb! Perserne overfalder os —

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Forposterne er alt i fuld kamp!

LIVLÆGEN ORIBASES. Fienden er i lejren! Ah, herre, du er våbenløs —

KEJSER JULIAN. Jeg vil ofre til guderne.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvilke guder, du dåre? Hvor er de, — og hvad er de?

KEJSER JULIAN. Jeg vil ofre til denne eller hin. Jeg vil ofre til mange. En eller anden må dog høre mig. Jeg vil anråbe noget udenfor mig og over mig —

LIVLÆGEN ORIBASES. Her er ikke et øjeblik at spilde —!

KEJSER JULIAN. Ah, — så I den brændende fakkel bag skyen? Den tændtes og slukned i samme stund. Et bud fra ånderne! Et skinnende skib mellem himmel og jord! — Mit skjold; mit sværd!

(Han iler ud til højre *Oribases* og *Eutherios* følger ham.)

MYSTIKEREN MAXIMOS (råber). Kejser, kejser, — kæmp ikke i denne nat! (ud til højre.)

(Åben slette med en landsby langt borte. Daggry og tåget luft.)

(Slagtummel. Skrig og våbenlarm ude på sletten. I forgrunden *romerske spydbærere* under *høvedsmanden Ammian* i kamp med *persiske bueskytter*. Disse drives efterhånden tilbage mod venstre.)

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Ret så! Ind på dem! Stik dem ned! Giv dem ikke tid til at skyde!

HÆRFØREREN NEVITA (med følge fra højre). Godt kæmpet, Ammian!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. O, herre, hvorfor kommer ikke rytterne til hjælp?

HÆRFØREREN NEVITA. Det er umuligt. Perserne har elefanter foran i rækken. Den blotte lugt gør hestene sky. Stik — stik! Nedenfra, venner, — under brystpladerne!

VISDOMSLÆREREN KYTRON (i natklæder, belæsset med bøger og papirruller, fra højre). O, at jeg skulde komme midt ind i disse rædsler!

HÆRFØREREN NEVITA. Har du sét kejseren, ven?

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Ja, men han ænser mig ikke. O, jeg beder ygmygst om en afdeling krigsknægte, som kan beskytte mig!

HÆRFØREREN NEVITA (til sine ledsagere). De viger. Skjoldbærerne skal rykke frem.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Du hører mig ikke, herre! Det er højst vigtigt, at jeg ikke kommer til skade; mit skrift „Om sindsro under vanskelige forhold“ er ikke færdigt —

HÆRFØREREN NEVITA (som før). Perserne har fåt forstærkning på højre hånd. De trænger frem igen.

VISDOMSLÆREREN KYTRON. Trænger de frem? O, denne blodige mordlyst! En pil! Den havde nær truffet mig! Hvor uvorent de skyder; ingen agt for liv og lemmer!

(han flygter ud i forgrunden til venstre.)

HÆRFØREREN NEVITA. Kampen står. Det går hverken frem eller tilbage. (til *høvedsmanden Fromentinos*, som kommer med en ny skare fra højre.) Hej, høvedsmand, — har du sét kejseren?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Ja, herre; han kæmper i spidsen for de hvidklædte ryttere.

HÆRFØREREN NEVITA. Ikke såret?

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS. Han synes usårlig. Pile og kastespyd bøjer af, hvor han viser sig.

HØVEDSMANDEN AMMIAN (råber tilbage fra kamptrængselen). Til hjælp; vi kan ikke holde det længer!

HÆRFØREREN NEVITA. Frem, min kække Fromentinos!

HØVEDSMANDEN FROMENTINOS (til soldaterne). Tæt sammen, og ind på dem, Grækere!

(han iler *Ammian* til hjælp; kampen trækker sig noget tilbage.)

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (med nogle folk fra højre). Er ikke kejseren her?

HÆRFØREREN NEVITA. Kejseren! Skal ikke du svare for kejseren?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hans hest blev skudt under ham — der opstod en umådelig trængsel; det var umuligt at komme frem til ham —

HÆRFØREREN NEVITA. Ah, tror du, han er kommen til skade?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Nej, jeg tror det ikke. Der blev råbt, at han var uskadt, men —

FLERE AF HÆRFØRERENS FØLGE. Der er han! Der er han!

(*Keiser Julian*, uden hjelm og rustning, kun med sværd og skjold, ledsaget af *kejserlige hustropper*, kommer fra højre.)

KEJSER JULIAN. Godt, at jeg fandt dig, Nevita!

HÆRFØREREN NEVITA. Ah, herre, — uden våbenklædning; hvor uforsigtigt —!

KEJSER JULIAN. I disse egne bider intet våben på mig. Men gå, Nevita; tag hele anførselen; hesten blev skudt under mig og —

HÆRFØREREN NEVITA. Min kejser, så er du dog kommen til skade?

KEJSER JULIAN. Nej; kun et stød i hovedet; lidt svimmel. Gå, gå — — Hvad er det? Der trænger så mange forunderlige skarer midt ind imellem os.

HÆRFØREREN NEVITA (dæmpet). Anatolos, du indestår for kejseren.

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Vær rolig, herre!

(*Hærføreren Nevita* går med sine ledsagere ud til højre. *Kejser Julian, livvagtsføreren Anatolos* og nogle af hustropperne blir tilbage. Kampen på sletten fjerner sig mere og mere.)

KEJSER JULIAN. Hvor mange af vore tror du, der er faldne, Anatolos?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det er visst intet ringe antal, herre! men jeg er sikker på, at der er faldne flere af Perserne.

KEJSER JULIAN. Ja, ja; men der er dog faldne mange, både Grækere og Romere. Tror du ikke?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Min kejser, du er visselig ikke vel. Dit ansigt er ganske blegt —

KEJSER JULIAN. Ser du disse, som ligger der, — nogle på ryggen, andre forover med udstrakte arme? De er dog vel alle døde?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Ja, herre, det er ikke at tvile på.

KEJSER JULIAN. De er døde, ja! De véd altså intet, hverken om nederlaget i Jerusalem eller om de andre nederlag. — Tror du ikke, Anatolos, at der vil falde mange flere Grækere i dette slag?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Herre, vi vil håbe, det blodigste arbejd er over.

KEJSER JULIAN. Der vil falde mange, mange flere, siger jeg! Men det forslår ikke. Hvad hjælper det, at mange falder? Det kommer dog til efterslægten — —

Sig mig, Anatolos, hvorledes tror du, at kejser Kaligula tænkte sig hint sværd?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hvilket sværd, herre?

KEJSER JULIAN. Du véd, han ønskte sig et sværd, hvormed han i et eneste hugg kunde —

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hør hærskriget, herre! Nu er jeg sikker på, at Perserne viger.

KEJSER JULIAN (lytter). Hvad er det for sang i luften?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Herre, tillad at jeg henter Oribases; eller endnu bedre, — kom, kom; du er syg!

KEJSER JULIAN. Der er sang i luften. Kan du ikke høre det?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hvis så er, så er det Galilæerne —

KEJSER JULIAN. Ja, visst er det Galilæerne. Ha-ha-ha, de kæmper i vore rækker og ser ikke, hvem der står på den anden side. O, I dårer tilhobe! Hvor er Nevita? Hvorfor går han imod Perserne? Ser han ikke, at Perserne ikke er de farligste? — I forråder mig alle.

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (sagte til en af soldaterne). Skynd dig til lejren; hent kejserens livlæge! (Soldaten går ud til højre.)

KEJSER JULIAN. Hvilke myldrende skarer! Tror du, de har fåt øje på os, Anatolos?

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Hvem, herre? Hvor?

KEJSER JULIAN. Ser du dem ikke, — hist — højt oppe og langt borte! Du lyver! Du ser dem godt.

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Ved de evige guder, det er kun morgenskyerne; det er dagen, som bryder frem.

KEJSER JULIAN. Det er Galilæerens hærskarer, siger jeg dig! Se, — de i de rødbræmmede klæder, det er dem, som led bloddøden. Syngende kvinder omringer dem og spinder buestrenge af sit lange afrevne hår. Børn er i følge med dem og tvinder stenslynger af sine udhaspede tarme. Brændende fakler —! Hvor tusendfoldige, — hvor talløse! De stævner lige hid! Alle ser de på mig; alle går de ret imod mig!

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Det er Perserne, herre! Vore rækker viger —

KEJSER JULIAN. De skal ikke vige. — I skal ikke! Stå fast, Grækere! Stå, stå, Romere! Idag skal vi frigøre verden!

(Kampen har imidlertid trukket sig fremover sletten igen. *Kejser Julian* styrter sig med hævet sværd ind i den vildeste slagtummel. Almindelig forvirring.)

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS (råber ud til højre). Til hjælp! Kejseren er i den yderste fare!

KEJSER JULIAN (mellem de kæmpende). Jeg ser ham; jeg ser ham! Et længere sværd! Hvem har et længere sværd at låne mig?

FREMSTORMENDE SOLDATER (fra højre). Med Kristus for kejseren!

SOLDATEN AGATHON (blandt de kommende). Med Kristus for Kristus! (han kaster sit spyd; det strejfer kejserens arm og borer sig ind i hans side.)

KEJSER JULIAN. Ah!

(han griber i spyd-jernet for at drage det ud, men sønderskærer derved sin hånd, udstøder et højt skrig og falder.)

SOLDATEN AGATHON (råber i trængselen). Romer-lansen fra Golgata! (han kaster sig våbenløs ind mellem Perserne; man ser, at han nedhugges.)

FORVIRREDE RÅB. Kejseren! Er kejseren såret?

KEJSER JULIAN (forsøger at rejse sig, men falder tilbage og råber): Du har sejret, Galilæer!

MANGE STEMMER. Kejseren er falden!

LIVVAGTSFØREREN ANATOLOS. Kejseren er såret! Værg ham — værg ham, i gudernes navn!

(Han stiller sig med fortvilelse imod de fremtrængende Persere. Kejseren bæres afmægtig bort. I det samme kommer *krigsøversten Jovian* med *nye skarer* ud på sletten.)

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Frem — frem, troende brødre; giv kejseren, hvad kejserens er!

VIGENDE SOLDATER (råber ham imøde). Han er falden! Kejseren er falden!

KRIGSØVERSTEN JOVIAN. Falden! O, hævnens vældige Gud! Frem, frem; Herren vil, at hans folk skal leve! Jeg ser himlen åben; jeg ser englene med flammende sværd —!

SOLDATER (fremstormende). Kristus er iblandt os!

AMMIANS SKARER. Galilæernes gud er iblandt os! Tæt om ham! Han er den stærkeste!

(Vild slagtummel. *Krigsøversten Jovian* trænger ind i de fiendtlige rækker. Solopgang. Perserne flygter til alle sider.)

(Kejserens telt med tildækket indgang i baggrunden. Lys dag.)

(*Kejser Julian* ligger bevidstløs på sit leje. Sårene i hans højre side, arm og hånd er forbundne. Tæt ved ham står *livlægen Oribases* og *Makrina* samt *husmesteren Eutherios*. Længere tilbage *Basilios fra Cæsarea* og *visdomslæreren Priskos*. Ved foden af sengen står *mystikeren Maximos*.)

MAKRINA. Han bløder igen. Jeg må lægge bindet fastere.

LIVLÆGEN ORIBASES. Tak ske dig, du milde kvinde; dine varlige hænder kom os vel tilpas.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Lever han virkelig endnu?

LIVLÆGEN ORIBASES. Visst lever han.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Men han ånder jo ikke.

LIVLÆGEN ORIBASES. Han ånder dog.

(*Høvedsmanden Ammian* kommer sagte ind med kejserens sværd og skjold, som han lægger fra sig, og blir stående ved forhænget.)

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Ak, gode høvedsmand, hvorledes står sagerne derude?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Bedre end her. Er han allerede —?

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Nej, nej, — endnu ikke. Men er det visst, at vi har drevet Perserne tilbage?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Ja, fuldstændigt. Det var krigsøversten Jovian, som slog dem på flugt. Nys kom tre fornemme udsendinger fra kong Sapores til lejren for at bede om våbenstilstand.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Og tror du, Nevita går ind på det?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Nevita har overgivet anførselen til Jovian. Alle flokker sig om Jovian. Alle ser i ham den eneste redningsmand —

LIVLÆGEN ORIBASES. Tal sagte; han rører sig.

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Rører sig? Vågner kanske til samling? O, om han skulde få opleve dette!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hvilket, Ammian?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Både soldater og førere rådslår om valget af den nye kejser.

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Hvad siger du!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. O, hvilken skamløs utålmodighed!

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Hærens farefulde stilling undskylder det tildels; og dog —

MAKRINA. Han vågner; — han slår øjnene op —

KEJSER JULIAN (ligger en stund stille og ser mildt på de omstående).

LIVLÆGEN ORIBASES. Herre, kender du mig?

KEJSER JULIAN. Ja, fuldkommen, min Oribases.

LIVLÆGEN ORIBASES. Lig blot stille.

KEJSER JULIAN. Ligge stille? Hvad minder du mig om? Jeg må op!

LIVLÆGEN ORIBASES. Umuligt, herre; jeg bønfalder dig —

KEJSER JULIAN. Jeg må op, siger jeg. Hvor kan jeg ligge stille nu? Jeg må slå Sapores fuldstændigt.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Sapores er slåt, herre! Han har skikket sendebud til lejren for at bede om våbenstilstand.

KEJSER JULIAN. Har han virkelig? Dette er mig såre kært. — Ham sejred jeg dog altså over.

Men ingen våbenstilstand. Jeg vil slå ham helt til jorden. — Ah, hvor har jeg mit skjold? Skulde jeg have mistet skjoldet?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Nej, min kejser, — her er både dit skjold og dit sværd.

KEJSER JULIAN. Det er mig i sandhed såre kært. Mit gode skjold. Jeg vilde nødig vide det i barbarernes hænder. Giv mig det på armen —

MAKRINA. O, herre, det er dig for tungt nu!

KEJSER JULIAN. Ah, — du? Du har ret, fromme Makrina; det er lidt for tungt. — Læg det foran mig, så jeg kan se det. Hvad? Er det dig, Ammian? Holder du vagt hos mig? Hvor er Anatolos?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Herre, han er nu salig.

KEJSER JULIAN. Falden? Den trofaste Anatolos falden for mig! — Salig, siger du? Hm! —

En ven mindre. Ak, min Maximos! — Jeg vil ikke modtage Perser-kongens sendebud idag. De pønser kun på at spilde tiden for mig. Men jeg går ikke ind på noget forlig. Jeg vil forfølge sejren med det yderste eftertryk. Hæren skal atter vende sig imod Ktesifon.

LIVLÆGEN ORIBASES. Ugørligt nu, herre; tænk på dine sår.

KEJSER JULIAN. Mine sår vil snart være lægte. Ikke sandt, Oribases, — lover du mig ikke —?

LIVLÆGEN ORIBASES. For alting ro, herre!

KEJSER JULIAN. Hvilken højst uheldig hændelse! Og det just nu, da så mange vigtige sager strømmer ind på mig. Jeg kan ikke lægge disse sager i Nevitas hænder. I sligt har jeg ikke tillid hverken til ham eller til de andre; alt dette må jeg selv — Jeg føler mig virkelig noget mat. Højst fortrædeligt! — Sig mig, Ammian, hvad heder hint uheldsvangre sted?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Hvilket sted, min nådige kejser?

KEJSER JULIAN. Hint sted, hvor det persiske kastespyd traf mig.

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Det kaldes efter landsbyen Frygia —

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ah!

KEJSER JULIAN. Hvad kaldes —? Hvad sagde du egnen hed?

HØVEDSMANDEN ANMIAN. Herre, den heder efter landsbyen dernede, den frygiske egn.

KEJSER JULIAN. Ah, Maximos — Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Bedragen!

(han tildækker sit ansigt og synker sammen ved foden af sengen.)

LIVLÆGEN ORIBASES. Min kejser, hvad volder dig denne angst?

KEJSER JULIAN. Intet, — intet. —

Frygia? Ja så? — Nevita og de andre får dog tage sagerne i sine hænder. Gå, og sig dem —

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Herre, de har nok allerede på dine vegne —

KEJSER JULIAN. Har de? Ja, ja, så er det godt. —

Verdensviljen har ligget i baghold efter mig, Maximos!

MAKRINA. Dit sår bryder op, herre!

KEJSER JULIAN. O, Oribases, hvorfor vilde du dølge det for mig?

LIVLÆGEN ORIBASES. Hvad skulde jeg ville dølge, min kejser?

KEJSER JULIAN. Jeg må gå bort. Hvi har du ikke sagt mig det før?

LIVLÆGEN ORIBASES. O, min kejser!

BASILIOS FRA CÆSAREA. Julian — Julian!

(han kaster sig grædende ned ved sengen.)

KEJSER JULIAN. Basilios, — ven, broder, — vi to har levet skønne dage sammen. — —

I skal ikke græde, fordi jeg går fra eder i så ung en alder. Det er ikke stedse et tegn på skæbnemagternes mishag, at de rykker et menneske bort i hans tidlige år. Hvad er vel det, at dø? Er det andet, end at betale sin gæld til støvets evigt vekslende rige? Ingen klager! Elsker vi ikke alle visdommen? Og lærer ikke visdommen os, at den højeste lyksalighed er bunden til sjælens liv og ikke til legemets? For så vidt har Galilæerne ret, endskønt —; dog, derom vil vi ikke tale. Havde livets og dødens magter forundt mig at få et visst skrift færdigt, så tror jeg nok, det skulde lykkets mig at —

LIVLÆGEN ORIBASES. O, min kejser, matter det dig ikke at tale så længe?

KEJSER JULIAN. Nej, nej, nej. Jeg føler mig såre let og fri.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Julian, elskede broder, — har du intet at kalde tilbage?

KEJSER JULIAN. Jeg véd i sandhed ikke, hvad det skulde være.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Angrer du intet, Julian?

KEJSER JULIAN. Jeg har intet at angre. Den magt, som omstændighederne lagde i min hånd, og som er en udstråling af det guddommelige, den véd jeg med mig selv, at jeg har brugt efter bedste evne. Jeg har aldrig villet forurette nogen. Dette krigstog havde gode og gyldige grunde for sig; og dersom enkelte skulde

mene, at jeg ikke har fyldestgjort alle forventninger, så bør de billig betænke, at der er en hemmelighedsfuld magt udenfor os, og at denne i væsentlig grad råder for udfaldet af de menneskelige foretagender.

MAKRINA (sagte til *Oribases*). O, hør — hør, han drager ånden så tungt.

LIVLÆGEN ORIBASES. Stemmen svigter ham snart.

KEJSER JULIAN. Om valget af en efterfølger drister jeg mig ikke til at give noget råd. — Du, Eutherios, skal skifte mine ejendele mellem dem, som stod mig nærmest. Jeg efterlader ikke meget; thi jeg har altid holdt for, at en ret visdomselsker — —

Hvad er det? Går solen allerede ned?

LIVLÆGEN ORIBASES. Visst ikke, min kejser; det er endnu lys dag.

KEJSER JULIAN. Selsomt. Jeg synes det blev så mørkt for mine øjne. — —

Ja, visdommen — visdommen. Hold fast ved visdommen, gode Priskos! Men vær stedse rustet imod noget uudgrundeligt udenfor, som — —

Er Maximos gåt bort?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Nej, min broder!

KEJSER JULIAN. Mit svælg brænder. Kunde I ikke læske mig?

MAKRINA. En drik vand, herre! (hun holder en skål til hans læber.)

LIVLÆGEN ORIBASES (hvisker til *Makrina*). Hans sår bløder indvendigt.

KEJSER JULIAN. Græd ikke. Ingen Grækere skal græde for mig; jeg stiger til stjernerne. — —

Skønne templer. — Billeder. — Men så langt borte.

MAKRINA. Hvad taler han om?

LIVLÆGEN ORIBASES. Jeg véd ikke; jeg tror ikke han er ved sin samling.

KEJSER JULIAN (med lukkede øjne). Alexander fik holde sit indtog — i Babylon. — Jeg vil også — — Skønne løvkranste ynglinger — dansende piger — — men så langt borte.

Skønne jord — skønne jordliv — (han slår øjnene vidt op.)

O, sol, sol, — hvi bedrog du mig? (synker sammen.)

LIVLÆGEN ORIBASES (efter en stilhed). Det var døden.

DE OMSTÅENDE. Død — død!

LIVLÆGEN ORIBASES. Ja, nu er han død.

(*Basilios* og *Makrina* knæler i bøn. *Eutherios* tilhyller sit hoved. Lyd af trommer og horn høres langt borte.)

RÅB FRA LEJREN. Leve kejser Jovian!

LIVLÆGEN ORIBASES. O, hørte I dette råb?

HØVEDSMANDEN AMMIAN. Krigsøversten Jovian er udråbt til kejser.

MYSTIKEREN MAXIMOS (ler). Galilæeren Jovian! Ja — ja — ja!

LIVLÆGEN ORIBASES. Skændige hastværk! Endnu før de vidste, at —

VISDOMSLÆREREN PRISKOS. Jovian, — denne sejrrige helt, som har frelst os alle! Kejser Jovian er visselig en lovtale værd. Jeg vil dog ikke håbe, at hin snedige Kytron allerede —

(han går skyndsomt ud).

BASILIOS FRA CÆSAREA. Glemt, før din hånd er bleven kold. Og for denne skrøbelige herlighed solgte du din udødelige sjæl!

MYSTIKEREN MAXIMOS (rejser sig). Verdensviljen skal stå til regnskab for Julians sjæl.

MAKRINA. Bespot ikke; skønt du visselig har elsket denne døde —

MYSTIKEREN MAXIMOS (nærmere ved liget). Elsket og forlokket ham. — Nej, ikke jeg!

Forlokket som Kain. Forlokket som Judas. — — Eders gud er en ødsel gud, Galilæere! Han bruger mange sjæle.

Var du heller ikke denne gang den rette, — du nødvendighedens slagtoffer?

Hvad er det værd at leve? Alt er spil og leg. — At ville er at måtte ville.

O, min elskede, — alle tegn bedrog mig, alle varsler talte med to tunger, så jeg i dig skimted forsoneren mellem de to riger.

Det tredje rige skal komme! Menneskeånden skal tage sin arv igen, — og da skal der tændes sonoffer for dig og for dine to gæster i symposiet. (han går.)

MAKRINA (rejser sig bleg). Basilios, — fatted du hedningens tale?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Nej, — men stort og strålende går det op for mig, at her ligger et herligt, sønderbrudt Herrens redskab.

MAKRINA. Ja, i sandhed, et dyrt og dyrebart redskab.

BASILIOS FRA CÆSAREA. Kristus, Kristus, — hvor var dit folk, at det ikke så dit åbenbare råd? Kejser Julian var os et tugtens ris — ikke til død men til oprejsning.

MAKRINA. Udvælgelsens hemmelighed er forfærdelig. Hvad véd vi —?

BASILIOS FRA CÆSAREA. Står det ikke skrevet: der æltes kar til vanære og kar til forherligelse?

MAKRINA. O, broder, lad os ikke tænke denne afgrund tilbunds. (hun bøjer sig over liget og tildækker dets ansigt.)

Vildfarende menneskesjæl, — måtte du fare vild, da skal det visselig regnes dig tilgode på hin store dag, når den vældige kommer i skyen for at sige dommen over de levende døde og over de døde levende! — —

SAMFUNDETS STØTTER

(1877)

PERSONERNE:

KONSUL BERNICK.
FRU BERNICK, **hans hustru.**
OLAF, **deres søn, 13 år gammel.**
FRØKEN BERNICK, **konsulens søster.**
JOHAN TØNNESEN, fru Bernicks yngre broder.
FRØKEN HESSEL, hendes ældre halvsøster.
HILMAR TØNNESEN, fru Bernicks fætter.
ADJUNKT RØRLUND.
GROSSERER RUMMEL.
KØBMAND VIGELAND.
KØBMAND SANDSTAD.
DINA DORF, en ung pige i konsulens hus.
FULDMÆGTIG KRAP.
SKIBSBYGGER AUNE.
GROSSERER RUMMELS FRUE.
POSTMESTER HOLTS FRUE.
DOKTOR LYNGES FRUE.
FRØKEN RUMMEL.
FRØKEN HOLT.
BYENS BORGERE og *ANDRE INDVÅNERE, FREMMEDE SJØFOLK, DAMPSKIBSPASSAGERER* o. s. v.

(Handlingen foregår i *konsul Bernicks* hus i en mindre, norsk kystby.)

FØRSTE AKT.

(En rummelig havesal i *konsul Bernicks* hus. I forgrunden til venstre fører en dør ind til konsulens værelse; længere tilbage, på samme væg, er en lignende dør. Midt på den modsatte væg er en større indgangsdør. Væggen i baggrunden er næsten helt af spejlglas med en åben dør ud til en bred havetrappe, hvorover er spændt et solsejl. Nedenfor trappen ses en del af haven, der indhegnes af et gitter med en liden indgangsport. Udenfor og langsmed gitteret løber en gade, der på den modsatte side er bebygget med små lysmalte træhuse. Det er sommer og varmt solskin. Enkelte mennesker går nu og da forbi henne i gaden; man standser og samtaler; der handles i en på hjørnet liggende krambod o. s. v.)

(Inde i havesalen sidder omkring et bord en forsamling af damer. Midt for bordet sidder *fru Bernick*. Ved hendes venstre side sidder *fru Holt* med *datter;* dernæst *fru Rummel* og *frøken Rummel*. Til højre for *fru Bernick* sidder *fru Lynge, frøken Bernick* og *Dina Dorf*. Alle damerne er beskæftigede med håndarbejde På bordet ligger store bunker af halvfærdigt og tilklippet linned samt andre beklædningsgenstande. Længere tilbage, ved et lidet bord, hvorpå to blomsterpotter og et glas sukkervand, sidder *adjunkt Rørlund* og forelæser af en bog i guldsnit, dog således at kun enkelte ord bliver hørlige for tilskuerne. Ude i haven løber *Olaf Bernick* omkring og skyder tilmåls med en bue.)

(En liden stund efter kommer *skibsbygger Aune* stilfærdigt ind gennem døren til højre. Der indtræder nogen forstyrrelse i læsningen; *fru Bernick* nikker til ham og peger mod døren til venstre. *Aune* går sagte hen og banker et par gange sagte og med mellemrum på konsulens dør. *Fuldmægtig Krap*, med hat i hånden og papirer under armen, kommer ud fra værelset.)

FULDMÆGTIG KRAP. Nå, er det Dem, som banker?

SKIBSBYGGER AUNE. Konsulen har havt bud efter mig.

FULDMÆGTIG KRAP. Har så; men kan ikke modtage Dem; har overdraget til mig at —

SKIBSBYGGER AUNE. Til Dem? Jeg vilde nok helst —

FULDMÆGTIG KRAP. — overdraget til mig at sige Dem det. De må holde op med disse lørdags-foredrag for arbejderne.

SKIBSBYGGER AUNE. Så? Jeg tænkte dog, jeg måtte bruge min fritid —

FULDMÆGTIG KRAP. De må ikke bruge Deres fritid til at gøre folkene ubrugelige i arbejdstiden. Sidst lørdag har De talt om den

skade, arbejderne skal have af vore nye maskiner og af den nye arbejdsmåde på værftet. Hvorfor gør De det?

SKIBSBYGGER AUNE. Det gør jeg for at støtte samfundet.

FULDMÆGTIG KRAP. Det var mærkeligt! Konsulen siger, at det er samfundsopløsende.

SKIBSBYGGER AUNE. Mit samfund er ikke konsulens samfund, herr fuldmægtig! Som formand i arbejdersamfundet må jeg —

FULDMÆNGTIG KRAP. De er først og fremst formand på konsul Bernicks værft. De har først og fremst at gøre Deres skyldighed imod det samfund, som kaldes konsul Bernicks firma; for det er det, vi allesammen lever af. — Ja, nu véd De, hvad konsulen havde at sige Dem.

SKIBSBYGGER AUNE. Konsulen vilde ikke have sagt det på den måde, herr fuldmægtig! Men jeg skønner nok, hvem jeg har at takke for dette her. Det er den fordømte amerikanske havarist. De folk vil, at arbejdet skal gå, som de er vant til det derover, og det —

FULDMÆGTIG KRAP. Ja, ja, ja; jeg kan ikke indlade mig på vidtløftigheder. Nu kender De konsulens mening; altså basta! Vil De så gå ned på værftet igen; det kan visst behøves; jeg kommer selv derned om lidt. — Om forladelse, mine damer!

(Han hilser og går ud gennem haven og nedad gaden. *Skibsbygger Aune* går stille ud til højre. Adjunkten, der under den foregående dæmpede samtale har fortsat læsningen, er straks efter færdig med bogen og klapper den sammen.)

ADJUNKT RØRLUND. Se så, mine kære tilhørerinder, dermed er det ude.

FRU RUMMEL. Ak, hvilken lærerig fortælling!

FRU HOLT. Og så moralsk!

FRU BERNICK. En sådan bog gir virkelig meget at tænke på.

ADJUNKT RØRLUND. Å ja; den danner et velgørende modstykke til hvad vi desværre daglig kan se, både af aviser og af tidsskrifter. Denne forgyldte og sminkede yderside, som de store samfund bærer til skue, — hvad dølger den egentlig? Hulhed og rådenskab, om jeg så må sige. Ingen moralsk grundvold under fødderne. Med ét ord, — de er kalkede grave, disse store samfund nutildags.

FRU HOLT. Ja, det er visst og sandt.

FRU RUMMEL. Vi behøver jo bare at se hen til det amerikanske skibsmandskab, som ligger her i denne tid.

ADJUNKT RØRLUND. Nå, slige udskud af menneskeheden vil jeg slet ikke tale om. Men selv i de højere kredse, — hvorledes står det til der? Tvil og gærende uro på alle kanter; ufred i sindene og usikkerhed i alle forholde. Hvorledes er ikke familjelivet

undergravet derude? Hvorledes ytrer sig ikke frække omstyrtningslyster ligeoverfor de alvorligste sandheder?

DINA (uden at se op). Men sker der ikke også mange store gerninger?

ADJUNKT RØRLUND. Store gerninger —? Jeg forstår ikke —

FRU HOLT (forbauset). Men, Gud, Dina —!

FRU RUMMEL (på samme tid). Men, Dina, hvor kan Du dog —?

ADJUNKT RØRLUND. Jeg tror ikke det vilde være sundt, om den slags gerninger fik indpas hos os. Nej, da bør nok vi herhjemme takke Gud, at vi har det, som vi har det. Vel vokser her ugræs mellem hveden her også, desværre; men det stræber vi da redeligt at luge op så godt vi formår. Det gælder at holde samfundet rent, mine damer, — at holde ude alt dette uprøvede, som en utålmodig tid vil påtvinge os.

FRU HOLT. Og sligt findes der desværre mere end nok af.

FRU RUMMEL. Ja, ifjor var det jo på et hængende hår, at vi skulde fåt jernbane til byen.

FRU BERNICK. Nå, det fik da Karsten forhindret.

ADJUNKT RØRLUND. Forsynet, fru Bernick. De kan være forvisset om, at Deres mand var et redskab i en højeres hånd, da han nægted at tage sig af det påfund.

FRU BERNICK. Og alligevel fik man høre så meget ondt i aviserne. Men vi glemmer rent at takke Dem, herr adjunkt. Det er virkelig mere end venligt af Dem, at De ofrer så megen tid på os.

ADJUNKT RØRLUND. Å hvad; nu i skoleferierne —

FRU BERNICK. Ja, ja, det er dog et offer alligevel, herr adjunkt.

ADJUNKT RØRLUND (flytter sin stol nærmere). Tal aldrig om det, bedste frue. Bringer De ikke allesammen et offer for en god sags skyld? Og bringer De det ikke gerne og gladeligen? Disse moralsk fordærvede, hvis forbedring vi arbejder for, er at betragte som sårede soldater på en slagmark; De, mine damer, er diakonisserne, de barmhjertige søstre, der plukker charpi til disse ulykkelige tilskadekomne, lægger forbindingen lindt om sårene, læger og heler dem —

FRU BERNICK. Det må være en stor nådensgave at kunne se alt i et så smukt lys.

ADJUNKT RØRLUND. Meget er medfødt i så henseende; men meget kan også erhverves. Det gælder kun at se tingene i lys af en alvorlig livsopgave. Ja, hvad siger nu De, frøken Bernick? Finder ikke De, at De har fåt ligesom et tryggere grundlag at stå på, siden De ofred Dem for skolegerningen?

FRØKEN BERNICK. Ak, jeg véd ikke, hvad jeg skal sige. Tidt, når jeg går dernede i skolestuen, ønsker jeg, at jeg var langt ude på det vilde hav.

ADJUNKT RØRLUND. Ja se, det er anfægtelserne, kære frøken. Men mod slige urolige gæster gælder det at stænge døren. Det vilde hav, — det mener De naturligvis ikke bogstaveligt; De mener det store bølgende menneskesamfund, hvor så mange går tilgrunde. Og sætter De virkelig så megen pris på det liv, De hører summe og bruse hist udenfor? Se bare ned på gaden. Der går menneskene i solheden og sveder og tumler med sine små anliggender. Nej, da har vi det sandeligen bedre, vi, som sidder svalt herinde og vender ryggen til den kant, hvorfra forstyrrelsen kommer.

FRØKEN BERNICK. Ja, Gud, De har visst så fuldkommen ret —

ADJUNKT RØRLUND. Og i et hus, som dette, — i et godt og rent hjem, hvor familjelivet kommer tilsyne i sin smukkeste skikkelse, — hvor fred og endrægtighed hersker — — (til *fru Bernick.*) Hvad lytter De efter, frue?

FRU BERNICK (vendt mod den forreste dør til venstre). Hvor højrøstede de blir derinde.

ADJUNKT RØRLUND. Er der noget særdeles påfærde?

FRU BERNICK. Jeg véd ikke. Jeg hører, der er nogen inde hos min mand.

(*Hilmar Tønnesen,* med cigar i munden, kommer ind ad døren til højre, men stanser ved synet af de mange damer.)

HILMAR TØNNESEN. Å, om forladelse — (vil trække sig tilbage.)

FRU BERNICK. Nej, Hilmar, kom kun nærmere; du forstyrrer ikke. Var det noget du vilde?

HILMAR TØNNESEN. Nej, jeg vilde kun se indom. — Godmorgen, mine damer. (til *fru Bernick.*) Nå, hvad blir det så til?

FRU BERNICK. Med hvad?

HILMAR TØNNESEN. Bernick har jo trommet et møde sammen.

FRU BERNICK. Så? Men hvad er det da egentlig?

HILMAR TØNNESEN. A, det er jo dette jernbanevrøvl igen.

FRU RUMMEL. Nej, kan det være muligt?

FRU BERNICK. Stakkels Karsten, skal han have endnu flere ubehageligheder —

ADJUNKT RØRLUND. Men hvorledes rimer vi dette sammen, herr Tønnesen? Konsul Bernick gav jo dog ifjor så tydeligt tilkende, at han ikke vilde have nogen jernbane.

HILMAR TØNNESEN. Ja, det synes jeg også; men jeg mødte fuldmægtig Krap, og han fortalte, at jernbanesagen var tagen op igen og at Bernick holdt møde med tre af byens pengemænd.

FRU RUMMEL. Ja, var det ikke det jeg syntes, at jeg hørte Rummels stemme.

HILMAR TØNNESEN. Jo, herr Rummel er naturligvis med, og så er det købmand Sandstad i bakken og Mikkel Vigeland, — „Hellig-Mikkel“, som de kalder ham.

ADJUNKT RØRLUND. Hm —

HILMAR TØNNESEN. Om forladelse, herr adjunkt.

FRU BERNICK. Og nu var her så godt og fredeligt.

HILMAR TØNNESEN. Ja, jeg, for min part, skulde ikke have noget imod, om de begyndte at kævle igen. Det blev ialfald en adspredelse.

ADJUNKT RØRLUND. Å, den slags adspredelser synes jeg man må kunne undvære.

HILMAR TØNNESEN. Det er nu som man er anlagt. Visse naturer trænger nu og da til oprivende kampe. Men sligt har småstadslivet desværre ikke meget at byde af, og det er ikke enhver givet at — (blader i adjunktens bog.) „Kvinden som samfundets tjenerinde“. Hvad er det for noget sludder?

FRU BERNICK. Gud, Hilmar, det må du ikke sige. Du har visst ikke læst den bog.

HILMAR TØNNESEN. Nej; og jeg agter heller ikke at læse den.

FRU BERNICK. Du er nok ikke rigtig vel tilpas idag.

HILMAR TØNNESEN. Nej, jeg er ikke.

FRU BERNICK. Har du kanske ikke sovet godt inat?

HILMAR TØNNESEN. Nej, jeg har sovet meget slet. Jeg gik en tur igår aftes for min sygdoms skyld. Så drev jeg op i klubben og læste en rejseberetning fra nordpolen. Det er noget stålsættende i dette at følge menneskene i deres kamp med elementerne.

FRU RUMMEL. Men det bekom Dem da visst ikke godt, herr Tønnesen.

HILMAR TØNNESEN. Nej, det bekom mig meget slet; jeg lå hele natten og vælted mig i halvsøvne og drømte, at jeg blev forfulgt af en væmmelig hvalros.

OLAF (som er kommen op på havetrappen). Har du været forfulgt af en hvalros, onkel?

HILMAR TØNNESEN. Jeg drømte det, din klodrian! Men går du endnu her og leger med den latterlige bue? Hvorfor får du dog ikke fat på et rigtigt gevær?

OLAF. Jo, det vilde jeg gerne, men —

HIMAR TØNNESEN. For et sådant gevær, det er der da nogen mening i; der er altid noget nervespændende i det, når man skal fyre det af.

OLAF. Og så kunde jeg skyde bjørne, onkel. Men jeg får ikke lov for far.

FRU BERNICK. Du må virkelig ikke sætte ham sådant i hodet, Hilmar.

HILMAR TØNNESEN. Hm, — jo, det er en slægt, der opdrages nutildags! Der tales om idræt og idræt, — Gud bevares, — men altsammen så er det leg; aldrig en alvorlig drift til dette hærdende, som ligger i at træde faren mandigt under øjnene. Stå ikke og peg imod mig med buen, din klods; den kan gå løs.

OLAF. Nej, onkel, der er ingen pil i.

HILMAR TØNNESEN. Det kan du ikke vide; der kan være en pil i alligevel. Tag den væk, siger jeg! — Hvorfor Pokker er du aldrig rejst over til Amerika med et af din faders skibe? Der kunde du få se en bøffeljagt eller en kamp med rødhuderne.

FRU BERNICK. Nej, men Hilmar —

OLAF. Ja, det vilde jeg gerne, onkel; og så kanske jeg kunde træffe onkel Johan og tante Lona.

HILMAR TØNNESEN. Hm —; sliddersladder.

FRU BERNICK. Nu kan du gå ned i haven igen, Olaf.

OLAF. Mor, må jeg også gå ud på gaden?

FRU BERNICK. Ja; men endelig ikke for langt.

(*Olaf* løber ud gennem gitterporten.)

ADJUNKT RØRLUND. De burde ikke sætte barnet slige nykker i hodet, herr Tønnesen.

HILMAR TØNNESEN. Nej, naturligvis, han bør gå her og blive en hjemmesidder, som så mange andre.

ADJUNKT RØRLUND. Men hvorfor rejser De ikke selv over?

HILMAR TØNNESEN. Jeg? Med min sygdom? Nå, det forstår sig, den tar man jo ikke stort hensyn til her i byen. Men desuagtet, — man har dog visse forpligtelser mod det samfund, man står i. Her må dog ialfald være nogen, som holder ideens fane højt. Uf, nu skriger han igen!

FRUERNE. Hvem skriger?

HILMAR TØNNESEN. Å nej, jeg véd ikke. De er lidt højrøstede derinde, og det gør mig så nervøs.

FRU RUMMEL. Det er nok min mand, herr Tønnesen. Men jeg skal sige Dem, han er så vant til at tale i store forsamlinger —

ADJUNKT RØRLUND. De andre er heller ikke lavmælte, synes mig.

HILMAR TØNNESEN. Nej, Gud bevars, når det gælder at værge for pengepungen, så —; alting går jo op i smålige materielle beregninger her. Uf!

FRU BERNICK. Det er ialfald bedre end før, da alting gik op i forlystelser.

FRU LYNGE. Var her virkelig så slemt før?

FRU RUMMEL. Ja, det kan De tro, fru Lynge. De kan prise Dem lykkelig, at De ikke bode her dengang.

FRU HOLT. Jo, her er rigtignok foregåt forandringer! Når jeg tænker tilbage på mine pigedage —

FRU RUMMEL. Å, tænk blot en fjorten—femten år tilbage. Gud fri os vel, hvilket liv her var! Dengang bestod både balforeningen og musikforeningen —

FRØKEN BERNICK. Og den dramatiske forening. Den kan jeg godt huske.

FRU FRUMMEL. Ja, det var der, Deres stykke blev opført, herr Tønnesen.

HILMAR TØNNESEN (op mod baggrunden). Å, hvad, hvad —!

ADJUNKT RØRLUND. Student Tønnesens stykke?

FRU RUMMEL. Ja, det var længe før De kom hid, herr adjunkt. Det gik forresten bare én gang.

FRU LYNGE. Var det ikke i det stykke De fortalte mig, at De havde spillet elskerinde, fru Rummel?

FRU RUMMEL (skotter efter adjunkten). Jeg? Det kan jeg virkelig ikke huske, fru Lynge. Men jeg husker godt al den støjende selskabelighed i familjerne.

FRU HOLT. Ja, jeg véd såmæn de huse, hvor der blev givet to store middage i ugen.

FRU LYNGE. Og så var her jo et omrejsende skuespillerselskab, har jeg hørt.

FRU RUMMEL. Ja, det var nu det allerværste —!

FRU HOLT (urolig). Hm, hm —

FRU RUMMEL. Nå, skuespillere? Nej, det husker jeg slet ikke.

FRU LYNGE. Jo, de mennesker skal have gjort så mange gale streger, siges der. Hvorledes hænger det egentlig sammen med de historier?

FRU RUMMEL. Å, det er i grunden ingenting, fru Lynge.

FRU HOLT. Søde Dina, ræk mig det linned der.

FRU BERNICK (på samme tid). Kære Dina, gå ud og bed Katrine bringe os kaffeen.

FRØKEN BERNICK. Jeg skal gå med dig, Dina.

(*Dina og frøken Bernick* går ud gennem den øverste dør til venstre.)

FRU BERNICK (rejser sig). Og så får De undskylde mig et øjeblik, mine damer; jeg tænker vi drikker kaffeen derude.

(Hun går ud på havetrappen og dækker et bord; adjunkten står i døren og taler med hende. *Hilmar Tønnesen* sidder derude og røger.)

FRU RUMMEL (sagte). Gud, fru Lynge, hvor De gjorde mig forskrækket!

FRU LYNGE. Jeg?

FRU HOLT. Ja, men det var rigtig Dem selv, som begyndte, fru Rummel.

FRU RUMMEL. Jeg? Nej, hvor kan De dog sige det, fru Holt? Der kom da ikke et levende ord over min mund.

FRU LYNGE. Men hvad er det da?

FRU RUMMEL. Hvor kunde De begynde at tale om —! Tænk, — så De da ikke, at Dina var inde?

FRU LYNGE. Dina? Men bevares vel, er der noget påfærde med —?

FRU HOLT. Og så her i huset! Véd De da ikke, at det var fru Bernicks broder —?

FRU LYNGE. Hvad han? Jeg véd jo slet ingenting; jeg er jo ganske ny —

FRU RUMMEL. Har De da ikke hørt at —? Hm — (til datteren.) du kan gå ned i haven lidt, du Hilda.

FRU HOLT. Gå du også, Netta. Og vær rigtig venlig mod den stakkels Dina, når hun kommer.

(*Frøken Rummel og frøken Holt* går ud i haven.)

FRU LYNGE. Nå, hvad var det så med fru Bernicks broder?

FRU RUMMEL. Véd De ikke, det var ham, som havde den fæle historie?

FRU LYNGE. Har student Tønnesen havt en fæl historie?

FRU RUMMEL. Nej, Herregud, studenten er jo hendes fætter, fru Lynge. Jeg taler om broderen —

FRU HOLT. — den forlorne Tønnesen —

FRU RUMMEL. Johan hed han. Han rømte over til Amerika.

FRU HOLT. Måtte rømme, kan De tænke Dem.

FRU LYNGE. Og han havde altså den fæle historie?

FRU RUMMEL. Ja, det var noget sådant —; hvad skal jeg kalde det? Det var noget sådant med Dinas moder. Å, jeg husker det, som om det var idag. Johan Tønnesen var dengang på kontoret hos gamle fru Bernick; Karsten Bernick var nylig kommen hjem fra Paris, — var endnu ikke bleven forlovet —

FRU LYNGE. Nå, men den fæle historie?

FRU RUMMEL. Jo, ser De, — den vinter var Møllers skuespillerselskab her i byen —

FRU HOLT. — og ved det selskab var skuespiller Dorf og kone. Alle de unge mennesker var rent forgabet i hende

FRU RUMMEL. Ja, Gud véd, hvor de kunde finde, at hun va smuk. Men så kommer skuespiller Dorf hjem sent en aften —

FRU HOLT. — ganske uventet —

FRU RUMMEL. — og så finder han —; nej, det lar sig virkelig ikke fortælle.

FRU HOLT. Nej, fru Rummel, han fandt ingenting, for døren var stængt på indsiden.

FRU RUMMEL. Ja, det er jo det jeg siger; han fandt døren stængt. Og vil De tænke Dem, han, som er indenfor, må springe ud af vinduet.

FRU HOLT. Helt oppe fra et kvistvindu!

FRU LYNGE. Og det var fru Bernicks broder?

FRU RUMMEL. Ja visst var det så.

FRU LYNGE. Og så var det han rømte til Amerika?

FRU HOLT. Ja, så måtte han jo rømme, kan De begribe.

FRU RUMMEL. For bagefter blev der opdaget noget, som næsten var ligeså slemt; tænk Dem, han havde forgrebet sig på kassen —

FRU HOLT. Men det véd man jo ikke rigtig, fru Rummel; kanske det bare var rygter.

FRU RUMMEL. Nej, nu må jeg sige —! Var ikke det bekendt over hele byen? Var ikke gamle fru Bernick nær ved at gå fallit for den sags skyld? Det har jeg da fra Rummel selv. Men Gud bevare min mund.

FRU RUMMEL. Nå, til madam Dorf gik ialfald pengene ikke, for hun —

FRU LYNGE. Ja, hvorledes blev det mellem Dinas forældre bagefter?

FRU RUMMEL. Jo, Dorf rejste sin vej både fra kone og barn. Men madamen var såmæn fræk nok til at blive her et helt år. Vise sig på teatret turde hun jo ikke mere; men så ernærte hun sig med at vaske og sy for folk —

FRU HOLT. Og så prøved hun på at få en danseskole igang.

FRU RUMMEL. Det gik naturligvis ikke. Hvilke forældre vilde vel betro sine børn til en sådan en? Men det vared heller ikke længe med hende; den fine madam var nok ikke vant til at arbejde; det slog sig for brystet og så døde hun.

FRU LYNGE. Uh, dette var rigtignok fæle historier!

FRU RUMMEL. Ja, De kan tro, det har været hårdt at døje for Bernicks. Det er den dunkle plet i deres lykkes sol, som Rummel engang udtrykte sig. Tal derfor aldrig om de ting her i huset, fru Lynge.

FRU HOLT. Og, for Guds skyld, heller ikke om halvsøsteren!

FRU LYNGE. Ja, fru Bernick har jo en halvsøster også?

FRU RUMMEL. Har havt — lykkeligvis; for nu er nok slægtskabet ude mellem de to. Jo, det var en for sig selv! Vil De tænke Dem, hun klipped håret af sig, og så gik hun med mandfolkstøvler i regnvejr.

FRU HOLT. Og da halvbroderen — det forlorne subjekt — var rømt, og hele byen naturligvis var oprørt over ham, — véd De, hvad hun så gør? Hun rejser over til ham!

FRU RUMMEL. Ja, men den skandale hun gjorde før hun rejste, fru Holt!

FRU HOLT. Hys, tal ikke om det.

FRU LYNGE. Gud, gjorde hun også skandale?

FRU RUMMEL. Jo, nu skal De høre, fru Lynge. Bernick havde netop da forlovet sig med Betty Tønnesen; og just som han kommer med hende under armen ind til hendes tante for at melde det —

FRU HOLT. Tønnesens var nemlig forældreløse, skal De vide —

FRU RUMMEL. — så rejser Lona Hessel sig op fra den stol, hun sidder på, og gir den fine dannede Karsten Bernick en ørefigen, så det sang i ham.

FRU LYNGE. Nej, nu har jeg da aldrig —!

FRU HOLT. Ja, det er aldeles visst.

FRU RUMMEL. Og så pakked hun sin kuffert og rejste til Amerika.

FRU LYNGE. Men så må hun vel selv have havt et godt øje til ham.

FRU RUMMEL. Ja, det kan De tro hun havde. Hun gik her og bildte sig ind, at der skulde blive et par af dem, når han kom hjem fra Paris.

FRU HOLT. Ja, tænk, at hun kunde tro noget sligt! Bernick, — denne unge belevne verdensmand, — komplet kavalér, — alle damernes yndling —

FRU RUMMEL. — og så anstændig alligevel, fru Holt; og så moralsk.

FRU LYNGE. Men hvad har denne frøken Hessel taget sig til i Amerika?

FRU RUMMEL. Ja, ser De, derover hviler der, som Rummel engang udtrykte sig, et slør, der neppe bør løftes.

FRU LYNGE. Hvad vil det sige?

FRU RUMMEL. Hun står jo ikke længere i forbindelse med familjen, kan De skønne; men så meget véd da hele byen, at hun har sunget for penge i værtshusene derover —

FRU HOLT. — og at hun har holdt foredrag på salene —

FRU RUMMEL. — og at hun har givet ud en ravgal bog.

FRU LYNGE. Nej tænk —!

FRU RUMMEL. Å jo, Lona Hessel er nok også en af solpletterne i den Bernickske familjelykke. Men nu véd De altså besked, fru Lynge. Jeg har, ved Gud, bare talt om dette, for at De skal tage Dem i agt.

FRU LYNGE. Jo, det kan De være rolig for jeg skal. — Men den stakkels Dina Dorf! Det gør mig rigtig ondt for hende.

FRU RUMMEL. Nå, for hende var det jo en ren lykke. Tænk, om hun var bleven i forældrenes hænder! Vi tog os naturligvis af hende, allesammen, og formaned hende, så godt vi kunde. Siden fik frøken Bernick sat igennem, at hun kom her i huset.

FRU HOLT. Men et vanskeligt barn har hun altid været. De kan tænke Dem, — alle de slette eksempler. En sådan en er jo ikke som en af vore egne; hun må tages med det gode, fru Lynge.

FRU RUMMEL. Hys, — der kommer hun. (højt.) Ja, den Dina, det er rigtig en flink pige. Nå, er du der, Dina? Vi sidder her og lægger tøjet fra os.

FRU HOLT. Ak, hvor din kaffe dufter dejligt, søde Dina. En sådan kop formiddagskaffe —

FRU BERNICK (ude på havetrappen). Værsågod, mine damer!

(*Frøken Bernick* og *Dina* har imidlertid hjulpet *tjenestepigen* at bringe kaffetøjet. Alle damerne tager plads derude; de taler overvættes venligt til *Dina*. Lidt efter går hun ind i salen og søger sit håndarbejde.)

FRU BERNICK (ude ved kaffebordet). Dina, vil ikke du også —?

DINA. Nej tak; jeg vil ikke.

(Hun sætter sig ved sit sytøj. *Fru Bernick* og *adjunkten* veksler nogle ord; et øjeblik efter går han ind i salen.)

ADJUNKT RØRLUND (gør sig et ærende hen til bordet og siger dæmpet). Dina.

DINA. Ja.

ADJUNKT RØRLUND. Hvorfor vil De ikke være derude?

DINA. Da jeg kom ind med kaffeen, kunde jeg se på den fremmede dame, at de havde talt om mig.

ADJUNKT RØRLUND. Og så De da ikke også, hvor venlig hun var imod Dem derude.

DINA. Men det tåler jeg ikke!

ADJUNKT RØRLUND. De har et stridigt sind, Dina.

DINA. Ja.

ADJUNKT RØRLUND. Men hvorfor har De det?

DINA. Jeg er ikke anderledes.

ADJUNKT RØRLUND. Kunde De ikke prøve på at blive anderledes?

DINA. Nej.

ADJUNKT RØRLUND. Hvorfor ikke?

DINA (ser på ham). Jeg hører jo til de moralsk fordærvede.

ADJUNKT RØRLUND. Fy, Dina!

DINA. Moder hørte også til de moralsk fordærvede.

ADJUNKT RØRLUND. Hvem har talt til Dem om slige ting?

DINA. Ingen; de taler aldrig. Hvorfor gør de ikke det! Allesammen så tar de så lempeligt på mig, som om jeg vilde gå istykker, hvis —. Å, hvor jeg hader al denne godhjertethed.

ADJUNKT RØRLUND. Kære Dina, jeg forstår så godt, at De føler Dem trykket her, men —

DINA. Ja, kunde jeg blot komme langt bort. Jeg skulde nok hjælpe mig selv frem, når jeg bare ikke leved mellem mennesker, der var så — så —

ADJUNKT RØRLUND. Hvorledes så?

DINA. Så anstændige og så moralske.

ADJUNKT RØRLUND. Men, Dina, det mener De ikke.

DINA. Å, De skønner godt, hvorledes jeg mener det. Hver dag kommer Hilda og Netta her, for at jeg skal tage dem til mønster. Jeg kan aldrig blive så skikkelig som de. Jeg vil ikke blive det. Å, var jeg langt borte, så skulde jeg nok blive brav.

ADJUNKT RØRLUND. De er jo brav, kære Dina.

DINA. Hvad hjælper det mig her?

ADJUNKT RØRLUND. Altså rejse —. Tænker De alvorligt på det?

DINA. Jeg vilde ikke blive her en dag længer, dersom ikke De var.

ADJUNKT RØRLUND. Sig mig, Dina, — hvorfor er De egentlig så gerne sammen med mig.

DINA. Fordi De lærer mig så meget smukt.

ADJUNKT RØRLUND. Smukt? Kalder De det, jeg kan lære Dem, for noget smukt?

DINA. Ja. Eller egentlig — De lærer mig ikke noget; men når jeg hører Dem tale, så kommer jeg til at se så meget smukt.

ADJUNKT RØRLUND. Hvad forstår De da egentlig ved en smuk ting?

DINA. Det har jeg aldrig tænkt over.

ADJUNKT RØRLUND. Så tænk over det nu. Hvad forstår De ved en smuk ting?

DINA. En smuk ting er noget, som er stort — og langt borte.

ADJUNKT RØRLUND. Hm. — Kære Dina, jeg er så inderlig bekymret for Dem.

DINA. Kun det?

ADJUNKT RØRLUND. De véd dog visst godt, hvor usigelig kær De er mig.

DINA. Dersom jeg var Hilda eller Netta, vilde De ikke være bange for at lade nogen mærke det.

ADJUNKT RØRLUND. Å, Dina, De kan så lidet dømme om de tusend hensyn —. Når en mand er sat til at være en moralsk støtte for det samfund, han lever i, så —; man kan ikke være forsigtig nok. Dersom jeg blot var viss på, at man vilde forstå rigtig at udtyde mine bevæggrunde —. Men det får være det samme; De må og De skal hjælpes op. Dina, er det en aftale, at når jeg kommer — når forholdene tillader mig at komme — og jeg siger: her er min hånd, — da vil De tage den og være min hustru? — Lover De mig det, Dina?

DINA. Ja.

ADJUNKT RØRLUND. Tak, tak! Thi også for mig —. Å, Dina, jeg har Dem så kær —. Hys; der kommer nogen. Dina, for min skyld, — gå ud til de andre.

(Hun går ud til kaffebordet. I samme øjeblik kommer *grosserer Rummel, købmand Sandstad* og *købmand Vigeland* ud fra det forreste værelse til venstre, fulgt af *konsul Bernick*, der har en bunke papirer i hånden.)

KONSUL BERNICK. Nå, så er sagen altså afgjort.

KØBMAND VIGELAND. Ja, i Guds navn, lad den så være.

GROSSERER RUMMEL. Den er afgjort, Bernick! Et Normandsord står fast som Dovrefjelds klipper, det véd du!

KONSUL BERNICK. Og ingen svigter; ingen falder fra, hvad modstand vi så end møder.

GROSSERER RUMMEL. Vi står og falder sammen, Bernick!

HILMAR TØNNESEN (der er kommen frem i havedøren). Falder? Med tilladelse, er det ikke jernbanen, som falder?

KONSUL BERNICK. Nej tvertimod, den skal komme til at gå —

GROSSERER RUMMEL. — med damp, herr Tønnesen.

HILMAR TØNNESEN (nærmere). Så?

ADJUNKT RØRLUND. Hvorledes?

FRU BERNICK (i havedøren). Men, kære Karsten, hvad er det egentlig —?

KONSUL BERNICK. Å, kære Betty, hvor kan nu det interessere dig? (til de tre herrer.) Men nu må vi udfærdige listerne, jo før jo heller. Det er en selvfølge, at vi fire tegner os først. Den stilling, vi indtager i samfundet, gør os det til pligt at strække os så langt som muligt.

KØBMAND SANDSTAD. Forstår sig, herr konsul.

GROSSERER RUMMEL. Det skal gå, Bernick; det er svoret.

KONSUL BERNICK. Å ja, jeg er slet ikke bange for udfaldet. Vi må se til at virke, hver i sin bekendtskabskreds; og kan vi først pege hen på en rigtig livlig deltagelse i alle samfundslag, så følger det af sig selv, at kommunen også må bidrage sit.

FRU BERNICK. Men, Karsten, du må endelig komme ud og fortælle os —

KONSUL BERNICK. Å, kære Betty, det er noget, som damer ikke kan sætte sig ind i.

HILMAR TØNNESEN. Du vil altså virkelig tage dig af jernbanesagen alligevel?

KONSUL BERNICK. Ja, naturligvis.

ADJUNKT RØRLUND. Men ifjor, herr konsul —?

KONSUL BERNICK. Ifjor var det en ganske anden sag. Dengang var der tale om en kystlinje —

KØBMAND VIGELAND. — som vilde været ganske overflødig, herr adjunkt; for vi har jo dampskibe —

KØBMAND SANDSTAD. — og som vilde faldet så urimelig kostbar —

GROSSERER RUMMEL. — ja, og som ligefrem havde skadet væsentlige interesser her i byen.

KONSUL BERNICK. Hovedsagen var, at den ikke vilde kommet det større samfund tilgode. Derfor satte jeg mig imod den, og så blev indlandslinjen vedtagen.

HILMAR TØNNESEN. Ja, men den kommer jo ikke til at berøre byerne heromkring.

KONSUL BERNICK. Den kommer til at berøre vor by, min kære Hilmar; for nu lægger vi en sidebane herned.

HILMAR TØNNESEN. Aha; et nyt påfund altså.

GROSSERER RUMMEL. Ja, er ikke det et ypperligt påfund? Hvad?

ADJUNKT RØRLUND. Hm —

KØBMAND VIGELAND. Nægtes kan det ikke, at forsynet ligesom har lagt terrænet tilrette for en sidebane.

ADJUNKT RØRLUND. Siger De virkelig det, herr Vigeland?

KONSUL BERNICK. Ja, jeg må tilstå, at jeg også betragter det som en styrelse, at jeg ivåres rejste opover i forretninger, og så tilfældigvis kom ind i et dalføre, hvor jeg ikke tidligere havde været. Det slog mig som et lyn, at her måtte vi kunne lægge en sidebane ned til os. Jeg har ladet en ingeniør befare strøget; her har jeg de foreløbige beregninger og overslag; der er ingenting ivejen.

FRU BERNICK (fremdeles, tilligemed de øvrige damer, i havedøren). Men, kære Karsten, at du har holdt alt dette skjult for os.

KONSUL BERNICK. Å, min gode Betty, I vilde jo dog ikke kunnet fatte den egentlige sammenhæng. Jeg har for resten ikke talt om det til noget levende menneske før idag. Men nu er det afgørende øjeblik kommet; nu skal her virkes aabenlyst og af al kraft. Ja, om jeg så skal sætte hele min tilværelse ind på den sag, så skal jeg drive den igennem.

GROSSERER RUMMEL. Vi med, Bernick; det kan du stole på.

ADJUNKT RØRLUND. Lover De Dem da virkelig så meget af dette foretagende, mine herrer?

KONSUL BERNICK. Ja, det skulde jeg mene. Hvilken løftestang vil det ikke blive for vort hele samfund? Tænk blot på de store skovtrakter, som vil gøres tilgængelige; tænk på alle de righoldige malmlejer, som kan tages i drift; tænk på elven med det ene fossefald ovenfor det andet! Hvilken fabrikvirksomhed kan ikke der komme istand?

ADJUNKT RØRLUND. Og De frygter ikke for, at et hyppigere samkvem med en fordærvet udenverden —?

KONSUL BERNICK. Nej, vær De ganske rolig, herr adjunkt. Vort lille stræbsomme sted hviler, Gud ske lov, nutildags på en sund moralsk jordbund; vi har jo allesammen hjulpet til at drænere den, om jeg så tør sige; og det vil vi gøre fremdeles, hver på sin vis. De, herr adjunkt, vedbliver Deres velsignelsesrige virksomhed i skolen og i hjemmet. Vi, det praktiske arbejdes mænd, støtter samfundet ved at sprede velvære i så vid en kreds, som muligt; — og vore kvinder, — ja, kom kun nærmere, mine damer; De må gerne høre på det —; vore kvinder, siger jeg, vore hustruer og døtre, — ja, virk De uforstyrret i veldædighedens tjeneste, mine damer, og vær for resten en hjælp og en hygge for Deres nærmeste, således, som min kære Betty og Marta er det for mig og Olaf — (ser sig om). Ja, hvor er Olaf henne idag?

FRU BERNICK. Å, nu i ferierne er det ikke muligt at holde ham hjemme.

KONSUL BERNICK. Så er han visst nede ved vandet igen! Du skal se, han ender ikke før der sker en ulykke.

HILMAR TØNNESEN. Bah — en liden leg med naturkræfterne —

FRU RUMMEL. Hvor det er smukt af Dem, at De har så meget familjesind, herr Bernick.

KONSUL BERNICK. Nå, familjen er jo dog samfundets kerne. Et godt hjem, hæderlige og trofaste venner, en liden tætsluttet kreds, hvor ingen forstyrrende elementer kaster sin skygge ind —

(*Fuldmægtig Krap* kommer med breve og aviser fra højre.)

FULDMÆGTIG KRAP. Udenrigsposten, herr konsul; — og et telegram fra New York.

KONSUL BERNICK (tager det). Ah, fra rederiet for „Indian Girl“.

GROSSERER RUMMEL. Så posten er kommen? Ja, så må jeg anbefale mig.

KØBMAND VIGELAND. Ja, jeg ligeså.

KØBMAND SANDSTAD. Farvel, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Farvel, farvel, mine herrer. Og husk altså, vi har møde i eftermiddag klokken fem.

DE TRE HERRER. Ja; ja vel; forstår sig. (de går ud til højre.)

KONSUL BERNICK (der har læst telegrammet). Nej, dette er virkelig ægte amerikansk! Rent ud oprørende —

FRU BERNICK. Gud, Karsten, hvad er det?

KONSUL BERNICK. Se der, herr Krap; læs!

FULDMÆGTIG KRAP (læser): „Gør mindst muligt af reparationen; send „Indian Girl“ over så snart flydefærdig; god årstid; svømmer i nødsfald på lasten.“ Nå, det må jeg sige —

KONSUL BERNICK. Svømmer på lasten! De herrer véd godt, at med den last går skibet tilbunds som en sten, dersom der tilstøder noget.

ADJUNKT RØRLUND. Ja, der ser man, hvorledes det står til i disse lovpriste store samfund.

KONSUL BERNICK. Det har De ret i; ingen agt for menneskeliv engang, så snart fordelen kommer med i spillet. (til *Krap*). Kan „Indian Girl“ gå tilsøs om en fire—fem dage?

FULDMÆGTIG KRAP. Ja, hvis købmand Vigeland finder sig i, at vi stanser arbejdet på „Palmetræet“ imens.

KONSUL BERNICK. Hm, det gør han ikke. Nå, vil De kanske se posten igennem. Hør, så De ikke Olaf nede på bryggen?

FULDMÆGTIG KRAP. Nej, herr konsul.

(han går ind i det forreste værelse til venstre.)

KONSUL BERNICK (ser igen i telegrammet). Atten menneskeliv tager de herrer ikke i betænkning at sætte på spil —

HILMAR TØNNESEN. Nå, det er sømandens kald at trodse elementerne; der må være noget nervespændende i dette, således, med en tynd planke mellem sig og afgrunden —

KONSUL BERNICK. Ja, jeg gad se den reder hos os, som kunde bekvemme sig til sligt! Ikke én, ikke en eneste én — (får øje på *Olaf.*) Nå, Gud ske lov, han er da i behold.

(*Olaf,* med et fiskesnøre i hånden, er kommen løbende opad gaden og ind gennem haveporten.)

OLAF (endnu i haven). Onkel Hilmar, jeg har været nede og sét på dampskibet.

KONSUL BERNICK. Har du nu været på bryggen igen.

OLAF. Nej, jeg var bare ude i en båd. Men tænk, onkel Hilmar, der kom et helt beriderselskab iland med heste og dyr; og så var der så mange passagerer.

FRU RUMMEL. Nej, skal vi virkelig få se beridere!

ADJUNKT RØRLUND. Vi? Det antager jeg dog ikke.

FRU RUMMEL. Nej naturligvis ikke vi, men —

DINA. Jeg vilde gerne se beridere.

OLAF. Ja, jeg også.

HILMAR TØNNESEN. Du er en klodrian. Er det noget at se på? Lutter dressur. Nej, da er det noget andet at se Gauchoen jage over Pampas på sin fnysende mustang. Men Gud bevars, her på småstæderne —

OLAF (trækker i *frøken Bernick*). Tante Marta, se, se — der komme r de

FRU HOLT. Ja, ved Gud, der har vi dem.

FRU LYNGE. Uf, de fæle mennesker!

(*Mange passagerer* og en hel hob af *byens folk* kommer opover gaden.)

FRU RUMMEL. Jo, det er nok gøglere af den rette sort. Vil De se hende i den grå kjole, fru Holt; hun bærer vadsækken på ryggen.

FRU HOLT. Ja, tænk, hun bærer den på parasolskaftet! Det er naturligvis direktørens madam.

FRU RUMMEL. Og der har vi nok direktøren selv; han med skægget. Nå, han ser da rigtignok ud som en røver. Se ikke på ham, Hilda!

FRU HOLT. Ikke du heller, Netta!

OLAF. Mor, direktøren hilser op til os.

KONSUL BERNICK. Hvad for noget?

FRU BERNICK. Hvad siger du, barn?

FRU RUMMEL. Ja, ved Gud, der hilser fruentimmeret også!

KONSUL BERNICK. Nej, det er dog for grovt!

FRØKEN BERNICK (med et uvilkårligt udråb). Ah —!

FRU BERNICK. Hvad er det, Marta?

FRØKEN BERNICK. Å nej, intet; jeg syntes blot —

OLAF (skriger af glæde). Se, se, der kommer de andre med hestene og dyrene! Og der er Amerikanerne også! Alle matroserne på „Indian Girl" —

(Man hører „Yankee Doodle" ledsaget af klarinet og tromme.)

HILMAR TØNNESEN (holder sig for ørene). Uf, uf, uf!

ADJUNKT RØRLUND. Jeg tror, vi skulde isolere os en liden smule, mine damer; dette er ikke noget for os. Lad os gå til vort arbejde igen.

FRU BERNICK. Skulde vi kanske trække forhængene for?

ADJUNKT RØRLUND. Ja, det var just, hvad jeg mente.

(Damerne indtager sine pladse ved bordet; adjunkten lukker havedøren og drager forhængene for denne og for vinduerne; det blir halvmørkt i salen.)

OLAF (der kiger ud). Mor, nu står direktørens madam ved vandspringet og vasker sig i ansigtet.

FRU BERNICK. Hvad? Midt på torvet!

FRU RUMMEL. Og det ved højlys dag!

HILMAR TØNNESEN. Nå, hvis jeg befandt mig på en ørkenrejse og stødte på en cisterne, så vilde jeg heller ikke tage i betænkning at —. Uf, den forfærdelige klarinet!

ADJUNKT RØRLUND. Der var virkelig al opfordring for politiet til at skride ind.

KONSUL BERNICK. Å hvad; med udlændinger må man ikke tage det så strengt; de folk har jo ikke denne rodfæstede sømmelighedsfølelse, der holder os indenfor de rette skranker. Lad dem kun skeje ud. Hvad gør det os? Alt dette uvæsen, som sætter sig op imod skik og gode seder, det er lykkeligvis ikke i slægt med vort samfund, om jeg så tør sige. — Hvad for noget!

(*Den fremmede dame* træder raskt ind gennem døren til højre.)

FRUERNE (forskrækket men dæmpet). Beridersken! Direktør-madamen!

FRU BERNICK. Gud, hvad skal det sige!

FRØKEN BERNICK (springer op). Ah —!

DAMEN. Goddag, kære Betty! Goddag, Marta! Goddag, svoger!

FRU BERNICK (med et skrig). Lona —!

KONSUL BERNICK (tumler et skridt tilbage). Så sandt jeg lever —!

FRU HOLT. Men Gud forbarme sig —!

FRU RUMMEL. Det kan da ikke være muligt —!

HILMAR TØNNESEN. Nå! Uf!

FRU BERNICK. Lona —! Er det virkelig —?

FRØKEN HESSEL. Om det er mig? Ja, så minsæl er det så; I kan gerne falde mig om halsen for den sags skyld.

HILMAR TØNNESEN. Uf; uf!

FRU BERNICK. Og nu kommer du her som —?

KONSUL BERNICK. — og vil virkelig optræde —?

FRØKEN HESSEL. Optræde? Hvorledes optræde?

KONSUL BERNICK. Ja, jeg mener — med beriderne —

FRØKEN HESSEL. Hahaha! Er du gal, svoger? Tror du, jeg hører til beriderne? Nej; rigtignok har jeg øvet mange slags kunster og gjort mig til nar på mange måder —

FRU RUMMEL. Hm —

FRØKEN HESSEL. — men kunster på hesteryggen har jeg aldrig gjort.

KONSUL BERNICK. Altså dog ikke —

FRU BERNICK. Ah, Gud ske lov!

FRØKEN HESSEL. Nej, vi kom såmæn som andre skikkelige folk, — rigtignok på anden plads, men det er vi vant til.

FRU BERNICK. Vi, siger du?

KONSUL BERNICK (et skridt nærmere). Hvilke vi?

FRØKEN HESSEL. Jeg og barnet, naturligvis.

FRUERNE (med et udråb). Barnet!

HILMAR TØNNESEN. Hvad!

ADJUNKT RØRLUND. Nå, det må jeg sige —!

FRU BERNICK. Men hvad mener du, Lona?

FRØKEN HESSEL. Jeg mener naturligvis John; jeg har da ikke noget andet barn end John, véd jeg, — eller Johan, som I kaldte ham.

FRU BERNICK. Johan —!

FRU RUMMEL (sagte til *fru Lynge*). Den forlorne broder!

KONSUL BERNICK (nølende) Er Johan med?

FRØKEN HESSEL. Ja vel; ja vel; jeg rejser da ikke uden ham. Men I ser så sørgelige ud. Og så sidder I her i tusmørke og syr på noget hvidt. Der er da ikke dødsfald i familjen?

ADJUNKT RØRLUND. Min frøken, De befinder Dem her i foreningen for de moralsk fordærvede —

FRØKEN HESSEL (halv sagte). Hvad siger De? Disse pene stilfærdige damer skulde være —?

FRU RUMMEL. Nej nu må jeg sige —!

FRØKEN HESSEL. Ah, forstår, forstår! Men for Pokker, det er jo fru Rummel! Og der sidder jo fru Holt også! Nå, vi tre er da ikke bleven yngre siden sidst. Men hør nu, I godtfolk; lad nu de moralsk fordærvede vente en dags tid; de blir da ikke værre for det. En glædesstund som denne —

ADJUNKT RØRLUND. En hjemkomst er ikke altid en glædesstund.

FRØKEN HESSEL. Så? Hvorledes læser De Deres bibel, herr pastor?

ADJUNKT RØRLUND. Jeg er ikke pastor.

FRØKEN HESSEL. Nå, så blir De det visst. — Men fy, fy, fy, — dette moralske lintøj lugter så fordærvet, — akkurat som ligsvøb. Jeg er vant til luften på prærierne, jeg, skal jeg sige.

KONSUL BERNICK (tørrer panden). Ja, her er virkelig noget kvalmt herinde.

FRØKEN HESSEL. Vent, vent; vi skal nok komme op af gravkælderen. (trækker forhængene til side.) Fuldt dagslys må her være, når gutten kommer. Ja, der skal I se en gut, som har vasket sig —

HILMAR TØNNESEN. Uf!

FRØKEN HESSEL (åbner dør og vinduer). — ja, det vil sige, når han får vasket sig — oppe i hotellet; for på dampskibet blev han skiden som et svin.

HILMAR TØNNESEN. Uf, uf!

FRØKEN HESSEL. Uf? Ja, så sandelig er det ikke —! (peger på *Hilmar* og spørger de øvrige.) Går han her og driver og siger uf endnu?

HILMAR TØNNESEN. Jeg driver ikke; jeg går her for min sygdoms skyld.

ADJUNKT RØRLUND. Hm, mine damer, jeg tror ikke —

FRØKEN HESSEL (der har fåt øje på *Olaf*). Er det din, Betty? — Ræk mig labben, gut! Eller er du kanske ræd for din gamle stygge tante?

ADJUNKT RØRLUND (idet han tager sin bog under armen). Mine damer, jeg tror ikke her er stemning for at arbejde videre idag. Men imorgen kommer vi jo sammen igen?

FRØKEN HESSEL (idet de fremmede damer rejser sig for at tage afsked). Ja, lad os det. Jeg skal være på pletten.

ADJUNKT RØRLUND. De? Med tilladelse, frøken, hvad vil De gøre i vor forening?

FRØKEN HESSEL. Jeg vil lufte ud, herr pastor.

ANDEN AKT.

(Havesalen i *konsul Bernicks* hus.)

(*Fru Bernick* sidder alene ved arbejdsbordet med sit sytøj. Lidt efter kommer *konsul Bernick* med hat på hovedet samt hansker og stok ind fra højre.)

FRU BERNICK. Kommer du alt hjem, Karsten?

KONSUL BERNICK. Ja. Der er nogen jeg har sat stævne.

FRU BERNICK (med et suk). Å ja, Johan kommer vel herned igen, kan jeg tænke.

KONSUL BERNICK. Det er en mand, siger jeg. (sætter hatten fra sig.) Hvor er alle damerne henne idag?

FRU BERNICK. Fru Rummel og Hilda havde ikke tid.

KONSUL BERNICK. Så? Sendt afbud?

FRU BERNICK. Ja; de havde så meget at bestille i huset.

KONSUL BERNICK. Forstår sig. Og de andre kommer naturligvis heller ikke?

FRU BERNICK. Nej, de har også forfald idag.

KONSUL BERNICK. Det kunde jeg have sagt på forhånd. Hvor er Olaf henne?

FRU BERNICK. Jeg lod ham gå lidt ud med Dina.

KONSUL BERNICK. Hm; Dina, den forfløjne taske —. At hun straks igår kunde give sig så meget af med Johan —!

FRU BERNICK. Men, kære Karsten, Dina véd jo slet ikke —

KONSUL BERNICK. Nå, men så skulde Johan ialfald have havt den takt, ikke at vise hende nogen opmærksomhed. Jeg så nok de øjne, købmand Vigeland satte op.

FRU BERNICK (med sytøjet i skødet). Karsten, kan du begribe, hvad de vil her hjemme?

KONSUL BERNICK. Hm; han har jo en farm derover, som det nok ikke går synderlig godt med; og hun slog jo igår på, at de måtte rejse på anden plads —

FRU BERNICK. Ja, desværre, det må vel være noget sådant. Men at hun er fulgt med! Hun! Efter den blodige fornærmelse, hun har tilføjet dig —!

KONSUL BERNICK. Å, tænk ikke på disse gamle historier.

FRU BERNICK. Hvor kan jeg tænke på andet i denne tid? Han er jo dog min broder; — ja, det er ikke for hans skyld; men al den ubehagelighed, det vilde forvolde dig —. Karsten, jeg er så dødelig angst for at —

KONSUL BERNICK. Hvad er du angst for?

FRU BERNICK. Kan man ikke falde på at sætte ham fast for de penge, som blev borte for din moder?

KONSUL BERNICK. Å, hvad snak! Hvem kan bevise, at der blev penge borte?

FRU BERNICK. Ak, Gud, det véd jo hele byen, desværre; og du har jo selv sagt —

KONSUL BERNICK. Jeg har ingenting sagt. Byen véd ingen besked om de affærer; det var altsammen løse rygter.

FRU BERNICK. O, hvor du er højmodig, Karsten!

KONSUL BERNICK. Lad være med disse mindelser, siger jeg! Du véd ikke, hvor du piner mig ved at rippe op i alt dette. (han går op og ned ad gulvet; derpå slænger han stokken fra sig.) At de også skulde komme hjem just nu, — nu, da jeg behøver en ublandet god stemning både i byen og i pressen. Der vil blive skrevet korrespondancer til aviserne i nabobyerne. Tager jeg vel imod dem, eller tager jeg slet imod dem, så vil det blive drøftet og udtydet. Der vil blive rørt op i alt dette gamle, — ligesom du gør. I et samfund, som vort —. (kaster hanskerne mod bordr'.oen.) Og ikke et menneske har jeg her, som jeg kan tale med og søge nogen støtte hos.

FRU BERNICK. Slet ingen, Karsten?

KONSUL BERNICK. Nej, hvem skulde det være? — At få dem på halsen netop nu! Det er ikke tvil om, at de vil gøre skandale på en eller anden måde, — især hun. Er det da ikke også en ulykke at have slige mennesker i sin familje!

FRU BERNICK. Ja, jeg kan da ikke hjælpe for at —

KONSUL BERNICK. Hvad kan du ikke hjælpe for? At du er i slægt med dem? Nej, det er et meget sandt ord.

FRU BERNICK. Og jeg har heller ikke bedt dem komme hjem.

KONSUL BERNICK. Se så; der har vi det! Jeg har ikke bedt dem komme hjem; jeg har ikke skrevet efter dem; jeg har ikke trukket dem hjem efter hårene! Å, jeg kan hele remsen udenad.

FRU BERNICK (brister i gråd). Men du er da også så ukærlig —

KONSUL BERNICK. Ja, det er ret; giv dig til at græde, så byen også skal få det at snakke om. Lad være med det tosseri, Betty. Sæt dig udenfor; her kan komme nogen. Skal man kanske se madamen med røde øjne? Jo, det vilde være dejligt, om det kom ud iblandt folk at —. Nå, der hører jeg nogen i gangen. (det banker.) Kom ind!

(*Fru Bernick* går ud på havetrappen med sit sytøj. *Skibsbygger Aune* kommer ind fra højre.)

SKIBSBYGGER AUNE. Goddag, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Goddag. Nå, De kan vel gætte, hvad det er, jeg vil Dem?

SKIBSBYGGER AUNE. Fuldmægtigen talte igår om, at konsulen ikke skulde være fornøjet med —

KONSUL BERNICK. Jeg er misfornøjet med det hele stell på værftet, Aune. De kommer jo ingen vej med havaristerne. „Palmetræet" burde have været under sejl for længe siden. Købmand Vigeland går her hver dag og plager mig; det er en vanskelig mand at have til medreder.

SIBSBYGGER AUNE. „Palmetræet" kan gå tilsjøs iovermorgen.

KONSUL BERNICK. Nå endelig. Men Amerikaneren, „Indian Girl", som har ligget her i fem uger og —

SKIBSBYGGER AUNE. Amerikaneren? Jeg har forstået det, som om vi først og fremst skulde lægge al kraft på Deres eget skib.

KONSUL BERNICK. Det har jeg ikke givet Dem nogen anledning til at tro. Der skulde gøres al mulig fortgang med Amerikaneren også; men det sker ikke.

SKIBSBYGGER AUNE. Skuden er pilråden i bunden, herr konsul; jo mere vi lapper på den, jo værre blir det.

KONSUL BERNICK. Det er ikke derfra det skriver sig. Fuldmægtig Krap har sagt mig hele sandheden. De forstår ikke at arbejde med de nye maskiner, som jeg har anskaffet, — eller rettere, De vil ikke arbejde med dem.

SKIBSBYGGER AUNE. Herr konsul, jeg er nu oppe i de femti år; lige fra guttealderen har jeg været vant til den gamle arbejdsmåde —

KONSUL BERNICK. Den kan vi ikke bruge nutildags. De må ikke tro, Aune, at det er for fordelens skyld; den behøver jeg heldigvis ikke; men jeg har hensyn at tage til det samfund, jeg lever i, og til den forretning, jeg står i spidsen for. Det er fra mig fremskridtene må komme, ellers kommer de aldrig.

SKIBSBYGGER AUNE. Jeg vil også gerne fremskridt, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Ja, for Deres indskrænkede kreds, for arbejderstanden. Å, jeg kender nok Deres agitationer; De holder taler; De vigler folkene op; men når et håndgribeligt fremskridt tilbyder sig, som nu med vore maskiner, så vil De ikke være med; så blir De ræd.

SKIBSBYGGER AUNE. Ja, jeg blir virkelig ræd, herr konsul; jeg blir ræd på de manges vegne, som maskinerne tar brødet fra. Konsulen taler så ofte om at tage hensyn til samfundet; men jeg tænker, at samfundet har vel også sine pligter. Hvor tør lærdommen og kapitalen sætte de nye opfindelser ind i arbejdet, før samfundet får oplært en slægt, som kan bruge dem?

KONSUL BERNICK. De læser og grubler for meget, Aune: det har De ikke godt af; det er det, som gør Dem misfornøjet med Deres stilling.

SKIBSBYGGER AUNE. Det er ikke det, herr konsul; men jeg kan ikke tåle at se den ene brave arbejder afskediges efter den anden og gøres brødløs for disse maskiners skyld.

KONSUL BERNICK. Hm; da bogtrykkerkunsten blev opfunden, blev mange skriverkarle brødløse.

SKIBSBYGGER AUNE. Vilde konsulen været så glad i den kunst, hvis De dengang havde været skriverkarl?

KONSUL BERNICK. Jeg har ikke havt bud efter Dem for at disputere. Jeg har ladet Dem kalde for at sige Dem, at vor havarist „Indian Girl" skal være færdig til at gå under sejl iovermorgen.

SKIBSBYGGER AUNE. Men, herr konsul —

KONSUL BERNICK. Iovermorgen, hører De; på samme tid som vort eget skib; ikke en time senere. Jeg har mine gode grunde til at drive på den sag. Har De læst avisen for imorges? Nå, så véd De, at Amerikanerne har gjort optøjer igen. Dette ryggesløse pak sætter jo hele byen på ende; der går ingen nat hen uden at her er slagsmål i værtshusene og på gaderne; al den anden vederstyggelighed vil jeg nu ikke tale om.

SKIBSBYGGER AUNE. Ja, det er visst nok, at de er slemme folk.

KONSUL BERNICK. Og hvem er det, som får skylden for dette uvæsen? Det er mig! Ja, det er mig, det går ud over. Disse avisskrivere skumler på en forblommet måde over, at vi lægger hele arbejdskraften på „Palmetræet". Jeg, der har den opgave, ved eksemplets magt at virke på mine medborgere, må lade mig kaste sligt i næsen. Det tåler jeg ikke. Jeg er ikke tjent med, at mit navn blir således tilsølet.

SKIBSBYGGER AUNE. Å, konsulens navn er så godt, at det kan bære både det og mere.

KONSUL BERNICK. Ikke nu; just i denne tid har jeg brug for al den agtelse og velvilje, som mine medborgere kan skænke mig. Jeg har et stort foretagende i gære, som De vel har hørt; men lykkes det ildesindede mennesker at rokke den ubetingede tillid til min person, så kan det berede mig de største vanskeligheder. Derfor vil jeg for enhver pris undgå disse ondskabsfulde og skumlende avisskriverier, og derfor har jeg sat fristen til iovermorgen.

SKIBSBYGGER AUNE. Herr konsul, De kunde ligeså gerne sætte fristen til i eftermiddag.

KONSUL BERNICK. De mener, at jeg forlanger umuligheder?

SKIBSBYGGER AUNE. Ja, med den arbejdsstok, vi nu har —

KONSUL BERNICK. Godt, godt; — så får vi se os om andetsteds.

SKIBSBYGGER AUNE. Vil De virkelig afskedige endnu flere af de gamle arbejdere?

KONSUL BERNICK. Nej, det tænker jeg ikke på.

SKIBSBYGGER AUNE. For jeg tror nok, det vilde sætte ondt blod både i byen og i aviserne, om De gjorde det.

KONSUL BERNICK. Ikke umuligt; derfor lar vi det også være. Men hvis ikke „Indian Girl" er udklareret iovermorgen, så afskediger jeg Dem.

SKIBSBYGGER AUNE (med et ryk). Mig! (han ler.) Nu spøger De, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Det skulde De ikke stole på.

SKIBSBYGGER AUNE. De kunde tænke på at afskedige mig? Mig, hvis far og farfar har været i værftets tjeneste alle sine levedage, og jeg selv ligeså —

KONSUL BERNICK. Hvem er det, som tvinger mig til det?

SKIBSBYGGER AUNE. De forlanger umulige ting, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Å, en god vilje kender ingen umuligheder. Ja eller nej; svar mig bestemt, eller De har Deres afsked på stedet.

SKIBSBYGGER AUNE (et skridt nærmere). Herr konsul, har De tænkt rigtig over, hvad det vil sige at give en gammel arbejder afsked. De mener, at han får se sig om efter noget andet? Å ja, det kan han nok; men er det dermed gjort? De skulde engang være tilstede i en slig afskediget arbejders hus den kveld han kommer hjem og sætter redskabskisten indenfor døren.

KONSUL BERNICK. Tror De jeg afskediger Dem med let hjerte? Har jeg ikke altid været en rimelig husbond?

SKIBSBYGGER AUNE. Så meget værre, herr konsul. Just derfor vil de derhjemme ikke give Dem skylden; de vil ikke sige noget til mig, for det tør de ikke; men de vil se på mig, når jeg

ikke mærker det, og tænke som så: det må vel være fortjent. Ser De vel, det — det kan jeg ikke bære. Så ringe en mand jeg end er, har jeg dog altid været vant til at regnes for den første iblandt mine. Mit tarvelige hjem er også et lidet samfund, herr konsul. Dette lille samfund har jeg kunnet støtte og holde oppe, fordi min kone har troet på mig. og fordi mine børn har troet på mig. Og nu skal det hele falde sammen.

KONSUL BERNICK. Ja, hvis ikke andet kan være, så må det mindre falde for det større; det enkelte får i Guds navn ofres for det almindelige. Andet véd jeg ikke at svare Dem, og anderledes går det heller ikke her i verden. Men De er en halsstarrig mand, Aune! De står mig imod, ikke fordi De ikke kan andet, men fordi De ikke vil lægge for dagen maskinernes overlegenhed over håndkraften.

SKIBSBYGGER AUNE. Og De holder så fast ved dette, herr konsul, fordi De véd, at hvis De jager mig bort, så får De derved ialfald bevist pressen Deres gode vilje.

KONSUL BERNICK. Og om så var? De hører jo, hvad det gælder for mig, — enten at få pressen på halsen eller få den velvilligt stemt for mig i det øjeblik jeg arbeider for en stor sag til almenvellets fremme. Hvad så? Kan jeg da handle anderledes end jeg gør? Jeg kan sige Dem, at her drejer spørgsmålet sig om, enten at holde Deres hjem oppe, som De kalder det, eller kanske at holde hundreder af nye hjem nede, hundreder af hjem, som aldrig vil kunne grundes, aldrig vil kunne få en rygende skorsten, hvis det ikke lykkes mig at sætte igennem, hvad jeg nu virker for. Derfor er det, at jeg har givet Dem valget.

SKIBSBYGGER AUNE. Ja, når så er, så har jeg ikke mere at sige.

KONSUL BERNICK. Hm —; min kære Aune, det gør mig oprigtig ondt, at vi må skilles.

SKIBSBYGGER AUNE. Vi skilles ikke, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Hvorledes?

SKIBSBYGGER AUNE. En simpel mand har også noget at hævde her i verden.

KONSUL BERNICK. Ja vel, ja vel; — og De tror altså, at De tør love — ?

SKIBSBYGGER AUNE. „Indian Girl“ kan udklareres iovermorgen (han hilser og går ud til højre.)

KONSUL BERNICK. Aha, der fik jeg dog bugt med den stivnakke. Det tager jeg som et godt varsel —

(*Hilmar Tønnesen*, med cigar i munden, kommer gennem haveporten.)

HILMAR TØNNESEN (på havetrappen). Goddag, Betty! Goddag, Bernick!

FRU BERNICK Goddag.

HILMAR TØNNESEN. Nå, du har grædt, ser jeg. Du véd det altså?

FRU BERNICK. Hvad véd jeg?

HILMAR TØNNESEN. At skandalen er i fuld gang? Uf!

KONSUL BERNICK. Hvad skal det sige?

HILMAR TØNNESEN (kommer indenfor). Jo, de to amerikanske går omkring i gaderne og viser sig i selskab med Dina Dorf.

FRU BERNICK (følger efter). Men, Hilmar, kan det være muligt —?

HILMAR TØNNESEN. Jo, desværre, det er fuld sandhed. Lona var endog så taktløs at råbe efter mig; men jeg lod naturligvis som jeg ikke hørte det.

KONSUL BERNICK. Og det er vel ikke gåt ubemærket for sig.

HILMAR TØNNESEN. Nej, det kan du nok vide. Folk stod stille og så efter dem. Det lod til at være gåt som en løbeild over byen, — omtrent som en brand på de vestlige prærier. I alle huse stod der mennesker ved vinduerne og vented på, at toget skulde komme forbi; hoved ved hoved bag gardinerne — uf! Ja, du må undskylde, Betty; jeg siger uf; for dette gør mig nervøs; — skal det vare ved, så blir jeg nødt til at tænke på at foretage en længere rejse.

FRU BERNICK. Men du skulde dog talt til ham og forestillet ham —

HILMAR TØNNESEN. På åben gade? Nej, du må virkelig undskylde. Men at det menneske overhovedet vover at vise sig her i byen! Nå, vi får se om ikke pressen sætter en stopper på ham; ja, undskyld, Betty; men —

KONSUL BERNICK. Pressen, siger du? Har du hørt antydninger til noget sligt?

HILMAR TØNNESEN. Jo, det er ikke så ganske frit for. Da jeg gik fra jer igåraftes, drev jeg op i klubben for min sygdoms skyld. Jeg mærked godt på den taushed, der blev, at de to amerikanske havde været på bane. Så kommer den uforskammede redaktør Hammer ind og gratulerer mig ganske højt med min rige fætters hjemkomst.

KONSUL BERNICK. Rige —?

HILMAR TØNNESEN. Ja, så udtrykte han sig. Jeg målte ham naturligvis med et vel fortjent blik og lod ham forstå, at jeg ikke kendte noget til Johan Tønnesens rigdom. „Så", siger han, „det var da besynderligt; i Amerika pleier man dog at slå sig op, når

man har noget at begynde med, og Deres fætter rejste jo ikke tomhændet derover".

KONSUL BERNICK. Hm, gør mig nu den tjeneste —

FRU BERNICK (bekymret). Der kan du se, Karsten —

HILMAR TØNNESEN. Ja, jeg har ialfald havt en søvnløs nat for den persons skyld. Og så går han endda omkring i gaderne med et ansigt, som om ingenting var ivejen med ham. Hvorfor blev han ikke borte med én gang? Det er da også utåleligt, hvor enkelte mennesker kan være sejglivet.

FRU BERNICK. Gud, Hilmar, hvad er det du siger?

HILMAR TØNNESEN. Å, jeg siger ingenting. Men der slipper han helskindet fra jernbaneulykker og fra overfald af kaliforniske bjørne og af Sortefod-Indianere; ikke skalperet engang —. Uf, der har vi dem.

KONSUL BERNICK (ser opad gaden). Olaf er også med!

HILMAR TØNNESEN. Ja naturligvis; de vil da minde folk om, at de hører til byens første familje. Se, se, der kommer alle dagdriverne ud fra apoteket og glor efter dem og gør sine anmærkninger. Dette er virkelig ikke for mine nerver; hvorledes en mand under slige omstændigheder skal kunne holde ideens fane højt, det —

KONSUL BERNICK. De styrer lige hid. Hør nu, Betty, det er mit bestemte ønske, at du viser dem al mulig venlighed.

FRU BERNICK. Tillader du det, Karsten?

KONSUL BERNICK. Ja visst; ja visst; og du også, Hilmar. De blir her forhåbentlig ikke så længe; og når vi er iblandt os selv —; ingen hentydninger; vi bør på ingen måde støde dem.

FRU BERNICK. O, Karsten, hvor du er højmodig.

KONSUL BERNICK. Nå, nå, lad nu det være.

FRU BERNICK. Nej, lad mig takke dig; og tilgiv, at jeg før kunde blive så heftig. O, du havde jo al grund til at —

KONSUL BERNICK. Lad være; lad være, siger jeg!

HILMAR TØNNESEN. Uf!

(*Johan Tønnesen* og *Dina*, derefter *frøken Hessel* og *Olaf* kommer gennem haven.)

FRØKEN HESSEL. Goddag, goddag, I kære mennesker.

JOHAN TØNNESEN. Nu har vi været ude og sét os om på gamle tomter, Karsten.

KONSUL BERNICK. Ja, jeg hører det. Mange forandringer; ikke sandt?

FRØKEN HESSEL. Konsul Bernicks store og gode gerninger overalt. Vi har været oppe i anlæggene, som du har skænket byen —

KONSUL BERNICK. Nå der?

FRØKEN HESSEL. „Karsten Bernicks gave“, som der står over indgangen. Jo, du er nok manden for det hele her.

JOHAN TØNNESEN. Og prægtige skibe har du også. Jeg traf kaptejnen på „Palmetræet“, min gamle skolekammerat —

FRØKEN HESSEL. Ja, et nyt skolehus har du jo også bygget; og både gasledningen og vandledningen skyldes jo dig, hører jeg.

KONSUL BERNICK. Nå, man må dog virke for det samfund, man lever i.

FRØKEN HESSEL. Ja, det er vakkert, svoger; men det er også en glæde at se, hvorledes folk skønner på dig. Jeg er ikke forfængelig, tror jeg; men jeg kunde ikke lade være at minde en og anden, vi talte med, om at vi hørte til familjen.

HILMAR TØNNESEN. Uf —!

FRØKEN HESSEL. Siger du uf til det?

HILMAR TØNNESEN. Nej, jeg sagde hm —

FRØKEN HESSEL. Nå, det skal du få lov til, stakker. Men idag er I nok ganske alene?

FRU BERNICK. Ja, idag er vi alene.

FRØKEN HESSEL. Ja, vi mødte såmæn et par af de moralske oppe på torvet; de lod til at have svært travlt. Men vi har jo slet ikke fåt snakke ordentligt sammen endnu; igår var jo disse tre banebryderne her, og så havde vi denne pastoren —

HILMAR TØNNESEN. Adjunkten.

FRØKEN HESSEL. Jeg kalder ham pastoren. Men hvad synes I nu om mit værk i disse femten år? Er han ikke bleven en staut gut? Hvem skulde kende igen galningen, som løb hjemmefra?

HILMAR TØNNESEN. Hm —!

JOHAN TØNNESEN. Å, Lona, braut nu ikke for meget.

FRØKEN HESSEL. Jo, det er jeg rigtignok kry af. Herregud, det er jo det eneste, jeg har udrettet her i verden; men det gir mig da et slags ret til at være til. Ja, Johan, når jeg tænker på, hvorledes vi to begyndte derover med vore fire bare næver —

HILMAR TØNNESEN. Hænder.

FRØKEN HESSEL. Jeg siger næver; for skidne var de —

HILMAR TØNNESEN. Uf!

FRØKEN HESSEL. — og tomme var de også.

HILMAR TØNNESEN. Tomme? Nej, nu må jeg sige —!

FRØKEN HESSEL. Hvad må du sige?

KONSUL BERNICK. Hm!

HILMAR TØNNESEN. Nu må jeg sige — uf!

(han går ud på havetrappen.)

FRØKEN HESSEL. Hvad går der af mennesket?

KONSUL BERNICK. Å bryd dig ikke om ham; han er noget nervøs i denne tid. Men vil du ikke se dig lidt om i haven? Dernede har du jo ikke været endnu, og jeg har just en times tid fri.

FRØKEN HESSEL. Jo, det vil jeg gerne; I kan tro, jeg har tidt og ofte været med mine tanker her i haven hos jer.

FRU BERNICK. Der er sket store forandringer der også, skal du få se.

(*Konsulen, fruen og frøken Hessel* går ned i haven, hvor man af og til ser dem under det følgende.)

OLAF (i havedøren). Onkel Hilmar, véd du, hvad onkel Johan spurgte mig om? Han spurgte, om jeg vilde være med ham til Amerika.

HILMAR TØNNESEN. Du, din klodrian, som går her og hænger i din moders skørter —

OLAF. Ja, men det vil jeg ikke længer. Du skal få se, når jeg blir stor —

HILMAR TØNNESEN. Å visvas; du har ikke nogen alvorlig trang til dette stålsættende, som ligger i at — (de går ned i haven.)

JOHAN TØNNESEN (til *Dina*, som har taget hatten af og står i døren til højre og ryster støvet af sin kjole). De er bleven dygtig varm efter turen.

DINA. Ja, det var en dejlig tur; så dejlig tur har jeg aldrig havt før.

JOHAN TØNNESEN. Plejer De kanske ikke ofte gå formiddagsture?

DINA. Jo; men det er bare med Olaf.

JOHAN TØNNESEN. Så. — Har De kanske større lyst til at gå ned i haven end til at blive her?

DINA. Nej, jeg har større lyst til at blive her

JOHAN TØNNESEN. Jeg også. Og så er det jo en aftale, at vi hver morgen går en slig tur sammen.

DINA. Nej, herr Tønnesen, det skulde De ikke gøre.

JOHAN TØNNESEN. Hvad skulde jeg ikke? De loved det jo.

DINA. Ja, men når jeg nu tænker over det, så —, De skal ikke gå ud med mig.

JOHAN TØNNESEN. Men hvorfor ikke det?

DINA. Ja, De er fremmed; De kan ikke forstå det; men jeg skal sige Dem —

JONAN TØNNESEN. Nå?

DINA Nej, jeg vil helst ikke tale om det.

JOHAN TØNNESEN. Å jo visst; til mig kan De da tale om hvad det skal være.

DINA. Ja, jeg skal sige Dem, jeg er ikke som de andre unge piger; der er noget — noget sådant ved mig. Derfor skal De ikke gøre det.

JOHAN TØNNESEN. Men alt dette forstår jeg slet ikke. De har da ikke gjort noget ondt?

DINA. Nej, ikke jeg, men —; nej, nu vil jeg ikke tale mere om det. De får det nok at vide af de andre.

JOHAN TØNNESEN. Hm.

DINA. Men der var noget andet, jeg gerne vilde spørge Dem om.

JOHAN TØNNESEN. Og hvad var det?

DINA. Det skal jo være så let at blive til noget dygtigt derover i Amerika?

JOHAN TØNNESEN. Nå, så let er det just ikke altid; man må ofte slide ondt og arbejde strengt i førstningen.

DINA. Ja, det vilde jeg gerne —

JOHAN TØNNESEN. De?

DINA. Jeg kan nok arbejde; jeg er stærk og sund, og tante Marta har læst meget med mig.

JOHAN TØNNESEN. Men for Pokker, så kom og rejs med os.

DINA. Å, nu spøger De bare; det sagde De til Olaf også. Men det var det jeg vilde vide, om menneskene er meget — meget sådan moralske derover?

JOHAN TØNNESEN. Moralske?

DINA. Ja, jeg mener, om de er sådan — anstændige og skikkelige, ligesom her.

JOHAN TØNNESEN. Nå, de er ialfald ikke så slemme, som man her tror. Det skulde De ikke være bange for.

DINA. De forstår mig ikke. Jeg vilde just gerne, at de ikke skulde være så meget anstændige og moralske.

JOHAN TØNNESEN. Ikke det? Hvordan vilde De så de skulde være?

DINA. Jeg vilde, de skulde være naturlige.

JOHAN TØNNESEN. Ja, ja, det er kanske netop det, de er.

DINA. For så vilde det være godt for mig, om jeg kunde komme derover.

JOHAN TØNNESEN. Ja visst vilde det så! Derfor skal De rejse med os.

DINA. Nej, med Dem vilde jeg ikke rejse; jeg måtte rejse alene. Å, jeg skulde nok drive det til noget; jeg skulde nok blive brav —

KONSUL BERNICK (nedenfor havetrappen hos begge damerne). Bliv, bliv; jeg skal hente det, kære Betty. Du kunde så let forkøle dig.

(han kommer ind i salen og søger fruens sjal.)

FRU BERNICK (ude i haven). Du må også komme med, Johan; vi skal ned i grotten.

KONSUL BERNICK. Nej, nu må Johan blive her. Se her, Dina; tag min kones sjal og gå med. Johan blir her hos mig, kære Betty. Jeg må da høre lidt om forholdene derover.

FRU BERNICK. Ja, ja; men kom så efter; du véd jo, hvor du skal finde os. (*Fru Bernick, frøken Hessel* og *Dina* går ned gennem haven til venstre.)

KONSUL BERNICK (ser et øjeblik efter dem, går så hen og lukker den øverste dør til venstre, derpå går han hen til Johan, griber begge hans hænder, ryster og trykker dem). Johan, nu er vi alene; må jeg nu få lov at takke dig.

JOHAN TØNNESEN. Å hvad!

KONSUL BERNICK. Mit hus og hjem, min familjelykke, min hele borgerlige stilling i samfundet, — alt skylder jeg dig.

JOHAN TØNNESEN. Nå, det glæder mig, kære Karsten; så kom der dog noget godt ud af den gale historie.

KONSUL BERNICK (ryster igen hans hænder). Tak, tak alligevel! Ikke én blandt ti tusende havde gjort, hvad du dengang gjorde for mig.

JOHAN TØNNESEN. Snak om en ting! Var vi ikke begge to unge og letlivede? En af os måtte jo dog tage skylden på sig —

KONSUL BERNICK. Men hvem var nærmere til det, end den skyldige?

JOHAN TØNNESEN. Stop! Dengang var den uskyldige nærmest til det. Jeg var jo frank og fri, forældreløs; dette slid på kontoret var det en ren lykke at komme bort fra. Du derimod havde din gamle moder i live, og dertil var du jo netop bleven hemmelig forlovet med Betty, som holdt så meget af dig. Hvorledes vilde det gåt med hende, hvis hun havde fåt at vide —?

KONSUL BERNICK. Sandt, sandt, sandt; men —

JOHAN TØNNESEN. Og var det ikke just for Bettys skyld, at du afbrød dette maskepi med madam Dorf? Det var jo netop for at bryde overtvert, at du var deroppe hos hende den aften —

KONSUL BERNICK. Ja, den ulyksalige aften, da det fordrukne menneske kommer hjem —! Ja, Johan, det var for Bettys skyld; men alligevel, — at du så højmodig kunde vende skinnet imod dig selv og rejse væk —

JOHAN TØNNESEN. Ingen skrupler, kære Karsten. Vi blev jo enige om, at så skulde det være; reddes måtte du jo, og du var jo min ven. Jo, det venskab var jeg rigtignok kry af! Her gik jeg og sled som en stakkers hjemfødning; og så kommer du tilbage, fin og fornem, fra din store udenlandsrejse; havde været både i London og i Paris. Og så kårer du mig til din omgangsven, skønt jeg var fire år yngre end du; — ja, det var nu, fordi du gik og

kured til Betty; nu forstår jeg det nok. Men hvor kry jeg var af det! Og hvem vilde ikke have været det? Hvem vilde ikke gerne have ofret sig for dig; især når det ikke gjaldt andet end en måneds bysladder, og en så med det samme kunde løbe ud i den vide verden.

KONSUL BERNICK. Hm, min kære Johan, jeg vil oprigtig sige dig, at historien endnu ikke er så ganske glemt.

JOHAN TØNNESEN. Ikke det? Nå, hvad rager det mig, når jeg igen sidder derover på min farm —

KONSUL BERNICK. Du rejser altså tilbage?

JOHAN TØNNESEN. Forstår sig.

KONSUL BERNICK. Men dog ikke så snart, håber jeg?

JOHAN TØNNESEN. Så snart som muligt. Det var jo kun for at føje Lona, at jeg tog med herover.

KONSUL BERNICK. Så? Hvorledes det?

JOHAN TØNNESEN. Jo, ser du, Lona er jo ikke ung længer, og i den sidste tid begyndte længselen efter hjemmet at mane og drage hende; men hun vilde aldrig vedgå det; (smiler.) hvor turde hun vove at lade mig letsindige krop alene tilbage, mig, som alt i nittenårsalderen havde givet mig af med —

KONSUL BERNICK. Og så?

JOHAN TØNNESEN. Ja, Karsten, nu kommer jeg med et skriftemål, som jeg skammer mig over.

KONSUL BERNICK. Du har da ikke betroet hende sammenhængen?

JOHAN TØNNESEN. Jo. Det var urigtigt af mig; men jeg kunde ikke andet. Du gør dig ingen forestilling om, hvad Lona har været for mig. Du har aldrig kunnet udstå hende; men for mig har hun været som en moder. I de første år, da vi havde det så trangt derover, — hvorledes arbejded hun ikke? Og da jeg så lå syg en lang tid, og ingenting kunde fortjene, og ikke kunde forhindre det, så gav hun sig til at synge viser i kaffehusene, — holde foredrag, som folk gjorde løjer med; og så skrev hun en bog, som hun siden både lo og græd over, — altsammen for at holde livet i mig. Kunde jeg så se på, at hun ivinter gik der og tærtes hen, hun, som havde slidt og slæbt for mig? Nej, det kunde jeg ikke, Karsten. Og så sagde jeg: rejs du, Lona; du skal ikke være ræd for mig; jeg er ikke så letsindig, som du tænker. Og så — så fik hun det at vide.

KONSUL BERNICK. Og hvorledes tog hun det?

JOHAN TØNNESEN. Nå, hun mente, som sandt var, at når jeg vidste mig uskyldig, så kunde det ikke være mig imod at gøre en trip med herover. Men vær du rolig; Lona røber intet, og jeg skal nok vogte min mund anden gang.

KONSUL BERNICK. Ja, ja; det stoler jeg på.

JOHAN TØNNESEN. Her er min hånd. Og så vil vi ikke tale mere om den gamle historie; lykkeligvis er det den eneste gale streg, nogen af os har gjort sig skyldig i, tænker jeg. Nu vil jeg rigtig nyde de få dage, jeg blir her. Du kan ikke tro, hvilken prægtig tur vi havde i formiddag. Hvem skulde troet, at den lille tøsunge, som løb her og spilled engle på teatret —! Men sig mig, du, — hvorledes gik det siden med hendes forældre?

KONSUL BERNICK. Å, kære, jeg véd ikke mere at fortælle, end hvad jeg skrev dig til straks efter du var rejst. Ja, du fik dog vel de to breve?

JOHAN TØNNESEN. Ja vel, ja vel; jeg har dem begge to. Det fordrukne menneske løb jo fra hende?

KONSUL BERNICK. Og slog sig siden ihjel i fuldskab.

JOHAN TØNNESEN. Hun døde jo også kort efter? Men du gjorde vel for hende, hvad du sådan i stilhed kunde?

KONSUL BERNICK. Hun var stolt; hun forrådte intet og hun vilde intet modtage.

JOHAN TØNNESEN. Nå, det var ialfald rigtig af dig, at du tog Dina i huset.

KONSUL BERNICK. Ja visst var det så. For resten var det egentlig Marta, som drev den sag igennem.

JOHAN TØNNESEN. Så det var Marta? Ja, Marta — det er sandt — hvor er hun henne idag?

KONSUL BERNICK. Å hun, — når hun ikke har skolen at passe, så har hun sine syge.

JOHAN TØNNESEN. Det er altså Marta, som har taget sig af hende.

KONSUL BERNICK. Ja, Marta har jo altid havt en viss svaghed for opdragelsesvæsenet. Derfor har hun også taget en post ved almueskolen. Det var en kapital dumhed af hende.

JOHAN TØNNESEN. Ja, hun så svært medtaget ud igår; jeg frygter også for, at hun ikke har helbred til det.

KONSUL BERNICK. Å, hvad helbreden angår, så kunde hun vel altid stå i det. Men det er ubehageligt for mig; det ser ud som om jeg, hendes broder, ikke var villig til at underholde hende.

JOHAN TØNNESEN. Underholde? Jeg trode, hun havde såvidt formue selv —

KONSUL BERNICK. Ikke en skilling. Du husker nok, hvilken kneben tid det var for moder, da du rejste. Hun fortsatte da en stund med bistand af mig; men det kunde jeg naturligvis ikke i længden være tjent med. Så lod jeg mig optage i firmaet; men det

gik heller ikke på den måde. Jeg måtte derfor overtage det hele, og da vi opgjorde vor status, viste det sig, at der så godt som intet blev tilovers på moders part. Da så moder kort efter døde, stod naturligvis også Marta på en bar bakke.

JOHAN TØNNESEN. Den stakkers Marta!

KONSUL BERNICK. Stakkers? Hvorfor det? Du tror da vel ikke, at jeg lader hende savne noget? Å nej, det tør jeg dog sige, at jeg er en god broder. Hun bor naturligvis sammen med os og spiser ved vort bord; lærerinde-gagen kan hun rundeligt klæde sig for, og et enligt fruentimmer, — hvad skal hun med mere?

JOHAN TØNNESEN. Hm; på den vis tænker vi ikke i Amerika.

KONSUL BERNICK. Nej, det tror jeg nok; i et opagiteret samfund, som det amerikanske. Men her i vor lille kreds, hvor, Gud ske lov, fordærvelsen til dato ialfald ikke har fåt indpas, her nøjes kvinderne med at indtage en sømmelig om end beskeden stilling. Det er for resten Martas egen skyld; hun kunde såmæn have været forsørget for længe siden, hvis hun selv havde villet.

JOHAN TØNNESEN. Du mener, hun kunde have giftet sig?

KONSUL BERNICK. Ja, hun kunde været meget favorabelt anbragt endogså; hun har havt flere gode tilbud; besynderlig nok; en ubemidlet pige, ikke længer ung, og derhos ganske ubetydelig.

JOHAN TØNNESEN. Ubetydelig?

KONSUL BERNICK. Nå, jeg lægger hende det slet ikke til last. Jeg ønsker hende overhovedet ikke anderledes. Du kan vide, — i et stort hus, som vort, — det er altid godt at have et sådant jævnt menneske, som man kan sætte til hvad der forefalder.

JOHAN TØNNESEN. Ja, men hun —?

KONSUL BERNICK. Hun? Hvorledes? Nå ja, hun har naturligvis nok at interessere sig for; hun har jo mig og Betty og Olaf og mig. Menneskene bør da ikke i første række tænke på sig selv, og aller mindst kvinderne. Vi har jo dog alle et større eller mindre samfund at støtte og at virke for. Således går jeg ialfald. (tyder mod *fuldmægtig Krap*, som kommer fra højre.) Ja, der har du straks et bevis. Tror du, det er mine egne affærer, som optager mig? På ingen måde. (hurtig til *Krap*.) Nå?

FULDMÆGTIG KRAP (sagte, viser en bunke papirer). Alle købekontrakterne i orden.

KONSUL BERNICK. Ypperligt! Fortræffeligt! — Ja nu, svoger, må du sandelig have mig undskyldt så længe. (dæmpet og med et håndtryk.) Tak, tak, Johan; og vær overbevist om, at alt, hvad jeg kan tjene dig i, — nå, du forstår mig nok. — Kom, her Krap. (de går ind i konsulens værelse.)

JOHAN TØNNESEN (ser en stund efter ham). Hm —

(Han vil gå ned i haven. I det samme kommer *frøken Bernick* med en liden kurv på armen ind fra højre).

JOHAN TØNNESEN. Nej se, Marta!

FRØKEN BERNICK. Ah — Johan, — er det dig?

JOHAN TØNNESEN. Så tidlig på farten du også.

FRØKEN BERNICK. Ja. Vent lidt; nu kommer visst de andre straks. (vil gå ud til venstre.)

JOHAN TØNNESEN. Hør, Marta, har du altid sådant hastværk?

FRØKEN BERNICK. Jeg?

JOHAN TØNNESEN. Igår gik du ligesom af vejen, så jeg ikke fik tale et ord med dig, og idag —

FRØKEN BERNICK. Ja, men —

JOHAN TØNNESEN. Før var vi dog altid sammen, — vi to gamle legekammerater.

FRØKEN BERNICK. Ak, Johan, det er mange, mange år siden.

JOHAN TØNNESEN. Nå, Herregud, det er femten år siden, hverken mere eller mindre. Synes du kanske, jeg har forandret mig så meget?

FRØKEN BERNICK. Du? Å ja, du også, endskønt —

JOHAN TØNNESEN. Hvad mener du?

FRØKEN BERNICK. Å, det var ingenting.

JOHAN TØNNESEN. Du lader ikke til at være bleven meget oplivet ved at se mig igen.

FRØKEN BERNICK. Jeg har ventet så længe, Johan, — for længe.

JOHAN TØNNESEN. Ventet? At jeg vilde komme?

FRØKEN BERNICK. Ja.

JOHAN TØNNESEN. Og hvorfor, mente du, jeg vilde komme?

FRØKEN BERNICK. For at sone, hvad du har forbrudt.

JOHAN TØNNESEN. Jeg?

FRØKEN BERNICK. Har du glemt, at en kvinde døde i nød og skam for din skyld? Har du glemt, at for din skyld blev et opvoksende barns bedste år forbitret?

JOHAN TØNNESEN. Og dette må jeg høre af dig? Marta, har da aldrig din broder —?

FRØKEN BERNICK. Hvad han?

JOHAN TØNNESEN. Har han aldrig —; nu ja, jeg mener, har han aldrig havt så meget som et undskyldende ord for mig?

FRØKEN BERNICK. Ak, Johan, du kender jo Karstens strenge grundsætninger.

JOHAN TØNNESEN. Hm —, ja visst, ja visst, jeg kender nok min gamle ven Karstens strenge grundsætninger. — Men dette er jo —! Nå. Jeg talte nylig med ham. Jeg synes, at han har forandret sig adskilligt.

FRØKEN BERNICK. Hvor kan du sige det? Karsten har da altid været en udmærket mand.

JOHAN TØNNESEN. Ja, det var just ikke således ment; men lad gå. — Hm; nu skønner jeg altså, hvad lys du har sét mig i; det er den forlornes hjemkomst, du har gåt og ventet på.

FRØKEN BERNICK. Hør, Johan, jeg vil sige dig, hvad lys jeg har sét dig i. (peger ned i haven.) Ser du hende, som leger dernede i græsset med Olaf? Det er Dina. Erindrer du det forvirrede brev, du skrev mig til, da du rejste? Du skrev, at jeg skulde tro på dig. Jeg har troet på dig, Johan. Alt det onde, som her bagefter gik rygter om, må være sket i forvildelse, uden tanke, uden overlæg —

JOHAN TØNNESEN. Hvad mener du?

FRØKEN BERNICK. O, du forstår mig jo nok; — ikke et ord mere om det. Men bort måtte du jo, begynde forfra — et nyt liv. Ser du, Johan, jeg har været din stedfortræder herhjemme, jeg, din gamle legekammerat. De pligter, du ikke husked på at varetage her, eller ikke kunde varetage, dem har jeg varetaget for dig. Jeg siger dig dette, for at du ikke skal have også d e t at bebrejde dig. Det forurettede barn har jeg været en moder for, har opdraget hende, så godt jeg kunde —

JOHAN TØNNESEN. Og spildt hele dit liv for den sag —

FRØKEN BERNICK. Det har ikke været spildt. Men du kom sent, Johan.

JOHAN TØNNESEN. Marta, — dersom jeg kunde sige dig —. Nå, lad mig da ialfald takke dig for dit trofaste venskab.

FRØKEN BERNICK (smiler tungt). Hm —. Ja, nu har vi altså udtalt, Johan. Hys; der kommer nogen. Farvel; jeg kan ikke nu —

(Hun går ud gennem den bagerste dør til venstre. *Frøken Hessel* kommer fra haven, fulgt af *fru Bernick.*)

FRU BERNICK (endnu i haven). Men for Guds skyld, Lona, hvad tænker du på!

FRØKEN HESSEL. Lad mig være, siger jeg; jeg vil og må tale med ham.

FRU BERNICK. Men det vilde jo være den største skandale! Ah, Johan, er du endnu her?

FRØKEN HESSEL. Ud med dig, gut; stå ikke her og hæng i stueluften; gå ned i haven og snak med Dina.

JOHAN TØNNESEN. Ja, det tænkte jeg netop på.

FRU BERNICK. Men —

FRØKEN HESSEL. Hør du, John, har du sét rigtig på Dina?

JOHAN TØNNESEN. Ja, det tror jeg nok.

FRØKEN HESSEL. Ja, du skulde se rigtig tilgavns på hende, gut. Det var noget for dig!

FRU BERNICK. Men, Lona —!

JOHAN TØNNESEN. Noget for mig?

FRØKEN HESSEL. Ja, at se på, mener jeg. Gå nu!

JOHAN TØNNESEN. Ja, ja, jeg går mere end gerne.

(han går ned i haven.)

FRU BERNICK. Lona, jeg er som forstenet over dig. Dette kan dog umulig være dit alvor.

FRØKEN HESSEL. Jo så minsæl er det så. Er hun ikke frisk og sund og sand? Det er netop en kone for John. Det er slig en, han trænger til derover; det vil være noget andet end en gammel halvsøster.

FRU BERNICK. Dina! Dina Dorf! Betænk dog —

FRØKEN HESSEL. Jeg betænker først og fremst guttens lykke. For hjælpe til, det må jeg; selv er han ikke videre fremmelig i sligt; småpiger og fruentimmer har han aldrig havt noget rigtigt syn for.

FRU BERNICK. Han? Johan! Nå, jeg synes rigtignok, vi har havt sørgelige beviser for —

FRØKEN HESSEL. Å Pokker i vold med den dumme historie! Hvor er Bernick henne? Jeg vil tale med ham.

FRU BERNICK. Lona, du gør det ikke, siger jeg!

FRØKEN HESSEL. Jeg gør det. Synes gutten om hende, — og hun om ham, — så skal de også have hverandre. Bernick er jo slig en klog mand; han må finde på en udvej —

FRU BERNICK. Og du kan tænke dig, at disse amerikanske usømmeligheder skulde blive tålt her —

FRØKEN HESSEL. Sniksnak, Betty —

FRU BERNICK. — at en mand, som Karsten, med hans strenge moralske tænkemåde —

FRØKEN HESSEL. Å, pyt, den er vel ikke så urimelig streng.

FRU BERNICK. Hvad er det, du vover at sige?

FRØKEN HESSEL. Jeg vover at sige, at Bernick er vel ikke synderlig mere moralsk end andre mandfolk.

FRU BERNICK. Så dybt sidder altså hadet til ham endnu! Men hvad vil du da her, når du aldrig har kunnet glemme at —? Jeg begriber ikke, at du turde træde ham under øjnene efter den skammelige fornærmelse, som du dengang tilføjed ham.

FRØKEN HESSEL. Ja, Betty, dengang forløb jeg mig stygt.

FRU BERNICK. Og hvor højmodigt har han ikke tilgivet dig, han, som dog aldrig havde forbrudt noget! Thi han kunde dog ikke for, at du gik her og gjorde dig forhåbninger.. Men siden den tid har du hadet mig også. (brister i gråd.) Du har aldrig undt mig min lykke. Og nu kommer du her for at vælte alt dette over mig, — for at vise byen, hvilken familje jeg har bragt Karsten ind i. Ja, det er mig, det går ud over, og det er det, du vil. O, det er afskyeligt af dig! (hun går grædende bort gennem den øverste dør til venstre.)

FRØKEN HESSEL (ser efter hende). Stakkels Betty.

(*Konsul Bernick* kommer ud fra sit værelse.)

KONSUL BERNICK (endnu i døren). Ja, ja, det er godt, herr Krap; det er udmærket. Send 400 kroner til bespisning af de fattige. (vender sig.) Lona! (nærmere.) Du er alene? Kommer ikke Betty her?

FRØKEN HESSEL. Nej. Skal jeg kanske hente hende?

KONSUL BERNICK. Nej, nej, nej, lad være! O, Lona, du véd ikke, hvor jeg har brændt efter at få tale åbent med dig, — efter at få trygle om din tilgivelse.

FRØKEN HESSEL. Hør nu, Karsten, lad os ikke blive sentimentale; det klæder os ikke.

KONSUL BERNICK. Du må høre mig, Lona. Jeg véd jo, hvorledes jeg har skinnet imod mig nu, da du har erfaret dette med Dinas moder. Men jeg sværger dig til, det var kun en kortvarig forvildelse; jeg har virkelig, sandt og oprigtigt, holdt af dig engang.

FRØKEN HESSEL. Hvorfor tror du jeg er kommen her hjem?

KONSUL BERNICK. Hvad du end har i sinde, så bønfalder jeg dig om, ikke at foretage noget, før jeg har retfærdiggjort mig. Jeg kan det, Lona; jeg kan ialfald undskylde mig.

FRØKEN HESSEL. Nu er du ræd. — Du har engang holdt af mig, siger du. Ja, det forsikred du mig tidt nok i dine breve; og kanske det også var sandt — på en måde, så længe du levede derude i en stor og frigjort verden, som gav dig mod til selv at tænke frit og stort. Du fandt kanske hos mig lidt mere karakter og vilje og selvstændighed, end hos de fleste herhjemme. Og så var det jo en hemmelighed mellem os to; der var ingen, som kunde gøre sig lystig over din slette smag.

KONSUL BERNICK. Lona, hvor kan du dog tro —?

FRØKEN HESSEL. Men da du så kom tilbage; da du hørte spottegloserne, som hagled ned over mig; da du fornam latteren over alt det, som de her kaldte mine forkertheder —

KONSUL BERNICK. Du var hensynsløs dengang.

FRØKEN HESSEL. Mest for at ærgre disse skørteklædte og bukseklædte snerper, som sjokked om i byen. Og da du så traf den unge forlokkende skuespillerinde —

KONSUL BERNICK. Det var en lapsestreg; intet videre; jeg sværger dig til, ikke tiendedelen var sandt af de rygter og den sladder, som kom i omløb.

FRØKEN HESSEL. Lad gå; men da så Betty kom hjem, smuk, opblomstrende, forgudet af alle, — og da det blev bekendt, at hun skulde arve alle pengene efter tante og at jeg ingenting vilde få —

KONSUL BERNICK. Ja, der er vi ved sagen, Lona; og nu skal du høre det uden omsvøb. Jeg elsked ikke Betty dengang; jeg brød ikke med dig for nogen ny tilbøjelighed. Det var for pengenes skyld ligefrem; jeg var nødt til det; jeg måtte sikre mig dem.

FRØKEN HESSEL. Og det siger du mig lige i øjnene?

KONSUL BERNICK. Ja, jeg gør. Hør mig, Lona —

FRØKEN HESSEL. Og dog skrev du mig til, at en ubetvingelig kærlighed til Betty havde grebet dig, påkaldte min højmodighed, besvor mig for Bettys skyld at tie med det, som havde været imellem os —

KONSUL BERNICK. Jeg måtte det, siger jeg.

FRØKEN HESSEL. Nu, ved den levende Gud, da angrer jeg ikke på, at jeg dengang forløb mig, som jeg gjorde.

KONSUL BERNICK. Lad mig koldt og rolig sige dig, hvorledes stillingen var i de dage. Min moder stod, som du husker, i spidsen for forretningen; men hun var aldeles uden forretningssans. Jeg blev skyndsomt kaldt hjem fra Paris; tiderne var kritiske; jeg skulde bringe affærerne påfode. Hvad fandt jeg? Jeg fandt, hvad der måtte holdes i den dybeste hemmelighed, et sågodtsom ruineret hus. Ja, det var sågodtsom ruineret, dette gamle ansede hus, der havde stát i tre generationer. Hvad havde jeg, sønnen, den eneste søn, andet at gøre end at se mig om efter et redningsmiddel?

FRØKEN HESSEL. Og så redded du huset Bernick på en kvindes bekostning.

KONSUL BERNICK. Du véd godt, at Betty elsked mig.

FRØKEN HESSEL. Men jeg?

KONSUL BERNICK. Tro mig, Lona, — du var aldrig bleven lykkelig med mig.

FRØKEN HESSEL. Var det af omsorg for min lykke, at du gav mig til pris?

KONSUL BERNICK. Tror kanske du, at jeg af egennyttige bevæggrunde handled som jeg gjorde? Havde jeg dengang stået alene, så skulde jeg med frejdigt mod begyndt forfra. Men du skønner

ikke, hvorledes en forretningsmand vokser sammen, under et umådeligt ansvar, med den forretning, han tager i arv. Véd du, at hundreders, ja tusenders vel og ve afhænger af ham? Betænker du ikke, at hele det samfund, som både du og jeg kalder vort hjem, vilde på den føleligste måde være blevet berørt deraf, om huset Bernick havde gåt tilgrunde?

FRØKEN HESSEL. Er det også for samfundets skyld, at du i disse femten år er bleven stående i løgnen?

KONSUL BERNICK. I løgnen?

FRØKEN HESSEL. Hvad véd Betty om alt det, som ligger under og forud for hendes forbindelse med dig?

KONSUL BERNICK. Kan du tro, at jeg til ingen nytte vilde såre hende ved at blotte de ting?

FRØKEN HESSEL. Til ingen nytte, siger du? Ja, ja, du er jo forretningsmand; du må jo forstå dig på det nyttige. — Men hør nu, Karsten, nu vil jeg også tale koldt og roligt. Sig mig, — er du nu også rigtig lykkelig?

KONSUL BERNICK. I familjen, mener du?

FRØKEN HESSEL. Ja vel.

KONSUL BERNICK. Det er jeg, Lona. Å, du har ikke forgæves været en så opofrende veninde for mig. Jeg tør sige, at jeg er bleven lykkeligere år for år. Betty er både god og føjelig. Og hvorledes hun i årenes løb har lært at bøje sit væsen efter det, som er ejendommeligt hos mig —

FRØKEN HESSEL. Hm.

KONSUL BERNICK. Før havde hun jo en hel del overspændte forestillinger om kærligheden; hun kunde ikke forlige sig med den tanke, at den lidt efter lidt skulde gå over til en mild venskabsflamme.

FRØKEN HESSEL. Men nu finder hun sig tilrette i det?

KONSUL BERNICK. Fuldstændig. Du kan vide, at den daglige omgang med mig ikke er bleven uden modnende indflydelse på hende. Menneskene må gensidig lære at nedstemme sine fordringer, hvis man skal gøre fyldest i det samfund, hvori man er sat. Det har Betty også efterhånden lært at indse, og derfor er vort hus nu et mønster for vore medborgere.

FRØKEN HESSEL. Men disse medborgere véd ingenting om løgnen?

KONSUL BERNICK. Om løgnen?

FRØKEN HESSEL. Ja, om løgnen, som du nu i femten år har ståt i.

KONSUL BERNICK. Og det kalder du —?

FRØKEN HESSEL. Løgnen kalder jeg det. Den trefoldige løgn. Først løgnen mod mig; så løgnen mod Betty; så løgnen mod Johan.

KONSUL BERNICK. Betty har aldrig krævet, at jeg skulde tale.

FRØKEN HESSEL. Fordi hun ingenting har vidst.

KONSUL BERNICK. Og du vil ikke kræve det; — af hensyn til hende vil du det ikke.

FRØKEN HESSEL. Å nej, jeg skal nok vide at bære lattersalverne; jeg har en bred ryg.

KONSUL BERNICK. Og Johan vil heller ikke kræve det; det har han tilsagt mig.

FRØKEN HESSEL. Men du selv, Karsten? Er der ikke noget indeni dig, som kræver at komme ud af løgnen?

KONSUL BERNICK. Jeg skulde frivilligt ofre min familjelykke og min stilling i samfundet!

FRØKEN HESSEL. Hvad ret har du til at stå der du står?

KONSUL BERNICK. I femten år har jeg daglig tilkøbt mig en smule ret — ved min vandel, og ved det, jeg har virket og fremmet.

FRØKEN HESSEL. Ja, du har virket og fremmet meget, både for dig selv og for andre. Du er byens rigeste og mægtigste mand; under din vilje tør de ikke andet end bøje sig, alle, fordi du gælder for at være uden plet og lyde; dit hjem gælder for et mønsterhjem, din færd for en mønsterfærd. Men al denne herlighed, og du selv med, står som på en gyngende myr. Et øjeblik kan komme, et ord kan blive udtalt, — og både du og hele herligheden går tilbunds, hvis du ikke berger dig i tide.

KONSUL BERNICK. Lona, — hvad er det, du vil herover?

FRØKEN HESSEL. Jeg vil hjælpe dig til fast grund under fødderne, Karsten.

KONSUL BERNICK. Hævn! Du vil hævne dig? Jeg ante det nok. Men det lykkes dig ikke! Her er kun én, som kan tale med myndighed, og han er taus.

FRØKEN HESSEL. Johan?

KONSUL BERNICK. Ja, Johan. Vil nogen anden anklage mig, så nægter jeg alt. Vil man tilintetgøre mig, så strider jeg på livet. Men det skal aldrig lykkes dig, siger jeg! Han, som kunde fælde mig, han tier — og han rejser igen.

(*Grosserer Rummel* og *købmand Vigeland* kommer fra højre.)

GROSSERER RUMMEL. Goddag, goddag, kære Bernick; du må komme med os op i handelsforeningen; vi har møde i jernbanesagen, véd du.

KONSUL BERNICK. Jeg kan ikke. Umuligt nu.

KØBMAND VIGELAND. De må sandeligen, herr konsul —

GROSSERER RUMMEL. Du må, Bernick. Der er folk, som arbejder mod os. Redaktør Hammer og de andre, som holdt på kystlinjen, påstår, at der stikker private interesser bag det nye forslag.

KONSUL BERNICK. Nå, så forklar dem da —

KØBMAND VIGELAND. Det hjælper ikke, hvad vi forklarer, herr konsul —

GROSSERER RUMMEL. Nej, nej, du må komme selv; dig vil jo naturligvis ingen vove at mistænke for sligt.

FRØKEN HESSEL. Nej, det skulde jeg mene.

KONSUL BERNICK. Jeg kan ikke, siger jeg; jeg er uvel; — eller ialfald, bi — lad mig samle mig. (*Adjunkt Rørlund* kommer fra højre.)

ADJUNKT RØRLUND. Undskyld, herr konsul; De ser mig her i det heftigste oprør —

KONSUL BERNICK. Ja, ja, hvad fejler Dem?

ADJUNKT RØRLUND. Jeg må gøre Dem et spørsmål, herr konsul. Er det med Deres minde, at den unge pige, som har fundet et asyl under Deres tag, viser sig på offentlig gade i selskab med et menneske, som —

FRØKEN HESSEL. Hvilket menneske, herr pastor?

ADJUNKT RØRLUND. Med det menneske, som hun, blandt alle mennesker i verden, burde holdes længst borte fra.

FRØKEN HESSEL. Håhå!

ADJUNKT RØRLUND. Er det med Deres minde, herr konsul?

KONSUL BERNICK (der søger hat og hansker). Jeg véd ikke af noget. Undskyld; jeg har hastværk; jeg skal op i handelsforeningen.

HILMAR TØNNESEN (kommer fra haven og går hen til den øverste dør til venstre). Betty, Betty hør her!

FRU BERNICK (i døren). Hvad er det?

HILMAR TØNNESEN. Du bør gaa ned i haven og gøre en ende på det lefleri, som en viss person driver med denne Dina Dorf. Jeg er bleven ganske nervøs af at høre på det.

FRØKEN HESSEL. Så? Hvad har da personen sagt?

HILMAR TØNNESEN. Å, ikke andet end at han vil, hun skal følge med ham til Amerika. Uf!

ADJUNKT RØRLUND. Kan sligt være muligt!

FRU BERNICK. Hvad siger du?

FRØKEN HESSEL. Men det vilde jo være prægtigt.

KONSUL BERNICK. Umuligt! Du har hørt fejl.

HILMAR TØNNESEN. Så spørg ham selv. Der kommer parret. Men lad bare mig blive udenfor.

KONSUL BERNICK (til *Rummel og Vigeland*). Jeg kommer efter, — om et øjeblik —

(*Grosserer Rummel* og *købmand Vigeland* går ud til højre. *Johan Tønnesen* og *Dina* kommer fra haven.)

JOHAN TØNNESEN. Hurra, Lona, hun følger med os!

FRU BERNICK. Men, Johan, — du ubesindige —!

ADJUNKT RØRLUND. Er dette virkeligt! En så topmålt skandale! Ved hvilke forførelseskunster har De —

JOHAN TØNNESEN. Nå nå, mand; hvad er det De siger?

ADJUNKT RØRLUND. Svar mig, Dina; er dette Deres agt, — er det Deres fulde fri beslutning?

DINA. Jeg må bort herfra.

ADJUNKT RØRLUND. Men med ham — med ham!

DINA. Nævn mig nogen anden her, som havde mod til at tage mig med.

ADJUNKT RØRLUND. Nu, så skal De også få at vide, hvem han er.

JOHAN TØNNESEN. Tal ikke!

KONSUL BERNICK. Ikke et ord mere!

ADJUNKT RØRLUND. Da tjente jeg dårligt det samfund, hvis moral og seder jeg er sat til at være en vogter for; og uforsvarligt handled jeg mod denne unge pige, i hvis opdragelse også jeg har havt en væsentlig del og som er mig —

JOHAN TØNNESEN. Vogt Dem for hvad De gør!

ADJUNKT RØRLUND. Hun skal vide det! Dina, det er denne mand, som voldte al Deres moders ulykke og skam.

KONSUL BERNICK. Herr adjunkt —!

DINA. Han! (til *Johan Tønnesen*). Er dette sandt?

JOHAN TØNNESEN. Karsten, svar du.

KONSUL BERNICK. Ikke et ord mere! Idag skal her ties.

DINA. Sandt altså.

ADJUNKT RØRLUND. Sandt, sandt. Og mere end det. Dette menneske, som De sætter lid til, løb ikke tomhændet hjemmefra; — enkefru Bernicks kasse —; konsulen kan bevidne det!

FRØKEN HESSEL. Løgner!

KONSUL BERNICK. Ah —!

FRU BERNICK. O Gud, o Gud!

JOHAN TØNNESEN (imod ham med løftet arm). Og det vover du —!

FRØKEN HESSEL (afbødende). Slå ham ikke, Johan!

ADJUNKT RØRLUND. Jo, forgrib Dem kun på mig. Men sandheden skal frem; og det er sandhed; konsul Bernick har selv sagt det, og hele byen véd det. — Nu, Dina, nu kender De ham.

(Kort stilhed.)

JOHAN TØNNESEN (sagte, griber *Bernick* om armen). Karsten, Karsten, hvad har du gjort!

FRU BERNICK (dæmpet og i gråd). O, Karsten, at jeg skulde bringe dig ind i al denne skændsel.

KØBMAND SANDSTAD (kommer hurtig fra højre og råber med hånden på dørklinken): Nu må De endelig komme, herr konsul! Hele jernbanen hænger i en tråd.

KONSUL BERNICK (åndsfraværende). Hvad er det? Hvad skal jeg —?

FRØKEN HESSEL (alvorligt og med eftertryk). Du skal op og støtte samfundet svoger.

KØBMAND SANDSTAD. Ja kom, kom; vi behøver al Deres moralske overvægt.

JOHAN TØNNESEN (tæt ved ham). Bernick, — vi to tales ved imorgen.

(Han går ud gennem haven; *konsul Bernick* går som viljeløs ud til højre med *købmand Sandstad*.)

TREDJE AKT.

(Havesalen i *konsul Bernicks* hus.)

(*Konsul Bernick*, med et spanskrør i hånden, kommer i heftig vrede ud fra det bagerste værelse til venstre og lader døren stå halvt åben efter sig.)

KONSUL BERNICK. Se så; nu er der da endelig engang bleven alvor af det; den lusing tænker jeg han skal huske. (til nogen inde i værelset.) Hvad siger du? — Og jeg siger, du er en uforstandig moder! Du undskylder ham, gir ham medhold i alle hans slyngelstreger. — Ikke slyngelstreger? Hvad kalder du det da? At liste sig ud af huset ved nattetid, gå tilhavs med fiskerbåden, blive borte til langt ud på dagen og satte mig i slig dødelig angst, mig, som har så meget andet at stå i. Og så vover den knægt at true med, at han vil løbe sin vej! Ja, lad ham prøve på det! — Du? Nej, det tror jeg nok; du bekymrer dig ikke stort om hans ve og vel. Jeg tror gerne, at om han satte livet til —! — Så? Ja, men jeg har en gerning at efterlade mig her i verden; jeg er ikke tjent med at blive barnløs. — Ingen indvendinger, Betty; det blir, som jeg har sagt; han har husarrest — (lytter.) Hys; lad ingen mærke noget.

(*Fuldmægtig Krap* kommer fra højre.)

FULDMÆGTIG KRAP. Har De tid et øjeblik, herr konsul?

KONSUL BERNICK (kaster spanskrøret fra sig). Ja vel, ja vel. Kommer De fra værftet?

FULDMÆGTIG KRAP. Nu netop. Hm —

KONSUL BERNICK. Nå? Der er dog ikke noget ivejen med „Palmetræet“?

FULDMÆGTIG KRAP. „Palmetræet“ kan sejle imorgen, men —

KONSUL BERNICK. „Indian Girl“ altså? Aned det mig ikke, at den stivnakke —

FULDMÆGTIG KRAP. „Indian Girl“ kan også sejle imorgen; men — den kommer visst ikke langt.

KONSUL BERNICK. Hvad mener De?

FULDMÆGTIG KRAP. Undskyld, herr konsul; den dør står på klem og jeg tror, der er nogen derinde —

KONSUL BERNICK (lukker døren). Se så. Men hvad er det dog for noget, som ingen må høre?

FULDMÆGTIG KRAP. Det er det, at bygmester Aune nok har i sinde at lade „Indian Girl" gå tilbunds med mand og mus.

KONSUL BERNICK. Men Gud forbarme sig, hvor kan De tro —?

FULDMÆGTIG KRAP. Kan ikke forklare mig det på anden måde, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Nå, så sig mig dog i få ord —

FULDMÆGTIG KRAP. Skal så. De véd selv, hvor sendrægtigt det er gåt på værftet, siden vi fik de nye maskiner og de nye uvante arbejdere.

KONSUL BERNICK. Ja, ja.

FULDMÆGTIG KRAP. Men imorges, da jeg kom derned, mærked jeg, at reparationen på Amerikaneren var skredet påfaldende vidt frem; det store spuns i bunden, — De véd, det pilrådne sted —

KONSUL BERNICK. Ja, ja, hvad det?

FULDMÆGTIG KRAP. Fuldstændig repareret, — tilsyneladende da; forhudet; så ganske ud som nyt; hørte, at Aune selv havde arbejdet med lys dernede hele natten.

KONSUL BERNICK. Ja ja, og så —?

FULDMÆGTIG KRAP. Gik og funderte på dette; folkene hvilte just til frokost, og så fandt jeg anledning til ubemærket at se mig om både udenbords og indenbords; havde svært for at komme ned i den lastede skude; men fik troen i hænderne. Der sker underfundigheder, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Jeg kan ikke tro Dem, herr Krap. Jeg kan ikke, jeg vil ikke tro sligt om Aune.

FULDMÆGTIG KRAP. Gør mig ondt, — men er den skære sandhed. Sker underfundigheder, siger jeg. Intet nyt tømmer indsat, så vidt jeg kunde skønne; bare dyttet og drevet og overklinket med plader og presenninger og sådant noget. Rent fusk! „Indian Girl" når aldrig New York; går tilbunds som en sprukken gryde.

KONSUL BERNICK. Dette er jo forfærdeligt! Men hvad tror De, han kan have til hensigt?

FULDMÆGTIG KRAP. Vil rimeligvis bringe maskinerne i miskredit; vil hævne sig; vil have den gamle arbejdsstok tagen til nåde igen.

KONSUL BERNICK. Og så ofrer han kanske alle de mange menneskeliv.

FULDMÆGTIG KRAP. Han sagde nylig: der findes ikke mennesker ombord i „Indian Girl“, — bare udyr.

KONSUL BERNICK. Ja, ja, lad så være; men agter han da ikke den store kapital, som går tabt?

FULDMÆGTIG KRAP. Aune har ikke noget godt øje til den store kapital, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Sandt nok; han er en opvigler og en urostifter; men en så samvittighedsløs handling —. Hør, herr Krap; denne sag må undersøges to gange. Ikke et ord derom til nogen. Vort værft er blameret, hvis folk får sligt at vide.

FULDMÆGTIG KRAP. Forstår sig, men —

KONSUL BERNICK. Under middagshvilen må De se til at komme derned igen; fuld visshed må jeg have.

FULDMÆGTIG KRAP. Skal få den, herr konsul; men tillad mig, hvad vil De så gøre?

KONSUL BERNICK. Naturligvis anmelde sagen. Vi kan dog ikke gøre os til medskyldige i en ligefrem forbrydelse. Jeg må have min samvittighed ubelastet. Det vil desuden gøre et godt indtryk både i pressen og i samfundet i det hele, når man ser, at jeg skyder alle personlige interesser tilside og lader retfærdigheden have sin gang.

FULDMÆGTIG KRAP. Meget sandt, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Men først og fremst fuld visshed. Og taushed sålænge —

FULDMÆGTIG KRAP. Ikke et ord, herr konsul; og vissheden, den skal De få. (Han går ud gennem haven og nedad gaden.)

KONSUL BERNICK (halvhøjt). Oprørende! Men nej, det er jo umuligt, — utænkeligt!

(Idet han vil gå ind i sit værelse kommer *Hilmar Tønnesen* fra højre.)

HILMAR TØNNESEN. Goddag, Bernick! Nå, jeg gratulerer med sejren i handelsforeningen igår.

KONSUL BERNICK. Å tak.

HILMAR TØNNESEN. Det var jo en glimrende sejr, hører jeg, det intelligente borgersinds sejr over egennytten og fordommen, — omtrent som en fransk razzia mod Kabylerne. Mærkeligt, at du efter de ubehagelige optrin her —

KONSUL BERNICK. Ja, ja, lad det være.

HILMAR TØNNESEN. Men hovedslaget er jo ikke slåt endnu.

KONSUL BERNICK. I jernbanesagen, mener du?

HILMAR TØNNESEN. Ja, du véd da vel, hvad redaktør Hammer går og brygger sammen?

KONSUL BERNICK (spændt). Nej! Hvad er det?

HILMAR TØNNESEN. Han har jo hængt sig fast i det rygte, som går, og det vil han lave en avisartikel af.

KONSUL BERNICK. Hvilket rygte?

HILMAR TØNNESEN. Naturligvis det om de store ejendomskøb langs sidebanen.

KONSUL BERNICK. Hvad siger du? Går her et sådant rygte?

HILMAR TØNNESEN. Ja, det er over hele byen. Jeg hørte det i klubben, hvor jeg drev indom. En af vore sagførere skal i al stilhed per kommission have indkøbt alle skovejendommene, alle malmlejerne, alle vandfaldene —

KONSUL BERNICK. Og siges der ikke, for hvem?

HILMAR TØNNESEN. I klubben mente man, det måtte være for et udenbys selskab, som havde fåt nys om, hvad du havde i gære, og som havde skyndet sig før ejendomspriserne steg —. Er det ikke nederdrægtigt — uf!

KONSUL BERNICK. Nederdrægtigt?

HILMAR TØNNESEN. Ja, at fremmede således trænger sig ind på vore enemærker. Og at en af byens egne sagførere kan låne sig til sligt! Nu blir det altså udenbys folk, som går af med fordelen.

KONSUL BERNICK. Men det er jo dog bare et løst rygte.

HILMAR TØNNESEN. Det troes imidlertid, og imorgen eller iovermorgen vil naturligvis redaktør Hammer spigre det fast som et faktum. Der var allerede almindelig forbitrelse deroppe. Jeg hørte flere sige, at hvis det rygte bekræfter sig, så stryger de sig ud af listerne.

KONSUL BERNICK. Umuligt!

HILMAR TØNNESEN. Så? Hvorfor tror du disse kræmmersjæle var så villige til at gå med på dit foretagende? Tror du ikke de selv havde spidset sine næser på at —?

KONSUL BERNICK. Umuligt, siger jeg; så meget borgersind er her dog i vort lille samfund —

HILMAR TØNNESEN. Her? Ja, du er nu optimist, og så dømmer du andre efter dig selv. Men jeg, som er en temmelig øvet iagttager —. Her er ikke én, — ja naturligvis med undtagelse af os, — ikke én, siger jeg, som holder ideens fane højt. (op mod baggrunden.) Uf, der ser jeg dem!

KONSUL BERNICK. Hvem?

HILMAR TØNNESEN. De to amerikanske. (ser ud til højre.) Og hvem er det de går med? Ja, ved Gud, er det ikke kaptejnen på „Indian Girl". Uf!

KONSUL BERNICK. Hvad kan de ville ham?

HILMAR TØNNESEN. Å, det er jo ret passende selskab. Han skal jo have været slavehandler eller sørøver; og hvem véd, hvad de andre har bedrevet i alle disse år.

KONSUL BERNICK. Jeg siger dig, det er højst urigtigt at tænke således om dem.

HILMAR TØNNESEN. Ja, du er nu optimist. Men nu har vi dem naturligvis på halsen igen; jeg vil derfor i tide —

(går op mod døren til venstre.)

(*Frøken Hessel* kommer fra højre.)

FRØKEN HESSEL. Nå, Hilmar, er det mig, som jager dig af stuen?

HILMAR TØNNESEN. Aldeles ikke; jeg stod her og havde hastværk; jeg skulde tale et ord med Betty.

(går ind i det bagerste værelse til venstre.)

KONSUL BERNICK. (efter en kort stilhed). Nu, Lona?

FRØKEN HESSEL. Ja.

KONSUL BERNICK. Hvorledes står jeg idag for dig?

FRØKEN HESSEL. Som igår. En løgn mere eller mindre —

KONSUL BERNICK. Du må få lys i dette. Hvor blev Johan af?

FRØKEN HESSEL. Han kommer; han havde noget at tale med en mand.

KONSUL BERNICK. Efter det, du hørte igår, vil du begribe, at hele min tilværelse er ødelagt, hvis sandheden kommer for lyset.

FRØKEN HESSEL. Jeg begriber det.

KONSUL BERNICK. Det er naturligvis en selvfølge, at jeg ikke har gjort mig skyldig i den forbrydelse, som her har gåt rygte om.

FRØKEN HESSEL. Det forstår sig af sig selv. Men hvem var tyven?

KONSUL BERNICK. Der var ingen tyv. Der blev ingen penge stjålne; ikke en skilling er bleven borte.

FRØKEN HESSEL. Hvorledes?

KONSUL BERNICK. Ikke en skilling, siger jeg.

FRØKEN HESSEL. Men rygtet? Hvorledes er det skammelige rygte kommet ud, at Johan —?

KONSUL BERNICK. Lona, med dig synes jeg, at jeg kan tale, som med ingen anden; jeg vil intet fortie for dig. Jeg har min del i, at rygtet blev udspredt.

HENRIK IBSEN

i sekstidrsalderen

HENRIK IBSEN

i syttiårsalderen

FRØKEN HESSEL. Du? Og det kunde du gøre imod ham, som for din skyld —!

KONSUL BERNICK. Du skal ikke dømme uden at huske på, hvorledes sagerne stod dengang. Jeg fortalte dig det jo igår. Jeg kom hjem og fandt min moder indviklet i en hel række af ukloge foretagender; uheld af forskjellig slags stødte til; det var, som om alt ondt stormed ind på os; vort hus var lige ved at ruineres. Jeg var halvt letsindig og halvt fortvilet. Lona, jeg tror det var mest for at døve tankerne, at jeg indlod mig i den forbindelse, som bragte Johan til at rejse.

FRØKEN HESSEL. Hm —

KONSUL BERNICK. Du kan vel forestille dig, hvorledes alskens rygter sattes i omløb, da han og du var borte. Dette var ikke hans første letsindighed, blev der fortalt. Dorf havde fåt en stor sum penge af ham for at tie og rejse sin vej, hed det; andre påstod, at hun havde fåt dem. På samme tid blev det ikke skjult, at vort hus havde vanskeligt for at opfylde sine forpligtelser. Hvad var rimeligere end at sladderhankene satte disse to rygter i forbindelse med hinanden? Da hun blev her og leved i tarvelighed, så postod man, at han havde taget pengene med sig til Amerika, og rygtet gjorde summen bestandig større og større.

FRØKEN HESSEL. Og du, Karsten —?

KONSUL BERNICK. Jeg greb dette rygte som en redningsplanke.

FRØKEN HESSEL. Du bredte det videre ud?

KONSUL BERNICK. Jeg modsagde det ikke. Fordringshaverne var begyndt at gå os på livet; det gjaldt for mig om at berolige dem; det kom an på, at man ikke fatted mistanke til husets soliditet; et øjeblikkeligt uheld havde rammet os; man måtte blot ikke trænge på; blot give tid; enhver skulde få sit.

FRØKEN HESSEL. Og enhver fik også sit?

KONSUL BERNICK. Ja, Lona, dette rygte redded vort hus og gjorde mig til den mand, jeg nu er.

FRØKEN HESSEL. En løgn har altså gjort dig til den mand, du nu er.

KONSUL BERNICK. Hvem skaded det dengang? Det var Johans forsæt aldrig at komme tilbage.

FRØKEN HESSEL. Du spørger, hvem det skaded. Se ind i dig selv og sig mig, om ikke du har taget skade deraf.

KONSUL BERNICK. Se ind i hvilken mand du vil, og du skal finde i hver eneste en ét mørkt punkt i det mindste, som han må dække over.

FRØKEN HESSEL. Og I kalder jer samfundets støtter!

KONSUL BERNICK. Samfundet har dem ikke bedre.

FRØKEN HESSEL. Og hvad magt ligger der på, om et sligt samfund støttes eller ikke? Hvad er det, som gælder her? Skinnet og løgnen — og intet andet. Her lever du, byens første mand, i herlighed og glæde, i magt og i ære, du, som har sat forbrydermærket på en uskyldig

KONSUL BERNICK. Tror du ikke, at jeg dybt nok føler min uret imod ham? Og tror du ikke, jeg er beredt til at gøre den god igen?

FRØKEN HESSEL. Hvorved? Ved at tale?

KONSUL BERNICK. Og det kunde du fordre?

FRØKEN HESSEL. Hvad andet kan gøre slig uret god?

KONSUL BERNICK. Jeg er rig, Lona; Johan kan stille hvad krav han vil —

FRØKEN HESSEL. Ja, byd ham penge, og du skal høre, hvad han svarer.

KONSUL BERNICK. Véd du, hvad hans hensigter er?

FRØKEN HESSEL. Nej. Siden igår har han været taus. Det er, som om alt dette med ét havde gjort ham til en fuldvoksen mand.

KONSUL BERNICK. Jeg må tale med ham.

FRØKEN HESSEL. Der har du ham.

(*Johan Tønnesen* kommer fra højre.)

KONSUL BERNICK (imod ham). Johan —!

JOHAN TØNNESEN (afværgende). Først jeg. Igår morges gav jeg dig mit ord på at tie.

KONSUL BERNICK. Det gjorde du.

JOHAN TØNNESEN. Men da vidste jeg endnu ikke —

KONSUL BERNICK. Johan, lad mig blot med to ord oplyse dig om sammenhængen —

JOHAN TØNNESEN. Behøves ikke; jeg skønner sammenhængen meget vel. Huset var dengang i en vanskelig stilling; og da så jeg var borte, og du havde et værgeløst navn og rygte at råde over —. Nå, jeg lægger dig det ikke så meget til last; vi var unge og letsindige i de dage. Men nu har jeg brug for sandheden og nu må du tale.

KONSUL BERNICK. Og just nu har jeg brug for al min moralske anseelse, og derfor kan jeg ikke tale nu.

JOHAN TØNNESEN. Jeg bryder mig ikke stort om de opdigtelser, du har sat igang om mig; det er det andet, du selv skal tage

skylden for. Dina skal blive min hustru, og her, her i byen, vil jeg leve og bo og bygge med hende.

FRØKEN HESSEL. Det vil du?

KONSUL BERNICK. Med Dina! Som din hustru? Her i byen!

JOHAN TØNNESEN. Ja, just her; jeg vil blive her for at trodse alle disse løgnere og bagvaskere. Men for at jeg kan vinde hende, er det nødvendigt, at du frigør mig.

KONSUL BERNICK. Har du betænkt, at om jeg vedgår det ene, så har jeg derved også med det samme taget det andet på mig? Du vil sige, at jeg af vore bøger kan bevise, at ingen uredelighed har fundet sted? Men det kan jeg ikke; vore bøger blev ikke ført så nøjagtigt dengang. Og selv om jeg kunde, — hvad var derved vundet? Vilde jeg ikke ialfald stå som den mand, der engang havde reddet sig ved en usandhed, og som i femten år havde ladet denne usandhed og alt det andet få lov til at fæstne sig uden at have gjort et skridt derimod? Du kender ikke vort samfund længer, ellers måtte du vide, at dette vilde knuse mig i bund og grund.

JOHAN TØNNESEN. Jeg kan kun sige dig, at jeg vil tage madam Dorfs datter til hustru og leve med hende her i byen.

KONSUL BERNICK (tørrer sveden af panden). Hør mig, Johan, — og du også, Lona. Det er ikke vanlige forholde jeg står i netop i disse dage. Jeg står således, at hvis dette slag rettes imod mig, så har I ødelagt mig, og ikke alene mig, men også en stor og velsignelsesrig fremtid for det samfund, som dog er eders barndomshjem.

JOHAN TØNNESEN. Og retter jeg ikke slaget imod dig, så ødelægger jeg selv min hele fremtidslykke.

FRØKEN HESSEL. Tal videre, Karsten.

KONSUL BERNICK. Så hør da. Det hænger sammen med jernbanesagen, og den sag er ikke så ganske ligetil, som I tænker. I har visst hørt omtale, at her ifjor handledes om en kystlinje? Den havde mange og vægtige stemmer for sig her i byen og i omegnen, og navnlig i pressen; men jeg fik den forhindret, fordi den vilde have skadet vor dampskibstrafik langs kysten.

FRØKEN HESSEL. Er du selv interesseret i den dampskibstrafik?

KONSUL BERNICK. Ja. Men ingen voved at mistænke mig fra den side; jeg havde mit agtede navn som skjold og skærm over mig. Jeg kunde for øvrigt også have båret tabet; men stedet kunde ikke have båret det. Så blev indlandslinjen besluttet. Da dette var sket, forvissed jeg mig i al stilhed om, at en sidebane kunde lægges herned til byen.

FRØKEN HESSEL. Hvorfor i al stilhed, Karsten?

KONSUL BERNICK. Har I hørt tale om de store opkøb af skovejendomme, af gruber og af vandfald —?

JOHAN TØNNESEN. Ja, det er jo et udenbys selskab —

KONSUL BERNICK. Således, som disse ejendomme nu ligger, er de sågodtsom værdiløse for de spredte besiddere; de er derfor bleven solgt forholdsvis billigt. Havde man ventet til sidebanen var kommen på tale, vilde ejerne have fordret ublue priser.

FRØKEN HESSEL. Vel, vel; men hvad så?

KONSUL BERNICK. Nu kommer det, som kan udtydes forskelligt, — det, som en mand i vort samfund kun kan vedgå, såfremt han har et uplettet og agtet navn at støtte sig til.

FRØKEN HESSEL. Nu?

KONSUL BERNICK. Det er mig, som har indkøbt altsammen.

FRØKEN HESSEL. Dig?

JOHAN TØNNESEN. For egen regning?

KONSUL BERNICK. For egen regning. Kommer sidebanen istand, så er jeg millionær; kommer den ikke istand, så er jeg ruineret.

FRØKEN HESSEL. Dette er vovsomt, Karsten.

KONSUL BERNICK. Hele min formue har jeg vovet på dette.

FRØKEN HESSEL. Jeg tænker ikke på formuen; men når det kommer for dagen, at —

KONSUL BERNICK. Ja, der er knudepunktet. Med det uplettede navn, jeg hidtil har båret, kan jeg tage denne sag på mine skuldre, bære den frem, og sige til mine medborgere: se, dette har jeg vovet til samfundets bedste.

FRØKEN HESSEL. Til samfundets?

KONSUL BERNICK. Ja; og ikke én vil tvile på mine hensigter.

FRØKEN HESSEL. Da er her dog mænd, som har handlet mere åbent, end du, uden bagtanker, uden sidehensyn.

KONSUL BERNICK. Hvem?

FRØKEN HESSEL. Naturligvis både Rummel og Sandstad og Vigeland.

KONSUL BERNICK. For at vinde dem har jeg været nødt til at indvie dem i sagen.

FRØKEN HESSEL. Og så?

KONSUL BERNICK. De har betinget sig en femtedel af udbyttet til deling.

FRØKEN HESSEL. Å, disse samfundets støtter!

KONSUL BERNICK. Og er det ikke samfundet selv, som tvinger os til at gå krogveje? Hvad vilde her sket, hvis jeg ikke havde handlet i stilhed? Alle vilde have kastet sig ind i foretagendet,

delt, spredt, forkvaklet og forfusket det hele. Der er her i byen ikke en eneste mand, uden jeg, som forstår at lede en så stor bedrift, som denne vil blive; hertillands er det overhovedet kun de indvandrede familjer, som har anlæg for den større forretningsvirksomhed. Derfor er det, at min samvittighed frikender mig i dette stykke. Kun i mine hænder kan disse ejendomme blive til varig velsignelse for de mange, som de vil skaffe brød.

FRØKEN HESSEL. Det tror jeg du har ret i, Karsten.

JOHAN TØNNESEN. Men jeg kender ikke disse mange, og mit livs lykke står på spil.

KONSUL BERNICK. Dit fødesteds velfærd står også på spil. Kommer der ting op, som kaster skygge på min tidligere færd, så vil alle mine modstandere med forenet magt falde over mig. En ungdoms-ubesindighed udviskes aldrig i vort samfund. Man vil gennemgå hele mit mellemliggende liv, trække tusende små begivenheder frem, tolke og tyde dem i lys af det, som er kommet for dagen; man vil knuse mig under vægten af rygter og bagvaskelser. Fra jernbanesagen må jeg træde tilbage; og tager jeg min hånd fra den, så falder den, og jeg er på én gang både ruineret og borgerlig død.

FRØKEN HESSEL. Johan, efter det, du nu har hørt, må du rejse og tie.

KONSUL BERNICK. Ja, ja, Johan, det må du!

JOHAN TØNNESEN. Ja, jeg rejser og tier også; men jeg kommer igen, og da taler jeg.

KONSUL BERNICK. Bliv derover, Johan; ti, og jeg er villig til at dele med dig —

JOHAN TØNNESEN. Behold dine penge, men giv mig mit navn og mit rygte igen.

KONSUL BERNICK. Og ofre mit eget!

JOHAN TØNNESEN. Det får du og dit samfund se at komme ud af. Jeg må og skal og vil vinde Dina for mig. Derfor rejser jeg endnu imorgen over med „Indian Girl“ —

KONSUL BERNICK. Med „Indian Girl“?

JOHAN TØNNESEN. Ja. Kaptejnen har lovet at tage mig med. Jeg rejser over, siger jeg; jeg sælger min farm og ordner mine anliggender. Om to måneder er jeg her igen.

KONSUL BERNICK. Og da vil du tale?

JOHAN TØNNESEN. Da skal den skyldige tage skylden selv.

KONSUL BERNICK. Glemmer du, at så må jeg også tage det på mig, som jeg ikke er skyldig i?

JOHAN TØNNESEN. Hvem var det, som for femten år siden drog nytte af det skammelige rygte?

KONSUL BERNICK. Du driver mig til fortvilelse! Men hvis du taler, så nægter jeg alt! Jeg siger, at det er et komplot imod mig; en hævn; at du er kommen herover for at presse penge af mig!

FRØKEN HESSEL. Skam dig, Karsten!

KONSUL BERNICK. Jeg er fortvilet, siger jeg; og jeg kæmper for livet. Jeg nægter alt, alt!

JOHAN TØNNESEN. Jeg har dine to breve. I min kuffert fandt jeg dem mellem mine andre papirer. Imorges læste jeg dem igennem; de er tydelige nok.

KONSUL BERNICK. Og dem vil du lægge frem?

JOHAN TØNNESEN. Hvis det gøres fornødent.

KONSUL BERNICK. Og om to måneder er du her igen?

JOHAN TØNNESEN. Det håber jeg. Vinden er god. Om tre uger er jeg i New York —, hvis ikke „Indian Girl“ går under.

KONSUL BERNICK (studsende). Går under? Hvorfor skulde „Indian Girl“ gå under?

JOHAN TØNNESEN. Nej, det mener jeg også.

KONSUL BERNICK (neppe hørligt). Gå under?

JOHAN TØNNESEN. Ja, Bernick, nu véd du altså, hvad der forestår; du får se at område dig imens. Farvel! Betty kan du hilse, skønt hun ikke har taget imod mig som en søster. Men Marta vil jeg dog se. Hun skal sige til Dina —; hun skal love mig —

(han går ud gennem den bageste dør til venstre.)

KONSUL BERNICK (hen for sig). „Indian Girl“ —? (hurtig.) Lona, du må forhindre dette!

FRØKEN HESSEL. Du ser det selv, Karsten, — jeg har ingen magt over ham længer.

(hun går efter *Johan* ind i værelset til venstre.)

KONSUL BERNICK (i urolige tanker). Gå under —?

(*Skibsbygger Aune* kommer fra højre.)

SKIBSBYGGER AUNE. Med tilladelse, er det konsulen belejligt —?

KONSUL BERNICK (vender sig heftigt). Hvad vil De?

SKIBSBYGGER AUNE. Bede om at måtte gøre konsulen et spørsmål.

KONSUL BERNICK. Nu vel; skynd Dem. Hvad vil De spørge om?

SKIBSBYGGER AUNE. Jeg vilde spørge, om det står fast, — uryggelig fast, — at jeg vilde få min afsked fra værftet, hvis „Indian Girl“ ikke kunde sejle imorgen?

KONSUL BERNICK. Hvad nu? Skibet blir jo sejlfærdigt.

SKIBSBYGGER AUNE. Ja, — det gør så. Men hvis det nu ikke blev, — havde jeg så min afsked?

KONSUL BERNICK. Hvad skal slige ørkesløse spørgsmål til?

SKIBSBYGGER AUNE. Jeg vilde så gerne vide det, herr konsul. Svar mig på det: havde jeg så min afsked?

KONSUL BERNICK. Plejer mit ord stå fast eller ikke?

SKIBSBYGGER AUNE. Jeg havde altså imorgen mistet den stilling, jeg har i mit hus og blandt dem, jeg nærmest tilhører, — mistet min indflydelse i arbejdernes kreds, — mistet al anledning til at stifte gagn blandt de lavt og ringe stillede i samfundet.

KONSUL BERNICK. Aune, med det punkt er vi færdige.

SKIBSBYGGER AUNE. Ja, så får „Indian Girl“ sejle. (kort taushed.)

KONSUL BERNICK. Hør her; jeg kan ikke have mine øjne allevegne; kan ikke være ansvarlig for alt; — De tør vel forsikre mig, at reparationen er upåklageligt udført?

SKIBSBYGGER AUNE. De satte mig en knap frist, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Men reparationen er forsvarlig, siger De?

SKIBSBYGGER AUNE. Vi har jo godvejr og sommertid.

(atter taushed.)

KONSUL BERNICK. Har De ellers noget at sige mig?

SKIBSBYGGER AUNE. Jeg véd ikke noget andet, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Altså, — „Indian Girl“ sejler —

SKIBSBYGGER AUNE. Imorgen?

KONSUL BERNICK. Ja.

SKIBSBYGGER AUNE. Vel. (han hilser og går.)

(*Konsul Bernick* står et øjeblik tvilrådig; derpå går han raskt hen imod udgangsdøren, som om han vilde kalde *Aune* tilbage, men standser urolig med hånden på dørvrideren. I det samme åbnes døren udenfra og *fuldmægtig Krap* træder ind.)

FULDMÆGTIG KRAP (dæmpet). Aha, han var her. Har han tilstået?

KONSUL BERNICK. Hm —; har De opdaget noget?

FULDMÆGTIG KRAP. Hvad behøves det? Så ikke konsulen den onde samvittighed skotte ud af øjnene på ham?

KONSUL BERNICK. Å hvad; — sådant ses ikke. Har De opdaget noget, spørger jeg?

FULDMÆGTIG KRAP. Kunde ikke komme til; var for sent; de holdt allerede på at hale skibet ud af dokken. Men just dette hastværk viser tydeligt, at —

KONSUL BERNICK. Viser ingenting. Besigtigelsen har altså fundet sted?

FULDMÆGTIG KRAP. Forstår sig; men —

KONSUL BERNICK. Ser De vel. Og man har naturligvis intet fundet at anke over?

FULDMÆGTIG KRAP. Herr konsul, De véd visst godt, hvorledes slige besigtigelser går for sig, især på et værft, der har et så godt navn som vort.

KONSUL BERNICK. Lige meget; vi er altså angerløse.

FULDMÆGTIG KRAP. Herr konsul, har De virkelig ikke kunnet mærke på Aune, at —?

KONSUL BERNICK. Aune har fuldstændig beroliget mig, siger jeg Dem.

FULDMÆGTIG KRAP. Og jeg siger Dem, at jeg er moralsk overbevist om, at —

KONSUL BERNICK. Hvad skal dette betyde, herr Krap? Jeg skønner nok, at De har et horn i siden til manden; men vil De ham tillivs, så bør De vælge en anden anledning. De véd, hvor magtpåliggende det er mig — eller rettere sagt rederiet — at „Indian Girl" går under sejl imorgen.

FULDMÆGTIG KRAP. Vel, vel; lad så ske; men hvad tid vi hører fra det skib — hm!

(*Købmand Vigeland*) kommer fra højre.)

KØBMAND VIGELAND. Ærbødigst goddag, herr konsul. Har De tid et øjeblik.

KONSUL BERNICK. Til tjeneste, herr Vigeland.

KØBMAND VIGELAND. Ja, jeg vilde bare høre, om ikke De også stemmer for, at „Palmetræet" sejler imorgen?

KONSUL BERNICK. Jo; det er jo en aftalt sag.

KØBMAND VIGELAND. Men nu kom kaptejnen til mig og meldte, at der er givet stormsignaler.

FULDMÆGTIG KRAP. Barometret er faldet stærkt siden imorges.

KONSUL BERNICK. Så? Kan vi vente storm?

KØBMAND VIGELAND. En stiv kuling ialfald; men ingen modvind; tvertimod —

KONSUL BERNICK. Hm; ja, hvad siger så De?

KØBMAND VIGELAND. Jeg siger, som jeg sagde til kaptejnen, at „Palmetræet" står i forsynets hånd. Og desuden, det går jo bare over Nordsjøen for det første; og i England står jo fragterne nu så tålelig højt, at —

KONSUL BERNICK. Ja, det vilde sandsynligvis lede til tab for os, om vi vented.

KØBMAND VIGELAND. Skibet er jo også solid, og desuden fuldt assureret. Nej, da er det sandeligen risikablere for „Indian Girl" —

KONSUL BERNICK. Hvorledes mener De det?

KØBMAND VIGELAND. Den sejler jo også imorgen.

KONSUL BERNICK. Ja, rederiet har skyndet så stærkt på, og desuden —

KØBMAND VIGELAND. Nå, kan den gamle kasse vove sig ud, — og ovenikøbet med slig besætning, — så var det en skam, om ikke vi —

KONSUL BERNICK. Vel, vel. De har formodentlig skibspapirerne hos Dem?

KØBMAND VIGELAND. Ja her.

KONSUL BERNICK. Godt; vil De så gå ind med herr Krap.

FULDMÆGTIG KRAP. Værs'god; skal snart være besørget.

KØBMAND VIGELAND. Tak. — Og udfaldet lægger vi i almagtens hånd, herr konsul.

(Han går med *fuldmægtig Krap* ind i det forreste værelse til venstre. *Adjunkt Rørlund* kommer gennem haven.)

ADJUNKT RØRLUND. Ah, skal jeg træffe Dem hjemme på denne tid af dagen, herr konsul?

KONSUL BERNICK (i tanker). Som De ser.

ADJUNKT RØRLUND. Ja, det var egentlig for Deres frues skyld, jeg gik indom. Jeg tænkte mig, hun kunde trænge til et trøstens ord.

KONSUL BERNICK. Det kan hun visst. Men jeg vilde også gerne tale lidt med Dem.

ADJUNKT RØRLUND. Med fornøjelse, herr konsul. Men hvad fejler Dem? De ser ganske bleg og forstyrret ud.

KONSUL BERNICK. Så? Gør jeg det? Ja, hvor kan det være andet, — så meget, som der i denne tid optårner sig omkring mig? Hele min store forretning, — og så jernbaneanlægget —. Hør: sig mig et ord, herr adjunkt; lad mig gøre Dem et spørsmål.

ADJUNKT RØRLUND. Meget gerne, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Der er en tanke, som er faldet mig ind. Når man står ligeoverfor et så vidtrækkende foretagende, der sigter til at fremme tusenders velfærd —. Hvis det nu skulde kræve et enkelt offer —?

ADJUNKT RØRLUND. Hvorledes mener De?

KONSUL BERNICK. Jeg sætter for eksempel, en mand tænker på at anlægge en stor fabrik. Han véd med sikkerhed — thi det har al erfaring lært ham — at sent eller tidlig vil der under denne fabriks drift gå menneskeliv tilspilde.

ADJUNKT RØRLUND. Ja, det er kun altfor sandsynligt.

KONSUL BERNICK. Eller der er en, som kaster sig på grubedrift. Han tager både familjefædre og unge livsfriske mennesker i sin tjeneste. Lader det sig ikke med visshed sige, at ikke alle disse vil slippe fra det med livet?

ADJUNKT RØRLUND. Jo, desværre, det er visstnok så.

KONSUL BERNICK. Nå. En sådan mand véd altså på forhånd, at det foretagende, som han vil sætte i værk, utvilsomt engang kommer til at koste menneskeliv. Men dette foretagende er almengavnligt; for hvert menneskeliv. det koster, vil det ligeså utvilsomt fremme mange hundreders velfærd.

ADJUNKT RØRLUND. Aha, De tænker på jernbanen, — på alle disse farlige udgravninger og fjeldsprængninger og alt dette —

KONSUL BERNICK. Ja; ja vel; jeg tænker på jernbanen. Og desuden, — jernbanen vil jo fremkalde både fabriker og grubedrift. Men mener De ikke alligevel —?

ADJUNKT RØRLUND. Kære herr konsul, De er næsten altfor samvittighedsfuld. Jeg mener, at når De lægger sagen i forsynets hånd —

KONSUL BERNICK. Ja; ja visst; forsynet —

ADJUNKT RØRLUND. — så er De angerløs. Byg De kun trøstig jernbanen.

KONSUL BERNICK. Ja, men nu sætter jeg et særligt tilfælde. Jeg sætter, der fandtes et borehul, som skulde sprænges på et farligt sted; men uden at dette borehul sprænges, vil ikke jernbanen kunne komme istand. Jeg sætter, ingeniøren véd, det vil koste livet for den arbejder, som skal tænde minen; men tændes må den, og det er ingeniørens pligt at sende en arbejder hen for at gøre det.

ADJUNKT RØRLUND. Hm —

KONSUL BERNICK. Jeg véd, hvad De vil sige. Det vilde være stort, om ingeniøren selv tog lunten og gik hen og tændte borehullet. Men sligt gør man ikke. Han må altså ofre en arbejder.

ADJUNKT RØRLUND. Det vilde aldrig nogen ingeniør gøre hos os.

KONSUL BERNICK. Ingen ingeniør i de store lande vilde betænke sig på at gøre det.

ADJUNKT RØRLUND. I de store lande? Nej, det tror jeg nok. I hine fordærvede og samvittighedsløse samfund —

KONSUL BERNICK. Å, der er adskilligt godt ved de samfund.

ADJUNKT RØRLUND. Og det kan De sige, De, som selv —?

KONSUL BERNICK. I de store samfund har man dog plads til at fremme et gavnligt foretagende; der har man mod til at ofre

noget for en stor sag; men her snevres man ind af alskens smålige hensyn og betænkeligheder.

ADJUNKT RØRLUND. Er et menneskeliv et småligt hensyn?

KONSUL BERNICK. Når dette menneskeliv står som en trusel imod tusenders velfærd.

ADJUNKT RØRLUND. Men De opstiller jo rent utænkelige tilfælder, herr konsul! Jeg forstår Dem slet ikke idag. Og så viser De hen til de store samfund. Ja, derude, — hvad gælder et menneskeliv der? Der regner man med menneskeliv som med kapitaler. Men vi står dog på et ganske andet moralsk standpunkt, skulde jeg mene. Se til vor hæderlige skibsrederstand! Nævn en eneste reder her hos os, som for usel vinding vilde ofre et menneskeliv! Og tænk så på hine skurke i de store samfund, som for fordelens skyld bortfragter det ene usødygtige skib efter det andet —

KONSUL BERNICK. Jeg taler ikke om usødygtige skibe!

ADJUNKT RØRLUND. Men jeg taler om dem, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Ja, men hvad skal det til? Det kommer jo ikke sagen ved. — Å, disse små frygtagtige hensyn! Hvis en general hos os skulde føre sine folk i ilden og få dem nedskudt, han vilde få søvnløse nætter bagefter. Således er det ikke andetsteds. De skulde høre, hvad han derinde fortæller —

ADJUNKT RØRLUND. Han? Hvem? Den amerikanske —?

KONSUL BERNICK. Ja vel. De skulde høre, hvorledes man i Amerika —

ADJUNKT RØRLUND. Han er derinde? Og det siger De mig ikke. Jeg vil straks —

KONSUL BERNICK. Det nytter Dem ikke; De kommer ingen vej med ham.

ADJUNKT RØRLUND. Det skal vi få se. Nå, der har vi ham.

(*Johan Tønnesen* kommer fra værelset til venstre.)

JOHAN TØNNESEN (taler tilbage gennem den åbne dør): Ja ja, Dina, lad så være; men jeg gir ikke slip på Dem alligevel. Jeg kommer igen, og da skal det blive godt imellem os.

ADJUNKT RØRLUND. Med tilladelse, hvad sigter De til med de ord? Hvad er det De vil?

JOHAN TØNNESEN. Jeg vil, at den unge pige, som De igår sværted mig for, skal blive min hustru.

ADJUNKT RØRLUND. Deres —? Og De kan tænke Dem, at —?

JOHAN TØNNESEN. Jeg vil have hende til hustru.

ADJUNKT RØRLUND. Nu, da skal De også erfare — (går hen til den halvåbne dør.) Fru Bernick, De må have den godhed at være vidne —.

Og De også, frøken Marta. Og lad Dina komme (ser *frøken Hessel.*) Ah, er De også her?

FRØKEN HESSEL (i døren). Skal jeg også komme?

ADJUNKT RØRLUND. Så mange der vil; jo flere jo bedre.

KONSUL BERNICK. Hvad har De i sinde?

(*Frøken Hessel, fru Bernick, frøken Bernick, Dina* og *Hilmar Tønnesen* kommer ud fra værelset.)

FRU BERNICK. Herr adjunkt, jeg har ikke med min bedste vilje kunnet forhindre ham —

ADJUNKT RØRLUND. Jeg skal forhindre ham, frue. — Dina, De er en ubetænksom pige. Men jeg bebrejder Dem ikke så meget. De har altfor længe stået her uden det moralske støttepunkt, som skulde holde Dem oppe. Jeg bebrejder mig selv, at jeg ikke før har tilført Dem dette støttepunkt.

DINA. De skal ikke tale nu!

FRU BERNICK. Men hvad er det?

ADJUNKT RØRLUND. Just nu må jeg tale, Dina, skønt Deres adfærd igår og idag har gjort mig det tifold vanskeligere. Men for Deres redning må alle andre hensyn vige. De mindes det ord, jeg gav Dem. De mindes, hvad De loved at svare, når jeg fandt, at tiden var kommen. Nu tør jeg ikke længer betænke mig, og derfor — (til *Johan Tønnesen:*) denne unge pige, som De efterstræber, er min trolovede.

FRU BERNICK. Hvad siger De?

KONSUL BERNICK. Dina!

JOHAN TØNNESEN. Hun! Deres —?

FRØKEN BERNICK. Nej, nej, Dina!

FRØKEN HESSEL. Løgn!

JOHAN TØNNESEN. Dina, — taler den mand sandt?

DINA (efter et kort ophold). Ja.

ADJUNKT RØRLUND. Hermed er forhåbentlig alle forlokkelsens kunster gjort magtesløse. Det skridt, jeg for Dinas vel har besluttet mig til, må gerne gøres kundbart for vort hele samfund. Jeg nærer det sikre håb, at det ikke vil mistydes. Men nu, frue, tænker jeg, det er bedst, vi fører hende herfra og søger at bringe ro og ligevægt i hendes sind igen.

FRU BERNICK. Ja, kom. O, Dina, hvilken lykke for dig!

(Hun fører *Dina* ud til venstre; *adjunkt Rørlund* følger med dem.)

FRØKEN BERNICK. Farvel, Johan! (hun går.)

HILMAR TØNNESEN (i havedøren). Hm — det må jeg rigtignok sige —

FRØKEN HESSEL, (som har fulgt *Dina* med øjnene). Ikke forknyt, gut! Jeg blir her og passer på pastoren. (hun går ud til højre.)

KONSUL BERNICK. Johan, nu rejser du ikke med „Indian Girl“.

JOHAN TØNNESEN. Just nu.

KONSUL BERNICK. Men du kommer dog ikke igen?

JOHAN TØNNESEN. Jeg kommer igen.

KONSUL BERNICK. Efter dette? Hvad vil du her efter dette?

JOHAN TØNNESEN. Hævne mig på jer alle; knuse så mange, jeg kan, af jer.

(Han går ud til højre. *Købmand Vigeland* og *fuldmægtig Krap* kommer fra konsulens værelse.)

KØBMAND VIGELAND. Se så, nu er papirerne i orden, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Godt, godt —

FULDMÆGTIG KRAP **(dæmpet).** Og det står altså fast, at „Indian Girl“ sejler imorgen.

KONSUL BERNICK. Den sejler.

(Han går ind i sit værelse. *Købmand Vigeland* og *fuldmægtig Krap* går ud til højre. *Hilmar Tønnesen* vil følge efter dem, men i det samme stikker *Olaf* hovedet forsigtigt ud gennem døren til venstre.)

OLAF. Onkel! Onkel Hilmar!

HILMAR TØNNESEN. Uf, er det dig? Hvorfor blir du ikke ovenpå? Du har jo arrest.

OLAF **(et par skridt frem).** Hys! Onkel Hilmar, véd du nyt?

HILMAR TØNNESEN. Ja, jeg véd, at du har fåt prygl idag.

OLAF **(ser truende mod faderens værelse).** Han skal ikke slå mig oftere. Men véd du, at onkel Johan sejler imorgen med Amerikanerne?

HILMAR TØNNESEN. Hvad rager det dig? Se at komme dig ovenpå igen.

OLAF. Jeg kan kanske også engang komme på bøffeljagt, onkel.

HILMAR TØNNESEN. Vås; slig en kryster, som du —

OLAF. Ja, bi bare; du får nok vide noget imorgen!

HILMAR TØNNESEN. Klodrian!

(Han går ud gennem haven, *Olaf* løber ind i værelset igen og lukker døren, da han ser *fuldmægtig Krap*, som kommer fra højre.)

FULDMÆGTIG KRAP **(går hen til konsulens dør og åbner den halvt).** Undskyld, at jeg kommer igen, herr konsul; men det trækker op til et overhændigt uvejr. **(venter et øjeblik; intet svar.)**
Skal „Indian Girl“ sejle alligevel? **(Efter et kort ophold svarer)**

KONSUL BERNICK **(inde i værelset):** „Indian Girl“ sejler alligevel.

(*Fuldmægtig Krap* lukker døren og går atter ud til højre.)

FJERDE AKT.

(Havesalen hos *konsul Bernick*. Arbejdsbordet er udflyttet. Det er stormfuld eftermiddag og allerede tusmørke, hvilket tiltager under det følgende.)

(*En tjener* tænder lysekronen; *et par tjenestepiger* bringer blomsterpotter, lamper og lys, der stilles på borde og opsætser langs væggene. *Grosserer Rummel*, i kjole, med hansker og hvidt halstørklæde, står i salen og giver anordninger.)

GROSSERER RUMMEL (til tjeneren). Bare hvert andet lys, Jakob. Det bør ikke se altfor festligt ud; det skal jo komme overraskende. Og alle disse blomster —? Å jo; lad dem kun stå; det kan jo se ud, som om de stod der til daglig —

(*Konsul Bernick* kommer ud fra sit værelse.)

KONSUL BERNICK (i døren). Hvad skal dette sige?

GROSSERER RUMMEL. Au, au, er du der? (til tjenestefolkene.) Ja, nu kan I gerne gå så længe.

(*Tjeneren* og *pigerne* går ud gennem den øverste dør til venstre.)

KONSUL BERNICK (kommer nærmere). Men, Rummel, hvad skal dette betyde?

GROSSERER RUMMEL. Det betyder, at dit stolteste øjeblik er kommet. Byen bringer sin første mand et fanetog iaften.

KONSUL BERNICK. Hvad siger du!

GROSSERER RUMMEL. Fanetog med musik! Fakler skulde vi også have havt; men det turde vi ikke vove i dette stormfulde vejr. Nå, illumineret blir der; og d e t lyder jo også ganske godt, når det kommer i aviserne.

KONSUL BERNICK. Hør, Rummel, dette vil jeg ikke vide noget af.

GROSSERER RUMMEL. Ja, nu er det for sent; om en halv time har vi dem.

KONSUL BERNICK. Men hvorfor har du ikke sagt mig det før?

GROSSERER RUMMEL. Just fordi jeg var bange, du skulde gøre indvendinger. Men jeg satte mig i forbindelse med din frue; hun tillod mig at arrangere lidt, og så vil hun sørge for forfriskninger.

KONSUL BERNICK (lytter). Hvad er det? Kommer de allerede? Jeg synes, jeg hører sang.

GROSSERER RUMMEL (ved havedøren). Sang? Å, det er bare Amerikanerne. Det er „Indian Girl", som haler ud til tønden.

KONSUL BERNICK. Haler den ud! Ja —; nej, jeg kan ikke dette iaften, Rummel; jeg er syg.

GROSSERER RUMMEL. Ja, du ser virkelig dårlig ud. Men du må mande dig op. Du må, død og pine, mande dig op! Både jeg og Sandstad og Vigeland har lagt den største vægt på at få denne tilstelning istand. Vore modstandere må trykkes ned under tyngden af en så fyldig opinionsytring som muligt. Byrygterne formerer sig; meddelelsen om ejendomskøbene kan ikke holdes tilbage længere. Du må nødvendigvis allerede iaften, under sang og taler, under glassenes klang, kort sagt, under en svulmende feststemning lade dem vide, hvad du har risikeret til samfundets bedste. Under en sådan svulmende feststemning, som jeg nys udtrykte mig, kan man udrette overordentlig meget her hos os. Men den må også til, ellers går det ikke.

KONSUL BERNICK. Ja, ja, ja —

GROSSERER RUMMEL. Og især når et så delikat og kildent punkt skal frem. Nå, du har, Gud ske lov, et navn, som kan magte det, Bernick. Men hør nu; vi skulde dog træffe lidt aftale. Student Tønnesen har skrevet en sang til dig. Den begynder meget smukt med de ord: „Løft ideens fane højt". Og adjunkt Rørlund har fåt det opdrag at holde festtalen. Den må du naturligvis svare på.

KONSUL BERNICK. Jeg kan det ikke iaften, Rummel. Kunde ikke du —?

GROSSERER RUMMEL. Umuligt, så gerne jeg end vilde. Talen blir jo, som du kan vide, særligt henvendt til dig. Nå, måske rettes der også nogle ord til os andre. Jeg har talt med Vigeland og Sandstad om det. Vi havde tænkt, at du kunde svare med et leve for vort samfunds trivsel; Sandstad vil tale nogle ord om endrægtighed mellem de forskellige samfundslag; Vigeland vil nok ytre noget om det ønskelige i, at det nye foretagende ikke må forrykke det moralske grundlag, hvorpå vi nu står, og jeg tænker i nogle få passende ord at erindre kvinden, hvis mere beskedne virken heller ikke er uden betydning for samfundet. Men du hører jo ikke —

KONSUL BERNICK. Jo — jo visst. Men sig mig, tror du der er et så overhændigt hav udenfor?

GROSSERER RUMMEL. Å, du er bange for „Palmetræet“? Det er jo godt assureret.

KONSUL BERNICK. Ja, assureret; men —

GROSSERER RUMMEL. Og i god stand; det er det vigtigste.

KONSUL BERNICK. Hm —. Om der tilstøder et fartøj noget, så er det jo heller ikke sagt, at der går menneskeliv tilspilde. Der kan gå skib og ladning tabt, — og man kan miste kufferter og papirer —

GROSSERER RUMMEL. For Pokker kufferter og papirer ligger der da ikke stor magt på.

KONSUL BERNICK. Ikke det! Nej, nej, jeg mente blot — Hys; — der synger de igen.

GROSSERER RUMMEL. Det er ombord i „Palmetræet“.

(*Købmand Vigeland* kommer fra højre.)

KØBMAND VIGELAND. Ja, nu haler „Palmetræet“ ud. Godaften, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Og De, som søkyndig mand, holder fremdeles fast ved, at —?

KØBMAND VIGELAND. Jeg holder fast ved forsynet, jeg, herr konsul; jeg har desuden selv været ombord og uddelt nogle små traktater, som, jeg har det håb, skal virke til velsignelse.

(*Købmand Sandstad* og *fuldmægtig Krap* kommer fra højre.)

KØBMAND SANDSTAD (endnu i døren). Ja, går det godt, så går alting godt. Å se, godaften, godaften!

KONSUL BERNICK. Noget påfærde, herr Krap?

FULDMÆGTIG KRAP. Jeg siger intet, herr konsul.

KØBMAND SANDSTAD. Hele besætningen på „Indian Girl“ er drukken; jeg skal ikke være en ærlig mand, hvis de udyr kommer levende frem. (*Frøken Hessel* kommer fra højre.)

FRØKEN HESSEL (til *konsul Bernick*). Ja, nu kan jeg hilse fra ham.

KONSUL BERNICK. Allerede ombord?

FRØKEN HESSEL. Snart ialfald. Vi skiltes udenfor hotellet.

KONSUL BERNICK. Og hans forsæt står fast?

FRØKEN HESSEL. Fast som fjeld.

GROSSERER RUMMEL (oppe ved vinduerne) Pokker i disse nymodens indretninger; jeg kan ikke få forhængene ned.

FRØKEN HESSEL. Skal de ned? Jeg trode tvertom —

GROSSERER RUMMEL. Først ned, frøken. Ja, De véd dog, hvad der forestår?

FRØKEN HESSEL. Ja vel. Lad mig hjælpe; (tager fat i snorene.) jeg skal lade forhænget gå ned for svoger, — skønt jeg heller lod det gå op.

GROSSERER RUMMEL. Det kan De også siden. Når haven er fyldt af den bølgende mængde, går forhængene op, og man skuer indenfor en overrasket og glad familje; — en borgers hjem bør være som et glasskab.

KONSUL BERNICK (synes at ville sige noget, men vender sig hurtig og går ind i sit værelse).

GROSSERER RUMMEL. Ja, lad os så holde den sidste rådslagning. Kom med, herr Krap; De må bistå os med et par faktiske oplysninger.

(Alle herrerne går ind i konsulens værelse. *Frøken Hessel* har trukket forhængene for vinduerne og vil just gøre det samme med forhænget for den åbne glasdør, da *Olaf* ovenfra springer ned på havetrappen; han har et plæd over skuldren og en bylt i hånden.)

FRØKEN HESSEL. Åh, Gud forlade dig, gut, hvor du skræmte mig!

OLAF (skjuler bylten). Hys, tante!

FRØKEN HESSEL. Springer du ud af vinduet? Hvor skal du hen?

OLAF. Hys; sig ingenting. Jeg vil til onkel Johan; — bare ned på bryggen, forstår du; — bare sige ham farvel. Godnat, tante! (han løber ud gennem haven.)

FRØKEN HESSEL. Nej, bliv! Olaf — Olaf!

(*Johan Tønnesen*, rejseklædt, med en taske over skuldren, kommer varsomt gennem døren til højre.)

JOHAN TØNNESEN. Lona!

FRØKEN HESSEL. (vender sig). Hvad! Kommer du igen?

JOHAN TØNNESEN. Der er endnu nogle minutters tid. Jeg må se hende endnu en gang. Vi kan ikke skilles således.

(*Frøken Bernick* og *Dina*, begge med kåber på, og den sidste med en liden vadsæk i hånden, kommer fra den øverste dør til venstre.)

DINA. Til ham; til ham!

FRØKEN BERNICK. Ja, du skal komme til ham, Dina!

DINA. Der er han!

JOHAN TØNNESEN. Dina!

DINA. Tag mig med Dem!

JOHAN TØNNESEN. Hvad —!

FRØKEN HESSEL. Du vil?

DINA. Ja, tag mig med Dem! Den anden har skrevet mig til, har sagt, at iaften skal det gøres offentligt for alle mennesker —

JOHAN TØNNESEN. Dina, — De elsker ham ikke?

DINA. Jeg har aldrig elsket det menneske. Jeg kaster mig på bunden af fjorden, hvis jeg blir hans forlovede! Å, hvor knuged han mig ikke i knæ igår med sine hovmodige ord! Hvorledes lod han mig ikke føle, at han drog en ringeagtet skabning op til sig! Jeg vil ikke ringeagtes længer. Jeg vil rejse. Må jeg følge med Dem?

JOHAN TØNNESEN. Ja, ja — og tusend gange ja!

DINA. Jeg skal ikke længe falde Dem til besvær. Hjælp mig blot over; hjælp mig lidt tilrette i førstningen —

JOHAN TØNNESEN. Hurra, det finder sig nok, Dina!

FRØKEN HESSEL (peger mod konsulens dør). Hys; sagte, sagte!

JOHAN TØNNESEN. Dina, jeg skal bære Dem på hænderne!

DINA. Det får De ikke lov til. Jeg vil bære mig selv frem; og derover kan jeg det nok. Bare jeg kommer bort herfra. Å, disse fruer, — De véd det ikke, — de har også skrevet mig til idag; de har formanet mig at skønne på min lykke, foreholdt mig, hvilken højmodighed han har vist. Imorgen og alle dage vil de passe på mig, for at se om jeg gør mig værdig til alt dette. Jeg har en rædsel for al denne skikkelighed!

JOHAN TØNNESEN. Sig mig, Dina, er det kun derfor De rejser? Er jeg ingenting for Dem?

DINA. Jo, Johan, De er mig mere end alle andre mennesker.

JOHAN TØNNESEN. O Dina —!

DINA. Alle siger de her, at jeg må hade og afsky Dem; at det er min pligt; men jeg skønner ikke dette med pligt; jeg kommer aldrig til at skønne det.

FRØKEN HESSEL. Det skal du heller ikke, barn!

FRØKEN BERNICK. Nej, det skal du ikke; og derfor skal du også følge ham som hans hustru.

JOHAN TØNNESEN. Ja, ja!

FRØKEN HESSEL. Hvad? Nu må jeg kysse dig, Marta! Det havde jeg ikke ventet af dig.

FRØKEN BERNICK. Nej, det tror jeg nok; jeg havde ikke selv ventet det. Men engang måtte det komme til udbrud i mig. Å, hvor vi her lider under mishandling af vaner og vedtægter! Gør oprør imod dette, Dina. Bliv hans hustru. Lad der ske noget, som trodser al denne skik og brug.

JOHAN TØNNESEN. Hvad svarer De, Dina?

DINA. Ja, jeg vil være Deres hustru.

JOHAN TØNNESEN. Dina!

DINA. Men først vil jeg arbejde, blive noget selv, således, som De er det. Jeg vil ikke være en ting, som tages.

FRØKEN HESSEL. Ja, ret; så skal det være.

JOHAN TØNNESEN. Godt; jeg venter og håber —

FRØKEN HESSEL. — og vinder, gut! Men nu ombord!

JOHAN TØNNESEN. Ja, ombord! Ah, Lona, du kære søster, et ord; hør her — (han fører hende op mod baggrunden og taler ilsomt med hende.)

FRØKEN BERNICK. Dina, du lykkelige, — lad mig se på dig, kysse dig endnu en gang, — den sidste.

DINA. Ikke den sidste; nej, kære elskede tante, vi ses nok igen.

FRØKEN BERNICK. Aldrig! Lov mig det, Dina, kom aldrig tilbage. (griber begge hendes hænder og ser på hende.) Nu går du til lykken, du elskede barn; — over havet. O, hvor ofte har jeg ikke i skolestuen stundet didover! Derude må det være skønt; en større himmel; skyerne går højere end her, en friere luft svaler over menneskenes hoveder —

DINA. O, tante Marta, engang følger du efter os.

FRØKEN BERNICK. Jeg? Aldrig; aldrig. Her har jeg min lille livsgerning, og nu tror jeg nok, at jeg kan blive fuldt og helt, hvad jeg skal være.

DINA. Jeg kan ikke tænke at skulle skilles fra dig.

FRØKEN BERNICK. Ak, et menneske kan skilles fra meget, Dina. (kysser hende.) Men det får du aldrig prøve, søde barn. Lov mig at gøre ham lykkelig.

DINA. Jeg vil ikke love noget; jeg hader det at love; alt må komme, som det kan.

FRØKEN BERNICK. Ja, ja, det må det; du skal blot blive, som du er, — sand og tro imod dig selv.

DINA. Det vil jeg, tante.

FRØKEN HESSEL (gemmer i lommen nogle papirer, som *Johan* har givet hende). Brav, brav, min kære gut. Men nu afsted.

JOHAN TØNNESEN. Ja, nu er der ingen tid at spilde. Farvel, Lona; tak for al din kærlighed. Farvel, Marta, og hav tak, du også, for dit trofaste venskab.

FRØKEN BERNICK. Farvel, Johan! Farvel, Dina! Og lykke over alle eders dage!

(Hun og *frøken Hessel* trænger dem mod døren i baggrunden. *Johan Tønnesen* og *Dina* går hurtig ned gennem haven. *Frøken Hessel* lukker døren og trækker forhænget for.)

FRØKEN HESSEL. Nu er vi alene, Marta. Du har mistet hende og jeg ham.

FRØKEN BERNICK. Du — ham?

FRØKEN HESSEL. Å, jeg havde allerede halvvejs mistet ham derover. Gutten gik og længted efter at få stå på egne ben; derfor bildte jeg ham ind, at jeg led af hjemve.

FRØKEN BERNICK. Derfor? Ja, så forstår jeg, at du kom. Men han vil kræve dig tilbage, Lona.

FRØKEN HESSEL. En gammel halvsøster, — hvad skal han med hende nu? Mændene river mangt og meget isønder omkring sig for at komme til lykken.

FRØKEN BERNICK. Det hænder stundom.

FRØKEN HESSEL. Men vi vil holde sammen, Marta.

FRØKEN BERNICK. Kan jeg være noget for dig?

FRØKEN HESSEL. Hvem mere? Vi to fostermødre, — har vi ikke begge mistet vore børn? Nu er vi alene.

FRØKEN BERNICK. Ja, alene. Og derfor skal du også vide det, — jeg har elsket ham højere end alt i verden.

FRØKEN HESSEL. Marta! (griber hendes arm.) Er dette sandhed?

FRØKEN BERNICK. Hele mit livs indhold ligger i de ord. Jeg har elsket ham og ventet på ham. Hver sommer har jeg ventet, at han skulde komme. Og så kom han; — men han så mig ikke.

FRØKEN HESSEL. Elsket ham! Og selv var du den, som gav ham lykken ihænde.

FRØKEN BERNICK. Skulde jeg ikke give ham lykken ihænde, når jeg elsked ham? Ja, jeg har elsket ham. Hele mit liv har været et liv for ham, lige siden han rejste. Hvad grund jeg havde til at håbe, mener du? O, jeg tror dog, jeg havde nogen grund til det. Men da han så kom igen, — da var det, som om alt var udslettet af hans erindring. Han så mig ikke.

FRØKEN HESSEL. Det var Dina, som skygged for dig, Marta.

FRØKEN BERNICK. Vel, at hun gjorde det. Den tid, han rejste, var vi jævnaldrende; da jeg så ham igen, — o, den forfærdelige stund, — da gik det op for mig, at nu var jeg ti år ældre end han. Der havde han færdedes ude i det blanke dirrende solskin og suget ungdom og sundhed af hvert luftdrag; og herinde sad jeg imens og spandt og spandt —

FRØKEN HESSEL. — hans lykkes tråd, Marta.

FRØKEN BERNICK. Ja, det var guld, jeg spandt. Ingen bitterhed! Ikke sandt, Lona, vi har været ham to gode søstre?

FRØKEN HESSEL (slår armene om hende). Marta!

(*Konsul Bernick* kommer ud fra sit værelse.)

KONSUL BERNICK (til herrerne derinde). Ja, ja, styr med det hele, som I vil. Når tiden kommer, skal jeg nok — (lukker døren.) Ah, er man der? Hør, Marta, du må klæde dig en smule om. Og sig Betty, at hun gør det samme. Jeg ønsker ingen pragt, naturligvis; blot et net husligt tilsnit. Men I må skynde jer.

FRØKEN HESSEL. Og en lykkelig, oprømt mine, Marta; glade øjne må I sætte op.

KONSUL BERNICK. Olaf skal også komme ned; jeg vil have ham ved siden af mig.

FRØKEN HESSEL. Hm; Olaf —

FRØKEN BERNICK. Jeg skal sige Betty besked.

(hun går ud gennem den øverste dør til venstre.)

FRØKEN HESSEL. Ja, nu er altså den store højtidelige stund oprunden.

KONSUL BERNICK, (der går urolig frem og tilbage). Ja, den er så.

FRØKEN HESSEL. I en slig stund må en mand føle sig stolt og lykkelig, kan jeg tænke.

KONSUL BERNICK (ser på hende). Hm!

FRØKEN HESSEL. Hele byen skal jo illumineres, hører jeg.

KONSUL BERNICK. Ja, de har faldet på noget sådant.

FRØKEN HESSEL. Alle foreninger vil møde frem med sine faner. Dit navn vil komme til at lyse i ildskrift. Inat vil der blive telegraferet til alle kanter af landet „Omgiven af sin lykkelige familje modtog konsul Bernick sine medborgeres hyldest som en af samfundets støtter“.

KONSUL BERNICK. Det vil ske; og der vil blive råbt hurra udenfor, og mængden vil juble mig frem i døren der, og jeg vil blive nødt til at bukke mig og takke.

FRØKEN HESSEL. Å, nødt til det —

KONSUL BERNICK. Tror du, jeg føler mig lykkelig i denne stund?

FRØKEN HESSEL. Nej, jeg tror ikke, at du kan føle dig så ganske rigtig lykkelig.

KONSUL BERNICK. Lona, du foragter mig.

FRØKEN HESSEL. Endnu ikke.

KONSUL BERNICK. Du har heller ikke ret til det. Ikke til at foragte mig! — Lona, du kan ikke fatte, hvor usigelig ensom jeg står her i dette sammenknebne forkrøblede samfund, — hvorledes jeg år for år har måttet slå af på min fordring til en hel udfyldende livsgerning. Hvad har jeg udrettet, så mangfoldigt det end kan synes? Stykværk, — småpuslerier. Men andet eller mere tåles ikke her. Vilde jeg gå et skridt foran den stemning og det syn, som just er oppe i døgnet, så var det ude med min magt. Véd du, hvad vi er, vi, som regnes for samfundets støtter? Vi er samfundets redskaber, hverken mere eller mindre.

FRØKEN HESSEL. Hvorfor ser du dette først nu?

KONSUL BERNICK. Fordi jeg har tænkt meget i den sidste tid, — siden du kom igen, — og mest i denne aften. — Å, Lona, hvorfor kendte jeg dig ikke tilbunds dengang — i gamle dage.

FRØKEN HESSEL. Hvad så?

KONSUL BERNICK. Aldrig havde jeg da givet slip på dig; og havde jeg havt dig, da stod jeg ikke, hvor jeg nu står.

FRØKEN HESSEL. Og tænker du ikke på, hvad hun kunde blevet for dig, hun, som du valgte i mit sted?

KONSUL BERNICK. Jeg véd ialfald, at hun intet er blevet for mig af det, jeg trængte til.

FRØKEN HESSEL. Fordi du aldrig har delt din livsgerning med hende; fordi du aldrig har stillet hende fri og sand i sit forhold til dig; fordi du lader hende gå her og segne under bebrejdelsen for den skam, du har væltet over på hendes nærmeste.

KONSUL BERNICK. Ja, ja, ja; det kommer altsammen fra løgnen og hulheden.

FRØKEN HESSEL. Og hvorfor bryder du så ikke med al denne løgn og hulhed?

KONSUL BERNICK. Nu? Nu er det for sent, Lona.

FRØKEN HESSEL. Karsten, sig mig, hvad tilfredsstillelse dette skin og bedrag bringer dig.

KONSUL BERNICK. Mig bringer det ingen. Jeg må gå tilgrunde som hele dette forhutlede samfund. Men der vokser op en slægt efter os; det er min søn, jeg arbejder for; det er for ham jeg lægger et livsværk tilrette. Der vil komme en tid, da der sænker sig sandhed ned i samfundslivet, og på den skal han grunde en lykkeligere tilværelse end hans faders.

FRØKEN HESSEL. Med en løgn til underlag? Betænk, hvad det er, du giver din søn i arv.

KONSUL BERNICK (i undertrykt fortvilelse). Jeg giver ham tusende gange værre arv, end du véd. Men engang må dog forbandelsen vige. Og dog — alligevel — (udbrydende.) Hvor kunde I bringe alt dette over mit hoved! Men nu er det sket. Nu må jeg fremad. Det skal ikke lykkes jer at få knust mig!

(*Hilmar Tønnesen*, med en åben billet i hånden, kommer ilsomt og forstyrret fra højre.)

HILMAR TØNNESEN. Men dette er jo —. Betty, Betty!

KONSUL BERNICK. Hvad nu? Kommer de allerede?

HILMAR TØNNESEN. Nej, nej; men jeg må nødvendig tale med nogen — (han går ud gennem den øverste dør til venstre.)

FRØKEN HESSEL. Karsten; du taler om, at vi kom for at knuse dig. Så lad mig da sige dig, hvad malm han er af, denne forlorne

søn, som eders moralske samfund skyr lig en pestbefængt. Han kan undvære jer, for nu er han rejst.

KONSUL BERNICK. Men han vil komme igen —

FRØKEN HESSEL. Johan kommer aldrig igen. Han er rejst for stedse, og Dina er rejst med ham.

KONSUL BERNICK. Kommer ikke igen? Og Dina rejst med ham?

FRØKEN HESSEL. Ja, for at blive hans hustru. Således slår de to eders dydsirede samfund i ansigtet, ligesom jeg engang — nå!

KONSUL BERNICK. Rejst; — hun også — med „Indian Girl“ —!

FRØKEN HESSEL. Nej; så dyr en fragt turde han ikke betro til den ryggesløse bande. Johan og Dina er rejst med „Palmetræet“.

KONSUL BERNICK. Ah! Og altså — forgæves — (går hurtig hen, river op døren til sit værelse og råber ind.) Krap, stans „Indian Girl“; den må ikke seile iaften!

FULDMÆGTIG KRAP (indenfor). „Indian Girl“ står alt tilhavs, herr konsul.

KONSUL BERNICK (lukker døren og siger mat). For sent, — og uden nytte —

FRØKEN HESSEL. Hvad mener du?

KONSUL BERNICK. Intet, intet. Vig fra mig —!

FRØKEN HESSEL. Hm; se her, Karsten. Johan lader dig sige, at han betror til mig det navn og rygte, han engang lånte dig, og ligeså d e t, du raned fra ham, da han var borte. Johan tier; og jeg kan gøre og lade i den sag, hvad jeg vil. Se, her holder jeg dine to breve i min hånd.

KONSUL BERNICK. Du har dem! Og nu — nu vil du — allerede iaften, — kanske når fanetoget —

FRØKEN HESSEL. Jeg kom ikke herover for at røbe dig, men for at ryste dig således op, at du frivilligt skulde tale. Det er ikke lykkedes. Så bliv da stående i løgnen. Se her; her river jeg dine to breve istykker. Tag stumperne; der har du dem. Nu er der intet, som vidner imod dig, Karsten. Nu er du tryg; vær nu også lykkelig, — om du kan.

KONSUL BERNICK (gennemrystet). Lona, — hvorfor gjorde du ikke dette før! Nu er det for sent; nu er hele livet forspildt for mig; jeg kan ikke leve mit liv efter denne dag.

FRØKEN HESSEL. Hvad er her sket?

KONSUL BERNICK. Spørg mig ikke. — Men jeg m å leve alligevel! Jeg v i l leve — for Olafs skyld. Han skal oprette alt og sone alt —

FRØKEN HESSEL. Karsten —! (*Hilmar Tønnesen* kommer ilsomt tilbage.)

HILMAR TØNNESEN. Ingen at finde; borte; ikke Betty heller!

KONSUL BERNICK. Hvad fejler dig?

HILMAR TØNNESEN. Jeg tør ikke sige dig det.

KONSUL BERNICK. Hvad er det? Du må og skal sige mig det!

HILMAR TØNNESEN. Nu vel; Olaf er rømt med „Indian Girl".

KONSUL BERNICK (tumler tilbage). Olaf — med „Indian Girl"! Nej, nej!

FRØKEN HESSEL. Jo, han er! Nu forstår jeg —; jeg så, han sprang ud af vinduet.

KONSUL BERNICK (i døren til sit værelse, råber fortvilet). Krap, stans „Indian Girl" for enhver pris!

FULDMÆGTIG KRAP (kommer ud). Umuligt, herr konsul. Hvor kan De tænke Dem —?

KONSUL BERNICK. Vi må stanse det; Olaf er ombord!

FULDMÆGTIG KRAP. Hvad siger De!

GROSSERER RUMMEL (kommer ud). Olaf løbet bort? Ikke muligt!

KØBMAND SANDSTAD (kommer). Han blir sendt tilbage med lodsen, herr konsul.

HILMAR TØNNESEN. Nej, nej; han har skrevet mig til; (viser billetten.) han siger, han vil skjule sig i lasten, til de er i rum sø.

KONSUL BERNICK. Jeg ser ham aldrig mere!

GROSSERER RUMMEL. Å, hvad snak; et stærkt godt skib, nylig repareret —

KØBMAND VIGELAND (der ligeledes er kommen ud). — fra Deres eget værft, herr konsul!

KONSUL BERNICK. Jeg ser ham aldrig mere, siger jeg. Jeg har mistet ham, Lona, og — nu ser jeg det — jeg har aldrig ejet ham. (lytter.) Hvad er det?

GROSSERER RUMMEL. Musik. Nu kommer fanetoget.

KONSUL BERNICK. Jeg kan ikke, jeg vil ikke modtage nogen!

GROSSERER RUMMEL. Hvad tænker du på? Det går umulig an.

KØBMAND SANDSTAD. Umuligt, herr konsul; betænk, hvad der står på spil for Dem.

KONSUL BERNICK. Hvad gælder alt det nu for mig! Hvem har jeg nu at arbejde for?

GROSSERER RUMMEL. Kan du spørge så? Du har da os selv og samfundet.

KØBMAND VIGELAND. Ja, det var et sandt ord.

KØBMAND SANDSTAD. Og konsulen glemmer da vel ikke, at vi —

(*Frøken Bernick* kommer gennem den øverste dør til venstre. Musiken høres dæmpet, langt nede i gaden.)

FRØKEN BERNICK. Nu kommer toget; men Betty er ikke hjemme; jeg forstår ikke hvor hun —

KONSUL BERNICK. Ikke hjemme! Der ser du, Lona; ingen støtte, hverken i glæde eller i sorg.

GROSSERER RUMMEL. Væk med forhængene! Kom og hjælp mig, herr Krap. Kom De også, herr Sandstad. Jammerskade at familjen just nu skal være så splittet ad; ganske imod programmet.

(Forhænget drages fra vinduer og dør. Man ser hele gaden illumineret. På huset lige overfor er et stort transparent med indskrift: „Leve Karsten Bernick, vort samfunds støtte!".)

KONSUL BERNICK (viger sky tilbage). Bort med alt dette! Jeg vil ikke se det! Sluk, sluk!

GROSSERER RUMMEL. Med respekt at spørge, er du ikke vel bevaret?

FRØKEN BERNICK. Hvad fejler ham, Lona?

FRØKEN HESSEL. Hys! (taler sagte med hende.)

KONSUL BERNICK. Væk med denne hånende indskrift, siger jeg! Ser I ikke, at alle disse lys rækker tungen ud efter os?

GROSSERER RUMMEL. Nej, nu må jeg tilstå —

KONSUL BERNICK. Å, hvad forstår I —! Men jeg, jeg —! Alt dette er lys i en ligstue!

FULDMÆGTIG KRAP. Hm!

GROSSERER RUMMEL. Nej, men véd du hvad, — du tager dig det også altfor nær.

KØBMAND SANDSTAD. Gutten får sig en tur over Atlanterhavet, og så har De ham igen.

KØBMAND VIGELAND. Bare tillid til almagtens hånd, herr konsul.

GROSSERER RUMMEL. Og til skuden, Bernick; den er da ikke synkefærdig, véd jeg.

FULDMÆGTIG KRAP. Hm —

GROSSERER RUMMEL. Ja, var det en af disse svømmende ligkister, som man hører om i de store samfund —

KONSUL BERNICK. Jeg føler, at mit hår gråner i denne stund.

(*Fru Bernick*, med et stort sjal over hovedet, kommer gennem havedøren.)

FRU BERNICK. Karsten, Karsten, véd du —?

KONSUL BERNICK. Ja, jeg véd —; men du, — du, som intet ser, — du, som ikke har en moders øje for ham —!

FRU BERNICK. O hør dog —!

KONSUL BERNICK. Hvorfor har du ikke våget over ham? Nu har jeg mistet ham. Giv mig ham igen, om du kan!

FRU BERNICK. Ja, jeg kan; jeg har ham!

KONSUL BERNICK. Du har ham!

HERRERNE. Ah!

HILMAR TØNNESEN. Nå, det tænkte jeg nok.

FRØKEN BERNICK. Du har fåt ham igen, Karsten!

FRØKEN HESSEL. Ja, vind ham nu også.

KONSUL BERNICK. Du har ham! Er det sandt, hvad du siger? Hvor er han?

FRU BERNICK. Det får du ikke vide, før du har tilgivet ham.

KONSUL BERNICK. Å hvad, tilgivet —! Men hvorledes fik du vide —?

FRU BERNICK. Tror du ikke en moder ser? Jeg var i dødsangst for at du skulde erfare noget. Et par ord, som han lod falde igår —; og da hans værelse var tomt, og ransel og klæder borte —

KONSUL BERNICK. Ja, ja —?

FRU BERNICK. Jeg løb; fik fat i Aune; vi kom ud i hans sejlbåd; det amerikanske skib holdt på at sejle. Gud ske lov, vi kom dog tidsnok, — kom ombord, — fik undersøgt i rummet, — fandt ham. — O, Karsten, du må ikke straffe ham!

KONSUL BERNICK. Betty!

FRU BERNICK. Og ikke Aune heller!

KONSUL BERNICK. Aune? Hvad véd du om ham? Er „Indian Girl“ under sejl igen?

FRU BERNICK. Nej, det er just sagen —

KONSUL BERNICK. Tal, tal!

FRU BERNICK. Aune var ligeså rystet som jeg; undersøgelsen tog tid; mørket faldt på, så lodsen gjorde vanskeligheder; og så dristed Aune sig til — i dit navn —

KONSUL BERNICK. Nu?

FRU BERNICK. At stanse skibet til imorgen.

FULDMÆGTIG KRAP. Hm —

KONSUL BERNICK. O, hvilken usigelig lykke!

FRU BERNICK. Du er ikke vred?

KONSUL BERNICK. O, hvilket overmål af lykke, Betty!

GROSSERER RUMMEL. Du er da også altfor samvittighedsfuld.

HILMAR TØNNESEN. Ja, så snart det gælder en liden kamp med elementerne, så — uf!

FULDMÆGTIG KRAP (oppe ved vinduerne). Nu kommer toget gennem haveporten, herr konsul.

KONSUL BERNICK. Ja, nu kan de komme.

GROSSERER RUMMEL. Hele haven fyldes med mennesker.

KØBMAND SANDSTAD. Hele gaden er propfuld.

GROSSERER RUMMEL. Hele byen er på benene, Bernick. Dette er virkelig et ildnende øjeblik.

KØBMAND VIGELAND. Lad os tage det med et ydmygt sind, herr Rummel.

GROSSERER RUMMEL. Alle fanerne er ude. Hvilket tog! Der har vi festkommitteen med adjunkt Rørlund i spidsen.

KONSUL BERNICK. Lad dem komme, siger jeg!

GROSSERER RUMMEL. Men hør; i den oprørte sindstilstand, du er i —

KONSUL BERNICK. Hvad så?

GROSSERER RUMMEL. Jeg skal ikke være utilbøjelig til at gribe ordet på dine vegne.

KONSUL BERNICK. Nej tak; iaften vil jeg tale selv.

GROSSERER RUMMEL. Men véd du også, hvad du bør sige?

KONSUL BERNICK. Ja, vær tryg, Rummel, — nu véd jeg, hvad jeg bør sige.

(Musiken er imidlertid ophørt. Havedøren slåes op. *Adjunkt Rørlund* i spidsen for *festkommitteen* træder ind, ledsaget af *et par lejetjenere*, der bærer en tildækket kurv. Efter dem kommer *byens borgere* af alle klasser, så mange, salen kan rumme. *En uoverskuelig mængde* med faner og flag skimtes udenfor i haven og på gaden.)

ADJUNKT RØRLUND. Højt ærede herr konsul! Jeg ser af den overraskelse, der maler sig i Deres åsyn, at vi her som uventede gæster trænger ind til Dem i Deres lykkelige familjekreds, ved Deres fredelige arne, omringet af hæderlige og virksomme venner og medborgere. Men det har været os en hjertets trang at bringe Dem vor hyldest. Det er ikke første gang, at sådant sker, men dog første gang i en så omfattende målestok. Vi har mangen gang bragt Dem vor tak for det brede moralske grundlag, hvorpå De, så at sige, har bygget vort samfund. Denne gang hylder vi Dem navnlig som den klartskuende, utrættelige, uegennyttige, ja selvopofrende medborger, der har grebet initiativet til et foretagende, som efter alle kyndiges mening vil give et mægtigt fremstød til dette samfunds timelige trivsel og velvære.

STEMMER BLANDT MÆNGDEN. Bravo, bravo!

ADJUNKT RØRLUND. Herr konsul, De har i en række af år foregået vor by med et lysende eksempel. Jeg taler ikke her om Deres mønstergyldige familjeliv, ej heller om Deres uplettede moralske vandel overhovedet. Deslige ting være henviste til lønkamret og ikke til festsalen! Men jeg taler om Deres borgerlige virksomhed, således, som den ligger åben for alles øjne. Veludrustede skibe går ud fra Deres værfter og viser flaget på de fjerneste have. En talrig og lykkelig arbejdsstok ser op til Dem, som til en fader. Ved at kalde nye erhvervsgrene tillive har De grundlagt hundreder af familjers velfærd. Med andre ord — De er dette samfunds grundpille i eminent betydning.

STEMMER. Hør, hør, bravo!

ADJUNKT RØRLUND. Og just dette uegennyttighedens skær, der hviler over al Deres vandel, er det, der virker så usigelig velgørende, besynderligen i disse tider. De står nu i begreb med at skaffe os en — ja, jeg tager ikke i betænkning at nævne ordet prosaisk og ligefrem — en jernbane.

MANGE STEMMER. Bravo! Bravo!

ADJUNKT RØRLUND. Men dette foretagende lader til at skulle støde på vanskeligheder, væsentlig dikterede af snevre selviske hensyn.

STEMMER. Hør; hør!

ADJUNKT RØRLUND. Det er nemlig ikke forbleven ubekendt, at visse individer, der ikke hører til vort samfund, er kommen dette steds stræbsomme borgere i forkøbet, og har sat sig i besiddelse af visse fordele, som retteligen burde være kommen vor egen by tilgode.

STEMMER. Ja, ja! Hør!

ADJUNKT RØRLUND. Denne beklagelige kendsgerning er naturligvis også kommen til Deres kundskab, herr konsul. Men ikke desto mindre forfølger De urokkelig Deres forehavende, vel vidende at en statsborger ikke blot bør have sin egen kommune for øje.

FORSKELLIGE STEMMER. Hm! Nej; nej! Jo; jo!

ADJUNKT RØRLUND. Det er således mennesket som borger i staten, — manden, som han skal og bør være, — hvem vi iaften i Dem bringer vor hyldest. Gid Deres foretagende må vorde til sandt og varigt held for dette samfund! Jernbanen kan visselig blive en vej, hvorpå vi udsætter os for at tilføres fordærvelige elementer udenfra, men også en vej, der hurtig skaffer os af med dem. Og slette elementer udenfra kan vi jo, selv nu, ikke holde os fri for. Men at vi just på denne festlige aften, efter hvad rygtet siger, heldigen og hurtigere end forventet, er bleven visse sådanne elementer kvit —

STEMMER. Hys! Hys!

ADJUNKT RØRLUND. — det tager jeg som et lykkeligt varsel for foretagendet. At jeg berører dette punkt her, viser at vi befinder os i et hus, hvor den etiske fordring stilles højere end familjebåndet.

STEMMER. Hør! Bravo!

KONSUL BERNICK (samtidig). Tillad mig —

ADJUNKT RØRLUND. Kun få ord endnu, herr konsul. Hvad De har udrettet for denne kommune, har De visselig ikke udrettet med den bagtanke, at det for Dem skulde drage nogen håndgribelig

fordel efter sig. Men et ringe tegn på erkendtlige medborgeres påskønnelse tør De dog ikke tilbagevise, og det aller mindst i denne betydningsfulde stund, da vi, efter praktiske mænds forsikring, står foran begyndelsen til en ny tid.

MANGE STEMMER. Bravo! Hør! Hør!

(Han giver lejetjenerne et vink; de bringer kurven nærmere; medlemmer af festkommitteen fremtager og præsenterer under det følgende de genstande, hvorom der bliver talt.)

ADJUNKT RØRLUND. Så har vi da her, herr konsul, at overrække Dem et sølv-kaffe-service. Lad det smykke Deres bord, når vi i fremtiden, som så ofte før, har den glæde at samles i dette gæstfrie hus.

Og også Dem, mine herrer, der så redebon har ståt vort samfunds første mand bi, beder vi modtage en liden erindringsgave. Denne sølvpokal er til Dem, herr grosserer Rummel. De har så ofte, i veltalende ord, under pokalernes klang forfægtet dette samfunds borgerlige interesser; gid De ofte må finde værdige anledninger til at løfte og tømme denne pokal. — Dem, herr købmand Sandstad, overrækker jeg dette album med fotografier af medborgere. Deres bekendte og anerkendte humanitet har sat Dem i den behagelige stilling at tælle venner indenfor alle partier i samfundet. — Og til Dem, herr købmand Vigeland, har jeg, til pryd for Deres lønkammer, at frembyde denne huspostille på velin og i pragtbind. Under årenes modnende indflydelse har De nået frem til en alvorsfuld livsbetragtning; Deres virksomhed i døgnets gøremål har gennem en årrække været lutret og adlet af tanken på det højere og det hinsidige. (vender sig til mængden.) Og hermed, mine venner, et leve for konsul Bernick og hans medkæmpere! Et hurra for vort samfunds støtter!

HELE SKAREN. Leve konsul Bernick! Leve samfundets støtter! Hurra, hurra, hurra!

FRØKEN HESSEL. Til lykke, svoger! (Forventningsfuld stilhed.)

KONSUL BERNICK (begynder alvorligt og langsomt). Mine medborgere, — gennem Deres ordfører blev det sagt, at vi iaften står foran begyndelsen til en ny tid, — og det håber jeg skal blive tilfældet. Men for at dette kan ske, må vi tilegne os sandheden, — sandheden, som indtil iaften, gennemgående og i alle forholde, har været husvild i dette samfund. (Overraskelse blandt de omstående.)

KONSUL BERNICK. Jeg må da begynde med at vise tilbage de lovord, som De, herr adjunkt, efter skik og brug ved deslige anledninger, har overøst mig med. Jeg fortjener dem ikke; thi jeg har indtil idag ikke været nogen uegennyttig mand. Har jeg end ikke altid efterstræbt pengefordel, så er jeg mig dog ialfald nu bevidst,

at et begær og en higen efter magt, indflydelse, anseelse har været drivkraften i de fleste af mine handlinger.

GROSSERER RUMMEL (halvhøjt). Hvad nu?

KONSUL BERNICK. Ligeoverfor mine medborgere gør jeg mig ingen bebrejdelse herfor; thi jeg tror endnu, at jeg tør stille mig i første række blandt de dygtige her hos os.

MANGE STEMMER. Ja, ja, ja!

KONSUL BERNICK. Men hvad jeg lægger mig selv til last er, at jeg så ofte har været svag nok til at bøje ind på krogveje, fordi jeg kendte og frygted vort samfunds tilbøjelighed til at skimte urene bevæggrunde bagved alt det, en mand her foretager sig. Og nu kommer jeg til et punkt, som vedrører dette.

GROSSERER RUMMEL (urolig). Hm—hm!

KONSUL BERNICK. Her går rygter om store ejendomskøb opover i landet. Disse ejendomme har jeg købt, allesammen, jeg alene.

DÆMPEDE STEMMER. Hvad siger han? Konsulen? Konsul Bernick?

KONSUL BERNICK. De er foreløbig i min hånd. Naturligvis har jeg betroet mig til mine medarbeidere, de herrer Rummel, Vigeland og Sandstad, og vi er bleven enige om —

GROSSERER RUMMEL. Det er ikke sandt! Bevis — bevis —!

KØBMAND VIGELAND. Vi er ikke bleven enige om nogenting!

KØBMAND SANDSTAD. Nej, nu må jeg da sige —

KONSUL BERNICK. Det er ganske rigtigt; vi er endnu ikke bleven enige om det, jeg vilde nævnt. Men jeg håber sikkert, at de tre herrer samstemmer med mig, når jeg fortæller, at jeg iaften er bleven enig med mig selv om, at disse ejendomme skal udbydes til almindelig aktietegning; enhver, som vil, kan få del i dem.

MANGE STEMMER. Hurra! Leve konsul Bernick!

GROSSERER RUMMEL (sagte til *konsul Bernick*). Et så nedrigt forræderi —!

KØBMAND SANDSTAD (ligeså). Altså narret os —!

KØBMAND VIGELAND. Nå, så dævelen rive —! Å kors, hvad er det jeg siger?

MÆNGDEN (udenfor). Hurra, hurra, hurra!

KONSUL BERNICK. Stilhed, mine herrer. Jeg har ingen adkomst til denne hyldest; thi hvad jeg nu har besluttet, var ikke fra først af min hensigt. Min hensigt var at beholde det hele selv, og jeg er fremdeles af den mening, at disse ejendomme bedst kan nyttiggøres, om de forbliver samlet på én hånd. Men man kan

vælge. Ønsker man det, så er jeg villig til at forvalte dem efter bedste skøn.

STEMMER. Ja! Ja! Ja!

KONSUL BERNICK. Men først må mine medborgere kende mig tilbunds. Lad så enhver granske sig selv, og lad det så stå fast, at fra iaften begynder vi en ny tid. Den gamle, med sin sminke, med sit hykleri og sin hulhed, med sin løjede skikkelighed og med sine jammerlige hensyn, skal stå for os som et museum, åbent til belærelse; og til dette museum skænker vi, — ikke sandt, mine herrer? — både kaffeservicet og pokalen og albumet og huspostillen på velin og i pragtbind.

GROSSERER RUMMEL. Ja naturligvis.

KØBMAND VIGELAND (mumler). Har De taget alt det andet, så —

KØBMAND SANDSTAD. Vær så god.

KONSUL BERNICK. Og nu hovedopgøret med mit samfund. Der blev sagt, at slette elementer havde forladt os iaften. Jeg kan tilføje, hvad man ikke véd: den mand, der sigtedes til, er ikke rejst alene; med ham fulgte for at blive hans hustru —

FRØKEN HESSEL (højt). Dina Dorf!

ADJUNKT RØRLUND. Hvad!

FRU BERNICK. Hvad siger du! (Stor bevægelse.)

ADJUNKT RØRLUND. Flygtet? Løbet bort — med ham! Umuligt!

KONSUL BERNICK. For at blive hans hustru, herr adjunkt. Og jeg tilføjer mere. (sagte.) Betty, fat dig, og bær, hvad der nu kommer. (højt.) Jeg siger: hatten af for den mand; thi han har højmodig taget en andens brøde på sig. Mine medborgere, jeg vil ud af usandheden; den har været nær ved at forgifte hver eneste trævl i mig. De skal vide alt. Jeg var for femten år siden den skyldige.

FRU BERNICK (sagte og bævende). Karsten!

FRØKEN BERNICK (ligeså). Ah, Johan —!

FRØKEN HESSEL. Der vandt du endelig dig selv!

(Målløs forbauselse blandt de tilstedeværende.)

KONSUL BERNICK. Ja, mine medborgere, jeg var den skyldige, og han rejste. De onde og usande rygter, som bagefter udbredtes, står det ikke nu i menneskelig magt at modbevise. Men herover tør jeg ikke beklage mig. For femten år siden svang jeg mig ivejret på disse rygter; om jeg nu skal falde på dem, det får enhver overlægge med sig selv.

ADJUNKT RØRLUND. Hvilket lynslag! Byens første mand —! (dæmpet til *fru Bernick.*) O, hvor jeg beklager Dem, frue!

HILMAR TØNNESEN. En sådan tilståelse! Nå, det må jeg sige —!

KONSUL BERNICK. Men ingen afgørelse iaften. Jeg beder enhver gå til sit, — at samle sig, — at se ind i sig selv. Når ro er falden over sindene, vil det vise sig, om jeg har tabt eller vundet ved at jeg talte. Farvel! Jeg har endnu meget, meget, at angre; men det vedkommer kun min samvittighed. Godnat! Bort med al festpragt. Det føler vi alle, at sligt er ikke her på sin plads.

ADJUNKT RØRLUND. Visselig ikke. (dæmpet til *fru Bernick.*) Løbet bort! Hun var mig altså dog fuldstændig uværdig. (halvhøjt til festkomitteen.) Ja, mine herrer, efter dette tænker jeg det er bedst, at vi fjerner os i al stilhed.

HILMAR TØNNESEN. Hvorledes man herefter skal kunne holde ideens fane højt, det —. Uf!

(Meddelelsen er imidlertid gåt hviskende fra mund til mund. Alle deltagerne i fanetoget fjerner sig gennem haven. *Rummel, Sandstad* og *Vigeland* går bort under heftig men dæmpet ordstrid. *Hilmar Tønnesen* lister sig ud til højre. Under taushed bliver tilbage i salen *konsul Bernick, fru Bernick, frøken Bernick, frøken Hessel* og *fuldmægtig Krap.*)

KONSUL BERNICK. Betty, har du tilgivelse for mig?

FRU BERNICK (ser smilende på ham). Véd du, Karsten, at nu har du åbnet mig den gladeste udsigt i mange år?

KONSUL BERNICK. Hvorledes —?

FRU BERNICK. I mange år har jeg troet, at jeg engang havde ejet dig og tabt dig igen. Nu véd jeg, at jeg aldrig har ejet dig; men jeg skal vinde dig.

KONSUL BERNICK (slår armene om hende). O, Betty, du har vundet mig! Gennem Lona har jeg først lært dig rigtig at kende. Men lad nu Olaf komme.

FRU BERNICK. Ja, nu skal du få ham. — Herr Krap —!

(Hun taler sagte med ham i baggrunden. Han går ud gennem havedøren. Under det følgende slukkes efterhånden alle transparenter og lys i husene.)

KONSUL BERNICK (dæmpet). Tak, Lona, du har reddet det bedste i mig — og for mig.

FRØKEN HESSEL. Var det andet, jeg vilde?

KONSUL BERNICK. Ja, var det, — eller var det ikke? Jeg kan ikke blive klog på dig.

FRØKEN HESSEL. Hm —

KONSUL BERNICK. Altså ikke had? Ikke hævn? Hvorfor kom du da herover?

FRØKEN HESSEL. Gammelt venskab ruster ikke.

KONSUL BERNICK. Lona!

FRØKEN HESSEL. Da Johan fortalte mig dette om løgnen, da svor jeg ved mig selv: min ungdoms helt skal stå fri og sand.

KONSUL BERNICK. O, hvor lidet har jeg jammerlige menneske fortjent det af dig!

FRØKEN HESSEL. Ja, dersom vi kvinder spurgte efter fortjenesten, Karsten — ! (*Skibsbygger Aune* kommer med *Olaf* fra haven.)

KONSUL BERNICK (imod ham). Olaf!

OLAF. Fader, jeg lover dig, jeg skal aldrig mere —

KONSUL BERNICK. Løbe bort?

OLAF. Ja, ja, det lover jeg dig, fader.

KONSUL BERNICK. Og jeg lover dig, du skal aldrig få grund til det. Herefter skal du få lov til at vokse op, ikke som arvetager til min livsgerning, men som den, der selv har en livsgerning i vente.

OLAF. Og får jeg også lov til at blive, hvad jeg vil?

KONSUL BERNICK. Ja, det får du.

OLAF. Tak. Så vil jeg ikke blive samfundets støtte.

KONSUL BERNICK. Så? Hvorfor ikke det?

OLAF. Nej, for jeg tror, det må være så kedeligt.

KONSUL BERNICK. Du skal blive dig selv, Olaf; så får resten gå, som det kan. — Og De, Aune —

SKIBSBYGGER AUNE. Jeg ved det, herr konsul; jeg har min afsked.

KONSUL BERNICK. Vi bliver sammen, Aune; og tilgiv mig —

SKIBSBYGGER AUNE. Hvorledes? Skibet sejler ikke iaften.

KONSUL BERNICK. Det sejler heller ikke imorgen. Jeg gav Dem for knap frist. Det må ses grundigere efter.

SKIBSBYGGER AUNE. Skal ske, herr konsul — og det med det nye maskiner!

KONSUL BERNICK. Så skal det være. Men grundigt og ærligt. Her er mangt hos os, som trænger til en grundig og ærlig reparation. Nå, godnat, Aune.

SKIBSBYGGER AUNE. Godnat, herr konsul; — og tak, tak, tak! (han går ud til højre.)

FRU BERNICK. Nu er de alle borte.

KONSUL BERNICK. Og vi er alene. Mit navn lyser ikke i ildskrift længer; alle lys er slukket i vinduerne.

FRØKEN HESSEL. Vilde du ønske dem tændt igen?

KONSUL BERNICK. Ikke for nogen pris i verden. Hvor har jeg været henne! I vil forfærdes, når I får vide det. Nu er det som jeg var kommen til sans og samling efter en forgiftelse. Men jeg føler det, — jeg kan blive ung og sund igen. O, kom nærmere, — tættere omkring mig. Kom, Betty! Kom, Olaf, min gut! Og du, Marta; — jeg har ikke sét dig i alle disse år, synes jeg.

FRØKEN HESSEL. Nej, det tror jeg gerne; jert samfund er et samfund af pebersvend-sjæle; I ser ikke kvinden.

KONSUL BERNICK. Sandt, sandt; og just derfor, — ja, det står fast, Lona, — du rejser ikke fra Betty og mig.

FRU BERNICK. Nej, Lona, det må du ikke!

FRØKEN HESSEL. Nej, hvor kunde jeg forsvare at rejse fra jer unge folk, som skal begynde at sætte bo? Er jeg ikke fostermoder? Jeg og du, Marta, vi to gamle tanter —. Hvad ser du efter?

FRØKEN BERNICK. Hvor himlen klarner. Hvor det lysner over havet. „Palmetræet" har lykken med sig.

FRØKEN HESSEL. Og lykken ombord.

KONSUL BERNICK. Og vi — vi har en lang alvorlig arbejdsdag i vente; jeg mest. Men lad den komme; slut jer blot tæt om mig, I trofaste sanddru kvinder. Det har jeg også lært i disse dage: det er I kvinder, som er samfundets støtter.

FRØKEN HESSEL. Da har du lært en skrøbelig visdom, svoger. (lægger hånden vægtigt på hans skulder.) Nej, du; sandhedens og frihedens ånd, — det er samfundets støtter.

INDHOLD:

3 2044 014 776 876

